

Kereiti 2

KOTARA 4

SESOTHO

PUONG YA

LAPENG

Moralo

wa Thuto

MEKGWA YA HO HLOPHISA

Ho basebetsi-mmoho

Le ya amohelwa lenaneong la Puo Ya Lapeng ya NECT!

Hlokomela hore disebediswa tsa Kotara ya 2 ya Puo Ya Lapeng ya NECT di entswe ka nako e kgutshwane haholo. Ke ka baka leo re ananelang hore ditokiso le diphetoho di ka ba teng.

Re ka thabela hape le hore disebediswa tsena e be tsa hao, mme o sebetse mmoho le sehlopha sa rona ho tswela pele ho ntlafatsa phetolelo. E bang o fumana diphoso, ka kopo latela mokgwa ona ho di tlaleha:

- 1 Romela I-meile mona:
xitsonga@homelanguage.co.za
tshivenda@homelanguage.co.za
sepedi@homelanguage.co.za
siswati@homelanguage.co.za
isizulu@homelanguage.co.za
isindebele@homelanguage.co.za
isixhosa@homelanguage.co.za
sesotho@homelanguage.co.za
setswana@homelanguage.co.za
afrikaans@homelanguage.co.za
english@homelanguage.co.za
- 2 Moleng wa sehloho sa molaetsa, ngola mohlodi wa tokomane eo o buang ka yona. Mohlala: Kereiti 3 Kotara 4 Moralo wa Thuto Maqephe 45–47
- 3 Ditabeng tsa hao I-meiling, bolela diphetoho tse tshwanetseng ho etswa. Kapa, mohlomong, etsa diphetoho bukaneng ebe o nka senepe sa leqephe leo, o le romele ka I-meile.
- 4 Ha o na le dintlha tse sa o kgotsofatseng puong tseo o ka ratang hore di elwe hloko, ka kopo ngola mohlodi wa tokomane moleng wa sehloho wa Imeile. Mohlala: BOPAKI BA PUO YA SEBAKA
- 5 Ebe, ditabeng tsa hao tsa I-meile, o hlalosa dintlha tseo.
- 6 Ka kopo romela I-meile tsohle di na le lebitso, mosebetsi le nomoro ya hao mohala, e le hore re tle tsebe ho hokahana le wena bakeng sa dipuisano le tlhakisetsa ha ho hlokahala.
- 7 **Re ya o leboha ka diphehiso tsa hao lenaneong lena! Re o tiisetse hore, phetolelo tse ntle, tse nepahetseng tsa puo tsohle di hlahisitswe ditokomane tsena.**

Contents

Dintlha tsa Tsamaiso	v
Mekgwa ya Mantlha ya ho Ruta	xiii
Beke 1 Mokotaba: Ho rarolla mathata	1
Mantaha	3
Labobedi	8
Laboraro	13
Labone	19
Labohlano	23
Beke 2 Mokotaba: Ho rarolla mathata	27
Mantaha	29
Labobedi	34
Laboraro	40
Labone	46
Labohlano	51
Beke 3 Mokotaba: Nalane	55
Mantaha	57
Labobedi	62
Laboraro	67
Labone	73
Labohlano	77
Beke 4 Mokotaba: Nalane	81
Mantaha	83
Labobedi	88
Laboraro	94
Labone	100
Labohlano	105
Beke 5 Mokotaba: Bohlorisi le tjhebahalo	109
Mantaha	111
Labobedi	116
Laboraro	121
Labone	128
Labohlano	132

Beke 6 Mokotaba: Bohlorisi le tjhebahalo	139
Mantaha	141
Labobedi	146
Laboraro	151
Labone	158
Labohlano	163
Beke 7 Mokotaba: Ho sebedisa thekenoloji bakeng sa botle	167
Mantaha	169
Labobedi	174
Laboraro	179
Labone	184
Labohlano	189
Beke 8 Mokotaba: Ho sebedisa thekenoloji bakeng sa botle	193
Mantaha	195
Labobedi	200
Laboraro	205
Labone	210
Labohlano	214

Dintlha tsa Tsamaiso

Diphetho tsa Thuto

Kotareng ena, baithuti ba tshwanetse ho fihlela diphetho tse latelang:

HO MAMELA LE HO BUA

- 1 Baithuti ba tshwanetse ho tseba kapa ho bina diraeme ka dipina tse 4
- 2 Baithuti ba tshwanetse ho ka nka karolo dipuisanong ka phaposiburutelong ho abela tsebo ya pejana
- 3 Baithuti ba tshwanetse ho buisana ka pale e badilweng ka kopanelo, ba sebedisa foreimi ya dipuisano ho tataisa.
- 4 Baithuti ba tshwanetse ho kgona ho iqapela dipale tsa bona bakeng sa mosebetsi wa pale ya boiqapelo
- 5 Baithuti ba tshwanetse ho qoqa ka seo ba se ngotseng
- 6 Baithuti ba tshwanetse ho utlwisisa mme ba kgone ho sebedisa tlotlontswe e latelang

bothata	rarolla	lokisa	senya	kopa tshwarelo	khwaere
mpe	kgenne	phoqehile	motlotlo	matla a letsatsi	setjhaba
sefuthumatsi	majabajaba	theko e hodimo	kgona	qapo	phofudi
teko	nalane	nako e fetileng	seemahale	mohlabani	bohale
mmaraka	hweba	mohwebi	Nigeria	motho eo e leng mohlala o motle	terone
ntlha ya nnete	mohopolo	lesedi	tekatekano	ho se lekane	dumela
ho se dumele	laeborari	moetapele	elellwa	mohlorisi	bohlorisi
tjhebahalo	seipone	pontsho	ho emela	boima	mosesane
otile	nonne	ahlola	boahlodi	ho ikelellwa	ho puthuloha
ho se phuthulohe	lokelang	e sa lokelang	inthanete	boemo ba lehodimo	phethoho ya boemo ba lehodimo
tshilafatso	kgodisa	setsibi	boipelaetso	kopano	pampitshana ya thekiso

marangrang a dikgokahano	Instagram	Facebook	Twitter	Sweden	kgothatsa
dintho tse tshwarehang	sebui se kgothatsang	vidio	rekota	hodileng	boitshepo
ho ba le boitshepo	kgothatsa				

TLHOKOMEDISO YA MEDUMO LE MEDUMO

- 1 Baithuti ba tshwanetse ho ka kgetha medumo ka kutlo
- 2 Baithuti ba tshwanetse ho hlokomela medumo e latelang ka boiketsetso
- 3 Baithuti ba tshwanetse ho kgona ho arola le ho kopanya medumo e latelang

r	h	f	p	j	q
mp	nt	ng	ny	kg	ph

Baithuti ba tshwanetse ho ka arola mantswa a latelang ka medumo

lerato	rula	rema	ruta	hula	hema
hoko	heke	huku	hola	fofa	fofa
fela	fereko	feisi	lefielo	pana	paka
pepa	pula	polasi	pina	jala	jele
jeke	joko	jeme	jaefa	qala	qela
qoqa	qeka	moqoqo	moqomo	mpone	mpeha
ntate	ntoma	ntiha	ntima	ntukisa	ngata
ngola	mongolo	lengolo	lengope	ngaka	nyala
nyeka	nyoko	nyanya	lenyalo	monyadi	kgomo
kgena	kgolo	kgaka	kgoho	sekgele	phula
phoka	phema	phepheng	phuta	pheha	

HO BALA

Baithuti ba tshwanetse ho kgona ho qapodisa mantswa a latelang

rea	rua	lerato	rula	rema	ruta
hula	hema	hoko	heke	huku	hola
fofa	fofa	fela	fereko	feisi	lefielo
pana	paka	pepa	pula	polasi	pina
jala	jele	jeke	joko	jeme	jaefa

qala	qela	qoqa	qeka	moqoqo	moqomo
mpa	mpone	mpeha	nta	ntate	ntoma
ntiha	ntima	ntukisa	ngata	ngola	mongolo
lengolo	lengope	ngaka	nyala	nyeka	nyoko
nyanya	lenyalo	monyadi	kgomo	kgena	kgolo
kgaka	kgoho	sekgele	phula	phoka	phema
phepheng	phuta	pheha			

Baithuti ba tshwanetse ho kgona ho bala mantswa a latelang ka ho a sheba

phaposing	Mantaha	tlositswe	tshabeha	Monghadi	qeto
sefuthumatsi	metsi	kgonang	kaofela	Amaka	seemahale
Amina	moetapele	busa	Tapiwa	Mandela	Mopresidente
nahana	fetisisa	Maboya	mathateng	emetseng	setikara
motlotlo	phaposing	mmotsa	ekeditse	mmele	mokae
Greta	inthanete	dinepe	dividio	dipuo	Nyeeam
bokella	matleng	itshepa	phethahala		

Baithuti ba tshwanetse ho kgona ho bala seratswana se kopantsweng jwaloka ka mohlala o latelang:

Fifi ke ngwanabo Fumane. Maobane Fifi le Fumane ba ne ba fiela ka phaposing ya bona ya ho robala. Kgetlong lena ba ne ba sa lwanele lefielo. O a hopola ha Fumane a ne a betsa Fifi ka feisi hobane a ne a nkile lefielo a ntse a le sebedisa? Matsatsing ana Fifi le Fumane ha ba sa lwana hohang.

KUTLWISISO

- 1 Baithuti ba tshwanetse ho noha/lepa seratswana ka ho bala ditshwantsho
- 2 Baithuti ba tshwanetse ho hopola diketsahalo tsa seratswana
- 3 Baithuti ba tshwanetse ho tseba ho pheta seratswana
- 4 Baithuti ba tshwanetse ho tseba ho pheta diketsahalo tsa seratswana ka tatelano
- 5 Baithuti ba tshwanetse ho qala ho utlwisisa hore ho bolela eng ho iketsetsa setshwantsho ka hlohong, ho amahanya diketsahalo ho ya ka boiphihlelo ba hao, ho akanya ka dintho tse o di bonang empa o sena bonnete ba tsona le ho nahana ka seratswana
- 6 Baithuti ba tshwanetse ho kgona ho nahanisisa ka seratswana ba sebedisa foreimi ya dipuisano
- 7 Baithuti ba tshwanetse ho kgona ho araba dipotso tsa kutlwisiso tse ngotsweng ka seratswana
- 8 Baithuti ba tshwanetse ho kgona ho bopa kakaretso ka seratswana

MONGOLO

- 1 Baithuti ba tshwanetse ho kgona ho taka setshwantsho se bontshang moelelo
- 2 Baithuti ba tshwanetse ho kgona ho ngola sehloho kapa tse pedi ka ditshwantsho tsa bona
- 3 Baithuti ba tshwanetse ho kgona ho tlatsa foreimi ya mongolo e kgutshwane
- 4 Baithuti ba tshwanetse ho kgona ho ngola diratswana tse 1 ba sebedisa foreimi ya ho ngola kapa moralo
- 5 Baithuti ba tshwanetse ho kgona ho ngola: lenane/ lengolo.

HO BALA KA TATAISO YA SEHLOPHA

- 1 Baithuti ba tshwanetse ho kgona balla hodimo dibuka tsa kereiti ya bona ka bokgoni ba bona le sehlopha mōmoho le titjhere
- 2 Baithuti ba tshwanetse ho sebedisa tlhokomediso ya medumo, ditlhahiso le elellwa mantswa a sebediswang kgafetsa ha ba bala.
- 3 Baithuti ba tshwanetse ho kgona ho qala ho hlokomela temoho ya matswe ka bona le kutlwisiso ya bo bona

Disebediswa le thepa eo o e fumantshitsweng

Ela hlooko hore disebediswa tsohle tseo o di fumantshitsweng ke tsa sekolo.

Disebediswa di tla sebediswa hang feela mme di lokela ho hlokomelwa le ho anela bohle.

Kotareng ya 1, matitjhere a tla fumantshwa disebediswa tse latenag:

1 Ditjhate tsa Papatso tse 4

Sebedisa ditjhate tsena ho rala mosebetsi wa hao wa beke. Beke le beke, bapatsa medumo le mantswa; mantswa a sebediswang kgafetsa, tlotlontswa ya mokotaba; ditshwantsho; mmoho le foreimi ya ho ngola.

2 Ditjhate tsa Mongolo

Bapatsa ditjhate tsena ka pele phaphosing ya boithutelo, e le hore di bonahale ho baithuti. Matitjhere a kereiti 1 le 2 a tla fumantshwa ditjhate tsa mongolo o sa kopanang. Matitjhere a kereiti 2 le 3 a tla fumantshwa ditjhate tsa mongolo o kopanang le mongolo o sa kopanang.

3 Kotara ya 2 Moralo wa Thuto 1

Sebedisa moralo ona wa thuto ho elellwa seo o tshwanetseng ho se ruta letsatsi ka leng. Mekgwa e fapaneng ya ho ruta e tla o thusa hore o rute jwang thuto ka nngwe. Bekeng tse pedi tse qalang kotareng ya 1, o tla latela lenane la tlwaetso.

4 Kotara ya 2 Tereka

Sebedisa tokomane ena ho tlatsa le moralo wa selemo wa ho ruta mmoho (ATP) le wa kotara. Bontsha ka ho tshwaya le ho beha letsatsi ha tekanyetso ya mosebetsi e fedile. Nahanisisa hantle ka tseo o di rutileng.

5 Kotara ya 2 Buka e Kgolo

Sebedisa buka e kgolo ya dipale ka nako ya dithuto tsa ho bala ka kopanelo. Kotara ena le dipale tse robedi – pale e le nngwe ka beke.

6 Kotara ya 2 Pokello ya Disebediswa

Pokello ya disebediswa e nale tse latelang:

- **Dipapetla tsa Mantswe tse** sebediswang bakeng sa tlotlontswe ya mokotaba, mantswe a sebediswang kgafetsa, medumo le mantswe. Di sehe mme o di behe hantle ka tatelano. Sebedisa dipapetla tsa mantswe mmoho le ditjhate tsa papatso ya mantswe.
- **Ditshwantsho tsa tlotlontswe ho tswa mokotabeng:** di sehe hantle mme o di behe hantle ka tatelano. Sebedisa dipapetla tsena tsa mantswe mmoho le ditjhate tsa papatso ya mantswe.
- **Meqephe a tshebetso a dipale tsa boiqapelo:** o a fuwe bakeng sa mokotaba ka mong. Ho na le ditshwantsho tse 3 kapa tse 4 tse buang ka pale. Ho na le maqephe a 10 tokomane – e le nngwe bakeng sa sehlotshwana sa bana. Eketsa ha ho hlokeha.
- **Maqephe a mosebetsi wa tekanyetso** o a fuwe bakeng sa dipheo tsa baithuti le ntlha tsa bohlokwa tsa kotara.

7 Kotara ya 2: Leqephe la tshebetso la ho bala

O fuwe maqephe a tshebetso a ho bala a robedi bakeng sa kotara e le nngwe ka beke ho tloha bekeng ya 3 ho isa bekeng ya 10. Sebedisa maqephe ana a tshebetso le baithuti kaofela ka nako ya ho bala ka tataiso ya sehlopha. O na le maqephe a tshebetso a ho bala a 20. Eketsa ha ho hlokeha.

Tsamaiso ya Beke le Beke: Dihora tse 7

- 1 Lenaneo la thuto le latela tsamaiso ya tlwaelo e tshwanang beke le beke.
- 2 Hona ho nolofaetsa baithuti le matitjhere ho latela tlwaelo ya tsamaiso ya beke.
- 3 Baithuti ba kgona ho itokisetsa mosebetsi o latelang ha ba se ba tlwaetse tsamaiso ya beke.
- 4 Tlwaelo ena ya tsamaiso e itshetlehile ho nako e lekantsweng ya Puo ya Lapeng ya CAPS: dihora tse 7 ka beke.
- 5 Tlwaelo ena ya tsamaiso e entswe ele karolo ya lenaneo la dipuo tse pedi mmoho le PSRIP EFAL ya lenaneo la thuto le hlophisitsweng.
- 6 Ka kopo bapatsa tlwaelo ena ya tsamaiso ka phaphosiburutelong mme o leke ka matla ho e tseba ka hlooho.

MANTAHA		LABOBEDI		LABORARO		LABONE		LABOHLANO	
Mosebetsi wa molomo	15			Mosebetsi wa molomo	15			Mosebetsi wa molomo	15
		Medumo	15	Medumo	15	Medumo	15	Medumo	15
Mongolo	15	Mongolo	15	Mongolo	15				
Ho bala ka kopanelo	15	Ho bala ka kopanelo	15			Ho bala ka kopanelo	15	Ho bala ka kopanelo	15
Ho ngola	30			Ho ngola	30				
Ho bala ka tataiso ya sehlopha	30	Ho bala ka tataiso ya sehlopha	30	Ho bala ka tataiso ya sehlopha	30	Ho bala ka tataiso ya sehlopha			30
1.45		1.15		1.45		1.00		1.15	

Boitokiso ba beke

Ho bohlokwa ho hopola hore lenaneo la Puo Ya Lapeng le fokoleditse matitjhere tlhokeho ya ho rala, empa BOITOKISO e sa le ntlha ya bohlokwa! Ha nngwe ka beke, motsheare wa mantsiboya kopanang le basebetsi-mmoho (matitjhere ohle a foundation Phase), le hlophise boitokiso mmoho.

Ha o ithlopisa/ itokisa hopola ho:

- 1 Badisisa hantle Moralo wa Thuto wa beke.
- 2 Etsa bonnete bahore o utlwisa le ho tseba mekgwa e fapaneng e tshwanetseng ho sebediswa. Ha ho se jwalo, eya karolong e bitswang 'Mekgwa e fapaneng ya ho ruta' mme o e bale ka moo o ka hlohang.
- 3 Kamorao ho seo, sheba hore ke dipapetla le ditshwantsho dife tse tla hlokahala bakeng sa bakeng sa tlotlontswe ya mokotaba, mantswe a sebediswang kgafetsa, medumo le foreimi ya ho ngola. Lokisa dipapetla tsa mantswe le ditshwantsho ka tsela e latelang:
 - a Seha dipapetla kapa ditshwantsho
 - b Leka ho di kgomaretsa pampering kapa lebokoseng
 - c Ha ho kgoneha, di lamineite kapa o di kwahele ka polasitiki.
 - d Dipapetla tsa thuto e itseng di kenye ka hara enfelopo kapa o di tlame ka kgwele ya rekere.
- 4 Bokelletsa di sebediswa tsohle tseo o ka di hlohang, ditshwantsho kapa dintho tsa nnete tse tshwarehang.
- 5 Etsa bonnete ba hore Buka e Kgolo e lokile.
- 6 Badisisa hantle mesebetsi e tshwanetseng e phethwa ka hara buka ya Tshebetso ya DBE.
- 7 Etsa bonnete ba hore Tereka ya hao e maamong a nepahetseng mme e bontshe kgatelopele eo o seng o e entse.

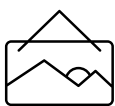
Mokotaba le Lenane la ho Bala

NOMORO YA BEKE	MOKOTABA	PALE YA HO BALA KA KOPANELO	LEQEPHE LA MOSEBETSI LA HO BALA
1	Ho rarolla mathata	Phaposiburutelo e sentsweng	1
2	Ho rarolla mathata	Xochitl o etsa sefuthumatsi sa metsi sa matla a letsatsi	2
3	Nalane	Mofumahadi wa Mohlabani	3
4	Nalane	Mopresidente a moholo ka ho fetisisa	4
5	Bohlorisi le tjhebahalo	Zweli o bua kgahlano le bohlorisi	5
6	Bohlorisi le tjhebahalo	Letsatsi le lebe la Zama	6
7	Ho sebedisa thekenoloji bakeng sa botle	Gretha Thunberg, mohale wa phetoho ya boemo ba lehodimo!	7
8	Ho sebedisa thekenoloji bakeng sa botle	Sebui se kgothatsang	8

Kotara 1 Lenaneo la Tekanyetso

Lenaneo la tekanyetso le bopilwe ho latela Karolo 4 ya CAPS e amohetsweng. Sena se ka fumanwa kamora Teraka ya kotara e nngwe le e nngwe.

Papatso ka Phaphosiburutelong

DITJHATE TSA PAPATSO

- 1 O tla fumantshwa ditjhate tsa papatso tse nne tse mmala e fapaneng, ele karolo lenaneo lena.
- 2 Tjhate ya mmala ka nngwe e tla sebedisetswa ho bapatsa mantse a fapaneng a beke.
- 3 Sebedisa ditjhate ka tsela ena e latelang:
 - a **Tjhate e mmala o motala** – e bapatsa tlotlontse ya mokotaba le ditshwantsho tsa beke.
 - b **Tjhate e mmala o bolou** – e bapatsa mantse asebediswang kgafetsa a beke.
 - c **Tjhate e mmala o mosehla** – e bapatsa medumo le mantse a beke.
 - d **Tjhate ya mmala o mopinki** – e bapatsa foreimi ya ho ngola ya beke.
- 4 Mantse a ditjhateng tsena a lokelwa ho ntjhafatswa/ tjhentjhuwa beke le beke.
- 5 Ka kopo o se ke wa tlohela tlotlontse ya mokotaba le ditshwantsho selemo kaofela. Dipapatso di lokela ho tsamaelana le mokotaba o rutwang. Ha phaphosi ya borutelo

e tletse ka mantswe le ditshwantsho, baithuti ba ka hloleha ho ellelwa mantswe le ditshwantsho tse ntjha.

- 6 Ha o qeta ho tlosa mantswe le ditshwantsho tse itseng, di bokelle mme o di behe hantle ka faeleng.
- 7 Hlokomela mantswe ana molemong wa ho a sebedisa selemong se lateng.

TAFOLE YA MOKOTABA

- 1 Leka ho iketsetsa tafole ya mokotaba ka phaphosiborutelong.
- 2 Sebedisa sebaka sena ho bapapatsa ditshwantsho le dintho tsa nnete tse tsamaelanang le mokotaba.
- 3 Ngola/ leibola dintho tsena mabitsa, e le hore baithutia batle ba ithute tlotlontswe ena.

Mekgwa ya Mantlha ya ho Ruta

Botsamaisi ba Phaposiborutelo

Maano a mang a botsamaisi ba phaposiborutelo a kentswe e le “mekgwa ya mantlha ya ho ruta”. Ke maano a sebediswang ka nako tsohle lenaneong lena, ka hoo ho bohlokwa hore titjhere e a utlwisise hantle.

Sepheo: Ho ntlafatsa nako e sebediswang nakong ya mosebetsi, boitshwaro ba moithuti le tshebedisano mmoho pakeng tsa baithuti. Ho fokotsa ditshitiso thutong. Ho kenyetsa le karolo ya papadi thutong.

BODULO LE DIHLOTSHWANA TSE NYANE.

- 1 Ho bohlokwa ho hlophisa nako le ho ela hloko tsela eo o hlophang tsela eo baithuti ba dulang ka yona ka phaposiburutelong
- 2 Ha o etsa sena, ela hloko dinthla tse latelang:
 - a **Dudisa baithuti ho ya ka bokgoni bo fapaneng** – O seke wa beha baithuti ba sokolang mmoho, le sebetsang hantle mmoho. Kopanya baithuti hore phaposi yohle e be sebaka sa bokgoni bo fapaneng.
 - b **Dudisa baithuti ka leano la ho fokotsa ditshitiso kapa lerata le fetelletseng.** O seke wa dudisa baithuti ba kgathatsanang mmoho. O seke wa dudisa baithuti ba ratang ho bua ka phaposing mmoho.
- 3 Lenaneong lena la thuto, ho na le mesebetsi e tla hloka baithuti ba e etse ka dihlotshwana tse nyane.
- 4 E kaba dihlotshwana tsa baithuti ba 3–4, ba dutse mmoho. Etsa seo hore ha o bolella baithuti ho sebetsa ka “dihlotshwana tse nyane” ba kopane ka pele ka mokgwa o kgethehileng ntle le tshitiso.
- 5 Ha baithuti ba dutse ka mela, tsela e bonolo ya ho etsa dihlotshwana ke hore ba babedi ba dutseng ka pele ba retolohe ba shebane le ba ka morao ho bopa sehlopha kapele.
- 6 O seke wa tlohella baithuti ho etsa hlophiso ena ka bo bona. Haebe wena ya nkang qeto ka ho etsa dihlotshwana ka paposing le ho ruta baithuti ho bopa dihlopha tsena ka pele ka kgutso.
- 7 Ha o bona tshebetso ya sehlopha e se ntle, etsa diphethoho ho sehlopha. O seke wa qobella baithuti ho sebetsa mmoho.

TSAMAIISO YA DIPUISANO TSA DIHLOPHA

- 1 Ka hara lenaneo tsamaiso la thuto, hona le mesebetsi e mmalwa e hlokanang hore baithuti ba be le therisano ya dihlopha.
- 2 Kwetlisa baithuti ho etsa tse latelang:
 - a Qalong baithuti ba tshwanetse ho bopa dihlotshwana.

- b** Ka morao ho moo, baithuti ba eellwe potso kapa foreimi eo batlileng ho rerisanang ka yona.
- c** E be moithuti e mong le e mong o fumana monyetla wa ho araba potso e nngwe le e nngwe.
 - Moithuti wa 1 o araba potso ya 1
 - Moithuti wa 2 o araba potso ya 1
 - Moithuti wa 3 o araba potso ya 1
 - Moithuti wa 4 o araba potso ya 1
 - Moithuti wa 1 o araba potso ya 2
 - Moithuti wa 2 o araba potso ya 2
 - Moithuti wa 3 o araba potso ya 2
 - Moithuti wa 4 o araba potso ya 2
 - Jwalo jwalo
- 3** E kaba mohopolo o motle ho sebedisa thupa / lejwe / ntho.
 - a** Neha sehlopha ka seng ntho e mebala jwaloka thupa kapa lejwe.
 - b** Motho ya tshwereng ntho o ya bua mme ba bang bohle ba ya mamela.
 - c** Ha moithuti wa pele a se a buile, o tshwanetse ho fetisetsa ntho eo ho motho e mong.
- 4** Haeba dihlopha di tshwanetse fana ka tlaleho, baithuti ba se ba arabile kaofela, sehlopha se ka kgetha dikarabo tse nepahetseng bakeng sa potso e nngwe le enngwe.

MESEBETSI YA PHETOHO YA HO BALA

- 1** Ka nako ya ho bala ka tataiso ya sehlopha, titjhere o sebetsa le dihlopha tse pedi
- 2** Pakeng tsa dihlopha tsena tse pedi, ho bohlokwa honka “kgefutso” pele o lokisa bodulo ba baithuti ba ho sebetsa leqephe la mosebetsi le latelang.
- 3** Etsa hona ka mokgwa o latelang:
 - a** Ha o qetile ho sebetsa le dihlopha, laela sehlopha sa pele ditulong tsa bona.
 - b** Laela baithuti ho mamela ka hlooko
 - c** Etsa Mosebetsi wa phetoho ya ho bala le baithuti bohle.
 - d** Netefatsa hore baithuti ba maamong a ho bala leqephe la mosebetsi
 - e** Hlalosa mosebetsi o tla latela leqephe la mosebetsi
 - f** Hopotsa baithuti hore ba tshwanetse ho qeta mosebetsi wa bona pele ba etsa mosebetsi o latelang – ba nke nako ya bona ho etsa mosebetsi ba sa potlake.
 - g** Bitsa sehlopha sa bobedi ho sebetsa le wena.
- 4** Kotareng ya 1, re kgothalletsa hore o sebedise mekgwa ena e 4 ya mosebetsi wa phetoho ya ho bala le baithuti:

Mosebetsi wa 1: Titjhere ore

- 1 Bolella baithuti hore ba eme.
- 2 Hlalosa hore o tlo etsa ditshitshinyeho tse fapaneng, jwaloka: ama hlooho; fofisa khaethe; swenya nko; tlola ha raro.
- 3 Qala ka hore 'titjhere ore', ebe baithuti ba etsa tshitshinyeho e boletsweng.
- 4 Ha o sa qala ka hore 'titjhere ore', baithuti ha ba etse letho, ba ema feela.
- 5 Ha moithuti a ka sisinyeha titjhere a sa qala ka hore 'titjhere ore', moithuti eo o dula fatshe ha a sa nka karolo.
- 6 Mohlodi ke moithuti ya salang a eme.

Mosebetsi wa 2: Mokitjana wa ho tjeka

- 1 Bolella baithuti hore ba eme.
- 2 Hlalosa hore o tlile ho bapala mmimo founung ya hao.
- 3 Ha baithuti ba utlwa mmimo, ba tjeke.
- 4 Hang ha mmimo o kgutsa, baithuti ba eme tsi!
- 5 Letsa o tima mmimo ka makgetlo, e le hore baithuti ba tjeke le ho ema feela ka makgetlo.

Mosebetsi wa 3: Tsoka, tsoka, ema

- 1 Bolella baithuti hore ba eme.
- 2 Ere: tsoka, tsoka, tsoka, tsoka, tsoka, tsoka, tsoka, ema!
- 3 Baithuti ba pheta se bolelwang ke titjhere, ba ntse ba tsoka mmele ya bona.
- 4 Ha ba fihla ho 'ema' ba tshwanetse ba eme tsi! ba kgutse.
- 5 Pheta sena ka makgetlo.

Mosebetsi wa 4: Nna le setulo saka

- 1 Bolella baithuti hoe ma pela ditulo tsa bona. Ho be le sebaka pela bona.
- 2 Efa baithuti ditaello tseo ba tshwanetseng ho di latela – sena ba se etse ka pele mme ba kgutsitse.
- 3 Ditaello tsena tsohle di amana le ditulo tsa bona mme ba ithuta tshebediso ya maetelli.
- 4 Fana ka ditaello tse kang:
 - ema kamora setulo sa hao
 - phahamisa setulo sa hao
 - palama hodima setulo sa hao
 - tlola setulo sa hao
 - jwalo, jwalo.

Mesebetsi ya ho bua ya molomo

Qalong ya thuto ya Sesotho ka Mantaha, Laboraro le Labohlano titjhere o tla etsa mosebetsi wa molomo. Tsena ke karolo ya ho mamela le ho bua ya lenane la thuto. Di radilwe ka hlooko ho neha moithuti ka mong monyetla wa ho bua.

Ho ruta tlotlontswe ya mokotaba

Sepheo: Ho eketsa tsebo, menahano, le tlotlontswe ya thuto ho matlafatsa kutlwisiso ya ho bala le tsebo kakaretso. Ho thusa baithuti ka puo e batlehang e tla sebediswa ka Intermediate Phase.

- 1 Ruta baithuti mantswe a 3 a matjha a tlotlontswe ya mokotaba.
- 2 Sebedisa mokgwa wa 'PATS' ha o ruta tlotlontswe e ntjha.
- 3 PATS e hlalosa Supa, Etsa, Jwetsa le Bua.
- 4 Ha ho bonolo ho ruta mekgwa ena kaofela ka nako e le nngwe, etsa eo o ka e kgonang.
 - a Supa – setshwantsho kapa ntho e itseng ha ho hlokeha
 - b Bontsha ka mmele moelelo wa lentswe.
 - c Bolella baithuti hore mokotaba ke eng. Fana ka mohlala o bonolo.
 - d Sebedisa lentswe polelong.
- 5 Hang ha o se o rutila tlotlontswe ya mokotaba bekeng, maneha mantswe ao tjhateng ya papatso ya mantswe mmoho le a ditshwantsho.
- 6 Ha se baithuti bohle ba tla hopola tlotlontswe ena ka pele. O seke wa tshwenywa ke sena mme o se ke wa pheta phetisa baithuti mantswe ana kgafetsa
- 7 Baithuti ba utlwa mantswe a matjha hangata ha mokotaba o ntse o rutwa, mme ba tla ba le monyetla wa ho iketsetsa tlotlontswe ya bona.

Pina kapa Raeme

Sepheo: Ho matlafatsa tsebo ya tlotlontswe e ntjha ya baithuti. Ho ithuta ka ho bapala

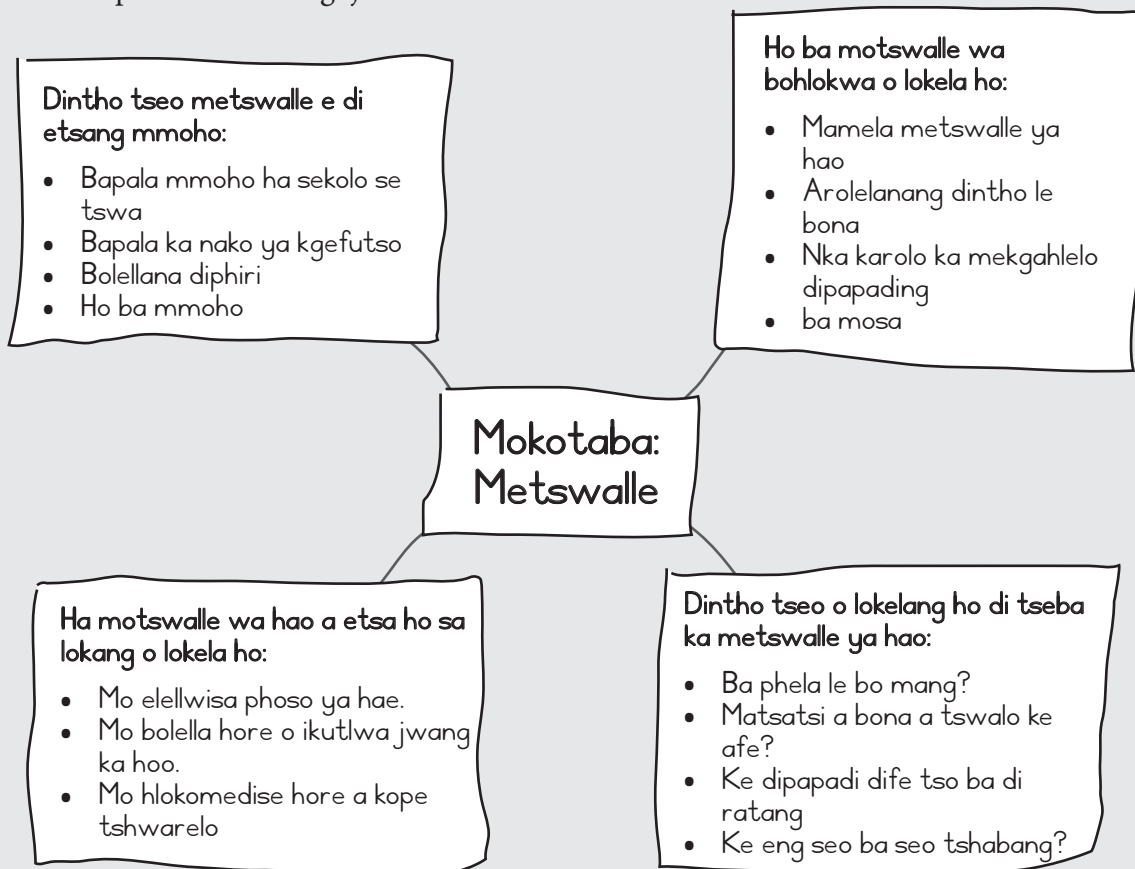
- 1 Pina kapa Raeme eo o tlo e ruta baithuti e ngotswe ka hare ho Moralo wa Thuto.
- 2 Ha nako e ntse eya baithuti ba tla tseba dipina kapa diraeme tsena, mme ba tla ipinela ka bolokolohi.
- 3 Ha o qala ho tsebisa baithuti pina kapa raeme ba rute mantswe, diketso le morethetho. (ha o le teng)
- 4 Ruta baithuti pina kapa raeme mola ka mola ka mokgwa o latelang:
 - a Binela kapa o balle baithuti pina kapa raeme kaofela o ntse o hlalosa mantswe ha ho hlokeha.
 - b Bina kapa o bale mola o qalang mme baithuti ba o sale morao.
 - c Bina kapa o bale mola wa bobedi mme baithuti ba o sale morao

- d Bina kapa o bale mola wa pele lewa bobedi mmoho mme baithuti ba ho sale morao.
 - e Tswela pele ka mpkgwa ona ho fihlela baithuti ba utlwisisa pina kapa raeme kaofela.
- 5 Kamehla hopola ho etsa diketso ha o bina pina kapa o bala raeme.
 - 6 Kopa baithuti ho bina pina eo ba e ratang pheletsong ya letsatsi. Ena ke tsela e monate ya ho bona ho kenya lerato la puo.

Tsebisana ka Mokotaba: Phuputso ya tsebo ya sethatong/ kgale

Sepheo: Ho fuputsa le ho ananela tsebo ya sethatong ya baithuti ka mokotaba o tlileng ho rutwa le ho eketsa tsebo hoe o ba seng ba ena le yon aka ha mokotaba ... Ho bontsha ka moo thuto e ka ralwang ka teng ho sebediswa mmapa wa kelello.

- 1 Mosebetsing ona titjhere o qala ka ho etsa mmapa wa kelello tlapangollong.
- 2 Titjhere o taka sedikadikwe tlapangollong ebe o ngola mokotaba ka hara sedikadikwe seo.
- 3 Jwale e be titjhere o botsa hore: Ke eng seo le seng le se tseba ka mokotaba ona?
- 4 Titjhere o ngola dintlha tsa baithuti ho potoloha mmapa wa kelello. Titjhere o bokella dikarabo tse tshwanang mmoho.ho. Mohlala: Haeba mokotaba ke 'Metswalle' o tla ba le mmapa o shebahalang tjena:

- 5 Bekeng ya bobedi titjhere o tla sebedisa mmapa wa kelello ho hopotsa baithuti ka seo ba ithutileng sona bekeng ya pele.

- 6 Titjhere o tla botsa baithuti tjena: Ke dintho difeng tse ntjha tse thabisang tseo re ithutileng tsona ka mokotaba ona ho fihlela ha kana.?

Pale ya Boiqapelo Beke ya 1

Sepheo: Ho fa baithuti monyetla wa ho sebedisa puo e ntjha ka nepo, le ho sebedisa tsebo ya bona ya sehlooho le boiqapelo ho etsa pale e nang le moelelo. Ho aha tsebo ya baithuti ya ho aha tatelano ya dintlha. Ho fa baithuti monyetla wa sebedisa mmoho ka kutlwano ka dihlopha tse nyane.

- 1 Mosebetsi ona o fa baithuti monyetla wa ho sebedisa boinahanelo le boiqapelo ba tlotlontswe ya mokotaba le bokgoni ba tatelano ya dintlha ho iketsetsa pale e ntjha.
- 2 Bolella baithuti ho bopa dihlopha tse nyane.
- 3 Neha sehlopha ka seng leqephe la tshebetso la mokotaba. Leqephe lena o tla le fumana ka pokelletsong ya disebediswa.
- 4 Maqephe ana a na le tatelano ya 3–4 ya ditshwantsho tse ka sebediswang ho bopa pale e tsamaelanang le mokotaba.
- 5 Bolella baithuti ho nahana ka pale e tla tsamaelana le ditshwantsho.
- 6 Efa baithuti motsotso kapa e mmedi ho nahana ka dintlha tsa bona.
- 7 Ka mora moo moithuti ka mong sehlopheng o fumana monyetla wa ho phehisa ka seo a se nahanang.
- 8 Tsamatsamaya ka phaposiburutelong ho mamela ha baithuti ba ntse ba bua ka pale ya bona.
- 9 Phutha Maqephe a tshebetso kaofela mme o a behe/boloke hantle bakeng sa ho a sebedisa bekeng e latelang.
- 10 Kgothaletsa baithuti ho phetela ba lelapa la habo bona dipale tsa bona.

Pale ya Boiqapelo Beke ya 2

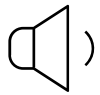
Sepheo: Neha baithuti monyetla wa ho sebedisa puo e ntjha ka nepo le ho sebedisa tsebo ya sehlooho ho qapa pale e nang le moelelo. Ho aha bokgoni ba baithuti ba tatelano ya dintlha. Ho fa baithuti monyetla wa ho sebedisanammoho le ka kutlwano ka sehlotshwana se senyane.

- 1 Hlophisa baithuti ka dihlopha tse nyenyane.
- 2 Neha sehlopha se seng le se seng leqephe la tshebetso la mokotaba.
- 3 Hopotsa baithuti hore beke e fetileng ba entse dipale tsa bona ba sebedisa ditshwantsho.
- 4 Bekeng ena baithuti ba lokela ho sebeta ka dihlopha ho nka qeto ka pale ya sehlopha.
- 5 Hopotsa baithuti hore dipale tsa bona e lokela ho ba tsa boiqapelo, empa di tsamaellane le ditshwantsho.
- 6 Bitsa phaposi yohle ho tsepamisa maikutlo.
- 7 Kopa dihlopha 1–2 ho arolelana dipale tsa bona.
- 8 Leboha baithuti ka ho abelana ka dipale tsa bona.

Puisano mabapi le ho Bala ka Kopanelo

Sepheo: Ho ruta baithuti bohlokwa ba ho nahana le tsebo ya ho akaretsa le ho ba neha monyetla wa ho hodisa tsebo ya bona. Ho aha boitshepo ba baithuti ka ho ba neha monyetla wa ho ikutlwahatsa ka bolokolohile ho ithuta le ho ba neha monyetla wa ho ikutlwahatsa ka bolokolohi, ho hlahloba, ho amanya diketsahalo ho ya ka boiphihlelo ba bona, ho nka qeto ka dintho tseo o di bonang empa o sena bonnete ba tsona. Ho neha baithuti monyetla wa ho sebedisana mmoho le ka kutlwano ka sehlotshwana se senyane.

- 1 Dipuisano tsa ho bala ka kopanelo di etswa ka Labohlano.
- 2 Qala ka ho ngola foreimi ya dipuisano tlapangollong.
- 3 Ebe o bala le ho hlalose tse baithuti foreimi ya puisano.
- 4 Baithuti ba lokela ho utwisisa hore ha hona kgahlano ho dipotso tse bulehileng. s – dikarabo tse fapaneng le maikutlo a fapaneng di amohelehile.
- 5 Qetellong ya thuto, beha baithuti maamong a ho mamela ka hlooko.
- 6 Metsotsong ya ho qetela botsa baithuti ba fapaneng kapa sehlopha sa baithuti ho fana ka dikarabo tsa bona.
- 7 Leboha baithuti ka ho fana ka dikarabo le diphehiso.
- 8 Ha dikarabo di fosahetse, kapa di hloka tlhalosetso e batsi, araba baithuti kapa botsa dipotso tsa tlhakisetso.

Tlhokomediso ya medumo le medumo/Mongolo

Kereiti ya 1&2 (Ho fihlela lenaneo la medumo le qetilwe)

Tlhokomediso ya medumo le medumo le mosebetsi wa Mongolo di ya amana leanong lena.

Matlafatso ya Medumo le Mantswe a fetileng: Mantaha wa beke e nngwe le e nngwe

Sepheo: Ho hlahloba temoho ya baithuti ya medumo le ho hopola medumo le mongolo o rutilweng. Ho phecola le ho matlafatsa tsebo ya medumo le mongolo ka mokgwa wa ho itokisa. Ho sebedisa ditebello tsa tekanyetso ho fana ka lesedi la tekanyetso e tswelang pele.

- 1 Ka Mantaha ka nako ya mongolo baithuti ba tla ikwetlisetsa mongolo wa bona ka ho phetha medumo, dinoko le mantswe ao ba ithutileng bekeng e fetileng.
- 2 Laela baithuti ba bule dibuka tsa bona mme ba ngole letsatsi.
- 3 Kamora moo bolella baithuti ho mena leqephe mahareng mme ba ngole dinomoro 1–5 pela mola o ka thoko bukeng (margin), le 6–10 moleng o mahareng a leqephe. (Palo ya medumo, dinoko le mantswe di tla fapana ho ya ka thuto e nngwe le e nngwe)

- 4 Bolella baithuti ho ngola modumo, senoko kapa lentswe ha o le bitsa – ba ngole ka thoko ho nomoro e nepahetseng. Ha ba sa kgone ho ngola modumo kapa lentswe ba ngole letshwao la deshe (-).
- 5 Hopotsa baithuti hore ena ke tshebetso e potlakileng ho lekola hore ba ntse ba hopola ho ngola medumo, dinoko le mantswe ao ba ithutileng ona.
- 6 Bolella baithuti hore ba tlo lekola difoniki le mongolo wa bona.
 - Ba tlameha ho lekola hore ba tseba ho ngola modumo, senoko kapa lentswe ka nepo.
 - Ba tlameha le ho lekola hore ba bopa ditlhaku tsa bona ka nepo.
- 7 Qapodisa medumo, dinoko le mantswe a ka moralong wa thuto.
- 8 Laela baithuti hore ba nke pensele e le nngwe ya mmala ba e sebedise ho lokisa mesebetsi ya bona.
- 9 Ngola dikarabo tse nepahetseng tlapangolong, o bitsa modumo ebile o hlalosa mohato wa ho ngola.
- 10 Bolella baithuti hore ha ba ile ba thatafalla ke ho hopola modumo kapa ho ngola tlhaku, ba sebedise matsatsi ao a beke ho matlafatsa bokgoni ba bona ba mosebetsi oo.
- 11 Phutha dibuka tsa baithuti qetellong ya letsatsi, mme o ngole mabitso a baithuti ba hlokanang thuso.

Thuto ya Modumo o Motjha le Mantswe: Labobedi le Laboraro la beke e nngwe le e nngwe

Sepheo: Ho ntshetsa pele bokgoni ba moithuti ba temoho ya difoneme. Ho ruta baithuti difoniki le dinoko tsa puo ya lapeng ka mokgwa o hlakileng le o itlhopileng, le ho itlwaetsa ho lemoha le ho sebedisa difoniki le dinoko tse rutuweng.

Tsebisiso ya modumo o motjha

- 1 Qapodisa modumo mme o phahamise papetla ya modumo: /p/
- 2 Qapodisa modumo mme o laele baithuti ho phetha modumo ha 3.
- 3 Buisana le baithuti kamoo modumo /p/ o tshwanang Puong ya lapeng le Puong ya Senyesemane. /le kamoo o fapaneng Puong ya lapeng le Puong ya Senyesemane.
- 4 Bakeng sa tuma-notshi, bontsha baithuti modumo oo tihateng ya alfabeto.
- 5 Botsa baithuti hore: Na o ka hopola mantswe a mang a qalang ka modumo ona /p/?
- 6 Sekaseka/buisana le baithuti ka mantswe a mang, jwaloka: **pere, apole,**
(**phantswe a mane**)

Tsebisiso mantswe a matjha

- 1 Qapodisa lentswe ka leng hodimo le ka ho hlaka o bontsha baithuti papetla: **pere, apole,**
(**phantswe a mane**)
- 2 Kopa baithuti ba phethe lentswe leo o hatella modumo o wa beke o ka sehloohong.
- 3 Beha dipapetlana tsa mantswe tihateng ya papatso ya medumo.

Ho ngola Tlhaku/Ditlhaku tse Ntjha le Mantswe: Labobedi le Laboraro la beke e nngwe le e nngwe

Sepheo: Ho ntshetsa pele bokgoni ba baithuti ba ho ngola kerafeme (grapheme) tse tsamaellanang le foneme e rutilweng.

- 1 Ruta baithuti ho bopa ditlhaku tsa medumo e rutilweng ka nepo.
- 2 Bontsha baithuti ka ho ngola modumo oo tlapangollong – hlalosa o bontshe mohato wa ho bopa tlhaku eo.
- 3 Bolella baithuti ba sebedisang letsoho le letshehadi ba behe dihloho ditafoleng tsa bona.
- 4 Ema o furalletse baithuti, mme o phahamise letsoho le letona.
- 5 Bolella baithuti ba sebedisang letsoho le letona ba o latele/etsise ha o ngola tlhaku moyeng.
- 6 Phetha mokgwa ona le baithuti ba sebedisang letsoho le letshehadi.
- 7 Bolella baithuti ho sebetsa le metswalle ho ngola modumo/tlhaku mekokotlong ya bona ka menwana ya bona.
- 8 Ka mora moo, bolella baithuti ho ngola medumo ditafoleng tsa bona ka menwana ya bona.
- 9 Qetellong, bontsha baithuti hape mohato wa ho bopa tlhaku/ditlhaku le mantswe tlapangollong.
- 10 Baithuti ebe ba ngola medumo/mantswe/dipolelo dibukeng tsa bona.
- 11 Baithuti ba sehelle mola ka tlasa modumo o rutilweng lentsweng kapa polelong e nngwe le e nngwe e ngotsweng.

Ho arola le ho kopanya mantswe: Labone la beke e nngwe le e nngwe

Sepheo: Ho ntshetsa pele temoho ya baithuti ya difoneme, le bokgoni ba ho arola le ho kopanya difoneme le dinoko tse rutilweng. Hona, ho tla ba thusa ho bala le ho ba bangodi ba ikemetseng. Ho eketsa bokgoni ba ho lemoha difoneme le dinoko ha bonolo.

Ke a etsa...

- 1 Qala ka lentse le tswang thutong ya Labobedi.
- 2 Qapodisa lentse: **pere**
- 3 Arola lentse ho ya ka medumo ya lona: /p/e/r/e/
- 4 Qapodisa modumo wa pele wa lentse: /p/
- 5 Qapodisa modumo wa bobedi wa lentse: /e/
- 6 Qapodisa modumo wa boraro wa lentse: /r/
- 7 Qapodisa modumo wa ho qetela wa lentse: /e/
- 8 Ngola lentse lena tlapangollong: **pere**
- 9 Bontsha baithuti ka ho supa hore o kopanya jwang medumo ho etsa lentse.
- 10 Kamora moo, qapodisa senoko sa pele ya lentse. /pe/

- 11 Ho latele senoko sa bobedi ya lentswe: /re/
- 12 Supa o bontshe baithuti ho kopanya dinoko ho etsa lentswe: /pe/-/re/
- 13 Phetha sena ka lentswe le leng la thuto ya Laboraro.

Seo re se etsang...

- 1 Qala ka lentswe le tswang thutong ya Labobedi.
- 2 Qapodisa lentswe apole: **apole**
- 3 Botsa baithuti hore: Modumo wa pele lentsweng lena ke ofe? /a/
- 4 Botsa baithuti hore: Modumo wa bobedi lentsweng lena ke ofe? /p/
- 5 Botsa baithuti hore: Modumo wa boraro lentsweng lena ke ofe? /o/
- 6 Botsa baithuti hore: Modumo wa bone lentsweng lena ke ofe? /l/
- 7 Botsa baithuti hore: Modumo wa ho qetela lentsweng lena ke ofe? /e/
- 8 Kopa baithuti ho arola lentswe ka ka medumo eo le bopilweng ka yona: /a/-/p/-/o/-/l/-/e/
- 9 Ngola lentswe tlapangolong: **apole**
- 10 Kopa baithuti ba o thuse ho kopanya medumo ho bopa lentswe: /a/-/p/-/o/-/l/-/e/
- 11 Botsa baithuti hore: Senoko sa pele lentsweng lena ke sefe? /a/
- 12 Botsa baithuti hore: Senoko sa bobedi ke sefe? /po/
- 13 Botsa baithuti hore: Senoko sa ho qetela ke sefe? /le/
- 14 Laela baithuti ho kopanya dinoko ho etsa/bopa lentswe: /a/-/po/-/le/ = **apole**
- 15 Pheta hona o sebedisa lentswe ho hlaha thutong ya Laboraro.

Fumana Lentswe: Labohlano la beke e nngwe le e nngwe

Sepheo: Ho fa baithuti monyetla wa ho matlafatsa tsebo ya bona ya medumo. Ho fa baithuti monyetla wa ho ntshetsa pele tsebo ya bona ya ho bopa mantswa. Ho eketsa bokgoni ba bona ba ho lemoha/elellwa medumo ha bonolo.

Taka tafole ena e latelang tlapangolong. Netefatsa hore e kentse medumo eo baithuti ba ithutileng yona ka Labobedi le Laboraro.

th	l	o
nn	p	a
nk	e	m

Bontsha (Model)

- 1 Hopotsa baithuti medumo ya beke, mohlala: /p/ le /m/
- 2 Etsa boikgopotso ba medumo yohle le ho e kopanya tlapangolong.
- 3 Hlalosetsa baithuti hore ba tla fumana fela metsotso e meraro ho fumana mantswa a mangata eo ba ka a bopang ba sebedisa medumo le didumammoho tse ka hara mabokose.

- 4 Bontsha baithuti hore ba ka bopa mantswe ka modumo o korotsweng, jwaloka::
/p/ – /m/
- 5 Hopotsa baithuti hore ba ka bopa mantswe ba sebedisa medumo e meng le e meng e ka mabokosong. Ha ba a tlameha ho sebedisa feela /p/ le /m/
- 6 Bontsha baithuti ho etsa lentswe le leng, jwaloka: /m/ – /o/ – /th/ – /o/
- 7 Hopotsa baithuti hore ba ka etsa mantswe ba sebedisa modumo wa beke, jwaloka ka **pelo**, kapa ba sebedisa modumo o mong le o mong e ba o ratang, jwaloka **nkela**.

Ho etswang ke baithuti

- 1 Bolella baithuti ho bula dibuka tsa bona mme ba ngole sehlooho: **p, m**
- 2 Laela baithuti ho qala ho ngola.
- 3 Neha baithuti metsotso e 3 ho fumana le ho bopa mantswe ka bongata kamoo ba ka kgonang
- 4 Dumella baithuti ho tshwaya mosebetsi wa bona. Bontsha baithuti tsela ya ho bopa mantswe ana (le amang): **peo, palo, pelo, poma, ema, thapo, monna, nko**

Tlhokomediso ya Medumo le Medumo/Mongolo

Kereiti 2&3 (hang ha lenaneo la medumo le qetilwe)

Tlhokomediso ya Medumo le Medumo le Mongolo di ya amana lenaneong lena.

KEREITI 2 KOTARA 3-4

MONGOLO

Mantswe a fetohang: Mantaha wa beke e nngwe le e nngwe

Sepheo: Ho phekola le ho matlafatsa tsebo ya difoniki le mongolo ka mokgwa wa ho itokisa. Ho ntshetsa pele bokgoni ba ho bala ka ho thusa baithuti ho sheba diphethoho tse ka fetolang moelelo wa lentswe kapa wa polelo.

Hlokomela: Qalong baithuti ba lokela ho etsa mosebetsi ona ka mongolo o sa kopanang. Ha ba se ba ithutile bongata ba mongolo o kopaneng, ba laele hore ba etse mosebetsi ona ka **MONGOLO O KOPANENG**.

- 1 Ka Mantaha o mong le o mong ka nako ya Mongolo, baithuti ba tla matlafatsa bokgoni ba bona ha ho ngola ka mongolo o kopaneng ka ho phetha medumo le mantswe a ithutilweng bekeng tse fetileng.
- 2 Bolella baithuti ho bula dibuka tsa bona mme ba ngole letsatsi.
- 3 Ka mora moo bolella baithuti ho ngola dinomoro 1–5 pela mola o ka thoko bukeng, ba tlola mola pele ho nomoro e nngwe le e nngwe.
- 4 Ngola polelo eo ho fanweng ka yona ka moralong wa thuto tlapangollong pela nomoro ya 1, ka tsela ena:

- Ke batla buka.
- 5 Laela baithuti ho kopolla dipolelo dibukeng tsa bona.
 - 6 Latela ka ho laela baithuti ho ngola maemedi a fapaneng pela dinomoro ka tsela ena:
 - Ke
 - Le
 - Re
 - Ba
 - 7 Laela baithuti ho ngololla dipolelo, ba sebedisa e nngwe le e nngwe ya maemedi.
 - 8 Hopotsa baithuti hore ena ke tshebetso ya potlako ho sheba hore na ba ntse ba hopola ho ngola medumo le mantswe ao ba seng ba ithutile ona.
 - 9 Tsebisa baithuti hore ba lekola tsebo ya bona ya difoniki le mongolo.
 - 10 Qetellong ya thuto, ngola dipolelo ka nepo tlapangolong, o bitsa medumo ebile o hlalosa tsela/mohato wa mongolo o kopaneng ha o etsa jwalo.
 - 11 Botsa baithuti ho tshwaya paterone eo ba e bonang, jwaloka: moo polelo e fetohang teng.
 - 12 Sehella paterone e nngwe le e nngwe mola:
 - Ke batla buka.
 - Le batla buka.
 - Re batla buka.
 - Ba batla buka.
 - 13 Laela baithuti ho sebedisa pensele ya mmala itokisetsa mosebetsi.
 - 14 Bollella baithuti hore ha ba ile ba thatafalla ho hopola medumo kapa ho ngola tlhaku ka mongolo o kopaneng, ba sebedise matsatsi a bekeng eo no ntlafatsa mosebetsi oo.
 - 15 Qetellong ya letsatsi phutha dibuka tsa baithuti mme o ngole mabitso a baithuti ba hlokang thuso. Baithuti ba bang ba ka hlolwa ke difoniki ha ba bang ba ka hlolwa ke mongolo o kopaneng.

KEREITI 3 KOTARA 1-2

MONGOLO

Mantswe a Bonngwe le Bongata: Mantaha wa beke e nngwe le e nngwe

Sepheo: Ho phekola kapa ho matlafatsa tsebo ya baithuti ya difoniki le mongolo ka mokgwa wa ho itokisa. Ho ntlafatsa tsebo ya ho bala ka ho thusa baithuti ho lekola dipaterone tse fetolang lentse ho ya ka sehlongwa pele sa lebitso

Hlokomela: Qalong baithuti ba lokela ho etsa mosebetsi ona ka mongolo o sa kopanang. Ha mongolo wa baithuti o kopaneng o se o kgotsofatsa ba laele hore ba qetele mosebetsi ona ka mongolo o kopaneng.

- 1 Ka Mantaha o mong le o mong ka nako ya Mongolo, baithuti ba tla ikwetlisetsa mongolo o kopaneng ka ho phetha mantswe a rutuweng dibekeng tse fetileng.

- 2 Bolella baithuti ho bula dibuka tsa bona mme ba ngole letsatsi le sehlooho **Bonngwe le Bongata ba Mantswe**.
- 3 Ka mora moo, bolella baithuti ho ngola dinomoro 1–5 pela mola o ka thoko bukeng ba etse sena ba tlola mela pele ho nomoro e nngwe le e nngwe.
- 4 Hopotsa baithuti hore ona ke mosebetsi wa potlako ho lekola hore ba tseba ho ngola medumo le mantswe ao ba seng ba ithutile ona.
- 5 Bolella baithuti hore ba tlo lekola mosebetsi wa bona wa difoniki le mongolo.
- 6 Bitsa mantswe a bonngwe ho tswa moralong wa thuto. Baithuti ba lokela ho ngola mantswe ana pela dinomoro tseo ba di ngotseng ka tsela ena.
 - motho
 - lesapo
 - seeta
 - nonyana
 - bohobe
- 7 Kamora mona, laela baithuti ho ngola bongata ba mantswe ana.
- 8 Metsotsong e mehlano ya ho qetela ya thuto, ngola dikarabo tlapangollong, o bitsa medumo ebile o hlalosa mokgwa/tsamaiso ya mongolo o kopaneng.
- 9 Botsa baithuti ho supa paterone eo ba e bonang, jwaloka moo mantswe a fetohang.
- 10 Seha mola ka tlasa dipaterone ka tsela ena.

Mantswe a Bonngwe le Bongata

 - 1 motho
batho
 - 2 lesapo
masapo
 - 3 seeta
dieta
 - 4 nonyana
dinonyana
 - 5 bohobe
mahobe
- 11 Bolella baithuti ho nahana ka moo mantswe ana a fetohang ka teng ha ba bala le ha ba ngola.
- 12 Laela baithuti ho sebedisa pensele ya mmala ho tshwaya mosebetsi wa bona.
- 13 Bolella baithuti hore ha ba thatafalletswe ke ho hopola medumo kapa ho ngola tlhaku ka mongolo o kopaneng, ba sebedise matsatsi a bekeng eo ho ikwetlisetsa mosebetsi ona.
- 14 Phutha dibuka tsa baithuti qetellong ya letsatsi, mme o ngole mabitso a baithuti ba hlokang thuso. Baithuti ba itseng ba ka thatafallwa ke medumo, ha ba bang ba ka thatafallwa ke mongolo o kopaneng!

KEREITI YA 3 KOTARA YA 3-4

MONGOLO

Dipolelo tsa Bonngwe le Bongata: Mantaha o mong le o mong.

Sepheo: Ho phekola le ho matlafatsa tsebo ya difoniki le mongolo ka mokgwa wa ho itokisa. Ho ntshetsa pele bokgoni ba ho bala ka ho thusa baithuti ho lemoha tsela eo mantswe a fetohang ka yona dipolelong ho ya ka mofuta wa lebitso.

Hlokomela: Qalong baithuti ba lokela ho etsa mosebetsi ona ka mongolo o sa kopanang. Ha mongolo wa baithuti o kopaneng o se o kgotsofatsa, ba laele hore ba etse mosebetsi ona ka mongolo o kopaneng.

- 1 Ka Mantaha o mong le o mong ka nako ya mongolo, baithuti ba tla ikwetlisetsa mongolo o kopaneng ka ho phetha mantswe eo ba ithutileng ona bekeng tse fetileng.
 - 2 Bolella baithuti ho bula dibuka tsa bona ba ngole letsatsi le sehlooho
- Dipolelo tsa Bonngwe le Bongata**
- 3 Ka mora moo, ba bolelle hore ba ngole dinomoro 1–5 ka pela mola o ka thoko bukeng ba tlole mela pakeng tsa dinomoro.
 - 4 Hopotsa baithuti hore ona ke mosebetsi wa potlako ho lekola hore na ba ntse ba hopola ho ngola mantswe eo ba ithutileng ona.
 - 5 Bolella baithuti hore ba tlo lekola medumo le mongolo wa bona.
 - 6 Bitsa dipolelo tsa bonngwe ho tswa moralong wa thuto. Baithuti ba ngole dipolelo tsena pela dinomoro tseo ba di ngotseng.

Dipolelo tsa Bonngwe le Bongata

- 1 Ho na le motho ka tlung.
 - 2 Ntja e ja lesapo.
 - 3 Seeta sa ka se lahlehile.
 - 4 Nonyana e fofela hodimo.
 - 5 Mme o rekile bohobe bo monate.
- 7 Ka mora mona, laela baithuti ba ngole dipolelo tsena ba fetola mantswe a bonngwe ho bongata.
 - 8 Metsotsong ya ho qetela ya thuto, ngola dipolelo tse nepahetseng tlapangollong, o bitsa medumo e bile o hlalosa mokgwa le tsela ya ho ngola mongolo o kopaneng.
 - 9 Kopa baithuti ho supa paterone e nngwe le e nngwe eo ba e bonang, jwaloka ka moo lentse le fetohang teng.
 - 10 Seha mola ka tlasa dipaterone tsena ka tsela ena:

Dipolelo tsa Bonngwe le Bongata

- 1 Ho na le motho ka tlung.
Ho na le batho ka tlung.
- 2 Ntja ya ka e ja lesapo.
Ntja ya ka e ja masapo.

- 3 Seeta sa ka se lahlehile.
Dieta tsa ka di lahlehile.
- 4 Nonyana e fofela hodimo.
Dinonyana di fofela hodimo
- 5 Mme o rekile bohobe bo monate.
Mme o rekile mahobe a monate.
- 11 Bolella baithuti ho elellwa dipaterone tsena ha ba ngola kapa ha ba bala.
- 12 Laela baithuti ba nke pensele ya mmala ba tshwaye mosebetsi wa bona.
- 13 Bollella baithuti hore ha ba thatafalletswe ke ho hopola modumo kapa ho ngola tlhaku ka mongolo o kopaneng, ba sebedise matsatsi a beke eo ho matlafatsa bokgoni ba bona ba mosebetsi ona.
- 14 Phutha dibuka tsa baithuti qetellong ya letsatsi o ngole mabitso a baithuti ba hloakang thuso. Baithuti ba itseng ba tla thatafallwa ke difoniki ha ba bang ba tla thatafallwa ke mongolo o kopaneng.

MEDUMO

Ho Phetha medumo ka mokgwa wa ho Arola le ho Kopanya: Labobedi le Laboraro la beke e nngwe le e nngwe.

Sepheo: Ho ntsketsa pele tlhokomediso ya medumo le bokgoni ba ho kopanya le ho arola difoneme le dinoko tse rutuweng, hore ba be le bokgoni ba ho bala ka boikemelo. Ho eketsa bokgoni ba baithuti ba ho lemoha medumo le dinoko ha bonolo.

Seo ke se etsang...

- 1 Qala ka lentswe le tswang thutong ya Labobedi.
- 2 Bitsa lentswe: **apole**
- 3 Arola lentswe ka medumo, ka tsela ena: /a/-/p/-/o/-/l/-/e/
- 4 Qapodisa modumo wa pele wa lentswe: /a/
- 5 Qapodisa modumo wa bobedi wa lentswe: /p/
- 6 Qapodisa modumo wa boraro wa lentswe: /o/
- 7 Qapodisa modumo wa bone wa lentswe: /le/
- 8 Qapodisa modumo wa ho qetela wa lentswe: /e/
- 9 Ngola lentswe tlapangollong: **apole**
- 10 Supa o bontshe baithuti ho kopanya medumo ho etsa lentswe: /a/-/p/-/o/-/l/-/e/= apole
- 11 Ka mora moo, qapodisa senoko sa pele sa lentswe: /a/
- 12 Qapodisa senoko sa bobedi sa lentswe: /po/
- 13 Qapodisa senoko sa boraro sa lentswe: /le/
- 14 Bontsha ka ho supa le ho kopanya dinoko ho bopa lentswe: /a/-/po/-/le/
- 15 Pheta hona o sebedisa lentswe ho hlaha thutong ya Laboraro.

Seo re se etsang...

- 1 Qala ka lentswe le le leng la thuto ya Labobedi
- 2 Qapodisa lentswe: **pere**
- 3 Botsa baithuti hore: Modumo wa pele ke ofe? /p/
- 4 Botsa baithuti hore: Modumo wa bobedi ke ofe? /e/
- 5 Botsa baithuti hore: Modumo wa boraro ke ofe? /r/
- 6 Botsa baithuti hore: Modumo wa ho qetela ke ofe? /e/
- 7 Kopa baithuti ho arola lentswe ka medumo eo le bopilweng ka yona: /p/-/e/-/r/-/e/
- 8 Ngola lentswe tlapangolong: **pere**
- 9 Laela baithuti ho kopanya medumo le wena ho bopa lentswe: /p/-/e/-/r/-/e/
- 10 Botsa baithuti hore: Senoko sa pele sa lentswe ke sefe? /pe/
- 11 Botsa baithuti hore: Senoko sa bobedi ke sefe? /re/
- 12 Bolella baithuti ho kopanya dinoko ho bopa/etsa lentswe: /pe/-/re/ = pere
- 13 Pheta hona o sebedisa lentswe ho hlaha thutong ya Laboraro.

O a etsa (moithuti)

- 1 Bolella baithuti ba ntshe dibuka tsa bona ba ngole letsatsi le sehlooho: **Mantswe a p**
- 2 Ka mora moo, bolella baithuti ba ngole dinomoro 1–5 pela mola o ka thoko bukeng
- 3 Bitsa dinoko tse hlano kapa mantswe ho tswa moralong wa thuto.
- 4 Baithuti ba ngole mantswe ana pela nomoro e nepahetseng. Ba sebedise tsebo ya bona ya ho arola le ho kopanya ho ba thusa ho peleta mantswe ana.
- 5 Baithuti ba sehe mola ka tlasa modumo o ka sehloohong.
- 6 Metsotsong e mebedi e qetelang ya thuto, ngola mantswe a nepahetseng tlapangolong, ebe o sehella modumo o ka sehloohong.
- 7 Bolella baithuti ho tshwaya mesebetsi ya bona ka pensele ya mmala.
- 8 Hlalosetsa baithuti hore ba tla ithuta ho ngola modumo o na ka mongolo o kopaneng thutong e latelang.

Kantle ho karolo e hodimo e tshwailweng, mosebetsi ona o tshwana le wa Kereiti 1–2 wa Labone le leng le le leng.

MONGOLO

Ho ngola tlhaku/ditlhaku le mantswe a matjha: Mantaha le Laboraro la beke e nngwe le e nngwe

Sepheo: Ho ntshetsa pele bokgoni ba baithuti ba ho ngola dikerafeme tse nyalanang le difoneme tse seng di rutilwe.

- 1 Ruta baithuti ho bopa ditlhaku tsa modumo o seng o rutilwe ka mongolo o kopaneng ka nepo.
- 2 Ruta boholo le bonnyane ba tlhaku e nngwe le e nngwe.

- 3 Bontsha o ngola modumo tlapangollong, hlalosa tsela/mohato eo tlhaku e bopuwang ka yona.
- 4 Bolella baithuti ba sebedisang letsoho le letshehadi ba behe dihloho tsa bona ditafoleng tsa bona.
- 5 Ebe, o ema o furalletse baithuti o phahamisitse letsoho la hao le letona.
- 6 Bolella baithuti bana ba sebedisang letsoho le letona ho o latela/etsisa ha o ngola tlhaku/ditlhaku moyeng.
- 7 Ka mora mona, pheta ketso ena le baithuti ba sebedisang letsoho le letshehadi.
- 8 Ebe o bolella baithuti ho sebetsa le balekane ba bona ho ngola ditlhaku mekokotlong ya bona ka menwanwa.
- 9 Kamora sena bolella baithuti ho ngola ditlhaku ditafoleng tsa bona ka menwanwa.
- 10 Qetellong, bontsha baithuti ho bopa tlhaku/ditlhaku le mantswa tlapangollong.
- 11 Baithuti ebe ba ngola medumo/mantswa/dipolelo dibukeng tsa bona.
- 12 Ha o bontsha ketso ya ho ngola, hatella ka moo ditlhaku tsa mongolo o kopaneng di harelanang kapa di tshwaranang ka teng.
- 13 Baithuti ba sehelle modumo lentsweng kapa polelong e nngwe le e nngwe mola.

Kantle ho polelo ya bo 12, mosebetsi ona o tshwana hantle le wa Kereiti ya 1–2.

MEDUMO

Ho fapanya ditlhaku: Labone la beke e nngwe le e nngwe:

Sepheo: Ho phekola le ho matlafatsa tsebo ya difoniki. Ho ntshetsa pele bokgoni ba ho bala ka ho thusa baithuti ho lemoha le ho supa phethoho e le nngwe lentsweng e fetolang moelelo wa lentse.

Ke a etsa(titjhere)

- 1 Hlalosa hore kajeno, re tlo matlafatsa bokgoni ba rona ba ho fumana dipheho tse nnyane mantsweng. Sena se re thusa ho ntshetsa pele bokgoni ba rona ba ho bala.
- 2 Ngola mantswa a mabedi eo ho fanweng ka yona moralong wa thuto tlapangollong, jwaloka: pere, bere
- 3 Hlalosa hore re tlo leka ho supa hore ke modumo ofe o le mong o fapaneng mantsweng ana a mabedi.
- 4 Bontsha barutwana ha o supa phapang ya mantswa: pere, bere
- 5 Hlalosa hore a fapane kae, mohlala: /p/ le /b/ medumo ena e fapane empa e meng kaofela lentsweng e ya tshwana.

Re a etsa...(titjhere le baithuti)

Karolo ya 1

- 1 Ngola mantswa a mabedi eo o a filweng ho tswa moralong wa thuto tlapangollong, mohlala: sela, sala

- 2 Botsa baithuti: Mantswe ana a mabedi a fapane kae?
- 3 Bitsa moithuti a le mong ho tlo sehella seo mantswe ana a mabedi se fapanang ka sona, mohlala: sela, sala
- 4 Hlalosa phapang pakeng tsa mantswe ana a mabedi.

Karolo ya 2

- 1 Ngola lentswe le o le filweng ho tswa moralong wa thuto tlapangolong, mohlala: bela
- 2 Botsa baithuti: **Ke modumo ofe o ka o fetolang lentsweng lena ho le etsa lentswe le letjha?**
- 3 Ngola lenane la mantswe a fapaneng a matjha eo bathuti ba o fang ona, mohlala: bula, bala, pula, fula, sela

Ke a etsa...

- 1 Ngola lentswe le o le filweng ho tswa moralong wa thuto tlapangolong, mohlala: mela
- 2 Botsa baithuti sena: **Ke modumo ofe o le mong e o ka o fetolang lentsweng lena ho etsa lentswe le letjha?**
- 3 Laela baithuti ho etsa mantswe a mang a mangata a matjha, ba fetola fela modumo o le mong lentsweng leo.
- 4 Qetellong ya thuto, bitsa baithuti ka bonngwe.
- 5 Bitsa baithuti hore ba tlo ngolla mantswe a bona a matjha tlapangolong.
- 6 Bala mantswe kaofela, o hlalose hore ke modumo o feng o fetotsweng lentsweng le leng le le leng. **bela, pela, mala, fela**

MEDUMO

Bopa/Fumana lentswe: Labohlano la beke e nngwe le e nngwe.

Sepheo: Ho fa baithuti monyetla wa ho matlafatsa tsebo ya bona ya difoniki tse rutuweng. Ho fa baithuti monyetla ba ho matlafatsa bokgoni ba ho bopa mantswe. Ho eketsa temoho e bonolo ya mantswe:

Taka tafole ena tlapangolong. Ngola medumo eo ba ithutileng yona nako e fetileng mmoho le medumo ya thuto ya Labobedi. E ka kenyellelsa le dihlongwapele.

ph-	i	p	ntl-
th-	b	a	u
l	e	m	t

Etsa ka ho bontsha

- 1 Hopotsa baithuti ka medumo ya beke: /**ph**/ le /**th**/
- 2 Etsa boikgopotso ba medumo yohle le ho e kopanya tlapangolong.
- 3 Neha baithuti metsotso e 3 ho bopa mantswe a mangata kamoo ba ka kgonang ka ho sebedisa medumo le ho kopanya medumo e ka hodimo.

- 4 Bontsha baithuti hore ba ka bopa mantswe ka modumo o korotsweng, jwaloka: /th/-/i/-/b/-/a/ = thiba
- 5 Hopotsa baithuti hore ba ka bopa mantswe ka ho sebedisa medumo ofe kapa ofe – ha ho hlokehe hore ba sebedise /th/ le /ph/ feela.
- 6 Bontsha baithuti hore ba ka bopa lentswe le leng jwang, jwaloka: /b/-/u/-/l/-/a/=bula
- 7 Hopotsa baithuti hore ba ka bopa mantswe a mang ba sebedisa medumo ya beke jwaloka, “phetha” kapa mantswe a senang modumo wa beke, “leba”

Ho etswang ke baithuti

- 1 Bolella baithuti ho bula dibuka tsa bona tsa ho ngolla ebe ba ngola sehloho sena: ph, th
- 2 Laela baithuti ho qala ho ngola.
- 3 Neha baithuti metsotso e 3 ho fumana le ho bopa mantswe ka bongata kamoo ba ka kgonang.
- 4 Dumella baithuti ho tshwaya mosebetsi wa bona. Bontsha baithuti tsela ya ho bopa mantswe ana (le amang): **pheta, phala, phela, thiba, thebe, thepa, thuba, thula, matha, phutha lema, leba, lepa, ntle, mantle.**

Kantle le mosebetsi o tshwailweng, mosebetsi ona o tshwana le wa Gr 1–2 Labohlano la beke e nngwe le e nngwe.

Ho Bala ka Kopanelo le Maano a Kutlwisiso.

Pale e tjha ya ho bala ka kopanelo e balwa beke le beke.

Ho bala ka kopanelo ho etswa ka mokgwa o latelang.:

Mantaha Boitokisetso pele o bala

Labobedi Padiso ya pele.

Labone Padiso ya bobedi

Labohlano Diketsahalo/mosebetsi kamora ho bala

Ha o itokisetse ho bala ka kopanelo, etsa bonnete ba hore baithuti ba dutse hantle moo ba tla kgonang ho bona buka e kgolo hantle.

Hopotsa baithuti ka seo o se lebelletseng ka nako ya ho bala ka kopanelo jwaleka:

- Dula hantle o kgutsitse.
- **Beha matsoho a hao pakeng tsa dirope / (phutha matsoho a hao).**
- **Tadima ka hlooko o nahane ka pale.**
- **Kgutsang (bontsha ka ho beha monwana molomong)**

Sepheo sa bohlokwa sa ho bala ka kopanelo lenaneong lena, ke se latelang:

- 1 *Baithuti ba ba le boiphihelo ba hore ho jwang ho bala pale e boima, ba bile ba e bala kaofela ba le bang. Hobane baithuti ha ba na taba le tataiso kapa tsamaiso e nepahetseng*

ya ho bala, ba ka tsepamisa maikutlo a bona dikateng tsa pale le dibapadi. Baithuti ba ka natefelwa ke dipale, le ho ba le lerato la ho bala.

- 2 Ha titjhere a ntse a balla pale hodimo, 'O kgona le ho ka bontsha bokgoni kapa boiphihlelo ba ho bala ho tloha leqhepeng le qalang ho isa leqhepeng la ho qetela, O bala ho tloha hodimo leqhepeng ho ya tlase, a boele a bale ho tloha letsohong le letshehadi ho ya ho le letona. O eellwa le ho hlalosa matshwao ohle a puo, hape o bala ka thello, ka nako e nepahetseng, hape o bontsha ka maikutlo ho totobatsa moelelo wa pale. Baithuti ba bokella tsebo e ngata ba sa eellwe ha ba mametse mmadi ya balang ka thello.
- 3 Ha titjhere antse a bala, O kenyelletsa le ho fana ka tlhaloso ya mantswe ka ho: Ho supa karolo ya setshwantsho, ka ho bontsha ka diketso, a bile a sebedisa sehalo sa hae. Titjhere hape o hlalosa se bolelwang, a bontsha ka diketso ha a hlalosa lentswe kapa polelo paleng. Ho mamela titjhere le ho mo shebella, baithuti ba iphumanela bokgoni le boqhetseke ba puo e ntjha.
- 4 Ntho ya bohlokwa, ka nako ya ho bala ka kopanelo, titjhere o lokela ho ruta baithuti ho nahana ka pale, le ka moo ba ka bopang kutlwisiso ya bona ya pale. Lenaneng lena, re kgethile ho bopa bokgoni ba kutlwisiso ka ho bontsha le ho ruta mekgwa e fapaneng ya kutlwisiso. Mekgwa ena e fapaneng ya kutlwisiso, e a sebediswa:
 - Ho lepa
 - Ho bopa setshwantsho ka hlohong
 - Fuputsa seratswana
 - Ho akaretsa
 - Ho nahana ka seratswana (Ke a ipotsa)
 - Ho amanya/kopanya dintlha
 - Ho etsa qeto ka dintho tseo o senang bonnete ba tsona.
 - Ho lekola/ Tekolo/Hlahloba

MAANO AHO BALA KA KUTLWISISO

Tafole e ka tlase e fana ka tlhahisoleseding ka leano le leng le le leng:

Leano la 1: ho lepa/noha	
Tlhaloso	Ha baithuti ba lepa kapa ba noha, ba bua ka seo ba nahanang hore se tla etsahala paleng. Baithuti ba noha se tla etsahala ba shebile ditshwantsho bukeng. Hape ba ka noha se tla etsahala kamorao ho hore ba bale leqephe le le leng la pale. Qetellong, baithuti ba ka lepa le hore ebe pale ena e tla fella jwang.
Sepheo:	Hore baithuti ba kgone ho noha, o ba thusa hore ba nahane ka pale le pele ba e bala. Baithuti ba lokela ho sebedisa lesedi le itseng ho leka ho fumana hore dibapadi ke bo mang, le hore ke diketsahalo dife tse tla etsahala. Ka ho noha baithuti ba kgona ho bontsha kutlwisiso ya bokgoni ba ho nahana ka pale.
Mehato: (Ho noha pale ka ditshwantsho))	<ol style="list-style-type: none"> 1 Sheba setshwantsho 2 Botsa baithuti hore: O nahana hore ho etsahala eng moo? 3 Neha baithuti sebaka sa ho nahana ka potso. 4 Ha baithuti ba sa kgone ho fana ka dikarabo, ba etsetse mohlala wa 5 karabo ya potso eo.

	6 Bontsha ka moo ditshwantsho di kgonang ho hokahana le ho bontsha kopano ya ho bopa pale.
Mehlala <i>(Ho lepa ka ditshwantsho)</i>	1 O nahana hore ho etsahala eng mona? 2 Ebe o nahana hore sebakadi sena se ikutlwa jwang? Hobaneng o nahana jwalo? 3 O nahana hore o tlo bona eng setshwantshong se latelang?
Mehato <i>Ho lepa ka diketsahalo tsa seratswana</i>	1 Bala leqephe la pale 2 Botsa baithuti hore: O nahana hore ho tlo etsahalang kamora mo? 3 Neha baithuti sebaka sa ho nahana ka dipotso. 4 Ha baithuti ba sa kgone ho araba, ba fe mohlala wa karabo ya potso.
Mehlala <i>Ho lepa ka diketsahalo tsa seratswana</i>	1 O nahana hore se tla etsahala ka mora ho mona ke sefe? 2 Ha o nahana, sebakadi sena se tla etsang kamora moo? 3 O nahana hore pale ena e tla fella jwang?

Leano la 2: Ho bopa setshwantso ka hlohong

Tlhaloso	Ha baithuti ba iketsetsa setshwantsho ka hlohong tsa bona, ba lokela ho nahana ka se etsahalang paleng jwaleka ketsahalo ho tswa papading ya kalaneng/ baesekopo. Ba leke ho bona ketsahalo ya pale dikelellong tsa bona.
Sepheo	<i>Ho iketsetsa setshwantsho ka hlohong ho thusa ho fana ka ditlhaloso tsa mantswe a hlahellang leqepheeng ka ho di fetolela papading e tshwanang le baesekopo ka hlohong ya moithuti. Ebile e thusa baithuti ho bona ka moo diketsahalo tse latelang di kopanang ka hokahanang kaofela. Hona ho thusa ho bo le kutlwisiso ya pale ka kakaretso ntle le ho ho bona leqephe le leqephe.</i>
Mehato	1 Bala seratswana leqepheeng. 2 Bua tjena: Jwale re tlilo nahana le ho ipopela setshwantsho sa pale dikelellong tsa rona jwaleka ha eka re shebile baesekopo. 3 Laela baithuti ho tutubala. Hlalosetsa baithuti ho mamela mantswe, ebe a bapala baesekopo ka dikelellong tsa bona. 4 Bala seratswana hape. 5 Bolella baithuti hore ba iketsetse setshwantsho ka dikelellong tsa bona (Ba bontshe hore ba etseng) 6 Botsa baithuti: Le bona eng? (Ho etsahetse eng baesekopong)? 7 Mamela dikarabo tsa baithuti le ho buisana tsona. Etsa bonnete ba hore dikarabo tsa bona di tsamaisana le se etsahetseng paleng.
Mehlala.	E kare ya mmona Joe a hlola lebelo. Ke bona hantle ha mofufutso o tswa phatleng ya hae, o fofela hohle. Ke bona mahlo a shebile palong ya qetelo, le mmele o sebetsang ka thata ka moo o ka kgonang, O ipopetse setshwantsho sefe kelellong ya hao? Ho etsahetse eng baesekopong ya hao.

Leano la 3: Ho fuputsa Seratswana

Tlhaloso	Dipotso tse fuputswang, ke dipotso tsa mantlha tse bobebe/amoheleng tse hlahellang seratswaneng sa kutlwisiso. Tsena ke dipotso tse thusang baithuti ho nahana kapa ho sheba mantswe leqepheeng leo ba le badileng ho ka ikgopotsa ditaba kapa molaetsa wa teng.
Sepheo	<i>Tsena ke dipotso tse bobebe tse ho thusang ho hlokomela/ ho bontsha kutlwisiso ya mantswe leqepheeng leo o le balang. Leano lena le bontsha baithuti hore o ka elellwa le ho fuputsa /batla mantswe a bohlokwa jwang a tlang ho o thusa ho araba dipotso.</i>

Mekgwa ya Mantlha ya ho Ruta

Mehato	<ol style="list-style-type: none"> 1 Bala seratswana leqepheng. 2 Botsa baithuti potso ka tlhahisoleseding ho tswa seratswaneng, jwaleka: Ebe Joe o ne a batla ho hlola mang? 3 Dumella baithuti ho araba dipotso. 4 ELA HLOOKO: Thusa baithuti ho fumana dikarabo ho eellwa mantswe a sehlooho a bohlokwa le ho fuputsa mantswe ao seratswaneng. Hona hot la ba thusa ho fihlella dikarabo.
--------	--

Mehlala	<ol style="list-style-type: none"> 1 Ke mang eo Joe a batlang ho mo hlola mabelong? 2 Ke eng seo Joe a se entseng pele ho mabelo? 3 Joe o kwetliseditse mabelo neng? 4 Mabelo a ne a tshwaretswe hokae?
---------	---

Leano la 4: Kakaretso

Tlhaloso	<p>Ha baithuti ba akaretsa, ba nahana ka tse etsahetseng paleng. Hape ba ka nahana ka dintho tse kang:</p> <p>Ke eng seo ba se ratileng ka pale ena? Ba ithutileng eng paleng ena?</p>
----------	--

Sepheo	<p><i>Kakaretso e bontsha hore baithuti ba nahanne le ho utlwisa tsohle ka pale. Ho kopa baithuti ho akaretsa pale, ke tsela e lokileng ya ho bona hore ba utlwisa ha kae.</i></p>
--------	--

Mehato	<ol style="list-style-type: none"> 1 Bala seratswana. 2 Hopotsa baithuti: Ha re akaretsa, re nahana ka dikarolo tsa bohlokwa tsa pale. Re ka nahana hape ka tseo re di ratileng paleng, le hore re ithutile eng paleng ena. 3 Neha baithuti motsotso ho nahana ka pale. 4 Laela baithuti ho qoqa ka bobedi ba arolelana kakaretso ya pale le motswalle. 5 Qetellong, o ka kopa baithuti ho ngola kakaretso ya bona ya pale, ba sebedisa foreimi ya ho ngola ho ba tataisa.
--------	---

Mehlala	<p>Pale: Joe o hapa lebelo.</p> <p>Baithuti ba ka akaretsa pale tjena:</p> <p>Pale ena e bua ka: Moshanyana ya bitswang Joe ya batlang ho hlola, moshanyana ya neng a matha ho feta bohle sekolong, eleng Sizwe. Joe o ne a ikwetlisa kamehla, qetellong a kgona ho hlola Sizwe.</p>
---------	---

	<p>Ke ratile karolo eo Joe a kgaolang thapo ya tlholo ha a fihla qetellong ya lebelo. Ho ne ho thabisa haholo.</p> <p>Ke ithutile hore ha o sebetsa ka thata o sa nyahame, o tla atleha qetellong.</p>
--	--

Leano la 5: Nahana ka seratswana.(Ke a ipotsa)

Tlhaloso	<p>Ha titjhere a ipotsa, o ipotsa a buela hodimo ka seratswana O batla baithuti ba utlwe seo a nahanang ka sona kaseratswana.</p>
----------	---

Sepheo	<p><i>Ha bontsha ka ho etsa, ho nahana/ho ipotsa ka seratswana ho ruta baithuti dintho tsena tse pedi. Ya pele, re ruta baithuti hore babadi ba hlwahlwa ha ba bale mantswe feela, empa ba nahana ka seo ba se balang. Ya bobedi, re bontsha baithuti mekgwa e japaneng ya menahano ya babadi ba hlwahlwa ka seratswana seo ba se balang.</i></p> <p><i>Ka ho etsa jwalo, re ruta baithuti ho ba le bokgoni ba ho ka iqapela le ho seholla seratswana. Ha nako e ntse e tsamaya, baithuti ba tla kgona ho iketsetsa tsena ka bo bona.</i></p>
--------	---

Mehato	<ol style="list-style-type: none"> 1 Bala seratswana tse leqepheng 2 Nahana ka potso kapa mohopolo oo mmadi ya balang ka thello a ka bang le ona ha a bala seratswana. (Mehopolo ho se ho fanwe ka yona padisong ya pele le ya bobedi, ha ho balwa mabolokong a Moralo wa Thuto. 3 Bua tjena: Ke bona/ ke hlokomela-- 4 Bua tjena: Ke ipotsa hore? 5 Baithuti ha ba hloke ho araba dipotso.
Mohlala	<p>Ke bona Sizwe a tsheha, ha Joe a kenela lebelo.</p> <p>Ke ipotsa hore, ebe sena se ke ke sa utlwiswa Joe bohloko na?</p>

Leano la 6: Ho amanya diketsahalo

Tlhaloso	Ha baithuti ba kopanya/amanya dintlha, Ba bapisa pale le diketsahalo tse etsahetseng bophelong ba bona.(maphelong a bona) kapa ba e bapisa le seo ba kileng ba se bala.(bapisa tema le tema e nngwe) kapa ntho e nngwe e etsahetseng kae kae (lefatsheng.)
Sepheo	<i>Ho kopanya/amanya dintlha ho thusa baithuti ho utlwisisa seratswana ka botebo le ho kopanya dintho tse ding tse seng di le teng tse etsahetseng ho bona. Ho bontsha baithuti hore b aka etsa papiso ya pale le pale e nngwe, pale wa e bapisa le bophelo ba hao, kapa wa e bapisa le diketsahalo tse teng mona lefatsheng – – – kapa tlhahisoleseding e tsejwang lefatsheng lohle.</i>
Mehato	<ol style="list-style-type: none"> 1 Bala seratswana leqepheng. 2 Botsa baithuti potso ena: Ke nakong efe moo o neng o labalabela ho ba mohlodi? 3 Bontsha le ho fana ka mohlala wa ho araba potso, e tshwanang le ena: Ha Joe o ne a labalabela ho ka hlola lebelong, O ile a nkgopotsa ka moo re neng re hlodisana le moholwane wa ka sekolong ka teng. Kamehla moholwane o ne a fumana matshwao a hodimodimo dithutong tsohle, batswadi ba rona ba ne ba ikgantshe ka yena. Le nna ke ne ke batla hore ba ikgantshe ka nna.
Mehlala	<ol style="list-style-type: none"> 1 Wena, sena se ho hopotsa eng ka bophelo ba hao? 2 Bolela nako eo sena kapa se tshwanang le sona se neng se etsahale ho wena? 3 Haeba o ne o le Joe, o nahana hore o ne o ka etsang ha Sizwe a ho tsheha? 4 O nahana hore Sizwe o ile a ikutlwa jwang hoba Joe a mo hlole? 5 Ebe ke sebakadi sefe seo o se tsebang se ho hopotsang ketso ena?

Leano la 7: Ho nka qeto ka dintho tseo o di bonang, empa o se na bonnete ba tsona.

Tlhaloso	<p>Ho nka qeto ka dintho tse o di bonang empa o sena bonnete ba tsona, le ho sebedisa seo o se tsebang, le seo o ntseng o se bala, moo o nang le bokgoni ba ho ka lepa kapa ho noha (guess) se leng sio paleng. Sena se bolela hore o kgona ho ka bala pakeng tsa mela, e leng ho elellwa ketso kapa taba e itseng eo ho sa bueng ka yona paleng ena.</p> <p>Ka nako e nngwe, mongodi ha a ngole ditaba kaofela ka botebo, empa o siya ditaba tse ding di sa fella, e le hore mmadi a iketsetse qeto le ho iphumanela dikarabo ka bo yena.</p>
Sepheo	<i>Baithuti ba hloka ho sebetsana le dikarolo tsa pale ba tle ba kgone ho ka bala dipakeng tsa mela. Hore ba fihlelle sena, ba lokela ho sebedisa seo ba se badileng mmoho le seo ba se tsebang ho iphumanela taba e sa ngolwang empa ho buuwa ka yona kapa e sa ngolwang mona paleng.</i>

Mehato	<ol style="list-style-type: none"> 1 Bala seratswana leqepheng 2 Botsa baithuti: Ke eng seo o se tsebang ka sena? Ebe seratswana sona se bolelang? 3 Botsa baithuti: Ke eng seo re ka se nohang hape ka seratswana sena? Ebe ho na le seo seratswana se sa re bolelleng sona? 4 Botsa baithuti: Ke eng eo re ka e bolelang/nahanang ka Joe ho ya ka tsela eo a neng a ikwetlisa ka yona? 5 Botsa baithuti: Mamela le ho buisana ka dikarabo tsa baithuti. Etsa bonnete ba hore dikarabo tsa baithuti di a utlwahala le hore di na le kelello. 6 Ha baithuti ba sokola kapa ba na le bothata ba ho ka araba, ba fe mohlala oo ba ka o bapisang le seo ba se tsebang 7 Sebedisa tse latelang, Foreimi ya dipolelo ho ka thusa: 8 E itshetlehile hodima ... Ke nahana hore ...
Mohlala	<p>Seratswana</p> <p>Moholwane wa ka o ile a etsa kopo yah o ya Yunibesiting. Ha ke fihla hae, ke fumana maholwane a tshwere lengolo abile a bobosela. Mme yena o ne a lla a bile a bososela, a mo hakile.</p> <p>Papiso/ ho amanya</p> <p>Ka mabaka a hobane Moholwane/Abuti o kentse kopo ya sebaka mane Univesiting, le hore o tshwere lengolo a thabile haholo, ke noha hore kopo ya hae e amohetswe.</p>
Leano la 8: Ho etsa hlahlobo/Tekolo	
Tlhaloso	Ha re lekola pale ena, o ka lekola le ho hlahloba karolwana ka nngwe ya pale ena.
Sepheo	<i>Baithuti ba tshwanetse ho rutwa ho lekola le ho hlahloba seratswana, le ho fana ka mabaka a tekolo kapa hlahlobo ya bona.</i>
Mehato	<ol style="list-style-type: none"> 1 Bala seratswana se leqepheng. 2 Botsa baithuti potso e lekolang, ba kope ho fana ka mabaka a dikarabo tsa bona. Mohlala: Ebe o nahana hore X o entse ntho e nepahetseng? Hobaneng ha o rialo? Fana ka mabaka a karabo ya hao. 3 Mamela le ho buisana ka dikarabo tsa baithuti. Etsa bonnete ba hore dikarabo tsa baithuti di a utlwahala le hore di na le kelello. 4 Haeba baithuti ba a sokola, arolelana/sebedisa tekolo ya hao e le mohlala: Ke nahana hore X o entse ntho e nepahetseng hobane X
Mohlala	<p>Dipotso tse ding tsa Tekolo di qala tjena:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1 O nahana hore---- 2 O dumellana le-- 3 maikutlo a hao ke--- 4 Ebe o rata----

Ka tlase ke ditlhaloso tsa mekgwa ya ho ruta mohato o mong le o mong wa ho bala ka kopanelo.

Thuto: **Pele o bala**; Padiso ya pele; Padiso ya bobedi le ka morao ho ho bala.

Tlhaloso ena e thusa hore ho be le kutlwisiso e utlwahalang e etsang hore padiso e tsamaye mmoho le thuto e nngwe le e nngwe e rutwang.

HO BALA KA KOPANELO: BOITOKISETSO PELE O BALA.

HO BALA KA KUTLWISISO: LEANO: HO LEPA/HO NOHA.

Ha re itokisetsa ho bala, re bopa bokgoni ba ho bala ka kutlwisiso ka ho ruta baithuti ho nahana ka pale, pele ba bala.

- 1 Bolella baithuti hore kajeno ba tlile ho shebana le ditshwantsho tse hlahellang paleng., ebe ba nahana ka pale.
- 2 Bolella baithuti hore ka lebaka la seo ba se bonang, ba tla lepa/noha ka diketsahalo paleng. Hona ho bolela hore ba tlile ho sebedisa ditshwantsho tse bukeng ho leka ho noha seo pale e buang ka sona.
- 3 Hlalosetsa baithuti hore ba se shebe setshwantsho ka seng bukeng. Ba shebe ka moo ditshwantsho kaofela tsa buka di amanang, e le ho fumana hore di kopana jwang kapa di tsamaelana jwang. Setshwantsho ka seng se lokela hoba le kopano le ditshwantsho tsohle tse bukeng, mme di leke ho bontsha kopano/ tsamaelano ya pale kaofela.
- 4 Bontsha baithuti bokantle ba buka le ho bala Sehlooho sa buka o balla hodimo.
- 5 Botsa baithuti hore: Ha o nahana ho etsahala eng paleng ena?
- 6 Ka mora moo: Sheba setshwantsho ka seng sa pale, ebe o botsa baithuti dipotso.
 - a Ebe o bona eng mona setshwantshong?
 - b O nahana hore ho etsahala eng moo?
 - c O nahana hore hot la etsahala eng kamorao ho moo?
- 7 Haeba baithuti ba sokola ho kopanya diketsahalo kapa dintlha, ba thuse hore ba fihlelle sena.
- 8 Mohlala: Ebe o sa hopola hore moshanyana enwa o ne a etsang leqepheng le fetileng? O etsang jwale? O nahana hore ho etsahala eng jwale?
- 9 Ha o fihla setshwantshong sa ho qetela bukeng, botsa baithuti hore: Ebe o nahana hore pale ena e tla fella jwang (e tla ba potso e lokelang ho ya ka setshwantsho)
- 10 Leboha baithuti k aka tshebetso ya bona ya ho lepa.
- 11 Haeba o na le nako, bala pale ntle le kgefutsa kgetlo le le leng.

HO BALA KA KOPANELO: PADISO YA PELE.

MOKGWA WA HO BALA KA KUTLWISISO: ONA KE MOKGWA O SEBEDISWANG LE HO ELELLWA MORALONG WA THUTO.

Ho Padiso ya pele, re qala ka ho bopa bokgoni ba ho bala ka kutlwisiso ha o bala ebile o hlalosa pale ho baithuti. Hape re bontsha ka ketso hore o nahana jwang ka pale. Pele ho ho bala, bolella baithuti hore o tlilo etsa eng. *Bua tjena: Baithuti, ke nako ya ho bala ka kopanelo. Hopola hore ha re bala kapa re mametse pale ho bohlokwa kamehla ho nahana ka pale. Kajeno, ke tlile ho le bontsha kamoo ke nahanang ka teng ka pale. Ke tlo le bontsha sena ka homohlala) iketsetsa setshwantsho ka kelellong ya ka. Ho na ho bolela hore, ha o ntse o bala, o iketsetsa baesekopo ka hloohong ena ya hao.*

- 1 Bala leqephe ka leng ka bo qhetseke le ka thello. Ha o ntse o bala, sebedisa mekgwa e thusang ho hlalosa ho bala, sebedisa diketso, pontsho tse fapaneng tsa sefahleho le lentswe la hao o le theola le ho le phahamisa ho bontsha kutlwisiso e le ho hlalosa diketsahalo.
- 2 Ha ho kgonahala, kgefutsa mme o hlalose lentswe kapa polelo ho baithuti.
- 3 Ka yona nako eo, ya padiso ya pele, re boetse re tsepamisa maikutlo ho bontsheng le ho ruta maano a ho bala ka kutlwisiso ho baithuti.
- 4 Qetellong ya ho leqephe le leng le le leng, o tla bona mabokose a mmala a mabedi, mme a ngotswe tjena: Palo ya pele le Palo ya bobedi.
- 5 Ha o qetile ho balla baithuti leqephe, kgefutsa mme o bontshe hore o nahana ka se ka lebokoseng. Ha o etsa sena o bontsha ka ketso hore o nahana eng ka pale. Ho bohlokwa ho utlwisisa seo o se buang – ha seo se balang se sa utlwahale, se ke sa utlwahala le ho baithuti.
- 6 Leqepheng la ho qetela la pale, ho na le dipotso tse mmalwa tsa Padiso ya pele le ya bobedi ka hara lebokose.
- 7 Dumella baithuti ba fapaneng ho araba dipotso tseo.
- 8 Bontsha baithuti hore ho ka ba le dikarabo tse fapaneng bakeng sa potso e le nngwe, le hore baithuti ba a fapana ka maikutlo,

HO BALA KA KOPANELO: PADISO YA BOBEDI.

LEANO LA KUTLWISISO: LEANO LE SEBEDISWANG LE TLA FUMANWA KA HARA MORALO WA THUTO.

Ho Padiso ya bobedi, re tswella ka ho bopa bokgoni ba ho bala ka kutlwisiso ha o balla baithuti, le ho bontsha ka ho etsa ka moo o ka nahanng ka pale. Boela o bolella baithuti hore o tliho etsa eng. Bua tjena: *Baithuti, ena ke nako ya ho bala ka kopanelo. Hopola hore kamehla ha re bala kapa re mametse pale hobohlokwa ho nahana ka pale. Kajeno, ke batla ho le bontsha hore o ka nahana ka pale jwang. Ke tliho etsa tjena, (Mohlala) ke tliho bopa setshwantsho ka kelellong ya ka ka pale. Hona ho bolela hore ha ke ntse ke bala ke tla iketsesa baesekopo ka hlohong kapa kelellong ya ka.*

- 1 Ha morao bala leqephe le leng le le leng ka thello le boqhetseke. Ha o ntse o bala, sebedisa diketso, pontsho ya sefahleho, sebedisa le lentswe la hao o le theola o le nyolla ho bontsha kutlwisiso e le ho hlalosa diketsahalo.
- 2 Ka yona nako eo. Ha o bala padiso ya bobedi, O ka bontsha ka ho etsa hore o nahana jwang ka pale.
- 3 Qetellong ya ho bala leqephe, o tla bona mabokose a mmala a mabedi, mme a ngotswe tjena: Palo ya pele le Palo ya bobedi.
- 4 Ha o qetile ho balla baithuti leqephe la pele, kgefutsa mme o bontshe hore o a nahana ka ho bala kapa ho bolela se ka lebokoseng. Ha o etsa sena o bontsha ka ketso hore o nahana jwang ka pale. Ho bohlokwa ho utlwisisa seo o se buang – – – ha seo se balang se sa utlwahale, se ke ke sa utlwahala le ho baithuti.

- 5 Ka leqepheng la ho qetela la pale, ho na le dipotso tsa Padiso ya pele le ya bobedi ka hara mabokose.
- 6 Neha baithuti ba fapaneng sebaka sa ho araba dipotso.
- 7 Qetellong, laela baithuti ho iketsetsa dipotso ka pale.
 - a Kopa baithuti ho sebetsa ka bonngwe ho nahana ka dipotso tseo ba ka di botsang ka pale eo.
 - b Ha ho hlokahala/kgonahala, hopotsa baithuti ka dipotso tse ding tsa mantswe kapa dipolelo. Mohlala; Mang; Neng; Ho kae; Jwang le Hobaneng; fana ka maikutlo a hao; O nahana hore; lenane jwalojwalo.
 - c Bolella baithuti ho qoqa le ho buisana ba be ba arolelane dipotso.
 - d Ebe o kopa baithuti ho arolelana dipotso le baithuti bohle.
 - e Neha baithuti sebaka sa ho araba dipotso.

HO BALA KA KOPANELO: KA MORAO HO HO BALA

Lebaka la hoba le mesebetsi kamora ho bala, ke ho neha baithuti monyetla wa ho kopanya kutlwisiso ka pale, le ho sebedisa puo e ntjha eo ba ithutileng yona.

Kamorao ho bala ka kopanelo, o tla etsa o mong wa mesebetsi e latelang:

- 1 Ho taka setshwantsho sa pale
- 2 Ho etsa papadi ka pale
- 3 Ho qoqa kapa pheta pale ka molomo.
- 4 Ho araba dipotso ka pale e le ho hlahloba kutlwisiso.

TAKA SETSHWANTSHO KA PALE.

- 1 Laela baithuti ho dula madulong a bona, ba ntshe dibuka tsa bona tsa ho ngolla kapa maqephe a sa ngollang, dipensele le dikeraone
- 2 Bolella baithuti hore ba tlo iketsetsa ditshwantsho ka dikelellong tsa bona ka pale. Hopotsa moithuti hore ha a iketsetsa setshwantsho ka hlohong ya hae, o nahana ka hore ntho ena e shebahala jwang, e nkgang jwang, ha o e tswara e jwang ebile e utlwahala jwang. Ba bile ba ba le pono ya hore ba ikutlwa jwang ka sebakadi sena, mosebetsi kapa ntho e itseng e fumanwang paleng.
- 3 Botsa baithuti ho tutubala mme ba iketle. Ba balle seratswana hape.
- 4 Ha o qetile, kopa baithuti ho bula mahlo a bona, ebe o mamela setshwantsho seo ba iketseditseng sona dikelellong tsa bona. Baithuti baka ngola hore setshwantsho sena sa bona se shebshala jwang, se nkgang jwang, tatso ya sona e jwang. jj
- 5 Ebe, baithuti ba sebedisa qaleho ya polelo / e le ho ngola polelo kapa tse pedi ka setshwantsho seo ba ipopetseng sona aka kelellong tsa bona.
- 6 Qetellong, dumella baithuti ho buisana le ho arolelana ka dipono tsa bona le balekane.

HO TSHWANTSHISA PALE (HO QAPA PAPADI KA PALE)

- 1 Beha baithuti mmateng kapa kantle moo ho kgutsitseng.
- 2 Bolella baithuti hore kajeno, ba tlilo tshwantsha le ho bapala dikarolo tse itseng tsa pale eo ba e badileng.
- 3 Phahamisa buka e kgolo, hore baithuti ba e bone, ebe o bala leqephe le qalang.
- 4 Laela baithuti ho qapa papadi efe ho tswa paleng
- 5 Tshwantsha/ Bontsha ketso eo le baithuti.
- 6 Pheta hape leqephe ka leng
- 7 Kwetlisa baithuti ho hlokomela matshwao a bontshang hore ba tshwanetse ho kgutsa mme ba mamele ha tithjere e ntse e balaleqephe ha a ntse a ba bontsha ka diketso

MOSEBETSI WA HO NGOLA KAPA HO QOQA KA PALE

- 1 Dudisa baithuti madulong a bona mme ba mamele ka hlooko.
- 2 Latela mehato e moralong wa thuto ho pheta / qoqa pale le baithuti.
- 3 Qalong o tla bontsha ka ho pheta ho hong ho tswang paleng.
- 4 Kamora moo o tla bolella baithuti ho nahana ka ho hong ho tswa paleng –baithuti ba seke ba koposa seo titjhene e se qoqileng
- 5 Ebe baithuti ba BUISANA le balekane ka seo baka se phetang ho tswa paleng.
- 6 Qetellong o tla kopa baithuti ba mmalwa ho pheta meqoqo ya bona ho tswa paleng.
- 7 Haeba thuto ena ke mosebetsi o ngolwang, baithuti bat la rala/ngola mosebetsi dibukeng tsa bona.

NGODISO YA KUTLWISISO

- 1 Pele ho thuto, ngola sehlooho sa seratswana tlapangolong.
- 2 Jwale o ka ngola dipotso tse batlang kutlwisiso tlapangolong, hammoho le qaleho ya dipolelo e le dikarabo (moo ho hlokahalang)
- 3 Laela baithuti ho bula dibuka tsa bona ba ngole sehlooho.
- 4 Bolella baithuti hore kajeno, ba tlile ho nahana le ho ngola dikarabo tsa dipotso tseo.
- 5 Bala dipotso mmoho le baithuti, mme o hlalose moo ho hlokahalang.
- 6 Bolella baithuti hore ba se ke ba ngola dipotso, ba ngole dikarabo feela.
- 7 Tsamatsamaya pakeng tsa baithuti ho thusa ba nang le bothata/ba sokolang
- 8 Metsotsong e mmedi ya ho qetela, sheba dikarabo tsa baithuti mme o ba dumelle ho etsa ditokiso tsa mosebetsi moo ba fositseng.

Ho Bala ka Tataiso ya Sehlopha

Sepheo: Ho mamela moithuti ka mong a balla hodimo, le ho aha, ho totobatsa bokgoni ba ho bala ka kutlwisiso ha moithuti ka mong. Ho dumella le ho fa baithuti bohle ka phaposeng monyetla wa ho ikwetlisetsa ho bala medumo ya mantswe, mantswe a hlahang kgafetsa le a makgutshwane, ho arola mantswe a dipolelo tse arohaneng pele a qetela ho ngola mosebetsi wa tsebo kutlwisiso ka bo yena.

Ho molemo ho mamela moithuti ka mong ha a bala bonyane hang ka beke.

SEO O LOKELANG HO SE ETSA LE BAITHUTI BA SA NKENG KAROLO HO BALANENG:

- 1 Pele o qala ka ho bala ka tataiso ya sehlopha, titjhere o lokela ho fa baithuti ba sa nkeng karolo mosebetsi oo ba lokelang ho o etsa ho tswa dibukeng tsa bona, kapa maqepheg a tshebetso.
- 2 Etsa bonnete ba hore Maqephe a bona a tshebetso a sireletsihile ho a boloka ka hara faele kappa mokotlana wa polasitiki.
- 3 Kwetlisa baithuti ka tlwaelo ya ho bala Sesotho ka Tataiso ya sehlopha ka mokgwa o latelang:
 - a Dudisa baithuti mmoho le maqephe a bona a tshebetso a ho bala.
 - b Hlalosetse baithuti ka leqephe la pele la mosebetsi oo ba lokelang ho o etsa.
 - c Bitsa sehlopha ho tliho o balla.
 - d Hang ha baithuti ba qetile ho bala ba kgutlisetse ditulong tsa bona.
 - e Laela baithuti ho etsa mosebetsi wa phetoho jwaleka: Titjhere o re; Tlola tlola, itsoke, tsoke, ema! Kapa setulo sa ka le nna.
 - *Ela hloko: 30 metsotso ke nako e telele ho bana ba ba nyenyane ho dula ba sebetsa ba kgutlitse, ka hoo ba lokela ho etsa diphetoho ka ho etsa dihlahiso ho kgatholla mmele.*
 - f Dudusa baithuti hantle le maqephe a bona a tshebetso.
 - g Hlalosetsa baithuti leqephe la tshebetso le latelang leo ba lokelang ho le sebedisa.
 - h Bitsa sehlopha se latelang ho tliho o balla.
- 4 Ke ntho e ntle ho dudisa baithuti ba senang bokgoni ba ho bala mmoho le ba kgonang hore ha ba bala maqephe a tshebetso ebe moo ba kgonang ho thusanang.

SEBOPEHO SA HO BALA LEQEPHE LA TSHEBETSO:

- 1 Leqephe le leng le le leng la tshebetso le na le mosebetsi e 10 (leshome) beke le beke. Ho na le dihlopha tse 10 tsa ho bala ka tataiso ya sehlopha ka beke. Le ha ho le jwalo sehlopha se seng le se seng se na le monyetla wa ho sebetsa le titjhere hang ka beke. Hona ho bolela hore baithuti ba tla qeta mosebetsi ona ka nako ya dikarolo tse 9.
- 2 **Matshwao a hopotsang baithuti ka seo ba lokelang ho se etsa le tsatsi le letsatsi:**
 - a Molomo o ba hopotsa ho qapodisa mantswa.
 - b Leihlo le ba hopotsa ho bala mantswa.
 - c Ngwana a le mong o ba hopotsa ho bala ka bonngwe.
 - d Bana ba babedi ba hopotsa baithuti ka ho bala ka bobedi.
 - e Letsoho le tshwereng pene le ba holopotsa hore ba lokela ho taka kapa ho ngola.
- 3 Lenane la sehlooho la medumo le mantswa a sebediswang kgafetsa a rutwang a lokela ho bolokwa ka hloko. Dipale tse ntjha di behilwe ka mokgwa wa sebopeho sa medumo le mantswa a tlwaelehileng a beke le beke, mme a kenyetsetsa medumo le mantswa a tlwaelehileng a sebedisitsweng nako e fetileng. Hona ho hlalosa hore baithuti ba keke ba bala mantswa ao ba sa a rutwang.

HO ABELA DIHLOPHA SERATSWANA BAKENG SA HO BALA KA TATAISO YA SEHLOPHA.

- 1 Bekeng tse pedi tse qalang tsa sekolo, mamela moithuti ka mong a bala ka. Sebedisa ruburiki e ka tlase bakeng sa ho beha bana ho ya ka bokgoni ba bona. Arola baithuti ho ya ka dihlopha tsa bokgoni bo tshwanang.
- 2 Lenaneng lena ho na le dikarolo tse 10 tsa ho mamela baithuti ha ba bala. Hona ho hlalosa hore o ka etsa dihlopha tse 10. Haeba o etsa dihlopha tse ka tlase ho 10 o tla sebedisa nako e ekeditsweng ho thusa baithuti ba sokolang/nang le mathata.
- 3 Ka hare ho tereka o tla fumana foromo eo o tla ngola mabitso a bana ho ya ka dihlopha, le sebaka se tla o dumella ho tereka tshebetso ya bona ya ho bala ho ya ka dihlopha.
- 4 **Ela hloko:** ruburiki ena e arotse bana ho ya ka bokgoni ba bona ba ho bala.
- 5 Ha ho ena le bana ba bongata boemong bo tshwanang, o ka sebedisa tsebo kutlwisiso e le mokgwa o mong wa ho bopa dihlopha ho ya ka bokgoni bah o bala.
- 6 **Ka phaposing ya baithuti ba 40, ho ka ba le:**
 - Ha ho na sehlopha boemong ba 1, ke sehlotshwana sa baithuti feela.
 - 1 sehlopha boemong ba 2
 - 2 kapa 3 dihlopha boemong ba 3
 - 2 kapa 3 dihlopha boemong ba 4
 - 1 kapa 2 boemong ba 5

Ke nahana hore moithuti o bala ka boemo ba 1	Ke nahana hore moithuti o bala ka boemo ba 2	Ke nahana hore moithuti o bala ka boemo ba 3	Ke nahana hore moithuti o bala ka boemo ba 4	Ke nahana hore moithuti o bala ka boemo ba 5
<ul style="list-style-type: none"> • Moithuti ha a tsebe kapa o tseba mantswe a mmalwa. • Moithuti ha a eellwe medumo le tswalano ya ditlhaku. 	<ul style="list-style-type: none"> • Moithuti o tseba mantswe a mmalwa a tlwaelehileng. • Moithuti o bonahala a sa eellwe ditlhaku le medumo ya mantswe. Kapa o hloka tataiso ya medumo e fetileng. 	<ul style="list-style-type: none"> • Moithuti o tseba mantswe a mangata a tlwaelehileng. • Moithuti o hloka tataiso ho qhaqholla ditlhaku tsa mantswe ao ba sokang ba a bona. 	<ul style="list-style-type: none"> • Moithuti o tseba bongata ba mantswe a tlwaelehileng. Mme o kgona le ho qhaqholla ditlhaku tsa mantswe ao ba so kang ba ithuta ona. • Moithuti o hloka tataiso ya sewelo ho qapodisa mantswe a thata. • Moithuti o bala ka thello. 	<ul style="list-style-type: none"> • Moithuti o tseba mantswe a mangata a tlwaelehileng. • Moithuti o kgona ho qapodisa mantswe ka nepo. • Moithuti o bala ka bokgeleke le ka kutlwisiso. • Enwa ke moithuti ya tsebang ho bala ho feta baithuti bohle.

SEO O LOKELANG HO SE ETSA NAKONG YA HO BALA KA TATAISO YA SEHLOPHA:

- 1 Bitsa sehlopha ho tlilo ho balla.
 - a Etsa bonnete ba hore baithuti ba na le pale / seratswana se nepahetseng.
 - b Dudisa sehlopha ka mokgwa wa sedikadikwe.
 - c Hopotsa baithuti ka mantswe a tlwaelehileng ao ba ithutileng ona bekeng. Bontsha baithuti dipapetla tsa mantswe mme ba ithute ho a bala.
 - d Ka mora moo neha baithuti metsotswana ya ho bala pale /seratswana ka bonngwe le ka kgutso.
 - e Botsa baithuti ho balla karolo ya seratswana hodimo ka bo bona.
- 2 Nakong ya ho bala ka Tataiso ya Sehlopha, ho molemo ho ho hopola:
 - a **Supa mantswe ohle a tlwaelehileng.** Hopotsa baithuti hore ho na le mantswe a mang a hlahang kgafetsa, ao re lokelang ho a bala ka bo mong.
 - b **Ho bopa bokgoni ba ho qapodisa mantswe.** Haeba ngwana a sa kgone ho bala lentswe o se mo thuse hang, mo kgothaletse ho le qapodisa medumo ya lentswe e be o mo kopa ho le kopanya ho bopa lentswe leo hape.
 - c **Thoholetsa le ho kgothaletsa baithuti.** Etsa ho bala ka tataiso ya sehlopha e be karolo e bohlokwa ho baithuti mme e ahe boitshepo baithuting.
 - d **Bopa ho bala ka thello. Thusa baithuti ho ntlafatsa ho bala ka thello.** Tsebisa baithuti hore ho bala ha bona ho be jwaleka ha e ka ba a bua. Bontsha ka ho bala ka thello mme baithuti ba o sale morao.
 - e **Aha ho bala ka kutlwisiso.** Bolella baithuti hore ba lokela ho nahana ka mehla ka seo ba tlileng ho se bala. Ruta baithuti ho kgefutsa, ba kgutlele morao, ba phete seo ba se badileng haeba ba sa utlwisiso seo ba se balang. Ruta baithuti ho iketsetsa setshwantsho ka hlohong ha ba ntse ba bala le ho aha baesekopo dikelellong tsa bona ka seo ba se balang. Ruta baithuti ho hopola seo ba se badileng hape ba kgothaletse ho botsa dipotso haho na le seo bas a se utlwisising.

TLHOKOMELO YA MAQEPHE A TSHEBETSO A HO BALA:

- 1 Ke mokgwa o motle ho boloka maqephe a tshebetso ka hare ho faele kapa mokotlana wa polasitiki nakong eo baithuti ba di sebedisang.
- 2 Hlokomela maqephe ana a tshebetso ka makgethe, o a behe ka hantle ha baithuti ba qetile ho a sebedisa.
- 3 O tla kgona ho sebedisa maqephe ana dilemo tse ngata, hobane baithuti ha ba ngolle ho tsona, ba ngola dibukeng tsa bona.

FAPANYETSANO YA HO BALA KA TATAISO YA SEHLOPHA.

Hopola hore ntlha ya ho bala ka Tataiso ya Sehlopha ke ho mamela moithuti ka mong a bala, ele ho bopa tsebo le bokgoni ba ho bala. Haeba o sena sebaka se lekaneng ka phapusiburutelong, kapa o sa kgone ho laola maemo a baithuti ka phaposing nakong eo ba balang ka yona ho na le mokgwa o mong.

Nakong ya ho bala ka Tataiso ya Sehlopha, dudisa baithuti bohle ditulong le maqephe a bona a tshebetso mme o etse se latelang::

- 1 Hlalosa leqephe la tshebetso leo ba tlileng ho le sebedisa.
- 2 Jwale, bitseta moithuti ka mong ho wena hore a tlo ho balla hodimo.
- 3 Mamela moithuti ka mong a bala karolo e loketseng bokgoni ba hae.
- 4 Bopa bokgoni ba baithuti ba ho bala.
- 5 Ka mora metsotso e 15, laela baithuti ho etsa phetoho ya mosebetsi.
- 6 Jwale dudisa baithuti ditulong tsa bona mmoho le maqephe a bona a tshebetso.
- 7 Hlalosa mosebetsi o latelang oo baithuti ba tlang ho o etsa.
- 8 Tswela pele ho bitsa baithuti ho tla ho wena ho tlo ho balla.

Haeba o nka qeto ya ho sebedisa mokgwa ona wa ho phapanyetso wa ho mamela ho bala, etsa bonnete ba ho mamela moithuti e mong le e mong bonyane hang ka beke.

Tshebetso ya ho ngola

Sepheo: Ho ruta baithuti ho ngola menahano ya bona ya sethathong ba ntse ba fumana thuso ho titjhere. Ho bontsha baithuti hore ha ba latela mokgwa o itseng wa ho ngola ba na le monyetla wa ho fetola, ho lokisa le ho ba le mehopolo e meng e metjha ntle le ho ngola ka nepo hang ha ba qala ho ngola feela.

Mokgwa wa ho ngola o na le mehato ena, moralo, mothalo, tokiso ya diphoso, phatlalatso le ho hasa. Mehato ena e mene ya ho ngola e rutwa le ho latelwa dikereiting tse tharo, ho kgothaletsa bokgoni ba ho ngola ba baithuti.

RALA MOSEBETSI WA NGOLA

- 1 Lenaneong lena, moralo o ruta baithuti mokgwa wa ho rala ba sebedisa:
 - a Lanane
 - b Mmapa wa monahano
- 2 Pele baithuti ba etsa meralo ya bona, titjhere o tshwanetse ho ba bontsha moralo wa hae tlapangollong hore ba tsebe hantle seo ba tshwanetseng ho se etsa. Moralo wa Thuto o ho bontsha hantle seo o tshwanetseng ho se etsa.
- 3 Hlalosetsa baithuti hore ka mehla o NAHANA ka seo o tlang ho se ngola. O hlalose menahano ya hao o buela hodimo hore baithuti ba utlwe hantle.
- 4 Sebedisa sebopeho sa moralo ho bopa moralo wa hao wa ho ngola.
- 5 Ka mora moo neha baithuti metsotswana ya ho nahana ka seo ba tlileng ho se ngola.
- 6 Dumella baithuti ho buisana ka bobedi ka seo ba se nahanang.
- 7 Qetellong bontsha le ho thusa baithuti ha ba ntse ba sebedisa sebopeho sa moralo ho phethela meralo ya bona

MOTHALO WA BONGODI

- 1 Pele thuto ya ho ngola e qala, ngola foreimi ya moralo wa hao hape o tswang thutong ya MANTAHA tlapangolong.
- 2 Ngola foreimi ya ho ngola tlapangolong
- 3 Ka mora moo hlalosa ha kgutshwanyane mme o bontshe baithuti ka moo b aka sebedisang meralo ya bona ho etsa mothalo.
- 4 Bontsha baithuti sebopeho sa foreimi ya ho ngola e tla ba thusa.
- 5 Ha baithuti ba ntse ba phethela methalo ya bona, tsamatsamaya ka phaposing ho thusa ba ntseng ba sokola.

TOKISO YA DIPHOSO BONGODING

- 1 Ngola tlapangolong lenane la hlahlobo le tswang moralong wa thuto.
- 2 Bala lenane mme o hlalose baithuti tsela eo le tla sebediswa ka yona.
- 3 O ka nna wa bontsha baithuti tokiso ya phoso e tlwaelehileng.
- 4 Dumella baithuti nako ya ho lokisa mosebetsi wa bona ba sebedisa lenane la hlahlobo

PHATLALATSO LE KGASO YA BONGODI

- 1 Laela baithuti ho ngola ka bohleweki mosebetsi wa bona wa qetelo.
- 2 Neha baithuti monyetla wa ho fapanya le ho bala dibuka tsa balekane.
- 3 Neha baithuti ba fapaneng monyetla wa ho balla bana ba bang kaofeela ka phaposing
- 4 Kopa baithuti ba mmalwa ho ngololla mosebetsi wa bona maqepheng a hlwekileng, ho taka le ho o saena.
- 5 Bokella dibuka tsa baithuti. O lokela ho tshwaya feela mesebetsi e mmedika kotarao sebedisa diruburiki tseo o di neuweng.
- 6 Hape, boitshepo ke karolo ya bohlokwa ho hodisa botsebi ba bongodi.

Maano a ho ngola

Sepheo: Ho matlafatsa baithuti ka maano a ho fetolela menahano ya bona ho bongodi ba sethathong.

- 1 Latela Moralo wa Thuto ho phethela mosebetsi wa ho ngola wa beke le beke.
- 2 Moralong wa thuto, o tla elellwa hore ho latelwa mokgwa o itseng ka nako tsohle. Hona ho thusa baithuti hore ba tsebe seo b aka se lebellang thutong tsa ho ngola.
- 3 Ota elellwa hore maano a fapaneng a rutwa baithuti ha nyane ha nyane hore ba kgone ho phethela diforeimi tsa dipolelo tsa bona ka nepo.
- 4 Sepheo ke hore baithuti ba kgone ho sebedisa maaano ana ka mokgwa o itaolang.
- 5 Maano ana a thusa bana hoba le boitshepo ka bongodi ba bona ka ho ba bontsha hore hona le mehato e latelwang ya bongodi.

LEANO LA 1: TITJHERE O BONTSHA KA HO NGOLA PELE

- a** Titjhere o bontsha baithuti pele (o bontsha baithuti hantle seo ba tlleng ho se etsa). Ka ho bona seo titjhere e se etsang, baithuti ba tseba hantle se lebelletsweng ho bona.

LEANO LA 2: BANGODI BA NAHANA PELE BA NGOLA

- a** Bongodi ke ketso ya ho ngola mehopolo ya hao pampiring / bukeng
b Hona ho bolela hore bangodi ba tshwanetse ho nahana pele ba nka qeto ya seo ba tlang ho ngola ka sona
c Hona ho bolela hape horeha hona karabo e nepahetseng kapa e sa nepahalang bongoding – mongodi e mong le e mong o ngola ka seo a ratang ho ngola ka sona.
d Kamehla fana ka sebaka sa hore baithuti ba nahae ka seo ba batlang ho ngola ka sona

LEANO LA 3: BANGODI BA SEHELA LENTSWE LE LENG LE LE LENG MOLA

- a** Baithuti ba nahana ka dipolelo tseo ba batlang ho di ngola mme ba buella hodimo.
b Ba bala hore mantswa a makae polelong, ebe ba seha mela bakeng sa lentswe ka leng.
c Mela e sehwa ho tloha letsohong le letshehadi ho ya ho le letona, le ho tloha hodimo leqepheng ho ya tlase.
d Mela e tshwanetse hoba bolelele ba lentswe ka leng.
e Ho be le sebaka pakeng tsa mantswa
f Qetellong ya polelo baithuti ba kenye kgutlo.
g Ha mela e se e seuwe, baithuti ba ngola mantswa ao ba a tsebang, kapa ba leke ho ngola medumo ya mantswa e qalang pele ba ka batla thuso ho titjhere.
h Hona ho fana ka sebopeho bongoding ba moithuti, le ho hodisa boitshepo. Le baithuti ba sokolang ba ka qala ho ngola ka mokgwa ona.

LEANO LA 4: BANGODI BA SEBEDISA DISEBEDISWA HO NGOLA MANTSWA

- a** Ruta baithuti hore ba se ke ba kopa thuso ha ba ngola mantswa ao ba sa tsebeng. Ba tshwanetse ho sebedisa disebediswa tse teng ho fumana tsela ya ho ngola lentswe leo ba sa le tsebeng. Mohlala
- Mantswa a leboteng
 - Dibuka tse ding
 - Lenane la piletso
 - Ba ka botsa le balekane ba bona ka phaposing

LEANO LA 5: BANGODI BA SEBEDISA MEHOPOLO YA BONA HO NGOLA MANTSWE

- a** Baithuti ba lokela ho hopola mantswe ao ba ithutileng ona, le hore ba kgone ho a ngola ao tswa kelellong tsa bona.

LEANO LA 6: BANGODI BA BUA MANTSWE BUTLE JWALOKA KGUDU

- a** Ruta baithuti ho bua lentswe leo ba sa le tsebeng ka boiketlo hore ba kgone ho utlwa medumo e fapaneng ya lentswe leo.
- b** Ka moraho ho moo, ruta baithuti ho ngola modumo o mong le o mong oo ba o utlwanng. (Ba kanna ba se ngole lentswe ka nepo, feela hona e tla be e le qaleho ya bona ya ho ngola mantswe ao ba sa a tsebeng. Mohlala **metsi** a ka ngolwa jwaleka **mitsii**. Titjhere e ka sebedisa hona ho bopa lentswe le nepahetseng.)
- c** Leka ho bala mongolo wa bana wa fonetiki, ebe o thoholetse baithuti ha ba sebedisitse tsebo ya bona ya fonetiki ho bopa mantswe. Ena ke tsebo e tshwanetseng ho kgothaletswa baithuti.

LEANO LA 7: BANGODI BA BALA SEO BA SE NGOLANG

- a** Baithuti ba ipalla dipolelo tsa bona hodimo kapa ba balla balekane ba bona. Ho bala ha mosebetsi wa molekane ho etsa tshebetso ya ngola e be le moelelo.
- b** Ha ba ntse ba bala jwalo ba ele hlooko hore ha ho mantswe ao ba a siyang morao.
- c** Ba ele hlooko le hore tatalano ya mantswe e nepahetse.
- d** Ho bohlokwa haholo ke hore o latele moralo ona hore baithuti ba natefelwe ke mokgwa ona wa ho bala, ba be motlotlo ka seo ba se ngotseng

LEANO LA 8: BANGODI BA BUISANA/QOQA KA BOBEDI

- a** Ha thuto e ntse e tswelapele, neha baithuti monyetla wa ho buisana ka bobedi, ba qoqelane ka seo ba se ngotseng
- b** Hona ho ka sebediswa ele monyetla wa ho arolelana dikgopolo ka seo se tla ngolwa, ho bala seo ba se ngotseng, ho qoqa ka ditshwantsho tsa bona le ho etsa bonnete ba hore ba utlwisisa seo ba tshwanetseng ho se etsa.
- c** Ruta baithuti ho shebana le ho buisana ka kgutso ha ba ntse ba shebane.

LEANO LA 9: TSHWARA DIKOPANONYANA

- a** Lena ke leano la bohlokwa le ka sebediswang ha baithuti ba ntse ba ngola.
- b** Tsama-tsamaya ka phaposing mme o thuse moo baithuti ba sokolang.
- c** Tshwara kopanonyana le moithuti ya sokolang.
- d** Sheba mosebetsi wa moithuti, mamela moithuti mme o mo nehe thuso eo a e hlokang.
- e** Hopola ho neha baithuti bohle nako e ikgethileng, ho thoholetsa boiteko ba bona le tswelopele ya bona.

The background of the entire page is a light gray color with a repeating pattern of small, white, line-art icons. These icons represent various educational fields: science (flasks, globes, atoms), mathematics (calculators, rulers, compasses), arts (pencils, paint palettes), and general learning (books, lightbulbs, speech bubbles).

Kereiti 2 **KOTARA 4** **Beke**

1

MOKOTABA:
Ho rarolla
mathata

Boitokisetso Ba Phaposiburutelo

- 1 Tshimolohong ya beke e nngwe le enngwe, netefatsa hore phaposiburutelo e hlwekile e makgethe.
- 2 Beha DITJHATE TSA PAPATSO YA MANTSWE, mme o tlose tseo o seng o sa di hloke, mme o di boloke hantle.
- 3 Ebe, o hlophisa dipapetlana tsa mantswe le ditshwantsho tsa tlotlontswe ya mokotaba tseo o tla di hloka.
- 4 Fumana o be o lokise dintho bakeng sa lebota la phaposi la mokotaba tse tla kgahla, ho ratwa le ho thabelwa ke baithuti, jwaloka: malepa, dilotho, diatikile ka mathata a lefatshe (jwaloka diphetoho tsa maemo a lehodimo) le diatikile ka batho ba rarollotseng mathata setjhabeng sa habo bona.
- 5 Etsa diphuphutso inthaneteng ho hlophisetsa mokotaba. Mohlala: batho ba rarollang mathata setjhabeng sa habo bona mona Afrika Borwa.
- 6 Etsa bonnete ba hore buka tsa ho ngolla tsa baithuti le dibuka tsa bona tsa tshebetso tsa DBE di tshwailwe ka ho ikgetha, mme di beilwe ka makgethe.
- 7 Etsa bonnete ba hore buka tse kgolo tsa hao, dibuka tsa padiso mmoho le dibuka tsa laeaborari di maamong a lokileng ebile di beilwe ka nepo.

Mesebetsi Ya Tlatsetso

Mesebetsi ena e ka etswa ke baithuti ka bonngwe ba qetang mosebetsi wa bona ka pele KAPA ha o ntse o etsa tekanyetso le ba bang ba baithuti.

Mosebetsi wa 1: Buka ya tshebetso ya DBE 2: Leqephe la 60–61, Ha re baleng

Mosebetsi wa 2: Buka ya tshebetso ya DBE 2: Leqephe la 62–63, Ha re ngoleng

Mosebetsi wa 3: Buka ya tshebetso ya DBE 2: Leqephe la 64, Ha re baleng

Mosebetsi wa 4: Taka mme o be o ngole ka bothata boo o bo rarollotseng.

Mantaha

Mosebetsi Wa Molomo

Metsotso e 15

TSEBISA MOKOTABA: FUMANA DINTLHA TSA TSEBO YA PELE

- 1 Bontsha baithuti setshwantsho se qalang bukeng e kgolo: Phaposiburutelo e sentsweng.
- 2 Bolella baithuti hore o tliho qala mokotaba o motjha o bitswang: Ho rarolla mathata
- 3 Taka sedikadikwe tlapangolong mme o ngole **mokotaba** ka hara sona mahareng a tlapangollo.
- 4 Botsa baithuti: *ke eng seo le seng le se tseba ka ha mokotaba ona?*
- 5 Ngola mehopolo ya baithuti tlapangolong mmapeng wa mehopolo. Ngola dintlha tse tshwanang mmoho.
- 6 Ha baithuti ba sokola ho fana ka mehopolo ya bona, ba etelle pele ka dipotso tse latelang:
 - a Bothata ke eng?
 - b Ke mathata afe a tlwaelehileng maphelong a rona?
 - c Ke tsela dife tse ding tsa ho rarolla mathata?

TLOTLONTSWE YA MOKOTABA

- 1 Ruta o sebedisa (PATS)
- 2 Bapatsa mantswe le ditshwantsho tihateng ya tlotlontswe ya mokotaba.
 - bothata
 - rarolla
 - lokisa
 - senya

Raeme kapa pina	Diketso
Ka nako tse ding re iphumana re le ka hara mathata	<i>Bua ka sefahleho se otlohileng o shebahale o ngongorehile.</i>
Ho fumana ditharollo ha ho bonolo ka nako tsohle	<i>Tsitsinya hlooho</i>
Ke lokela ho nahana ka thata hore ke be le tharollo.	<i>Beha monwana lehlakoreng la hlooho o iketse eka o a nahana.</i>
Ke bolelle motswadi, titjhere kapa motswalle.	<i>Bua ka sefahleho se kganyang se bontshang nyakallo.</i>
Mmoho re na le bokgoni ba ho rarolla mathata	<i>Bua ka pososelo, o tsamaise letsoho ho bontsa ho ba mmoho.</i>

Mongolo

Metsotso e 15

- 1 Bolella baithuti hore ba bule buka tsa bona tsa ho ngolla.
- 2 Bitsetsa baithuti medumo le mantswe ao ba tshwanetseng ho a ngola:
 - a loma
 - b mola
 - c wane
 - d imela
 - e bona
 - f yane
 - g mmila
 - h nnana
 - i llela
 - j duka
- 3 Ho tloha moo bolella baithuti ho nka dipene tsa bonatsa mmala ho itshwaela.
- 4 Ngola ka ho hlaka medumo le mantswe tlapangolong.
- 5 Qetellong ya letsatsi bokella dibuka tsa baithuti ele hore o elellwe baithuti ba hlokang thuso kapa tshehetso.

LENANEO LA MONGOLO LE FAPANENG

Modumo/Medumo: _____

Mantswe: _____

Polelo: _____

Ho Bala Ka Kopanelo:

Metsotso e 15

Boitokisetso Pele O Bala

MAANO A KUTLWISISO: HO LEPA/NOHA

- 1 Dudisa baithuti fatshe hodima mmata hore bohle ba kgone ho bona buka e kgolo.
- 2 Bula buka e kgolo paleng ya: Phaposiburutelo e sentsweng
- 3 Bontsha baithuti ditshwantsho leqephe ka leng ontse o ba botsa hore ba nahana hore ho etsahalang.
- 4 Thusa baithuti ho **ikamahanya ka maikutlo le ditshwantsho**, hore ba be le moelelo o motle wa seo pale e buang ka sona.
- 5 Tsebisa baithuti tlotlontswe e ntjha karolong tse nepahetseng tsa pale.
- 6 Bala pale kaofela hang, o sa kgaotse.

Ngodiso:

Metsotso e 30

Rala O Thale

BEKE 1

SEHLOOHO: Ngola ka nako eo o rarollotseng bothata.

MOSEBETSI: Ngola bonyane ba diratswana tse pedi (dipolelo tse 10) ka diketsahalo tse kileng tsa o hlahela ka ho rarolla bothata

LEANO LA HO RALA: Ngola lenane

TSEBISA SEHLOHO SA MONGOLO.

- 1 Bontsha baithuti hore o **nahana pele o ngola.**
- 2 Ka molomo, hlalosa mohopolo wa diratswana tsa hao, jwaloka:
Hang ke ile ka ikutlwa ke halefile ha ausi waka a nkile jeresi yaka! Ke tla ngola ka bothata boo, le kamoo ke ileng ka bo rarolla. Ke ile ka mo omanya ho rarolla bothata – feela ke nahana hore ekabe ke sebedisitse maano a mang ho ena le ho omana.

BONTSHA MOKGWA WA HO RALA (SEO KE SE ETSANG)

- 1 Ngola foreimi ya ho rala ka thoko tlapangolong.
- 2 Bontsha baithuti hore lenane le etswa jwang ka ho araba dipotso tse latelang.
- 3 Qetella moralo ka lehlakoreng le leng la tlapangollo.

<u>Dipotso tsa moralo</u>	<u>Moralo</u>
<p>Seratswana sa 1</p> <ol style="list-style-type: none"> 1 Bothata e ne le eng? 2 O ne o ikutlwa jwang ka bothata? <p>Seratswana sa 2</p> <ol style="list-style-type: none"> 1 O rarollotse bothata jwang? 2 Na tharollo ya hao e sebeditse? Hobaneng kapa hobaneng e sa sebetsa? 3 O ithutile eng? 4 Na ho na le ntho eo o ka e etsa ka tsela e fapaneng nakong e tlang? 	<p>Seratswana sa 1</p> <ol style="list-style-type: none"> 1 Ausi waka o nkile jeresi. Ha a ya kopa. 2 Ke ikutlwile ke halefile. Ke ikutlwile eka o nkutsweditse. <p>Seratswana sa 2</p> <ol style="list-style-type: none"> 1 Ke omantse ausi waka. 2 E sebeditse – o kgutlisitse jeresi yaka. 3 Ho mo omanya ho entse ke ikutlwe hampe. Ke ikutlwile hampe kamora moo. 4 Nako e latelang ke tla leka ho kopa ka tsela e ntle.

BAITHUTI BA SEBEDISA MOKGWA WA HO RALA (SEO O SE ETSANG)

- 1 Bolella baithuti ho tutubala mme ba nahane ka nako eo ba neng ba ena le bothata – le seo ba se entseng ho rarolla bothata boo.
- 2 Ka mora moo, bolella baithuti ho **buisana** le balekane ka dintlha tsa bona.

- 3 Bontsha baithuti foreimi ya ho rala tlapangollong, o be o ba bolelle ho sebedisa foreimi ena ho rala bongodi ba bona, jwaloka ha o entse.
- 4 Neha baithuti dibuka tsa bona.
- 5 Bolella baithuti ho ngola mehopolo ya bona – ba **seke** ba kopitsa moralo wa hao.
- 6 Ha baithuti ba ntse ba sebetsa, tsamatsamaya ka phaposiburutelong ho tshwara dikopanonyana

Serapa sa 1

1. Ke lahlile pensele ya ka.
2. Ke ne ke utlwile bohloko hobane ke pensele ya ka e ke e ratang ka ho fetisisa.

Serapa sa 2

1. Ke ile ba hlalose tithere wa ka hore na e jwang.
2. Hoo ho ile ka thusa – tithere wa ka o ile a kopa baithuti bohle ho nthusa ho e batla mme re ile ra e fumana!
3. Ke tlamehile ho khokomela dintso tsa ka.
4. Kgetlong le tlang ke tla etsa bonnete ba hore ka ke lahle dintso tsa ka hape.

Ho Bala Ka Tataiso Ya Sehlopha

Metsoso e 30

BEKE 1

DIHLOPHA: _____

- 1 Dudisa baithuti hantle mme ba sebedise **Leqephe la ho bala la Tshebetso 1**.
- 2 Hlalosetsa baithuti bohle **mosebetsi wa 1 wa Mantaha**.
- 3 Bitsa sehlopha sa pele ho tlilo sebetsa le wena.
- 4 Kamora metsotso e 15, ba kgutlisetse ditulong tsa bona.
- 5 Etsa Mosebetsi wa Phetoho ya ho Bala.
- 6 Hlalosetsa baithuti **mosebetsi wa 2 wa Mantaha**.
- 7 Bitsetsa sehlopha sa bobedi ho wena.
- 8 Tlatsa tereka ya hao ho bontsha hore ke sehlopha sefe seo o se mametseng, le hore ba badileng eng.
- 9 Ngola diphetoho tse ka etswang dihlopheng tsa ho bala kapa mesebetsing ya ho bala.

Labobedi

Tlhokomediso Ya Medumo Le Medumo:

Metsotso 15

Tsebisa Medumo Medumo E Metjha Le Mantswe

TSEBISA MODUMO

- 1 Qapodisa modumo mme o phahamise papetla ya modumo: /r/
- 2 Qapodisa modumo mme o laele baithuti ho phetha modumo ha 3.
- 3 Botsa baithuti hore: Ke mantswe afe a mang a nang le modumo /r/ a o ka nahang?
- 4 Sekaseka/buisana le baithuti ka mantswe a mang, jwaloka: **rula, ruta, rea**

TSEBISA MANTSWE A MATJHA

- 1 Qapodisa lentswe ka leng hodimo ha o ntse o phahamisitse papetlana ya modumo: **rea, rua, lerato, rula, rema, ruta**
- 2 Bontsha lentswe ka leng ho baithuti, o ntse o le qapodisa.
- 3 Kopa baithuti ho pheta mantswe kamora hao.
- 4 Beha dipapetlana tsa mantswe tjhateng ya papatso ya medumo.

LENANEO LA DIFONIKI/MEDUMO LE FAPANENG

Modumo/Medumo: _____

Mantswe: _____

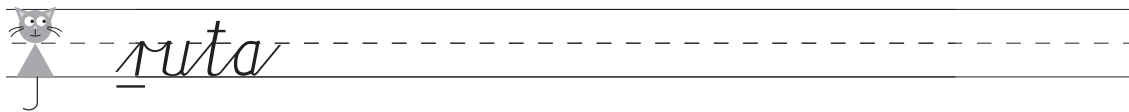
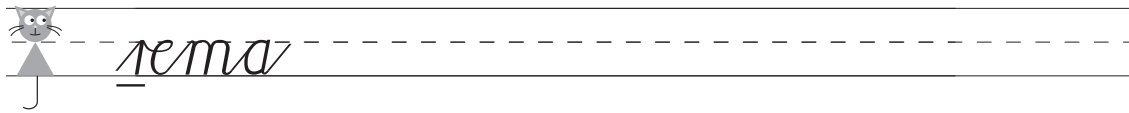
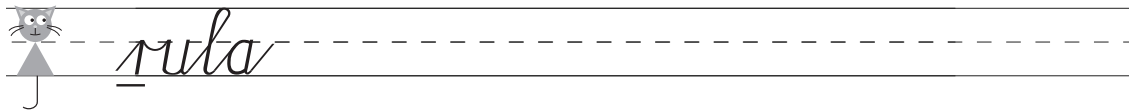
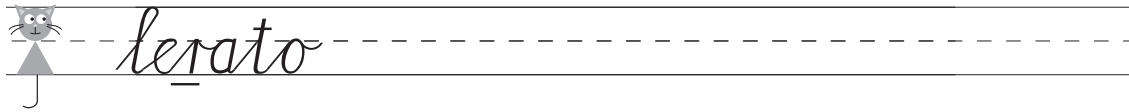
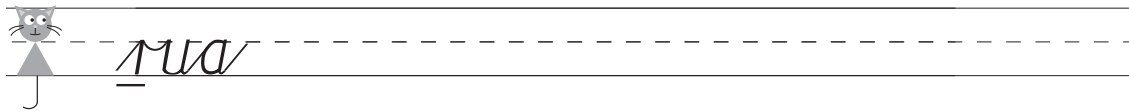
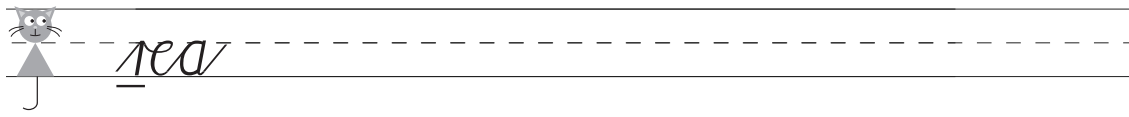
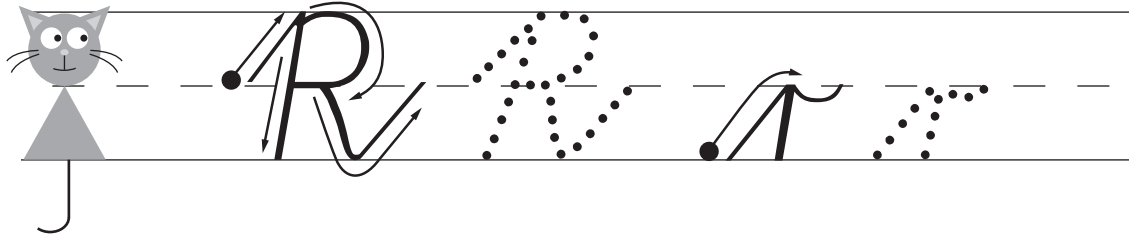
Ngodiso:

Metsotso e 15

Ngodiso Ya Dithlaku Tse Ntjha/ Mantswe A Matjha / Dipolelo Tse Ntjha

- 1 Ruta baithuti mokgwa o nepahetseng wa ho sebedisa dithlaku tse nyanyane le tse kgolo: **Rr**
- 2 Bontsha ka ho ngola dithlaku bakeng sa bana ba ngolang ka letsoho le letona ebe o bontsha ba ngolang ka letsoho le letshehadi.
- 3 Ebe o bolella baithuti ho sebetsa le balekane ba bona ho ngola dithlaku mekokotlong ya bona ka menwanwa.
- 4 Kamora sena bolella baithuti ho ngola dithlaku ditafoleng tsa bona ka menwanwa.
- 5 Qetellong, bontsha baithuti tlapangollong hore mantswe le dithlaku di ngolwa jwang.

- 6 Baithuti ebe ba ngola medumo/mantswe/dipolelo dibukeng tsa bona jwalokaha ho ngotswe tlapangolong.
- 7 Baithuti ba tshwanetse ho seha mola ka tlasa modumo o korotsweng mantsweng/ dipolelong tse ngotsweng.

LENANEO LA MONGOLO LE FAPANENG

Modumo/Medumo: _____

Mantswe: _____

Polelo: _____

Ho Bala Ka Kopanelo

Metsotso e 15

Maano a kutlwisiso: Ke a ipotsa/ Ho akanya dintho tse o di bonang empa o sena bonnete ba tsona

Seratswana/tabaa	Padiso ya pele (Nahanela, o bue)
<p>Phaposiburutelo e sentsweng</p> <p>Ka Labohlano, e ne e le nako ya Zweli ya ho bontsha bana ba bang pale ya hae.</p> <p>'Ke nna enwa, ha ke thusa mme wa ka tshimong,' ho rialo Zweli a supa setshwantsho sa hae seo a se takileng. Kamora moo a bala dipolelo tseo a di ngotseng.</p> <p>'Mosebetsi o motle bo!' ho rialo Ntate Maboya.</p>	
<p>Tshepe ya sekolo e ile ya lla. Monghadi Maboya o ile a botsa 'Na nka manamisa leqephe la pale e o e ngotseng leboteng?'</p> <p>'Eya!' ho rialo Zweli a thabile. Monghadi Maboya o ile a manamisa mosebetsi wa Zweli mahareng a leboteng, moo bohle ba tla kgona ho e bona ka Mantaha hoseng.</p>	<p>Ke a ipotsa hore hobaneng Monghadi Maboya a ne a manamisa mosebetsi wa Zweli leboteng? Ke nahana ke hobane o ne a kgahluwe ke pale ya Zweli.</p>
<p>Mantsiboyeng ao, Zweli o ne a dutse le mme wa hae le kgaitse die.</p> <p>'Ho ne ho le jwang sekolong?' mme a mmotsa.</p> <p>'Ho ne ho le monate!' ho rialo Zweli. 'Ke badile pale ya ka ka phaposing, yaba Monghadi Maboya o e manamisa leboteng!'</p>	
<p>Zweli o ile a nahana ka pale ya hae leboteng mafelo a beke kaofela. O ne a tatetse letsatsi la Mantaha, hore bana ba bang ba tlo bona pale eo a e ngotseng leboteng.</p>	<p>Ke a ipotsa hore na bana ba bang ba tlo reng ha ba bona pale ya Zweli leboteng?</p>
<p>Empa, ha bana ba kena ka phaposing ka Mantaha hoseng e ne e tshabeha.</p> <p>Zweli o ile a sheba leboteng, empa pale a e ngotseng e ne e le siyo.</p> <p>Monghadi Maboya o ile a ema ka pele phaposing. Sefahleho sa hae se ne se tiile, se bonahala se sa thaba.</p> <p>'Bana,' ho rialo Monghadi Maboya, 'ka Moqebelo sehlopha sa mmimo se sebedisitse phaposi ya rona. Ho bonahala eka ho na le motho ya tlositseng mesebetsi ya lona leboteng ebile o e sentse. Ke utlwile bohloko ke taba ena, ke ya kgolwa le lona le utlwile bohloko. Ke maswabi e le ka nnete bana baka!'</p>	<p>Ao Zweli wa batho! Pale ya hae ha e timetse! Ke a ipotsa hore na o tla etsa eng ho rarolla bothata bona?</p>

Seratswana/tabá	Padiso ya pele (Nahanela, o bue)
<p>Mantsiboyeng ao, Zweli o ne a dutse le mme wa hae le kgaitsemi ya hae.</p> <p>‘Ho ne ho le jwang sekolong?’ ho botsa mme.</p> <p>‘Ho ne ho se monate!’ Zweli a araba. ‘Pale eo ke e ngotseng ha e sa le yo leboteng. Monghadi Maboya o re sehlopha sa mmimo se ne se le ka phaposing ya rona ka Moqebelo. Ho na le motho a tlositseng mesebetsi ya rona e metle leboteng mme a e senya.’</p> <p>‘Mmangwane Helen ke yena motsamaisi wa sehlopha sa mmimo, ho rialo Mme. ‘Ke tla mo letsetsa kamora dijo tsa Mantsiboya.’</p>	<p>Sheba setshwantsho sena – Mme wa Zweli o utlwile bohloko ha a utlwa hore letsatsi la Zweli le ne le se monate! Ke a ipotsa hore ho na le seo a ka se etsang na?</p>
<p>Kamora dijo tsa mantsiboya, mme wa Zweli o ile a letsetsa Mmangwane Helen.</p> <p>‘Sehlopha sa hao mmimo se ne se le ka phaposing ya Zweli ka Moqebelo, ho na le motho ya tlositseng dintho kaofela leboteng.’ Zweli a utlwa mme wa hae a mmolella. ‘Zweli ha a thaba. Pale a e ngotseng e sentse!’</p>	<p>Ke a ipotsa hore na Mmangwane Helen o itseng ho mme wa Zweli?</p>
<p>Ka le hlahlamang e sa le hoseng, Zweli o ile a bona Mmangwane Helen. O ile a phahamisa letsoho a mo dumedisa.</p> <p>‘Hobaneng Mmangwane Helen a tlile sekolong?’ a ipotsa.</p> <p>Tshepe ya sekolo e ile ya lla, mme Zweli a leba phaposing ya hae ya borutelo.</p>	<p>Ke a ipotsa hobaneng Mane Helen a le sekolong? Ke a ipotsa hore na o tlile hobane mme wa Zweli a mmolelletse ka se etsahetseng ka phaposing ya bona ya borutelo na?</p>
<p>Monghadi Maboya o ile a ema ka pela phaposi ya Zweli ya borutelo.</p> <p>‘Enwa ke Mme Dlamini, motsamaisi wa sehlopha sa mmimo. ‘O batla ho bua le lona.’</p> <p>‘Ke maswabi ka phaposi ya lona,’ ho rialo Mmangwane Helen ho baithuti bohle. ‘Ke a tseba hore mesebetsi ya lona e sentse. Nakong e tlang ha re sebedisa phaposi ya lona re tla ba hlokolosi haholo!’ a rialo.</p>	<p>Ke a ipotsa hobaneng Mmangwane Helen a tlile ka phaposing ya bona ya borutelo? Oho! Ke nahana hore ke ka hobane mme wa Zweli o mo founetse a mmolella ka se etsahetseng.</p>
<p>Kamora hoba Mmangwane Helen a tsamaye, Monghadi Maboya o ile a fa moithuti e mong le e mong pampiri.</p> <p>‘Jwale ka ha ele mo re tseba hore mesebetsi wa rona o ke ke wa senywa hape, ha re etseng hore phaposi ya rona e shebahale e le ntle hape!’ a rialo.</p> <p>Yaba ba etsa jwalo!</p>	<p>Ke a ipotsa hore na mesebetsi ya bona ya botaki e tla bolokeha na? Ke tshepa jwalo!</p>

Dipotso tsa tlhakisetso	Dikarabo tse lebelletsweng
Zweli o balletse baithuti ba bang pale ya hae ka labokae?	Ka Labohlano.
Sehlopha sa mmimo se ne se le ka phaposing ya borutelo ka labokae?	Ka Moqebelo.
Zweli o eelletsewe ka labokae hore pale ya hae ha e timetse?	Ka Mantaha
Potso 'hobaneng'/Potso ya Maikutlo	Dikarabo tse lebelletsweng
Hobaneng Mmangwane Helen a ne a tlile sekolong?	<ul style="list-style-type: none"> • O ne a tlile ho tla kopa tshwarelo ka mesebetsi ya bona e sentsweng. • O tlile hobane mme wa Zweli o ile a mo letsetsa ho mmolella ka se etsahetseng ka phaposing ya Zweli ya borutelo. • O tlile hobane ke yena motsamaisi wa sehlopha sa mmimo, se sebedisitseng phaposi ya Zweli ya borutelo. • O tlile ho bolella Monghadi Maboya le baithuti ba hae hore dintho tse ka phaposing ya bona di ke ke tsa senywa hape.

Ho Bala Ka Tataiso Ya Sehlopha

Metsotso e 30

DIHLOPHA: _____

- 1 Dudisa baithuti bohle ka **Leqephe la ho bala la Tshebetso 1.**
- 2 Hlalosetsa baithuti **Mosebetsi wa 1 wa Labobedi.**
- 3 Bitsa sehlopha sa pele ho tlilo sebetsa le wena.
- 4 Kamora metsotso e 15, ba kgutisetse ditulong tsa bona
- 5 Etsa Mosebetsi wa phetolo ya ho bala.
- 6 Hlalosetsa baithuti bothle ka **Mosebetsi wa 2 wa Labobedi.**
- 7 Bitsaa sehlopha sa bobedi ho tlilo sebetsa le wena.
- 8 Tlatsa tereka ya hao ho bontsha hore ke sehlopha sefe seo o se mamatseng, le hore ba badile eng.
- 9 Ngola diphetoho tse ka etswang dihlopheng tsa ho bala kapa mesebetsing ya ho bala.

Laboraro

Mesebetsi Ya Molomo

Metsotso e 15

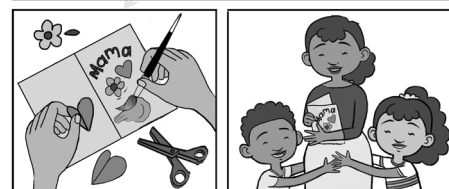
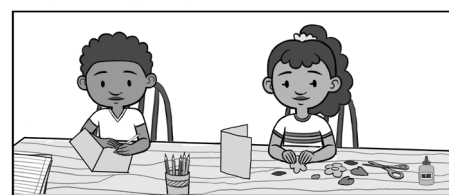
TLOTLONTSWE YA MOKOTABA

- 1 Ruta o sebedisa PATS
- 2 Bapatsa mantswe le ditshwantsho tjhateng ya tlotlontswe ya Mokotaba.
 - kopa tshwarelo
 - khwaere
 - mpe

Raeme kapa pina	Diketso
Ka nako tse ding re iphumana re le ka hara mathata	<i>Bua ka sefahleho se otlohleng o shebahale o ngongorehile.</i>
Ho fumana ditharollo ha ho bonolo ka nako tsohle	<i>Tsitsinya hlooho</i>
Ke lokela ho nahana ka thata hore ke be le tharollo.	<i>Beha monwana lehlakoreng la hlooho o iketse eka o a nahana.</i>
Ke bolelle motswadi, titjhere kapa motswalle.	<i>Bua ka sefahleho se kganyang se bontshang nyakallo.</i>
Mmoho re na le bokgoni ba ho rarolla mathata	<i>Bua ka pososelo, o tsamaisa letsoho ho bontsa ho ba mmoho.</i>

HO PHETA DIPALE KA BOIQAPELO/BOKGONI (BEKE YA PELE YA MOKOTABA)

- 1 Arola baithuti ka dihlotshwana tse nyane.
- 2 Neha sehlopha ka seng leqephe la ditshwantsho la ho petha pale ka boiqapelo/bokgoni ba bona.
- 3 Bolella baithuti ho nahana ka pale e tla tsamaelana le ditshwantsho.
- 4 Neha baithuti motsotso kapa e mmedi ho nahana ka mehopolo ya bona.
- 5 Kamorao ho seo, moithuti ka mong sehlotshwaneng a fumane monyetla wa ho phehisa kutlwisiso ya hae ka pale.
- 6 Hopotsa baithuti hore pale tsa bona di tshwanetse ho kgahlisa, le ho tsamaelana le ditshwantsho!
- 7 Hopotsa baithuti ho mamela dipale tsa ba bang ka hlooko.
- 8 Leboha baithuti ka ho abelana le balekane ba bona dipale tsa bona.

Tlhokomediso Ya Medumo Le Medumo:

Metsotso e 15

Tsebisa Medumo E Metjha Le Mantswe A Matjha

TSEBISA MODUMO

- 1 Qapodisa modumo mme o phahamise papetla ya modumo: /h/
- 2 Qapodisa modumo mme o laele baithuti ho pheta modumo ha 3.
- 3 Botsa baithuti hore: Ke mantswe afe a mang a nang le modumo /h/ a o ka nahang?
- 4 Sekaseka/buisana le baithuti ka mantswe mang, jwaloka: **heke, hola, hema**

TSEBISA MANTSWE A MATJHA

- 1 Qapodisa lentswe ka leng hodimo le ka ho hlaka o ntse o phahamisa papetlana ya lentswe: **hula, hema, hoko, heke, huku, hola**
- 2 Bontsha baithuti lentswe ka leng, o ntse o le qapodisa.
- 3 Kopa baithuti ho pheta mantswe kamora hao.
- 4 Beha dipapetlana tsa mantswe tjhateng ya papatso ya medumo.

LENANEO LA DIFONIKI/MEDUMO LE FAPANENG

Modumo/Medumo: _____

Mantswe: _____

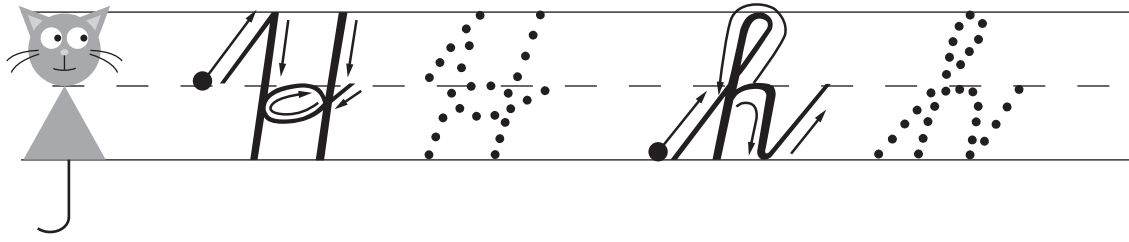

Mongolo:

Metsotso e 15

Ngola (di)tlhaku tse ntjha / mantswe a matjha / dipolelo tse ntjha

- 1 Ruta baithuti mokgwa o nepahetseng wa ho sebedisa ditlhaku tse nyanyane le tse kgolo: **Hh**
- 2 Bontsha ka ho ngola ditlhaku bakeng sa bana ba ngolang ka letsoho le letona ebe o bontsha ba ngolang ka letsoho le letshehadi.
- 3 Ebe o bolella baithuti ho sebetsa le balekane, ho ngola ditlhaku mekokotlong ya bona ka menwana.
- 4 Ka mora hona ,bolella baithuti ho ngola ditlhaku ka menwana hodima tafote tsa bona
- 5 Qetellong bontsha baithuti tlapangollong hape hore dithlaku le mantswe di ngolwa jwang
- 6 Baithuti ba tshwanetse ho kopolla modumo/ mantswe/ dipolelo dibukeng tsa bona.
- 7 Baithuti ba tshwanetse ho seha mela ka tlasa modumo o korotsweng mantsweng / kapa dipolelong tse ngotsweng.

 hula

 hema

 hoko

 heke

 huku

 hola

LENANEO LA MONGOLO LE FAPANENG

Modumo/Medumo: _____

Mantswe: _____

Polelo: _____

Ngodiso:

Metsotso e 30

Rala O Thale

SEHLOOHO: Ngola ka nako eo o rarollotseng bothata.

MOSEBETSI: Ngola bonyane ba diratswana tse pedi (dipolelo tse 10) ka diketsahalo tse kileng tsa o hlahela ka ho rarolla bothata

FOREIMI YA HO NGOLA

Ka nako e nngwe... (Hlalosa bothata ka botebo! Sebedisa dipolelo tse 3–4.)

Ke ne ke ikutlwa ke...

Ke rarollotse bothata ka ho... (Hlalosa tharollo ka botebo! Sebedisa dipolelo tse 2–3.)

E sebeditse / ha e ya sebetisa hobane...

Ke nahana...

BOITOKISO: Pele ho thuto ya ho ngola, ngola moralo oo o o entseng ka Mantaha tlapangollong.

HO BONTSHA KA HO E TSA TSAMAIISO YA HO THALA (SEO KE SE ETSANG)

- 1 Hopotsa baithuti ka moralo oo o o entseng Mantaha.
- 2 Bala moralo wa hao o ngotsweng tlapangollong.
- 3 Ebe o bala foreimi ya ho ngola le baithuti.
- 4 Bontsha ka moo o tla phethela foreimi ya ho ngola o sebedisa moralo wa hao, jwaloka:
Ka nako e nngwe ke ne ke ena le bothata. Ke ne ke batla ho apara jeresi yaka e ntjha empa ke sa e fumane! Yaba, ke bona ausi waka a e apere! O ne a le kantle a bapala le metswalle wa hae, a apere jeresi yaka. O ne a sa kopa ho e kadima. **Ke ne ke ikutlwa** ke halefile ha ke mmona.
Ke rarollotse bothata ka ho omanya ausi waka. K emo omantse ke phahamisitse lentswe mme ka ba ka tapatap maoto aka. **E sebeditse, hobane** o kgutlisitse jeresi yaka. Empa, ha morao ke ne ke ikutlwa hampe. **Ke nahana** ekabe ke rarollotse bothata boo ka tsela e betere. Mohlomong ho kabe ho ile ha eba betere ho bua le yena ka moya o fatshe.

BAITHUTI BA PHETHELA TSAMAIISO YA HO THALA (SEO O SE ETSANG)

- 1 Neha baithuti dibuka tsa ho ngolla.
- 2 Laela baithuti ho ngola letsatsi le sehlooho: **Nako eo ke rarollotseng bothata: Moralo**
- 3 Bolella baithuti ho fumana moralo wa bona wa Mantaha le ho nahana ka dintlha tsa bona.
- 4 Laela baithuti ho phethela foreimi ya ho ngola ba sebedisa moralo wa bona.
- 5 Bolella baithuti hore ba ka eketsa dipolelo haeba ba sana le nako.

- 6 Hopotsa baithuti ka mekgwa eo ba ka e sebedisang ho ba thusa.
7 Ha baithuti ba ntse ba ngola tsamatsamaya ka phaposiburutelong ho thusa ba sokolang.

Nakong eo ke ileng ka rarolla bothata:
Moralo

Nkile ca laklehelwa ke pensele ja ka e ke e ratang ka ho fetissa. Ke ne ke li sekolong ka e ne lakleha.

Ke ne ke utwile bohloko hore e laklehile.

ke ile ka rarola bothata bona ka ho bolella titjhene wa ka hore penseli ya ka e laklehile.

Iya ele ka mo hlasetse hore e yang me o ile a kopa baithuti ba bang hore ba nthuse ho e sheba.

hoo ho ile a thusa hobane re eli ra e fumama pensele ya ka!

Ke nahane hore ke lakela ho hlokomela dintso tsa ka ho fete mo.

Ho Bala Ka Tataiso Ya Sehlopha

Metsotso e 30

DIHLOPHA: _____

- 1 Dudisa baithuti bohle ka **Leqephe la tshebetso la ho Bala 3**.
- 2 Hlalosetsa baithuti bohle **mosebetsi wa 1** wa **Laboraro**.
- 3 Bitsa sehlopha sa pele ho tllilo sebetsa le wena.
- 4 Kamora metsotso e 15, ba kgutlisetse ditulong tsa bona.
- 5 Etsa **Mosebetsi wa Phetoho ya ho Bala**.
- 6 Hlalosetsa baithuti bohle **Mosebetsi wa 2** wa **Laboraro**.
- 7 Bitsa sehlopha sa bobedi ho tllilo sebetsa le wena.
- 8 Tlatsa tereka ya hao ho bontsha dihlopha tseo o di mametseng, le seo ba se badileng.
- 9 Ngola diphetoho tse ka etswang dihlopheng tsa ho bala kapa mesebetsing ya ho bala.

Labone

Tlhokomediso Ya Medumo Le Medumo:

Metsotso e 15

Ho Arola Le Ho Kopanya Medumo/Mantswe

SEO KE SE ETSANG...

- 1 Qala ka lentswe ho tswa thutong ya Labobedi
- 2 Qapodisa lentswe: **rema**
- 3 Arola lentswe ho ya ka modumo ya lona: /r/-/e/-/m/-/a/
- 4 Qapodisa modumo o qalang lentswe: /r/
- 5 Qapodisa modumo wa bobedi wa lentswe: /e/
- 6 Qapodisa modumo wa boraro wa lentswe: /m/
- 7 Qapodisa modumo o qetelang lentswe: /a/
- 8 Ngola lentswe tlapangolong: **rema**
- 9 Bontsha ka ho supa le ho kopanya medumo ho bopa lentswe: /re/-/ma/ = **rema**
- 10 Pheta hona o sebedisa lentswe ho hlaha thutong ya Laboraro: **heke**

SEO RE SE ETSANG

- 1 Qala ka lentswe ho tswa thutong ya Labobedi
- 2 Qapodisa lentswe: **ruta**
- 3 Botsa baithuti hore: ke modumo ofe o qalang lentswe? /r/
- 4 Botsa baithuti hore: ke modumo ofe o wa bobedi lentsweng? /u/
- 5 Botsa baithuti hore: ke modumo ofe wa boraro lentsweng? /t/
- 6 Botsa baithuti hore: ke modumo ofe o qetellong ya lentswe? /a/
- 7 Kopa baithuti ho arola lentswe ka medumo eo le bopilweng ka yona: /r/-/u/-/t/-/a/
- 8 Ngola lentswe: **ruta**
- 9 Laela baithuti ho kopanya medumo le wena ho bopa lentswe: /ru/-/ta/ = **ruta**
- 10 Pheta hona o sebedisa lentswe ho hlaha thutong ya Laboraro: **huku**

LENANEO LA DIFONIKI/MEDUMO LE FAPANENG

Modumo/Medumo: _____

Mantswe: _____

Ho Bala Ka Kopanelo:

Metsotso e 15

Padiso ya bobedi

MAANO A HO BALA: KE A IPOTSA/ HO AKANYA DINTHO TSE O DI BONANG EMPA O SENA BONNETE BA TSONA

Seratswana	Padiso ya bobedi (Nahana, o bue)
<p>Phaposiburutelo e sentsweng</p> <p>Ka Labohlano, e ne e le nako ya Zweli ya ho bontsha bana ba bang pale ya hae.</p> <p>'Ke nna enwa, ha ke thusa mme wa ka tshimong,' ho rialo Zweli a supa setshwantsho sa hae seo a se takileng. Kamora moo a bala dipolelo tseo a di ngotseng.</p> <p>'Mosebetsi o motle bo!' ho rialo Ntate Maboya.</p>	
<p>Tshepe ya sekolo e ile ya lla. Monghadi Maboya o ile a botsa 'Na nka manamisa leqephe la pale e o e ngotseng leboteng?'</p> <p>'Eya!' ho rialo Zweli a thabile. Monghadi Maboya o ile a manamisa mosebetsi wa Zweli mahareng a lebota, moo bohle ba tla kgona ho e bona ka Mantaha hoseng.</p>	<p>Bona Zweli a boha mosebetsi wa hae leboteng. Ke akanya hore o ikutlwa a le motlotlo hore Monghadi Maboya o kgethile ho e manamisa leboteng!</p>
<p>Mantsiboyeng ao, Zweli o ne a dutse le mme wa hae le kgaitse die.</p> <p>'Ho ne ho le jwang sekolong?' mme a mmotsa.</p> <p>'Ho ne ho le monate!' ho rialo Zweli. 'Ke badile pale ya ka ka phaposing, yaba Monghadi Maboya o e manamisa leboteng!'</p>	
<p>Zweli o ile a nahana ka pale ya hae leboteng mafelo a beke kaofela. O ne a tatetse letsatsi la Mantaha, hore bana ba bang ba tlo bona pale eo a e ngotseng leboteng.</p>	<p>Ke akanya hore Zweli o thabile ebile o tatetse sekolo, hobane o batla ho utlwa hore na baithuti mmoho le yena ba tlo reng ka pale ya hae!</p>
<p>Empa, ha bana ba kena ka phaposing ka Mantaha hoseng e ne e tshabeha.</p> <p>Zweli o ile a sheba leboteng, empa pale a e ngotseng e ne e le siyo.</p> <p>Monghadi Maboya o ile a ema ka pele phaposing. Sefahleho sa hae se ne se tiile, se bonahala se sa thaba.</p>	

Seratswana	Padiso ya bobedi (Nahana, o bue)
<p>'Bana,' ho rialo Monghadi Maboya, 'ka Moqebelo sehlopha sa mmimo se sebedisitse phaposi ya rona. Ho bonahala eka ho na le motho ya tlositseng mesebetsi ya lona leboteng ebile o e sentse. Ke utlwile bohloko ke taba ena, ke ya kgolwa le lona le utlwile bohloko. Ke maswabi e le ka nnete bana baka!'</p>	
<p>Mantsiboyeng ao, Zweli o ne a dutse le mme wa hae le kgaitse di ya hae.</p> <p>'Ho ne ho le jwang sekolong?' ho botsa mme.</p> <p>'Ho ne ho se monate!' Zweli a araba. 'Pale eo ke e ngotseng ha e sa le yo leboteng. Monghadi Maboya o re sehlopha sa mmimo se ne se le ka phaposing ya rona ka Moqebelo. Ho na le motho a tlositseng mesebetsi ya rona e metle leboteng mme a e senya.'</p> <p>'Mmangwane Helen ke yena motsamaisi wa sehlopha sa mmimo, ho rialo Mme. 'Ke tla mo letsetsa kamora dijo tsa Mantsiboya.'</p>	<p>Ao tjehehe! Ke a ipotsa hobaneng Zweli a hlona hakana? O tlamehile hore o saretswe. O ne a sa kgone ho itshwara mafelong a beke, a tatetse hore metswalle ya hae e tlo bona pale ya hae leboteng. Jwale ha e sa leyo, ebile ha hona motho a tlo e bona!</p>
<p>Kamora dijo tsa mantsiboya, mme wa Zweli o ile a letsetsa Mmangwane Helen.</p> <p>'Sehlopha sa hao mmimo se ne se le ka phaposing ya Zweli ka Moqebelo, ho na le motho ya tlositseng dintho kaofela leboteng.' Zweli a utlwa mme wa hae a mmolella. 'Zweli ha a thaba. Pale a e ngotseng e sentse!'</p>	<p>Ke a ipotsa hore na Zweli o ikutlwa jwang ha mme wa hae a founetse Mangwane Helen? O tshwanetse ebe o ntse a utlwile bohloko ka pale ya hae. Empa, ka lehlakoreng le leng o tshwanetse ebe o ikutlwa betere hore mme wa hae o nkela maikutlo a hae a sa thabang hlohong.</p>
<p>Ka le hlhlamang e sa le hoseng, Zweli o ile a bona Mmangwane Helen. O ile a phahamisa letsoho a mo dumedisa.</p> <p>'Hobaneng Mmangwane Helen a tlile sekolong?' a ipotsa.</p> <p>Tshepe ya sekolo e ile ya lla, mme Zweli a leba phaposing ya hae ya borutelo.</p>	
<p>Monghadi Maboya o ile a ema ka pela phaposi ya Zweli ya borutelo.</p> <p>'Enwa ke Mme Dlamini, motsamaisi wa sehlopha sa mmimo. 'O batla ho bua le lona.'</p> <p>'Ke maswabi ka phaposi ya lona,' ho rialo Mmangwane Helen ho baithuti bohle. 'Ke a tseba hore mesebetsi ya lona e sentse. Nakong e tlang ha re sebedisa phaposi ya lona re tla ba hlokolosi haholo!' a rialo.</p>	<p>Ke akanya hore Mmangwane Helen o ne a swabetse ntho e etsahetseng phaposing ya Zweli ya borutelo, hobane o ile a tla sekolong ho tla kopa tshwarelo ho bana bohle.</p>

Seratswana	Padiso ya bobedi (Nahana, o bue)
<p>Kamora hoba Mmangwane Helen a tsamaye, Monghadi Maboya o ile a fa moithuti e mong le e mong pampiri.</p> <p>'Jwale ka ha ele mo re tseba hore mosebetsi wa rona o ke ke wa senywa hape, ha re etseng hore phaposi ya rona e shebahale e le ntle hape!' a rialo.</p> <p>Yaba ba etsa jwalo!</p>	<p>Ke a ipotsa hore na qetellong Zweli o ikutlwa jwang? Ke nahana hore o ikutlwa a le betere haholo, hobane ho a kgothatsa ha motho a kopa maitshwarelo.</p>
Dipotso tsa tlhakisetso	Dikarabo tse lebelletsweng
Hobaneng Zweli a ne a tatetse sekolo ka Mantaha?	Hobane o ne a batla hore bana ba bang ba bone pale ya hae leboteng.
Mme wa Zweli o letseditse mang mohala?	O letseditse Mmangwane Helen.
Hobaneng Mmangwane Helen a ile a tla ho kopa maitshwarelo?	Hobane ke yena motsamaisi wa sehlopha sa mmimo. Dintho tse ka phaposing di ile tsa senywa ha sehlopha sa mmimo se ne se e sebedisa.
Potso Hobaneng/Potso ya maikutlo	Dikarabo tse lebelletsweng
Hobaneng Zweli a ile a ba le letsatsi le seng monate sekolong?	<ul style="list-style-type: none"> Hobane o ne a nahana hore o tla fumana setshwantsho sa hae se ntse se le leboteng, empa se ne se tabotswe. Hobane o ne a thabile mafelong a beke kaofela, a tatetse hore bana ba bang ba bone pale ya hae leboteng, empa e ne e tabotswe mme ha ho a ka ha ba le motho a e bonang. Hobane o ne a utlwile bohloko hore pale ya hae e tlositse leboteng ebile e tabotswe. Hobane o ne a utlwile bohloko hore phaposi ya bona ya borutelo e sentswe. Hobane o ne a utlwile bohloko hore Monghadi Maboya le yena o ne a utlwile bohloko.

Ho Bala Ka Tataiso Ya Sehlopha

Metsotso e 30

DIHLOPHA: _____

- Dudisa baithuti bohle ka **Leqephe la Tshebetso la ho Bala 1**.
- Hlalosetsa baithuti bohle mosebetsi wa 1 wa **Labone**.
- Bitsa sehlopha sa pele ho tllilo sebetsa le wena.
- Kamora metsotso e 15, ba kgutlisetse ditulong tsa bona.
- Etsa **mosebetsi wa phetoho wa ho bala**.
- Hlalosetsa baithuti bohle mosebetsi wa 2 wa **Labone**.
- Bitsa sehlopha sa bobedi ho tllilo sebetsa le wena.
- Tlatsa tereka ho bontsha dihlopha tse o di mametseng, le seo ba se badileng.
- Ngola diphetoho tse ka etswang dihlopheng tsa ho bala kapa mesebetsing ya ho bala.

Labohlano

Mesebetsi Ya Molomo

Metsotso e 15

BEKE 1

TLOTLONTSWE YA MOKOTABA

- 1 Ruta o sebedisa PATS
- 2 Bapatsa mantswe le ditshwantsho tjhateng ya Tlotlontswe ya Mokotaba.
 - kgenne
 - phoqehile
 - motlotlo

Raeme kapa pina	Diketso
Ka nako tse ding re iphumana re le ka hara mathata	<i>Bua ka sefahleho se otlolohileng o shebahale o ngongorehile.</i>
Ho fumana ditharollo ha ho bonolo ka nako tsohle	<i>Tsitsinya hlooho</i>
Ke lokela ho nahana ka thata hore ke be le tharollo.	<i>Beha monwana lehlakoreng la hlooho o iketse eka o a nahana.</i>
Ke bolelle motswadi, titjhere kapa motswalle.	<i>Bua ka sefahlehlo se kganyang se bontshang nyakallo.</i>
Mmoho re na le bokgoni ba ho rarolla mathata	<i>Bua ka pososelo, o tsamaise letsoho ho bontsa ho ba mmoho.</i>

PUISANO YA SERATSWANA SE BADILWENG KA KOPANELO

- 1 Ngola foreimi ya puisano tlapangollong
Bothata paleng ena ke...
Bothata paleng ena bo rarollwa ka ho...
Ha ke ne ke le Zweli, ke ne ke tla ikutlwa...hobane...
- 2 Balla baithuti foreimi ya puisano.
- 3 Arola baithuti ka **dihlotshwana tse nyane**.
- 4 Bolella baithuti hore e mong le e mong a fumane monyetla wa ho phehisa puisanong.
- 5 Laela baithuti ho mamela ka hlooko.
- 6 Kopa baithuti ba fapaneng kapa sehlopha se itseng sa baithuti ho abelana le wena dikarabo tsa bona.
- 7 Ha dikarabo di sa nepahala, di lokise.
- 8 Leboha baithuti ka diphehiso tsa bona.

Tlhokomediso Ya Medumo Le Medumo:

Metsotso e 15

Poeletso Ya Medumo

Ngola lenane tlapangolong le bontshang medumo eo ba ithutileng yona nako e fetileng mmoho le medumo ya thuto ya Labobedi le Laboraro.

r	h	a
u	e	l
m	t	k
o	i	d

ETSA KA HO BONTSHA

- 1 Hopotsa baithuti ka medumo ya beke: /r/ le /h/
- 2 Etsa boikgopotso ba medumo yohle le ho e kopanya tlapangolong.
- 3 Neha baithuti metsotso e 3 ho bopa mantswe a mangata kamoo ba ka kgonang ka ho sebedisa medumo le ho kopanya medumo e ka hodimo.
- 4 Bontsha baithuti hore ba ka bopa mantswe ka modumo o korotsweng, jwaloka: /h/-/u/-/l/-/a/ = **hula**
- 5 Hopotsa baithuti hore ba ka bopa mantswe ka ho sebedisa medumo ofe kapa ofe – ha ho hlokehe hore ba sebedise /r/ kapa /h/
- 6 Bontsha baithuti hore ba ka bopa lentswe le leng jwang, jwaloka: /m/-/a/-/m/-/a/ = **mama**

HO ETSWANG KE BAITHUTI

- 1 Bolella baithuti ho bula dibuka tsa bona tsa ho ngolla ebe ba ngola sehloho sena: **r, h**
- 2 Laela baithuti ho ba qala ho ngola.
- 3 Neha baithuti metsotso e 3 ho fumana le ho bopa mantswe ka bongata kamoo ba ka kgonang.
- 4 Dumella baithuti ho tshwaya mosebetsi wa bona. Bontsha baithuti tsela ya ho bopa mantswe ana (le amang): **rea, rua, lerato, rula, rema, ruta, hula, hema, hoko, heke, huku, hola, loma, mola, mama, kama, duka, tola**

LENANEO LA DIFONIKI/MEDUMO LE FAPANENG

Modumo/Medumo: _____

Mantswe: _____

Ho Bala Ka Kopanelo:

Metsotso e 15

Diketsahalo kamora ho bala

MAANO A KUTLWISISO: AKARETSA

TAKA SERATSWANA

- 1 Dudisa baithuti madulong a bona ka dibuka tsa bona tsa ho ngolla kapa maqephe a sa ngollang, diphensele le dikherayone.
- 2 Hlalosa hore kajeno baithuti ba tlile ho **ngola le taka** ka bothata bo paleng le mohopolo oo ba enang le ona wa ho rarolla bothata boo.
- 3 **Bontsha** ka ho etsa o **nahana ka bothata ho tswa paleng**, jwaloka: bothata paleng ena ke hore ho na le phaposiburutelo e sentsweng.
- 4 Taka setshwantsho sa hao tlapangollong sa phaposiburutelo e sentsweng.
- 5 **Bontsha** ka ho etsa o ngole polelo kapa tse pedi setshwantshong sa hao, jwaloka: bothata paleng ke phaposiburutelo e sentsweng. Ke nahana e ka lokiswa ke bohle ka ho sebetsa mmoho ho e hlwekisa.
- 6 Kamora moo, bolella baithuti hore ba tlile ho nahana ka bothata bo paleng, mmoho le tharollo ya bothata boo.
- 7 Kopa baithuti ho kwala mahlo mme ba iketle. Ba balle seratswana hape.
- 8 Kopa baithuti ho bula mahlo mme ba take mehopolo ya bona ka seo se ka etsahalang.
- 9 Qetellong, kopa baithuti ho **buisana ka bobedi**, mme ba bontshane seo ba se takileng le molekane.

Ho Bala Ka Tataiso Ya Sehlopha

Metsotso e 30

DIHLOPHA: _____

- 1 Dudisa baithuti hantle mme ba sebedise **Leqephe la Tshebetso la ho Bala 1.**
- 2 Hlalosetsa baithuti bohle **mosebetsi wa 1 wa Labohlano.**
- 3 Bitsa sehlopha sa pele ho tlilo sebetsa le wena.
- 4 Kamora metsotso e 15, ba kgutlisetse ditulong tsa bona.
- 5 Etsa **Mosebetsi wa Phetoho wa ho Bala.**
- 6 Hlalosetsa baithuti bohle **Mosebetsi wa 2 wa Labohlano.**
- 7 Bitsa sehlopha sa bobedi ho tlilo sebetsa le wena.
- 8 Tlatsa tereka ya hao ho bontsha dihlopha tse o di mametseng, le seo ba se badileng.
- 9 Ngola diphetoho tse ka etswang dihlopheng tsa ho bala kapa mesebetsing ya ho bala.

Boikgopotso ba thuto ya puo pheletsong ya beke

Metsotso e 15

- 1 Dudisa baithuti mmateng pheletsong ya letsatsi.
- 2 Etsa boikgopotso ba thuto ya puo. O ka nna wa kgetha ho kopanya Puo ya Lapeng (HL) le Puo ya Senyesemane (EFAL) ha o etsa boikgopotso bona.
- 3 Hopola ho dumella baithuti ho buisana ka bobedi ka dikarabo tsa bona le balekane ba bona. Kamora moo, kgetha baithuti ba seng ba kae ho abelana dikarabo tsa bona ho baithuti bohle.
- 4 Sebedisa dipotso tse latelang ho tataisa dipuisano tsa thuto ya puo:
 - a **Mmokotaba wa rona wa beke e ne e le ofe?**
 - b **Ke pale dife tseo re di badileng mmoho?**
 - c **Ke mantswe afe a matjha ao o a ratileng bekeng ena?**
 - d **O ithutile eng paleng tseo re di badileng mmoho?**
 - e **Re ngotse ka eng bekeng ena?**
 - f **Tsebo ya hao ya mongolo e ntlafetse jwang bekeng ena?**
 - g **Tsebo ya hao ya ho bala e ntlafetse jwang bekeng ena?**
 - h **Ke eng seo o leng motlotlo ka sona bekeng ena?**
- 5 Qetellong, bolella baithuti ho nahana ka dintho tse pedi tseo ba tla qoqela ba lelapa la bona ka tsona le tseo ba ithutileng tsona bekeng ena le hore tsebo ya bona e ntlafetse hakae?

Hlokomela: mosebetsi ona wa boikgopotso le boitekolo o bohlokwa haholo jwaloka karolo ya thuto. Ka kopo o se ke wa tlola mosebetsi ona wa beke.

Kereiti 2
KOTARA 4
Beke
2

MOKOTABA:
Ho rarolla
mathata

Boitokisetso Ba Phaposiburutelo

- 1 Tshimolohong ya beke e nngwe le enngwe, netefatsa hore phaposiburutelo e hlwekile e makgethe.
- 2 Beha DITJHATE TSA PAPATSO YA MANTSWE, mme o tlose tseo o seng o sa di hloke, mme o di boloke hantle.
- 3 Ebe, o hlophisa dipapetlana tsa mantswe le ditshwantsho tsa tlotlontswe ya mokotaba tseo o tla di hloka.
- 4 Fumana o be o lokise dintho bakeng sa lebota la phaposi la mokotaba tse tla kgahla, ho ratwa le ho thabelwa ke baithuti, jwaloka: ditshwantsho ho tswa inthaneteng tsa sefuthumatsi sa metsi sa matla a letsatsi sa Xochitl, ditshwantsho tsa setjhaba sa habo (Chiapas, Mexico), ditshwantsho tsa batho ba rarolla mathata – ba hlwekisa mabopo a mawatle, ba aha matlo, ba thusa batho ba bang, jj.
- 5 Etsa diphuphutso inthaneteng ho hlophisetsa mokotaba. Mohlala: maano a matle a ho rarolla mathata a bana ba banyane.
- 6 Etsa bonnete ba hore buka tsa ho ngolla tsa baithuti le dibuka tsa bona tsa tshebetso tsa DBE di tshwailwe ka ho ikgetha, mme di beilwe ka makgethe.
- 7 Etsa bonnete ba hore buka tse kgolo tsa hao, dibuka tsa padiso mmoho le dibuka tsa laeaborari di maamong a lokileng ebile di beilwe ka nepo.

Mesebetsi Ya Tlatsetso

Mesebetsi ena e ka etswa ka bonngwe ba qetang mosebetsi wa bona ka pele KAPA ha ontse o etsa tekanyetso le ba bang ba baithuti.

Mosebetsi wa **1: Buka ya tshebetso ya DBE 2:** Leqephe la 70, Ha re baleng

Mosebetsi wa **2: Buka ya tshebetso ya DBE 2:** Leqephe la 71–72, Ha re ngoleng

Mosebetsi wa **3: Buka ya tshebetso ya DBE 2:** Leqephe la 73–74, Ha re ngoleng

Mosebetsi wa **4:** Taka mme o ngole ka nako eo o ileng wa eba le ngangisano le ngwaneno kapa motswalle. O ile wa rarolla bothata boo jwang?

Mantaha

Mesebetsi Ya Molomo

Metsotso e 15

AKARETSA MOKOTABA: HO FUMANA DINTHLA KA THUTO E FETILENG

- 1 Bontsha baithuti setshwantsho sa Xochitl a elellwa hore difate motseng wa habo di fedile bukeng e kgolo: Xochitl o etsa sefuthumatsi sa metsi sa matla a letsatsi
- 2 Bolella baithuti hore re tswelapele ka mokotaba wa rona: Ho rarolla mathata
- 3 Taka sedikadikwe tlapangolong mme o ngole **mokotaba** ka hara sedikadikwe seo.
- 4 Botsa baithuti hore: *Ke eng seo le seng le se tseba ka ha mokotaba ona?*
- 5 Ngola mehopolo ya baithuti tlapangolong mmapeng wa mehopolo. Ngola dintlha tse tshwanang mmoho
- 6 Haeba baithuti ba sokola ho fana ka mehopolo ya bona, botsa dipotso tse latelang
 - a Ke tsela dife tse ntle tsa ho rarolla mathata?
 - b Ke eng ho phepetsang ka ho rarolla mathata?
 - c Ho jwang ho eba le bothata?
 - d Ho jwang ho rarolla bothata?

TLOTLONTSWE YA MOKOTABA

- 1 Ruta o sebedisa (PATS).
- 2 Bapatsa mantswe le ditshwantsho tjhteng ya tlotlontswe ya mokotaba.
 - matla a letsatsi
 - setjhaba
 - sefuthumatsi

Raeme kapa pina	Diketso
Ka nako tse ding re iphumana re le ka hara mathata	<i>Bua ka sefahleho se otlolohileng o shebahale o ngongorehile.</i>
Ho fumana ditharollo ha ho bonolo ka nako tsohle	<i>Tsitsinya hlooho</i>
Ke lokela ho nahana ka thata hore ke be le tharollo.	<i>Beha monwana lehlakoreng la hlooho o iketse eka o a nahana.</i>
Ke bolelle motswadi, titjhere kapa motswalle.	<i>Bua ka sefahleho se kganyang se bontshang nyakallo.</i>
Mmoho re na le bokgoni ba ho rarolla mathata	<i>Bua ka pososelo, o tsamaise letsoho ho bontsa ho ba mmoho.</i>

Mongolo

Metsotso e 15

- 1 Bolella baithuti hore ba bule buka tsa bona tsa ho ngolla.
- 2 Bitsetsa baithuti medumo le mantswe ao ba tshwanetseng ho a ngola:
 - a rea
 - b lerato
 - c rula
 - d rema
 - e ruta
 - f hula
 - g hema
 - h hoko
 - i heke
 - j huku
- 3 Ho tloha moo bolella baithuti ho nka dipene tsa bonatsa mmala ho itshwaela.
- 4 Ngola ka ho hlaka medumo le mantswe tlapangolong.
- 5 Qetellong ya letsatsi bokella dibuka tsa baithuti ele hore o eellwe baithuti ba hlokang thuso kapa tshehetso.

LENANEO LA MONGOLO LE FAPANENG

Modumo/Medumo: _____

Mantswe: _____

Polelo: _____

Ho Bala Ka Kopanelo:

Metsotso e 15

Biotokisetsopele o bala

LEANO LA HOB ALA KA KUTLWISISO: HO LEPA/NOHA

- 1 Dudisa baithuti fatshe hodima mmata hore bohle ba kgone ho bona buka e kgolo.
- 2 Bula buka e kgolo paleng ya : Xochitl o etsa sefuthumatsi sa metsi sa matla a letsatsi
- 3 Bontsha baithuti ditshwantsho leqephe ka leng o ntse o ba botsa hore ba nahana hore ho etsahalang.
- 4 Thusa baithuti ho ikamahanya ka maikutlo le ditshwantsho, hore ba be le moeleloo motle wa seo pale e buang ka sona.
- 5 Tsebisa baithuti tlotlontswe e ntjha karolong tse nepahetseng tsa pale.
- 6 Bala pale hang o sa kgaotse.

Ngodiso:

Metsotso e 30

Rala O Thale

SEHLOOHO: Ngola ka nako eo o rarollotseng bothata.

MOSEBETSI: Ngola bonyane ba diratswana tse pedi (dipolelo tse 10) ka diketsahalo tse kileng tsa o hlahela ka ho rarolla bothata

BOITOKISO:

- Ngola lenane la ho hlophisa tlapangolong pele ngodiso e qala.
- Ngola mothalo tlapangolong pele ho thuto. Kenya phoso e lenngwe kapa tse ka bang pedi.

LENANE LA HLOPHISO:

- 1 Na ke sebediditse lekgathe leftile?
- 2 Na ke sebeditse motho wa pele ('nna' le 'rona') ?
- 3 Na diketsahalo di latelana jwalo ka ha di etsahetse?
- 4 Na ke na le bonyane ba dipolelo tse 10 tse hlophisitsweng ka diratswana tse pedi?
- 5 Na ke ngotse mantswe aka ka nepo?
- 6 Na polelo enngwe le enngwe e qala ka tlhaku e kgolo?
- 7 Na polelong enngwe le enngwe ke sebedisitse matshwao a ho bala ka nepo?

BONTSHA TSAMAIISO YA HO HLOPHISA (SEO KE SE ETSANG)

- 1 Balla baithuti hodimo ka lenane la hlophiso.
- 2 Balla baithuti hodimo ka mothalo wa hao.
- 3 Bala lenane, obe o bontshe hore mothalo wa hao o nepahetse, kapa o lokela ho etsa ditokiso kapa ho o ntlafatsa.
- 4 Bontsha baithuti tsamaiso ya ho etsa ditokiso.

BAITHUTI BA PHETHELA TSAMAIISO YA HO HLOPHISA (SEO O SE ETSANG)

- 1 Neha baithuti dibuka tsa bona
- 2 Bolella baithuti ho fumana methalo ya bona ya mosebetsi wa ho ngola.
- 3 Ho tloha moo, bolella baithuti hob ala manane a bona a hlophiso, ebe ba etsa ditokiso le ntlafatso moo ho hlokahalang.
- 4 Ha baithuti ba ntse ba sebetsa, tsamatsamaya ka phaposi burutelong ho tshwara dikoponyana. Netefatsa hore o sebetsa le sehlopha se fapaneng sa baithuti bakeng sa mosebetsi o mong le o mong wa ho ngola.
- 5 Lekola diphoso tse tlwaelehileng mosebetsing wa baithuti wa ho ngola.
- 6 Lemoso baithuti mme o ngole diphoso tse tlwaelehileng tlapangolong.
- 7 Bontsha baithuti mokgwa wa ho lokisa diphoso.

Nakong eo ke ileng ka rarolla bothata:
Moralo

Nkile ^k ^a lahlèhelwa ke pensele ja ka e ke e ratang ka ho fetis̄sa. Ke ne ke l̄^o sekolong ka e ne ^e lahleha.

Ke ne ke utwile bohloko hore e lahlehile.

^k ^o ile ka rarola bothata bona ka ho bolella titjhere wa ka hore pensele^o ya ka e lahlehile.

Ya ⁱ ^e ka mo hlaoetsa hore e ^o gang me o ile a kopa baithuti ba bang hore ba nthuse ho e sheba.

^o ho ile a thusa hobane re ^{ile} e ra e fumana pensele ya ka!

Ke nahane^a hore ke lakela ho hlokomela dintso tsa ka ho fete mo. ^o

Ho Bala Ka Tataiso Ya Sehlopha

Metsoso e 30

DIHLOPHA: _____

- 1 Dudisa baithuti hantle mme ba sebedise **Leqephe la ho bala la Tshebetso 2**.
- 2 Hlalosetsa baithuti bohle **mosebetsi wa 1 wa Mantaha**.
- 3 Bitsa sehlopha sa pele ho tlilo sebetsa le wena.
- 4 Kamora metsotso e 15, ba kgutlisetse ditulong tsa bona.
- 5 Etsa Mosebetsi wa Phetoho ya ho Bala.
- 6 Hlalosetsa baithuti **mosebetsi wa 2 wa Mantaha**.
- 7 Bitsetsa sehlopha sa bobedi ho wena.
- 8 Tlatsa tereka ya hao ho bontsha hore ke sehlopha sefe seo o se mametseng, le shore ba badileng eng.
- 9 Ngola diphetoho tse ka etswang dihlopheng tsa ho bala kapa mesebetsing ya ho bala.

Labobedi

Tlhokomediso Ya Medumo Le Medumo:

Metsotso 15

Tsebisa Medumo Medumo E Metjha Le Mantswe

TSEBISA MODUMO

- 1 Qapodisa modumo mme o phahamise papetla ya modumo: /f/
- 2 Qapodisa modumo mme o laele baithuti ho phetha modumo ha 3.
- 3 Botsa baithuti hore: Ke mantswe afe a mang a nang le modumo /f/ a o ka nahang?
- 4 Sekaseka/buisana le baithuti ka mantswe a mang, jwaloka: **fela, feisi, fereko**

TSEBISA MANTSWE A MATJHA

- 1 Qapodisa lentswe ka leng hodimo ha o ntse o phahamisitse papetlana ya modumo: **fofa, fola, fela, fereko, feisi, lefielo**
- 2 Bontsha lentswe ka leng ho baithuti, o ntse o le qapodisa.
- 3 Kopa baithuti ho pheta mantswe kamora hao.
- 4 Beha dipapetlana tsa mantswe tjhateng ya papatso ya medumo.

LENANEO LA DIFONIKI/MEDUMO LE FAPANENG

Modumo/Medumo: _____

Mantswe: _____

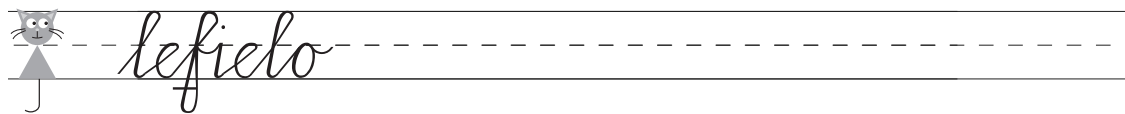
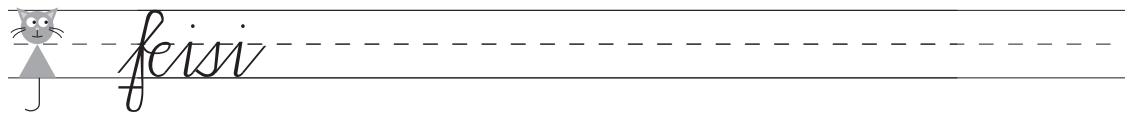
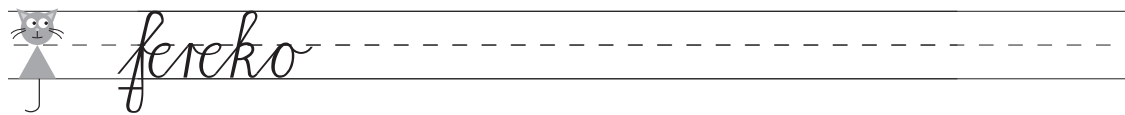
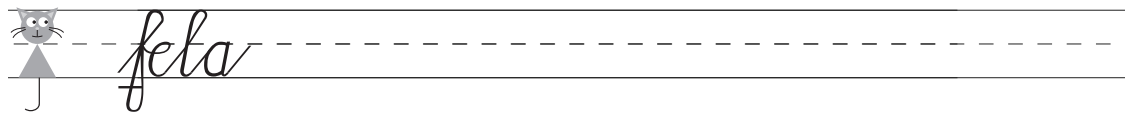
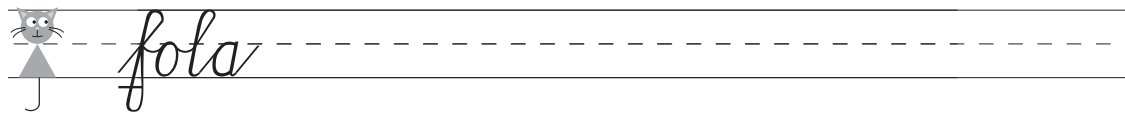
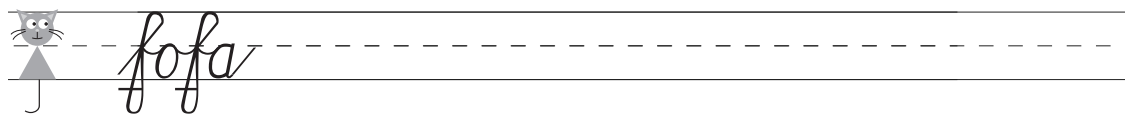
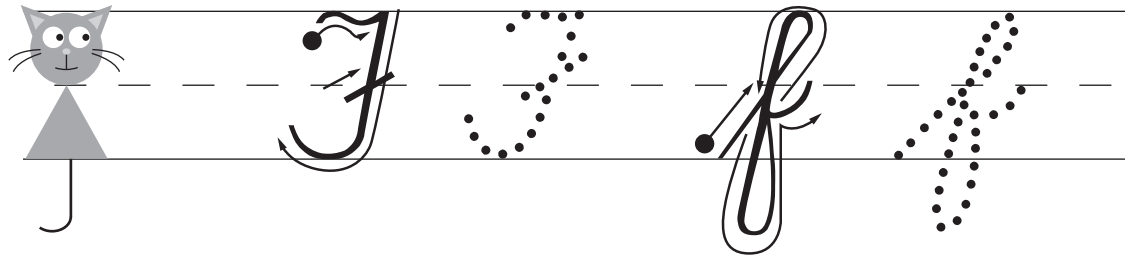
Ngodiso:

Metsotso e 15

Ngodiso Ya Dithlaku Tse Ntjha/ Mantswe A Matjha / Dipolelo Tse Ntjha

- 1 Ruta baithuti mokgwa o nepahetseng wa ho sebedisa dithlaku tse nyanyane le tse kgolo: **Ff**
- 2 Bontsha ka ho ngola dithlaku bakeng sa bana ba ngolang ka letsoho le letona ebe o bontsha ba ngolang ka letsoho le letshehadi.
- 3 Ebe o bolella baithuti ho sebetsa le balekane ba bona ho ngola dithlaku mekokotlong ya bona ka menwanwa.
- 4 Kamora sena bolella baithuti ho ngola dithlaku ditafoleng tsa bona ka menwanwa.
- 5 Qetellong, bontsha baithuti tlapangollong hore mantswe le dithlaku di ngolwa jwang.

- 6 Baithuti ebe ba ngola medumo/mantswe/dipolelo dibukeng tsa bona jwalokaha ho ngotswe tlapangolong.
- 7 Baithuti ba tshwanetse ho seha mola ka tlasa modumo o korotsweng mantsweng/ dipolelong tse ngotsweng.

LENANEO LA MONGOLO LE FAPANENG

Modumo/Medumo: _____

Mantswe: _____

Polelo: _____

Ho Bala Ka Kopanelo

Metsotso e 15

Maano a kutlwisiso: Ke a ipotsa/ Etsa ditekolo

Seratswana /taba	Padiso ya pele (Nahana ,o bue)
<p><u>Xochitl o etsa sefuthumatsi sa metsi sa matla a letsatsi</u></p> <p><i>Xochitl Cruz o ne a le dilemo tse robedi feela ha a sibolla sefuthumatsi sa metsi sa letsatsi se entsweng ka dintho tse sebedisitsweng hape. O entse sena ho thusa batho ba motse wa habo ho ba le metsi a tjhesang kantle le ho rema difate. Xochitl o dula Chiapas, Mexico</i></p> <p><i>Malapa a mangata Afrika Borwa a sebedisa difuthumatsi tsa metsi tse sebedisang matla a tswang letsatsing tse entsweng ke dikhampani mme tsa kenywa ke ditsebi tsa dipeipi tsa metsi. Pale ena e a makatsa hobane ngwanana ya dilemo di robedi o entse sefuthumatsi sa metsi se nkang matla letsatsing motseng wa habo.</i></p> <p><i>Xochitl (o bitswa Soh-cheel)</i></p>	
<p>Motsheareng o wa mantsiboya ho ne ho tjhesa, Xochitl o ne a le tseleng e lebileng hae ho tswa sekolong, ha a ntse a tsamaya o ile a elellwa hore difate tse neng di mo fa moriti di ne di le siyo. Tseleng, ka mona le ka mane, difate di ne di renngwe.</p> <p>'Ebe ho etsahetse eng ka difate?' a ipotsa</p>	<p>Ke a ipotsa hobaneng difate di le siyo? Ho bonahala ekare ke bothata!</p>
<p>Hoseng hwa tsatsi le hlahlamang, Xochitl o ne a shebelletse ntate wa hae a kenya dipatsi ka mollong ho futhumatsa metsi hore ba kgone ho hlapa.</p> <p>'Ntate, re rema difate tse ngata ho futhumatsa metsi a ho hlapa!' ho rialo Xochitl. 'Ha ho na tsela e nngwe eo re ka e sebedisang ho futhumatsa metsi?' a botsa.</p> <p>'Xochitl, ha re na tjhelete ya ho reka difuthumatsi tse ntle tsa metsi – le baahisane ba rona ha ba na yona!' ntatae a mo araba.</p> <p>'Ke nkile qeto – ke tlo etsa sefuthumatsi seo batho kaofela ba Chiapas ba ka kgonang ho ba le sona,' a rialo ka boitshepo.</p>	<p>Ke nahana hore batho ba motse wa Xochitl ba rema difate ho besa mello ho pheha le ho futhumatsa metsi. Ke a ipotsa hore na Xochitl o tla kgona ho rarolla bothata bona na?</p>
<p>Tsatsing leo ha Xochitl a fihla hae ho tswa sekolong o ile a qala ka projeke ya hae. Pele o ile a etsa moralo. Yaba o qalella ho bokelletsa dibotlolo tsa polasitiki, dikgalase tsa kgale, dikarolo tsa mathopo le masalla a patsi a lahluweng.</p>	<p>Ke a ipotsa hore na Xochitl o tla kgona ho sebedisa dintho tse lahluweng ho etsa sefuthumatsi sa metsi?</p>

Seratswana /taba	Padiso ya pele (Nahana ,o bue)
<p>Kamora dibeke tse mmalwa, Xochitl o ne a se a bokelleditse disebediswa tse lekaneng ho ka qalella mosebetsi. O ile a kopanya lethopo le dibotlolo tsa polasitiki mme a di tlama ka kheibole ho etsa hore metsi a dule ka hara dibotlolo a futhumale letsatsing. Yaba o penta ntho tsohle ka pente e ntsho, hobane o ne a tseba hore mebala e fifetseng e hohela letsatsi.</p>	<p>Ke a ipotsa hore na Xochitl o nkile kae leano la ho penta ntho e nngwe le e nngwe ka mmala o motsho? Ke a tseba hore botsho bo hohela letsatsi, hobane ditsela tse ntsho tsa sekontiri di tjhesa haholo ka lehlabula. Ke a ipotsa hore na Xochitl o nahanne ka seo le yena?</p>
<p>Qetellong, ntate wa hae o ile a mo thusa ho aha lebokoso la tshibollo ya hae. Lebokose leo le ne le na le foreimi ya patsi le diphanele tsa kgalase ho tjheha motjheso o tswang letsatsing.</p> <p>‘Ke nahana hore letsatsi le tla etsa hore metsi a ka hara lebokoso a futhumale hantle ho lokela ho hlapa!’ Xochitl a nahana.</p>	<p>Ke a bona hore moralo wa hae o kopane! Ke a ipotsa hore na ebe e tla sebetsa ho futhumatsa metsi?</p>
<p>Hoseng pele Xochitl a ya sekolong, o ile a tshela metsi ka hara sefuthumatsi sa metsi sa letsatsi. Letsheare lohle, sekolong o ne a ipotsa hore na ebe tshibollo ya hae e tla sebetsa na.</p>	
<p>Kamora nako ya sekolo, o ile a mathela hae a tatetse ho ya bona se etsahetseng. O ne a na le letswalonyana ha a bula sefuthumatsi, yaba o beha letsoho la hae qetellong ya lethopo. Metsi a tjhesang a ile a tswa! A ne a tjhesa hoo a ileng a tlameha ho tlosa letsoho la hae. ‘Ke e entse!’ a nahana, a bile a bitsa ntate wa hae a tlo bona.</p>	<p>Kgele! E sebeditse. O ile a kgona ho sebedisa dintho tse lahluweng ho etsa hitara ya metsi e theko e tlase. Ke nahana hore Xochitl o na le bokgoni bo botle ba ho rarolla mathata.</p>
<p>‘Bona Ntate! E a sebetsa! Ke entse sefuthumatsi sa metsi se sa hlokeng mollo ebile se sa hloke tjhelete e ngata. Se sebetsa ka matla a mohlodi o sa lefelloweng o fumanehang habonolo: Letsatsi,’ Xochitl a kganya. O ile a nka letsoho la ntatae mme a le beha ka tlasa metsi a tjhesang.</p> <p>‘Kgele!’ ntatae a tshwaela. ‘Ke ntho e kgahlisang ena!’</p>	
<p>Eitse ha Xochitl a qeta ho bona hore tshibollo ya hae e ya sebetsa, o ile a nka qeto ya ho etsa e kgolwanyane, hore e fane ka metsi a lekaneng bakeng sa ba lelapa bohle.</p> <p>‘Re e behe kae?’ ntatae a mmotsa ha e kgolwanyane e qetilwe.</p> <p>Xochitl o ile a nahana sebaka seo ho sona ho tjhabelang letsatsi le lengata. ‘Ke nahana hore re e behe marulelong! Ka tsela eo metsi a ka futhumala, ebe a theohela ka tlung ya rona!’ Ho tloha tsatsing leo, ba lelapa la Xochitl ba ile ba dula ba na le metsi a ho hlapa, a ho hlwekisa le a ho hlatswa dijana.</p>	<p>Xochitl o ile a bona bothata mme a sebedisa bokgoni ba hae ba boqapi ho bo rarolla. Jwale ba lelapa la hae ba kgona ho ba le metsi a tjhesang kante le ho rema difate!</p>

Seratswana /taba	Padiso ya pele (Nahana ,o bue)
<p>Baahisane ba ile ba bona tshibollo eo marulelong a ntlo ya lelapa la bo Xochitl. 'Ke eng seo?' ba ile ba botsa. 'Ke sefuthumatsi sa metsi sa letsatsi!' mme wa Xochitl a ba tsebisa. 'Xochitl o e entse ka dikotwana tseo a di fumaneng. E futhumatsa metsi ka mohlodi o fumanehang o sa lefelloweng: 'Letsatsi!'</p> <p>'Lenna ke a e batla!' ho rialo e mong wa baahisane. 'Ke kgathetse ke ho batlana le patsi!'</p> <p>'Le rona re a e batla, ka kopo Xochitl,' ho kopa ba lelapa le leng. 'Sena se tla etsa hore lehae la rona le dule le hlwekile.'</p>	<p>Ke a ipotsa hore na Xochitl o tla kgona ho etsetsa batho bohle ba motseng hitara ya metsi na? Ho bonahala eka seo e tlo ba mosebetsi o moholo haholo!</p>
<p>Ka kgwedi ya Hlakubele 2018, Xochitl o ile a hapa khau e bitswang 'Recognition of the Institute of Nuclear Science for Women.' Ka tlwaelo kgau ena e ne e fuwa batho ba baholo. Empa, Yunivesithi ya Mexico, e mo fileng kgau ena e ile ya lemoha hore Xochitl o entse ntho e makatsang. Ba ne ba batla ho kgothatsa Xochitl hore a tswela pele ka ditshibollo tsa hae tsa saense, le ho rarolla mathata a batho motseng wa habo.</p>	<p>Ke a ipotsa hore na motho e mong le e mong motseng wa bo Xochitl o sebedisa hitara e tshwanang le eo a e entseng?</p>

Dipotso tsa tlhakisetso	Dikarabo tse lebelletsweng
<p>Xochitl o ahile eng?</p>	<p>O ahile sefuthumatsi sa metsi se nkang matla letsatsing. Pele o ahile e nyenyane, yaba o aha e kgolo.</p>
<p>Xochitl o sebedisitse disebediswa tse feng ho aha sefuthumatsi sa hae sa metsi?</p>	<p>O sebedisitse dibotlolo tsa polasitiki, dikgalase tsa kgale, dikarolo tsa mathopo a lahluweng, masalla a patsi le pente e ntsho.</p>
Potso 'hobaneng'/Potso ya Maikutlo	Dikarabo tse lebelletsweng
<p>Ke eng se ileng sa etsa hore Xochitl a nke qeto ya ho aha sefuthumatsi sa metsi se nkang matla letsatsing?</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Hobane o ile a bona hore batho ba motse wa habo ba rema difate ho besa mollo oo ba futhumatsang metsi ka ona. • Hobane o ne a sa batle hore batho ba reme difate, empa o ne a tseba hore ba hloka tsela e nngwe ya ho futhumatsa metsi. • Hobane o ne a batla ho etsa sefuthumatsi sa metsi se senang ditjeho se tlang ho sebediswa ke ba lelapa la hae le batho ba bang motseng wa habo.

Ho Bala Ka Tataiso Ya Sehlopha

Metsotso e 30

DIHLOPHA: _____

- 1 Dudisa baithuti bohle ka **Leqephe la ho bala la Tshebetso 2**.
- 2 Hlalosetsa baithuti **Mosebetsi wa 1 wa Labobedi**.
- 3 Bitsa sehlopha sa pele ho tlilo sebetsa le wena.
- 4 Kamora metsotso e 15, ba kgutisetse ditulong tsa bona
- 5 Etsa Mosebetsi wa phetolo ya ho bala.
- 6 Hlalosetsa baithuti bothle ka **Mosebetsi wa 2 wa Labobedi**.
- 7 Bitsa sehlopha sa bobedi ho tlilo sebetsa le wena.
- 8 Tlatsa tereka ya hao ho bontsha hore ke sehlopha sefe seo o se mamatseng, le hore ba badile eng.
- 9 Ngola diphetoho tse ka etswang dihlopheng tsa ho bala kapa mesebetsing ya ho bala.

Laboraro

Mesebetsi Ya Molomo

Metsotso e 15

TLOTLONTSWE YA MOKOTABA

- 1 Ruta o sebedisa PAT'S
- 2 Bapatsa mantswe le ditshwantsho tjhateng ya tlotlontswe ya Mokotaba.
 - majabajaba
 - theko e hodimo
 - kgona

Raeme kapa pina	Diketso
Ka nako tse ding re iphumana re le ka hara mathata	<i>Bua ka sefahleho se otlohileng o shebahale o ngongorehile.</i>
Ho fumana ditharollo ha ho bonolo ka nako tsohle	<i>Tsitsinya hlooho</i>
Ke lokela ho nahana ka thata hore ke be le tharollo.	<i>Beha monwana lehlakoreng la hlooho o iketse eka o a nahana.</i>
Ke boelle motswadi, titjhere kapa motswalle.	<i>Bua ka sefahlehlo se kganyang se bontshang nyakallo.</i>
Mmoho re na le bokgoni ba ho rarolla mathata	<i>Bua ka pososelo, o tsamaisa letsoho ho bontsa ho ba mmoho.</i>

HO PHETA DIPALE KA BOIQAPELO/BOKGONI (BEKE YA PELE YA MOKOTABA)

- 1 Arola baithuti ka dihlotshwana tse nyane.
- 2 Neha sehlopha ka seng leqephe la ditshwantsho la ho petha pale ka boiqapelo/bokgoni ba bona.
- 3 Bolella baithuti ho nahana ka pale e tla tsamaelana le ditshwantsho.
- 4 Neha baithuti motsotso kapa e mmedi ho nahana ka mehopolo tsa bona.
- 5 Kamorao ho seo, moithuti ka mong sehlotshwaneng a fumane monyetla wa ho phehisa kutlwisiso ya hae ka pale.
- 6 Hopotsa baithuti hore pale tsa bona di tshwanetse ho kgahlisa, le ho tsamaelana le ditshwantsho!
- 7 Hopotsa baithuti ho mamela dipale tsa ba bang ka hlooko.
- 8 Leboha baithuti ka ho abelana le balekane ba bona dipale tsa bona.

Tlhokomediso Ya Medumo Le Medumo:

Metsotso e 15

Tsebisa Medumo E Metjha Le Mantswe A Matjha**TSEBISA MODUMO**

- 1 Qapodisa modumo mme o phahamise papetla ya modumo: /p/
- 2 Qapodisa modumo mme o laele baithuti ho pheta modumo ha 3.
- 3 Botsa baithuti hore: Ke mantswe afe a mang a nang le modumo /p/ a o ka nahang?
- 4 Sekaseka/buisana le baithuti ka mantswe mang, jwaloka: **pula, pina, paka**

TSEBISA MANTSWE A MATJHA

- 1 Qapodisa lentswe ka leng hodimo le ka ho hlaka o ntse o phahamisa papetlana ya lentswe: **pana, paka, pepa, pula, polasi, pina**
- 2 Bontsha baithuti lentswe ka leng, o ntse o le qapodisa.
- 3 Kopa baithuti ho pheta mantswe kamora hao.
- 4 Beha dipapetlana tsa mantswe tjhateng ya papatso ya medumo.

LENANEO LA DIFONIKI/MEDUMO LE FAPANENG

Modumo/Medumo: _____

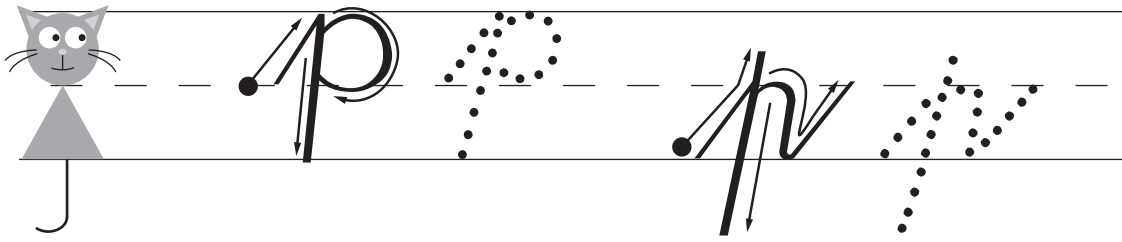
Mantswe: _____

Mongolo:

Metsotso e 15

Ngola (di)tlhaku tse ntjha / mantswe a matjha / dipolelo tse ntjha

- 1 Ruta baithuti mokgwa o nepahetseng wa ho sebedisa ditlhaku tse nyanyane le tse kgolo: **Pp**
- 2 Bontsha ka ho ngola ditlhaku bakeng sa bana ba ngolang ka letsoho le letona ebe o bontsha ba ngolang ka letsoho le letshehadi.
- 3 Ebe o bolella baithuti ho sebetsa le balekane, ho ngola ditlhaku mekokotlong ya bona ka menwana.
- 4 Ka mora hona ,bolella baithuti ho ngola ditlhaku ka menwana hodima tafole tsa bona
- 5 Qetellong bontsha baithuti tlapangollong hape hore dithlaku le mantswe di ngolwa jwang
- 6 Baithuti ba tshwanetse ho kopolla modumo/ mantswe/ dipolelo dibukeng tsa bona.
- 7 Baithuti ba tshwanetse ho seha mela ka tlasa modumo o korotsweng mantsweng / kapa dipolelong tse ngotsweng.

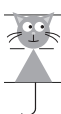
 pana

 paka

 pepa

 pula

 polasi

 pina

LENANEO LA MONGOLO LE FAPANENG

Modumo/Medumo: _____

Mantswe: _____

Polelo: _____

Ngodiso:

Metsotso e 30

Ho Phatlalatsa Le Ho Hlahisa

SEHLOOHO: Ngola ka nako eo o rarollotseng bothata.

MOSEBETSI: Ngola bonyane ba diratswana tse pedi (dipolelo tse 10) ka diketsahalo tse kileng tsa o hlahela ka ho rarolla bothata

FOREIMI YA HO NGOLA

Ka nako e nngwe...(Hlalosa bothata ka botebo! Sebedisa dipolelo tse 3–4.)

Ke ne ke ikutlwa ke...

Ke rarollotse bothata ka ho...(Hlalosa tharollo ka botebo! Sebedisa dipolelo tse 2–3.)

E sebeditse / ha e ya sebetsa hobane...

Ke nahana...

BOITOKISO: Pele ho thuto ya ho ngola, ngola moralo oo o o entseng ka Mantaha tlapangollong.

BONTSHA TSAMAIISO YAH O PHATLALATSA (SEO KE SE ETSANG)

- 1 Hopotsa baithuti hore ka Mantaha le sebeditse lenane ho hlophisa methalo ya lona.
- 2 Ka moramoo, bolella baithuti hore kajeno ba tliho bapatsa le ho hlahisa mosebetsi oo bao ngotseng.
- 3 Bontsha baituti ka moo o ngolang hape mosebetsi wa hao, ona le sehlooho le letsatsi.

BAITHUTI BA PHETHELA TSAMAIISO YA PHATLALATSO (SEO O SE ETSANG)

- 1 Neha baithuti dibuka tsa ho ngolla.
- 2 **Laela baithuti ho ngola letsatsi le sehlooho: Nako eo ke rarollotseng bothata**
- 3 Bolella baithuti ho ngololla ka makgethe mosebetsi wa bona wa qetelo ka o senang diphoso.
- 4 Ha baithuti ban a le nako, ba ka taka setshwantsho kapele.
- 5 Ha baithuti ba ntse ba ngola tsamatsamaya ka phaposiburutelong ho thusa ba sokolang.

BAITHUTI BA HLAHISA MOSEBETSI WA BONA.

- 1 Ha ho setse metsotso e mehlano, laela baithuti ho beha diphensele tsa bona fatshe.
- 2 Laela baithuti ho **buisana ka bobedi** le balekane ba bona ka seo ba se ngotseng.
- 3 Hang ha baithuti ba qetile, bitsa moithuti a le mong kapa ba babedi ho bala seo ba sengotseng.
- 4 Bapatsa mosebetsi wa baithuti moo e mong le e mong a tla o bona ele hore ba kgone ho bala se ngotsweng ke ba bang.

9 Pulungoana 2020

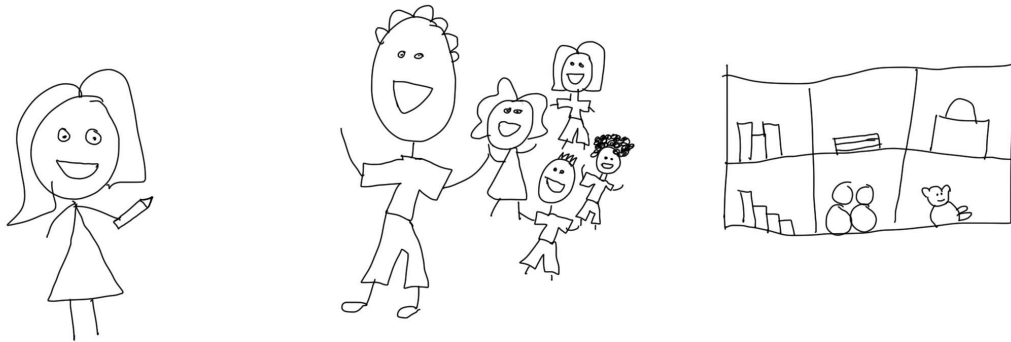
Nakong eo ke ileng ka rarolla bothata

Nkile ka lahlehelwa ke pensele ya ka e ke e ratang ka ho fetisisa. Ke ne ke le sekolong ka e ne e lahleha.

Ke ne ke utlwile bohloko hore e lahlehile.

Ke ile ka rarolla bothata bona ka ho bolella tithere wa ka hore pensele ya ka e lahlehile. Ke ile ka mo hlaloseisa hore e jwang mme o ile a kopa baithuti ba bang hore ba nthuse ho e sheba. Hoo ho ile a thusa hobane re ile ra e fumana pensele ya ka!

Ke nahana hore ke lokela ho klotomela dintso tsa ka ho feta moo.

Ho Bala Ka Tataiso Ya Sehlopha

Metsotso e 30

DIHLOPHA: _____

- 1 Dudisa baithuti bohle ka **Leqephe la tshebetso la ho Bala 2**.
- 2 Hlalosetsa baithuti bohle **mosebetsi wa 1** wa **Laboraro**.
- 3 Bitsa sehlopha sa pele ho tllilo sebetsa le wena.
- 4 Kamora metsotso e 15, ba kgutlisetse ditulong tsa bona.
- 5 Etsa **Mosebetsi wa Phetoho ya ho Bala**.
- 6 Hlalosetsa baithuti bohle **Mosebetsi wa 2** wa **Laboraro**.
- 7 Bitsa sehlopha sa bobedi ho tllilo sebetsa le wena.
- 8 Tlatsa tereka ya hao ho bontsha dihlopha tseo o di mametseng, le seo ba se badileng.
- 9 Ngola diphetoho tse ka etswang dihlopheng tsa ho bala kapa mesebetsing ya ho bala.

Labone

Tlhokomediso Ya Medumo Le Medumo:

Metsotso e 15

Ho Arola Le Ho Kopanya Medumo/Mantswe

SEO KE SE ETSANG...

- 1 Qala ka lentswe ho tswa thutong ya Labobedi
- 2 Qapodisa lentswe: **fela**
- 3 Arola lentswe ho ya ka modumo ya lona: /f/-/e/-/l/-/a/
- 4 Qapodisa modumo o qalang lentswe: /f/
- 5 Qapodisa modumo wa bobedi wa lentswe: /e/
- 6 Qapodisa modumo wa boraro wa lentswe: /l/
- 7 Qapodisa modumo o qetelang lentswe: /a/
- 8 Ngola lentswe tlapangollong: **fela**
- 9 Bontsha ka ho supa le ho kopanya medumo ho bopa lentswe: /fe/-/la/ = **fela**
- 10 Pheta hona o sebedisa lentswe ho hlaha thutong ya Laboraro: **pula**

SEO RE SE ETSANG

- 1 Qala ka lentswe ho tswa thutong ya Labobedi
- 2 Qapodisa lentswe: **fofa**
- 3 Botsa baithuti hore: ke modumo ofe o qalang lentswe? /f/
- 4 Botsa baithuti hore: ke modumo ofe o wa bobedi lentsweng? /o/
- 5 Botsa baithuti hore: ke modumo ofe wa boraro lentsweng? /f/
- 6 Botsa baithuti hore: ke modumo ofe o qetellong ya lentswe? /a/
- 7 Kopa baithuti ho arola lentswe ka medumo eo le bopilweng ka yona: /f/-/o/-/f/-/a/
- 8 Ngola lentswe: **fofa**
- 9 Laela baithuti ho kopanya medumo le wena ho bopa lentswe: /fo/-/fa/ = **fofa**
- 10 Pheta hona o sebedisa lentswe ho hlaha thutong ya Laboraro: **pepa**

LENANEO LA DIFONIKI/MEDUMO LE FAPANENG

Modumo/Medumo: _____

Mantswe: _____

Ho Bala Ka Kopanelo:

Metsotso e 15

Padiso ya bobedi

MAANO A HO BALA: KE A IPOTSA/ E TSA DITEKOLO

Seratswana	Padiso ya bobedi (Nahana, o bue)
<p><u>Xochitl o etsa sefuthumatsi sa metsi sa matla a letsatsi</u></p> <p><i>Xochitl Cruz o ne a le dilemo tse robedi feela ha a sibolla sefuthumatsi sa metsi sa letsatsi se entsweng ka dintho tse sebedisitsweng hape. O entse sena ho thusa batho ba motse wa habo ho ba le metsi a tjhesang kantle le ho rema difate. Xochitl o dula Chiapas, Mexico</i></p> <p><i>Malapa a mangata Afrika Borwa a sebedisa difuthumatsi tsa metsi tse sebedisang matla a tswang letsatsing tse entsweng ke dikhampani mme tsa kenywa ke ditsebi tsa dipeipi tsa metsi. Pale ena e a makatsa hobane ngwanana ya dilemo di robedi o entse sefuthumatsi sa metsi se nkang matla letsatsing motseng wa habo.</i></p> <p><i>Xochitl (o bitswa Soh-cheel)</i></p>	<p>Kajeno re tlo nahana haholo ka ntho e etsang hore Xochitl a be le bokgoni bo hlwahlwa ba ho rarolla mathata.</p>
<p>Motsheareng o wa mantsiboya ho ne ho tjhesa, Xochitl o ne a le tseleng e lebileng hae ho tswa sekolong, ha a ntse a tsamaya o ile a elellwa hore difate tse neng di mo fa moriti di ne di le siyo. Tseleng, ka mona le ka mane, difate di ne di renngwe.</p> <p>'Ebe ho etsahetse eng ka difate?' a ipotsa</p>	<p>Ke etsa tekolo ya hore Xochitl ke motho ya tsotellang – o elellwa dintho tse mo potapotileng. O bona bothata motseng wa habo.</p>
<p>Hoseng hwa tsatsi le hlahlamang, Xochitl o ne a shebelletse ntate wa hae a kenya dipatsi ka mollong ho futhumatsa metsi hore ba kgone ho hlapa.</p> <p>'Ntate, re rema difate tse ngata ho futhumatsa metsi a ho hlapa!' ho rialo Xochitl. 'Ha ho na tsela e nngwe eo re ka e sebedisang ho futhumatsa metsi?' a botsa.</p> <p>'Xochitl, ha re na tjhelete ya ho reka difuthumatsi tse ntle tsa metsi – le baahisane ba rona ha ba na yona!' ntatae a mo araba.</p> <p>'Ke nkile qeto – ke tlo etsa sefuthumatsi seo batho kaofela ba Chiapas ba ka kgonang ho ba le sona,' a rialo ka boitshepo.</p>	<p>Ke nahana hore Xochitl o na le bokgoni ba ho rarolla mathata. O elellwa hore, hore batho ba emise ho rema difate, ba tla tlameha ho tla ka leano kapa tsela e ntjha eo batho ba tlang ho futhumatsa metsi ka yona. O ile a nka qeto ya hore o tla etsa leano!</p>

Seratswana	Padiso ya bobedi (Nahana, o bue)
<p>Tsatsing leo ha Xochitl a fiha hae ho tswa sekolong o ile a qala ka projeke ya hae. Pele o ile a etsa moralo. Yaba o qalella ho bokelletsa dibotlolo tsa polasitiki, dikgalase tsa kgale, dikarolo tsa mathopo le masalla a patsi a lahluweng.</p>	<p>Ke nahana hore Xochitl ke motho ya kgonang ho rarolla mathata hobane o etsa moralo pele a qala!</p>
<p>Kamora dibeke tse mmalwa, Xochitl o ne a se a bokelleditse disebediswa tse lekaneng ho ka qalella mosebetsi. O ile a kopanya lethopo le dibotlolo tsa polasitiki mme a di tlama ka kheibole ho etsa hore metsi a dule ka hara dibotlolo a futhumale letsatsing. Yaba o penta ntho tsohle ka pente e ntsho, hobane o ne a tseba hore mebala e fifetseng e hohela letsatsi.</p>	
<p>Qetellong, ntate wa hae o ile a mo thusa ho aha lebokoso la tshibollo ya hae. Lebokose leo le ne le na le foreimi ya patsi le diphanele tsa kgalase ho tjheha motjheso o tswang letsatsing.</p> <p>'Ke nahana hore letsatsi le tla etsa hore metsi a ka hara lebokoso a futhumale hantle ho lokela ho hlapa!' Xochitl a nahana.</p>	
<p>Hoseng pele Xochitl a ya sekolong, o ile a tshela metsi ka hara sefuthumatsi sa metsi sa letsatsi. Letsheare lohle, sekolong o ne a ipotsa hore na ebe tshibollo ya hae e tla sebetsa na.</p>	<p>Ke hopola hore Xochitl o qala ka ho etsa hitara ya metsi e nyenyane ho etsa teko ya hore na moralo wa hae o tla sebetsa na. O batla ho etsa bonnete ba hore ha a senye disebediswa ha o ka etsahala hore ebe mohopolo wa hae ha o sebetse kgetlo la pele!</p>
<p>Kamora nako ya sekolo, o ile a mathela hae a tatetse ho ya bona se etsahetseng. O ne a na le letswalonyana ha a bula sefuthumatsi, yaba o beha letsoho la hae qetellong ya lethopo. Metsi a tjhesang a ile a tswa! A ne a tjhesa hoo a ileng a tlameha ho tlosa letsoho la hae. 'Ke e entse!' a nahana, a bile a bitsa ntate wa hae a tlo bona.</p>	<p>Ke etsa tekolo ya hore Xochitl o ne a na le moralo o nahanisitsweng ka thata –hobane tshibollo ya hae e ile ya sebetsa tekong ya pele!</p>
<p>'Bona Ntate! E a sebetsa! Ke entse sefuthumatsi sa metsi se sa hlokeng mollo ebile se sa hloke tjhelete e ngata. Se sebetsa ka matla a mohlodi o sa lefelloweng o fumanehang habonolo: Letsatsi,' Xochitl a kganya. O ile a nka letsoho la ntatae mme a le beha ka tlasa metsi a tjhesang.</p> <p>'Kgele!' ntatae a tshwaela. 'Ke ntho e kgahlisang ena!'</p>	
<p>Eitse ha Xochitl a qeta ho bona hore tshibollo ya hae e ya sebetsa, o ile a nka qeto ya ho etsa e kgolwanyane, hore e fane ka metsi a lekaneng bakeng sa ba lelapa bohle.</p> <p>'Re e behe kae?' ntatae a mmotsa ha e kgolwanyane e qetilwe.</p>	<p>Ke nahana hore Xochitl o qadile ha nyenyane hore a kgone o etsa teko pele. Kamora hoba a etse teko a tsebe hore e a sebetsa, a ka etsa e kgolwanyane ho futhumatsa metsi bakeng sa ba lelapa bohle.</p>

Seratswana	Padiso ya bobedi (Nahana, o bue)
<p>Xochitl o ile a nahana sebaka seo ho sona ho tjhabelang letsatsi le lengata. 'Ke nahana hore re e behe marulelong! Ka tsela eo metsi a ka futhumala, ebe a theohela ka tlung ya rona!' Ho tloha tsatsing leo, ba lelapa la Xochitl ba ile ba dula ba na le metsi a ho hlapa, a ho hlwekisa le a ho hlatswa dijana.</p>	
<p>Baahisane ba ile ba bona tshibollo eo marulelong a ntlo ya lelapa la bo Xochitl. 'Ke eng seo?' ba ile ba botsa. 'Ke sefuthumatsi sa metsi sa letsatsi!' mme wa Xochitl a ba tsebisa. 'Xochitl o e entse ka dikotwana tseo a di fumaneng. E futhumatsa metsi ka mohlodi o fumanehang o sa lefelloweng: 'Letsatsi!'</p> <p>'Lenna ke a e batla!' ho rialo e mong wa baahisane. 'Ke kgathetse ke ho batlana le patsi!'</p> <p>'Le rona re a e batla, ka kopo Xochitl,' ho kopa ba lelapa le leng. 'Sena se tla etsa hore lehae la rona le dule le hlwekile.'</p>	<p>Ke nahana hore se latelang, ke hore Xochitl a nahane hore na o tlo etsa jwang dihara tsa metsi tse ngata. Bona ke bothata bo botjha bo hlokang ho rarollwa!</p>
<p>Ka kgwedi ya Hlakubele 2018, Xochitl o ile a hapa khau e bitswang 'Recognition of the Institute of Nuclear Science for Women.' Ka tlwaelo kgau ena e ne e fuwa batho ba baholo. Empa, Yunivesithi ya Mexico, e mo fileng kgau ena e ile ya lemoha hore Xochitl o entse ntho e makatsang. Ba ne ba batla ho kgothatsa Xochitl hore a tswele pele ka ditshibollo tsa hae tsa saense, le ho rarolla mathata a batho motseng wa habo.</p>	<p>Ke nahana hore Xochitl ke morarolli wa mathata ya hlwahlwa. Ke a ipotsa hore na ke mathata a fe a mang a ka a rarolang nakong e tlang.</p>
Dipotso tsa tlhakisetso	Dikarabo tse lebelletsweng
<p>Ke bothata bofe bo Xochitl a ileng a bo lemoha?</p>	<ul style="list-style-type: none"> • O ile a lemoha hore batho ba motse wa habo ba ne ba rema difate ho futhumatsa metsi. • O ile a lemoha hore batho ba motse wa habo ha ba kgone ho lefella difuthumatsi tse tlwaelehileng tsa metsi – ba tlameha ho besa mollo ho futhumatsa metsi. • O ile a lemoha hore difate motseng wa habo di ntse di fokotseha hobane batho ba ne ba di rema ho besa mollo eo ba tlo futhumatsang metsi ka ona.
<p>Xochitl o ile a rarolla bothata boo jwang?</p>	<ul style="list-style-type: none"> • O ile a etsa sefuthumatsi sa metsi a sebedisa dintho tse lahlweng le pente e ntsho. • O ile a sebedisa boqapi ba hae ho rala sefuthumatsi sa metsi se fumanang matla letsatsing.
Potso Hobaneng/Potso ya maikutlo	Dikarabo tse lebelletsweng
<p>O ka iketsetsa tekolo efe ka Xochitl</p>	<p><i>Ke etsa tekolo ya hore Xochitl o... hobane...</i></p>

Ho Bala Ka Tataiso Ya Sehlopha

Metsotso e 30

DIHLOPHA: _____

- 1 Dudisa baithuti bohle ka **Leqephe la Tshebetso la ho Bala 2**.
- 2 Hlalosetsa baithuti bohle mosebetsi wa 1 wa **Labone**.
- 3 Bitsa sehlopha sa pele ho tllilo sebetsa le wena.
- 4 Kamora metsotso e 15, ba kgutlisetse ditulong tsa bona.
- 5 Etsa **mosebetsi wa phetoho wa ho bala**.
- 6 Hlalosetsa baithuti bohle mosebetsi wa 2 wa **Labone**.
- 7 Bitsa sehlopha sa bobedi ho tllilo sebetsa le wena.
- 8 Tlatsa tereka ho bontsha dihlopha tse o di mametseng, le seo ba se badileng.
- 9 Ngola diphetoho tse ka etswang dihlopheng tsa ho bala kapa mesebetsing ya ho bala.

Labohlano

Mosebetsi Ya Molomo

Metsotso e 15

TLOTLONTSWE YA MOKOTABA

- 1 Ruta o sebedisa PATS
- 2 Bapatsa mantswe le ditshwantsho tjhateng ya Tlotlontswe ya Mokotaba.
 - qapo
 - phofudi
 - teko

Raeme kapa pina	Diketso
Ka nako tse ding re iphumana re le ka hara mathata	<i>Bua ka sefahleho se otlolohileng o shebahale o ngongorehile.</i>
Ho fumana ditharollo ha ho bonolo ka nako tsohle	<i>Tsitsinya hlooho</i>
Ke lokela ho nahana ka thata hore ke be le tharollo.	<i>Beha monwana lehlakoreng la hlooho o iketse eka o a nahana.</i>
Ke bolelle motswadi, titjhere kapa motswalle.	<i>Bua ka sefahleho se kganyang se bontshang nyakallo.</i>
Mmoho re na le bokgoni ba ho rarolla mathata	<i>Bua ka pososelo, o tsamaisa letsoho ho bontsa ho ba mmoho.</i>

PUISANO YA SERATSWANA SE BADILWENG KA KOPANELO

- 1 Ngola foreimi ya puisano tlapangollong
Bothata paleng ena ke...
Xochitl o nka qeto ya ho...
Xochitl ke motho ya hlwahlwa ka ho rarolla mathata hobane...
- 2 Balla baithuti foreimi ya puisano.
- 3 Arola baithuti ka **dihlotshwana tse nyane**.
- 4 Bolella baithuti hore e mong le e mong a fumane monyetla wa ho phehisa puisanong.
- 5 Laela baithuti ho mamela ka hlooko.
- 6 Kopa baithuti ba fapaneng kapa sehlopha se itseng sa baithuti ho abelana le wena dikarabo tsa bona.
- 7 Ha dikarabo di sa nepahala, di lokise.
- 8 Leboha baithuti ka diphehiso tsa bona.

Tlhokomediso Ya Medumo Le Medumo:

Metsotso e 15

Popo Ya Mantswe

Ngola lenane tlapangolong le bontshang medumo eo ba ithutileng yona nako e fetileng mmoho le medumo ya thuto ya Labobedi le Laboraro.

f	p	a
o	l	e
n	k	u
i	s	r

ETSA KA HO BONTSHA

- 1 Hopotsa baithuti ka medumo ya beke: /f/ le /p/
- 2 Etsa boikgopotso ba medumo yohle le ho e kopanya tlapangolong.
- 3 Neha baithuti metsotso e 3 ho bopa mantswe a mangata kamoo ba ka kgonang ka ho sebedisa medumo le ho kopanya medumo e ka hodimo.
- 4 Bontsha baithuti hore ba ka bopa mantswe ka modumo o korotsweng, jwaloka: /p/-/e/-/p/-/a/ = **pepa**
- 5 Hopotsa baithuti hore ba ka bopa mantswe ka ho sebedisa medumo ofe kapa ofe – ha ho hlokehe hore ba sebedise /f/ kapa /p/
- 6 Bontsha baithuti hore ba ka bopa lentswe le leng jwang, jwaloka: /k/-/e/-/n/-/a/ = **kena**

HO ETSWANG KE BAITHUTI

- 1 Bolella baithuti ho bula dibuka tsa bona tsa ho ngolla ebe ba ngola sehloho sena: **f, p**
- 2 Laela baithuti ho ba qala ho ngola.
- 3 Neha baithuti metsotso e 3 ho fumana le ho bopa mantswe ka bongata kamoo ba ka kgonang.
- 4 Dumella baithuti ho tshwaya mosebetsi wa bona. Bontsha baithuti tsela ya ho bopa mantswe ana (le amang): **fofa, fola, fela, fereko, feisi, lefielo, pana, paka, pepa, pula, polasi, pina, kena, sesa, sila, lona, nnana, llela**

LENANEO LA DIFONIKI/MEDUMO LE FAPANENG

Modumo/Medumo: _____

Mantswe: _____

Ho Bala Ka Kopanelo:

Metsotso e 15

Diketsahalo ka mora ho bala

LEANO LA KUTLWISISO: KAKARETISO, E TSA DITEKOLO

KAKARETISO YA PALE KA HO NGOLA KAPA KA MOLOMO

- 1 Hlalosetsa baithuti hore ba tla nahana ka karolo tse bohlokwa tsa pale e badilweng.
- 2 Re tla boela re etse ditekolo tseo re ka di etsang ka Xochitl.
- 3 Ngola foreimi ya kakaretso tlapangolong.
- 4 Laela baithuti ho sebedisa foreimi ho araba dipotso:
Seratswana sena se mabapi le... (dipolelo tse 2–3)
Ke ratile ha...
Ke nahana Xochitl o...hobane...
- 5 Hlalosetsa baithuti hore ba keke ba kgona ho bua sohle ka seratswana – ba tla tshwanela ho kgetha karolo tse bohlokwa.
- 6 Bontsha ka ho etsetsa baithuti mohlala wa hao. Ka mokgwa ona: ***Pale ena e mabapi le Xochitl a aha sefuthumatsi sa metsi sa matla a letsatsi. O elellwa bothata setjhabeng sa habo mme o nka qeto ya ho lokisa bothata boo. Ke ratile ha lelapa la Xochitl le kgona ho sebedisa sefuthumatsi seo bakeng sa metsi ka tlung ya bona. Ke nahana hore Xochitl o bohlale hobane o kgonne ho etsa sefuthumatsi ka dintho tse lahlilweng.***
- 7 Bontsha baithuti setshwantsho ho tswa bukeng e kgolo.
- 8 Efa baithuti monyetla wa ho nahana ka karolo tse bohlokwa tsa seratswana.
- 9 Laela baithuti ho **buisana ka bobedi** mme ba abelane kakaretso **tsa bona** le molekane. **(Ba se ke ba bua ka seo titjhere e se buileng . Sena e be mehopolo ya bona ya sethatong!)**
- 10 Bitsa baithuti ho kgobokana.
- 11 Kopa baithuti ba 1–2 ho arolelana le baithuti ba bang dikakaretso tsa bona.
- 12 Kopanyanang kakaretso ya phaposiburutelo, ka mokgwa ona: ***Pale ena e mabapi le kamoo Xochitl a sebedisitseng boqapi ba hae ho aha sefuthumatsi sa metsi sa matla a letsatsi. O entse sefuthumatsi se kgonwang ho rekwa ke mang kapa mang ka dintho tse lahlilweng ele hore batho ba setjhaba sa habo ba se reme difate tse ngata. Re ratile ha Xochitl a etsa teko ka sefuthumatsi se senyane mme yaba o aha se seholo ha a bona hore moralo wa hae o sebeditse. Re nahana hore Xochitl o ena le boiqapelo ele kannete, hobane o ahile sefuthumatsi sa matla a letsatsi ka matlakala!***

Ho Bala Ka Tataiso Ya Sehlopha

Metsotso e 30

DIHLOPHA: _____

- 1 Dudisa baithuti hantle mme ba sebedise **Leqephe la Tshebetso la ho Bala 2**.
- 2 Hlalosetsa baithuti bohle **mosebetsi wa 1 wa Labohlano**.
- 3 Bitsa sehlopha sa pele ho tliho sebetsa le wena.
- 4 Kamora metsotso e 15, ba kgutlisetse ditulong tsa bona.
- 5 Etsa **Mosebetsi wa Phetoho wa ho Bala**.
- 6 Hlalosetsa baithuti bohle **Mosebetsi wa 2 wa Labohlano**.
- 7 Bitsa sehlopha sa bobedi ho tliho sebetsa le wena.
- 8 Tlatsa tereka ya hao ho bontsha dihlopha tse o di mametseng, le seo ba se badileng.
- 9 Ngola diphetoho tse ka etswang dihlopheng tsa ho bala kapa mesebetsing ya ho bala.

Boikgopotso ba thuto ya puo pheletsong ya beke

Metsotso e 15

- 1 Dudisa baithuti mmateng pheletsong ya letsatsi.
- 2 Etsa boikgopotso ba thuto ya puo. O ka nna wa kgetha ho kopanya Puo ya Lapeng (HL) le Puo ya Senyesemane (EFAL) ha o etsa boikgopotso bona.
- 3 Hopola ho dumella baithuti ho buisana ka bobedi ka dikarabo tsa bona le balekane ba bona. Kamora moo, kgetha baithuti ba seng ba kae ho abelana dikarabo tsa bona ho baithuti bohle.
- 4 Sebedisa dipotso tse latelang ho tataisa dipuisano tsa thuto ya puo:
 - a **Mmokotaba wa rona wa beke e ne e le ofe?**
 - b **Ke pale dife tseo re di badileng mmoho?**
 - c **Ke mantswe afe a matjha ao o a ratileng bekeng ena?**
 - d **O ithutile eng paleng tseo re di badileng mmoho?**
 - e **Re ngotse ka eng bekeng ena?**
 - f **Tsebo ya hao ya mongolo e ntlafetse jwang bekeng ena?**
 - g **Tsebo ya hao ya ho bala e ntlafetse jwang bekeng ena?**
 - h **Ke eng seo o leng motlotlo ka sona bekeng ena?**
- 5 Qetellong, bolella baithuti ho nahana ka dintho tse pedi tseo ba tla qoqela ba lelapa la bona ka tsona le tseo ba ithutileng tsona bekeng ena le hore tsebo ya bona e ntlafetse hakae?

Hlokomela: mosebetsi ona wa boikgopotso le boitekolo o bohlokwa haholo jwaloka karolo ya thuto. Ka kopo o se ke wa tlola mosebetsi ona wa beke.

Kereiti 2

KOTARA 4

Beke

3

MOKOTABA:

Nalane

Boitokisetso Ba Phaposiburutelo

- 1 Tshimolohong ya beke e nngwe le enngwe, netefatsa hore phaposiburutelo e hlwekile e makgethe.
- 2 Beha DITJHATE TSA PAPATSO YA MANTSWE, mme o tlose tseo o seng o sa di hloke, mme o di boloke hantle.
- 3 Ebe, o hlophisa dipapetlana tsa mantswe le ditshwantsho tsa tlotlontswe ya mokotaba tseo o tla di hloka.
- 4 Fumana o be o lokise dintho bakeng sa lebotla la phaposi la mokotaba tse tla kgahla, ho ratwa le ho thabelwa ke baithuti, jwaloka: ditshwantsho tsa dibaka tse fapaneng tsa nako e fetileng (dilemong tse 50 tse fetileng, dilemong tse 100 tse fetileng), kopa baithuti ho tla le ditshwantsho tsa lelapa tsa nako e fetileng
- 5 Etsa diphuphutso inthaneteng ho hlophisetsa mokotaba. Mohlala: dintlha tse kgahlang ka nalane ya Afrika Borwa.
- 6 Etsa bonnete ba hore buka tsa ho ngolla tsa baithuti le dibuka tsa bona tsa tshebetso tsa DBE di tshwailwe ka ho ikgetha, mme di beilwe ka makgethe.
- 7 Etsa bonnete ba hore buka tse kgolo tsa hao, dibuka tsa padiso mmoho le dibuka tsa laeaborari di maemong a lokileng ebile di beilwe ka nepo.

Mesebetsi Ya Tlatsetso

Mesebetsi ena e ka etswa ke baithuti ka bonngwe ba qetang mosebetsi wa bona ka pele KAPA ha o ntse o etsa tekanyetso le ba bang ba baithuti.

Mosebetsi wa 1: Buka ya tshebetso ya DBE 2: leqephe la 75, Ha re ngoleng

Mosebetsi wa 2: Buka ya tshebetso ya DBE 2: leqephe la 76–77, Ha re etseng

Mosebetsi wa 3: Buka ya tshebetso ya DBE 2: Leqephe la 78–79, Ha re baleng

Mosebetsi wa 4: Taka mme o ngole ka motho ya itseng nalaneng eo o mo tsebang.

Mantaha

Mosebetsi Wa Molomo

Metsotso e 15

TSEBISA MOKOTABA: FUMANA DINTLHA TSA TSEBO YA PELE

- 1 Bontsha baithuti setshwantsho sa pele sa buka e kgolo: Mofumahadi wa mohlabani
- 2 Bolella baithuti hore o tliho qala mokotaba o motjha o bitswang: Nalane
- 3 Taka sedikadikwe tlapangolong mme o ngole **mokotaba** ka hara sona mahareng a tlapangollo.
- 4 Botsa baithuti: *ke eng seo le seng le se tseba ka ha mokotaba ona?*
- 5 Ngola mehopolo ya baithuti tlapangolong mmapeng wa mehopolo. Ngola dintlha tse tshwanang mmoho.
- 6 Ha baithuti ba sokola ho fana ka mehopolo ya bona, ba etelle pele ka dipotso tse latelang:
 - a Nalane ke eng?
 - b Ke eng eo o seng o ntse o e tseba ka nalane?
 - c O ka ithuta jwang ka nalane?

TLOTLONTSWE YA MOKOTABA

- 1 Ruta o sebedisa (PATS)
- 2 Bapatsa mantswe le ditshwantsho tihateng ya tlotlontswe ya mokotaba.
 - Nalane
 - nako e fetileng
 - seemahale
 - mohlabani

Raeme kapa pina	Diketso
Lebitso la, sefane, le seboko sa ka	<i>Ipetse sefubeng makgetlo a mararo</i>
Dipuo tse fapaneng tseo re di buang lapeng	<i>Beha letsoho ka pela molomo o bontshe ketso ya ho bua</i>
Moo batswadi ba ka ba tswang teng, le moo ke hlahetseng teng.	<i>Hetla o supe morao ebe o sheba pele o ipetse sefuba</i>
Tsela eo baholoholo le badimo ba ka ba neng ba phela ka yona.	<i>Bua o shebile pele empa o supe morao ka monwana o motona</i>
Meetlo le diketsahalo tse fetileng	
Tsena tsohle ke karolo ya nalane ya ka.	<i>Ipetse sefuba o bontshe hore o motlotlo</i>

Mongolo

Metsotso e 15

- 1 Bolella baithuti hore ba bule buka tsa bona tsa ho ngolla.
- 2 Bitsetsa baithuti medumo le mantswe ao ba tshwanetseng ho a ngola:
 - a fofa
 - b fola
 - c fela
 - d fereko
 - e feisi
 - f pana
 - g paka
 - h pepa
 - i pula
 - j pina
- 3 Ho tloha moo bolella baithuti ho nka dipene tsa bonatsa mmala ho itshwaela.
- 4 Ngola ka ho hlaka medumo le mantswe tlapangolong.
- 5 Qetellong ya letsatsi bokella dibuka tsa baithuti ele hore o elellwe baithuti ba hlokang thuso kapa tshehetso.

LENANEO LA MONGOLO LE FAPANENG

Modumo/Medumo: _____

Mantswe: _____

Polelo: _____

Ho Bala Ka Kopanelo:

Metsotso e 15

Boitokisetso Pele O Bala

MAANO A KUTLWISISO: HO LEPA/NOHA

- 1 Dudisa baithuti fatshe hodima mmata hore bohle ba kgone ho bona buka e kgolo.
- 2 Bula buka e kgolo paleng ya: Mofumahadi wa mohlabani
- 3 Bontsha baithuti ditshwantsho leqephe ka leng ontse o ba botsa hore ba nahana hore ho etsahalang.
- 4 Thusa baithuti ho **ikamahanya ka maikutlo le ditshwantsho**, hore ba be le moelelo o motle wa seo pale e buang ka sona.
- 5 Tsebisa baithuti tlotlontswe e ntjha karolong tse nepahetseng tsa pale.
- 6 Bala pale kaofela hang, o sa kgaotse.

Ngodiso:

Metsotso e 30

Rala O Thale

SEHLOOHO: Ngola pale e itshetlehileng nakong e fetileng. Leka ho kenyeletsa dintlha tse itseng tseo o di tsebang ka nalane.

MOSEBETSI: Ngola pale pale ya bonyane ba (dipolelo tse 10)

LEANO LA HO RALA: Etsa mmapa wa kelello

TSEBISA SEHLOHO SA MONGOLO.

- 1 Bontsha baithuti hore o **nahana pele o ngola**.
- 2 Ka molomo, hlalosa mohopolo ka pale ya hao, jwaloka:
Ke tla ngola pale e itshetlehileng Egepeta ya bohohoholo. Ke tla ngola ka Egepeta ya bohohoholo ele hore ke tsebe ho kenyeletsa diphiramiti, hobane ke ya tseba hore di ahilwe kgale kgale nako e fetileng. Ha diphiramiti di ahilwe paleng yaka, motho ya balang o tla tseba hore pale e itshetlehile nako e fetileng.

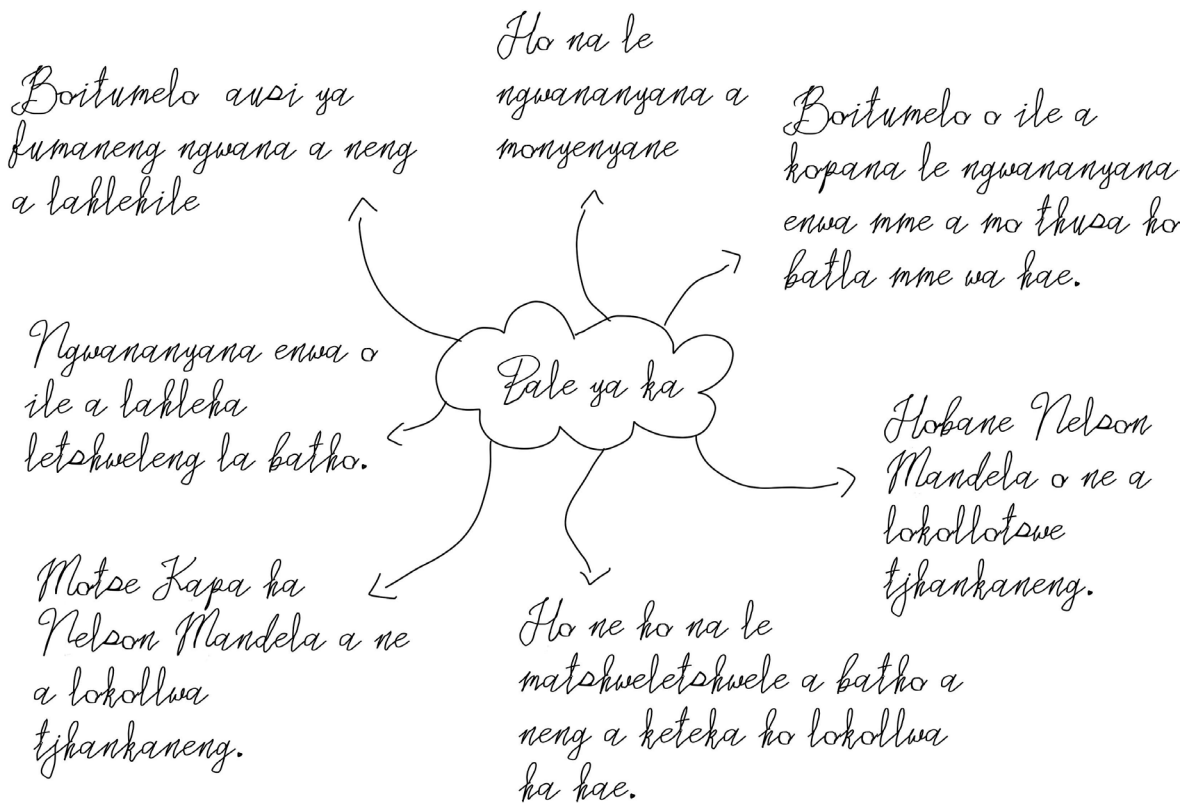
BONTSHA MOKGWA WA HO RALA (SEO KE SE ETSANG)

- 1 Ngola foreimi ya ho rala ka thoko tlapangolong.
- 2 Bontsha baithuti hore lenane le etswa jwang ka ho araba dipotso tse latelang.
- 3 Qetella moralo ka lehlakoreng le leng la tlapangollo.

Moralo wa mmapa wa kelello			Mmapa wa kelello		
Ke mang mophetwa wa sehlooho paleng?		Na ho na le baphetwa ba bang?	Sarah - ngwananyana wa Egepeta ya bohohoholong		Ho ena le pere le monna ya shebileng ha ho ahwa diphiramiti
Bothata ke eng paleng?	Pale yaka	Bothata bo rarollwa jwang?	Lejwe le leholo le ya wa ha ho ntse ho ahwa diphiramiti	Pale yaka	Sarah o pholosa monna eo hodima pere ya hae
Pale e etsahalla hokae?	Na ho ena le dintlha tse ding tsa bohlokwa?	Re tseba jwang hore pale ena ke ya nako e fetileng?	Ka diphiramiti, Egepeta ya bohohoholo	Monna o robehile leoto mme ha a kgone ho matha.	Hobane ho ahwa diphiramiti

BAITHUTI BA SEBEDISA MOKGWA WA HO RALA (SEO O SE ETSANG)

- 1 Bolella baithuti ho kwala tutubala mme ba nahane kamoo pale ya bona e etsahallang teng nakong e fetileng. Kopa baithuti ho nahana ka dintlha tseo ba tlileng ho di kenyeletsa ele hore motho ya balang a tsebe hore pale e etsahetse kgale nakong e fetileng.
- 2 Ka mora moo, bolella baithuti ho **buisana** le balekane ka dintlha tsa bona.
- 3 Bontsha baithuti foreimi ya ho rala tlapangolong, o be o ba bolelle ho sebedisa foreimi ena ho rala bongodi ba bona, jwaloka ha o entse.
- 4 Neha baithuti dibuka tsa bona.
- 5 Bolella baithuti ho ngola mehopolo ya bona – ba **seke** ba kopitsa moralo wa hao.
- 6 Ha baithuti ba ntse ba sebetsa, tsamatsamaya ka phaposiburutelong ho tshwara dikoponyana

Ho Bala Ka Tataiso Ya Sehlopha

Metsoso e 30

DIHLOPHA: _____

- 1 Dudisa baithuti hantle mme ba sebedise **Leqephe la ho bala la Tshebetso 3**.
- 2 Hlalosetsa baithuti bohle **mosebetsi wa 1 wa Mantaha**.
- 3 Bitsa sehlopha sa pele ho tllilo sebetsa le wena.
- 4 Kamora metsotso e 15, ba kgutlisetse ditulong tsa bona.
- 5 Etsa Mosebetsi wa Phetoho ya ho Bala.
- 6 Hlalosetsa baithuti **mosebetsi wa 2 wa Mantaha**.
- 7 Bitsetsa sehlopha sa bobedi ho wena.
- 8 Tlatsa tereka ya hao ho bontsha hore ke sehlopha sefe seo o se mametseng, le hore ba badileng eng.
- 9 Ngola diphetoho tse ka etswang dihlopheng tsa ho bala kapa mesebetsing ya ho bala.

Labobedi

Tlhokomediso Ya Medumo Le Medumo:

Metsotso 15

Tsebisa Medumo Medumo E Metjha Le Mantswe

TSEBISA MODUMO

- 1 Qapodisa modumo mme o phahamise papetla ya modumo: /j/
- 2 Qapodisa modumo mme o laele baithuti ho phetha modumo ha 3.
- 3 Botsa baithuti hore: Ke mantswe afe a mang a nang le modumo /j/ a o ka nahang?
- 4 Sekaseka/buisana le baithuti ka mantswe a mang, jwaloka: **jeme, jeke, jele**

TSEBISA MANTSWE A MATJHA

- 1 Qapodisa lentswe ka leng hodimo ha o ntse o phahamisitse papetlana ya modumo: **jala, jele, jeke, joko, jeme, jaefa**
- 2 Bontsha lentswe ka leng ho baithuti, o ntse o le qapodisa.
- 3 Kopa baithuti ho pheta mantswe kamora hao.
- 4 Beha dipapetlana tsa mantswe tjhateng ya papatso ya medumo.

LENANEO LA DIFONIKI/MEDUMO LE FAPANENG

Modumo/Medumo: _____

Mantswe: _____

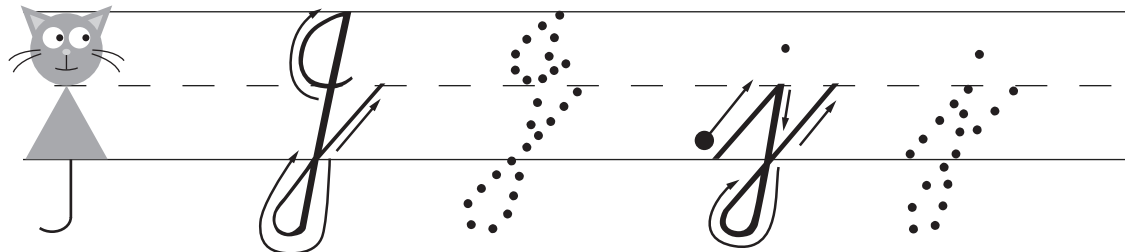
Ngodiso:

Metsotso e 15

Ngodiso Ya Dithlaku Tse Ntjha/ Mantswe A Matjha / Dipolelo Tse Ntjha

- 1 Ruta baithuti mokgwa o nepahetseng wa ho sebedisa dithlaku tse nyanyane le tse kgolo: **Jj**
- 2 Bontsha ka ho ngola dithlaku bakeng sa bana ba ngolang ka letsoho le letona ebe o bontsha ba ngolang ka letsoho le letshehadi.
- 3 Ebe o bolella baithuti ho sebetsa le balekane ba bona ho ngola dithlaku mekokotlong ya bona ka menwanwa.
- 4 Kamora sena bolella baithuti ho ngola dithlaku ditafoleng tsa bona ka menwanwa.
- 5 Qetellong, bontsha baithuti tlapangollong hore mantswe le dithlaku di ngolwa jwang.

- 6 Baithuti ebe ba ngola medumo/mantswe/dipolelo dibukeng tsa bona jwalokaha ho ngotswe tlapanonglong.
- 7 Baithuti ba tshwanetse ho seha mola ka tlasa modumo o korotsweng mantsweng/ dipolelong tse ngotsweng.

 jala

 jete

 jeko

 joko

 jeme

 jaefa

LENANEO LA MONGOLO LE FAPANENG

Modumo/Medumo: _____

Mantswe: _____

Polelo: _____

Ho Bala Ka Kopanelo

Metsotso e 15

Maano a kutlwisiso: Etsa ditekolo

Seratswana/taba	Padiso ya pele (Nahanela, o bue)
<p>Mofumahadi wa Mohlabani</p> <p>Ka tsatsi le leng, Amaka le mme wa hae ba ile ba feta seemahaleng sa Mofumahadi Amina.</p> <p>'Ako shebe seemahale sena! Sheba mosadi eo ya palameng pere!' ho rialo Amaka a supile ka monwana.</p> <p>'Na o tseba pale ya Mofumahadi Amina, Amaka?' Mmae a mmotsa.</p> <p>Amaka o ile a tsitsinya hlooho. 'Ke mang eo?'</p>	<p>Kajeno re tlo etsa ditekolo ka Mofumahadi Amina – e leng yena mophethwa ya ka sehloohong paleng ya rona!</p> <p>Ke nahana hore Mofumahadi Amina ke motho wa nnete ho tswa nalaneng, hobane ho na le seemahale sa hae! Hangata diemahale ke tsa batho ba nnete ba kileng ba phela.</p>
<p>'Kgalekgale pele ho eba le makoloi, telebishene kapa motlakase ho ne ho ena le mmuso wa kgale moo ha jwale e leng Nigeria. E ne e le lehae la setjhaba sa Hausa se neng se dula Mmusong wa Zazzau.' Ho rialo mme wa Amaka.</p> <p>Dilemong tse ngata tse ka bang lekgolo, Mmuso wa Zazzau o ne o buswa ke marena – ho fihlela Mofumahadi Amina eba morena wa bona e moholo ya matla!</p>	
<p>Ha Amina e ne e sa le ngwananyana jwalo fela ka wena Amaka, nntatemoholo wa hae o ne a mo sheba ha a bapala le bana ba bang. O ile a elellwa kamoo bana ba bang ba neng ba mo mamela ka teng. O ile a elellwa ka moo Amina a neng a le mosa ebile a tsotella. O ile a bona ka moo Amina a ne a emela nnete ka teng. O ile a bolella mme wa Amina hore a mo hodise hore a tle a tsebe ho ba mofumahadi ya moholo ya matla ka le leng la matsatsi.</p>	<p>Ke etsa tekolo ya hore Mofumahadi Amina e ne e se e le moetapele ho tloha a sa le monyenyanane.</p>
<p>Le ha basadi le banana ba ne ba sa dumellwa ho ya dikopanong, Nntatemoholo wa Amina o ne a ya le yena dikopanong tse kgolo tse bohlokwa. Amina o ne a mamela mme a ithuta dintho tse ngata tseo a ka di hlokang hore e be Mofumahadi ya moholo ya matla. O ile a ithuta ho rala ka hloko le ho tshwara dipuisano. O ile a ithuta ho sebetsa hantle le ba bang.</p>	<p>Ke etsa tekolo ya hore nntatemoholo wa Amina o ne ikemiseditse hore Amina e be mofumahadi ka tsatsi le leng, hobane o ile a kgona ho bona hore e ne e le moetapele ya lokileng, le ha a ne a sa le monyenyanane dilemong.</p>

Seratswana/tabá	Padiso ya pele (Nahanela, o bue)
<p>Mmusong wa Zazzau, ho ne ho sa tlwaeleha hore banana ebe masole kapa ba lwane dintweng. Empa mme wa Amina o ile a etsa bonnete ba hore Amina o fumana thupello ya hore a be le bokgoni ba ho ba Mofumahadi ya moholo ya matla. Amina o ile a ithuta le masole a mmuso. O ile a ithuta ho lwana dintweng. Amina e ile ya ba lesole le matla, le hlahlabetseng, le sa hlolweng.</p>	<p>Ke etsa tekolo ya hore Amina o ne a sa tshwane le banana ba bang hobane o ile a dumellwa ho etsa dintho tse ding tse ngata tseo banana ba bangata ba neng ba sa dumellwa ho di etsa!</p>
<p>Amaka o ile a nahana ka seemahale. O ne a nahana hore Mofumahadi Amina o ne a shebahala a hlahlabetse hodima pere!</p> <p>Eitse ha nako ya hore Amina e be Mofumahadi, setjhaba sa Hausa se ne se qala ho bona mosadi a dutse a le mong teroneng! Qalong ba ne ba sena bonnete ba hore e tla ba moetapele ya lokileng.</p> <p>'Ke mosebetsi wa banna!' ba ngongoreha.</p> <p>'Re etsetswa jwang melao ke mosadi?' ba ipotsa.</p> <p>Empa ba ile ba mo sheba diketso le mesebetsi wa Queen Amina!</p>	<p>Ke etsa tekolo ya hore Amina o ne a le matla ebile a ikemiseditse ho ba moetapele ya hlwahlwa, hobane ha a ka a dumella dipelaelo tsa batho di mo eme ka pele kapa di mo thibele!</p>
<p>Mofumahadi Amina o thusitse ho etsa bonnete ba hore bahwebi ba Hausa ba na le tsela e bolokehileng ho ya lewatleng hore ba kgone ho hweba hantle. O ile a thusa ho etsa bonnete batho ba fumana dintho tsa mefuta e fapaneng ha ba ya mebarakeng.</p>	<p>Ke etsa tekolo ya hore Amina e ne e le Mofumahadi ya lokileng hobane o ile a sebetsa ka thata ho etsa maphelo a batho ba mmuso wa hae betere.</p>
<p>Mofumahadi Amina o sebeditse ka thata ho ntlafatsa polokeho ya masole. O tllile ka leano la dihlobo tsa tshepe pusong ya hae hore masole a seke a lemala ha bonolo.</p>	<p>Ke etsa tekolo ya hore Amina e ne e le Mofumahadi ya lokileng hobane o ne a batla ho tshireletsa masole a hae hore a se ke a tswa dikotsi!</p>
<p>O sebeditse ka thata ho tshireletsa lefatshe le neng le le ka tlasa puso ya hae. O ile a aha mabota a tiileng a potolohang motse le dikampo tsa masole ho etsa bonnete ba hore setjhaba se dula se tshireletsehile dikotsing. Le ha mabota ana a ahilwe dilemong tse ka bang leggolo tse fetileng, a mang a ona a ntse a eme le ha jwale.</p>	<p>Ke etsa tekolo ya hore Amina e ne e le Mofumahadi ya lokileng hobane o ne a batla ho etsa bonnete ba hore motho e mong le e mong mmusong wa hae o bolokehile ebile o thabile.</p>
<p>Le ha setjhaba se ne se na le dipelaelo qalong, Amina e ile ya ba moetapele ya tummeng. Amina o ile a bontsha batho hore Mofumahadi o na le bokgoni ba ho busa jwalo fela ka Morena. E ne e le Mofumahadi ya matla ya hlwahlwa ya tshireleditseng setjhaba sa hae a bile a ntlafaditse maphelo a bona.</p>	<p>Ke etsa tekolo ya hore Amina e ne e le moetapele ya lokileng, hobane o ile a etsa hore setjhaba se le bale dipelaelo tseo se neng se na le tsona ka mosadi ya busang a le mong.</p>

Seratswana/tabana	Padiso ya pele (Nahanela, o bue)
'O ka ithuta ho bohlokwa dipaleng tsena tsa badimo ba rona, Amaka. Ha o ka ikutlwa o lahlehile o hloka matla, o ka nahana ka Mofumahadi Amina, eo e neng e le moetapele ya matla, ya hlwahlwa le ha setjhaba se ne se mmelaela!' ho rialo mme wa Amaka.	
Dipotso tsa tlhaketso	Dikarabo tse lebelletsweng
Mofumahadi Amina e ne e le mohlabani ya jwang?	O ne a le matla, a hlahlabetse ebile a sa hlolwe.
Ke mang ya neng a eya le Mofumahadi Amina dikopanong?	Ntatemoholo wa hae o ne a eya le yena dikopanong.
Ke ntho dife tseo Amina a ileng a ithuta tsona dikopanong tse bohlokwa?	O ile a ithuta ho rala ka hloko, ho tshwara dipuisano le ho sebetsa hantle le batho.
Potso 'hobaneng'/Potso ya Maikutlo	Dikarabo tse lebelletsweng
Etsa tekolo! O nahana ke eng se entseng hore Amina e be moetapele ya matla ya hlwahlwa?	<ul style="list-style-type: none"> • O ne a hlahlabetse. • O ne a na le bokgoni ba ho mamela ka hloko. • O ne a sebetsa hantle le ba bang. • O ne a tsotella ho tshireletsa setjhaba sa hae. • O ne a ne a na le thahasello ya ho ntlafatsa maphelo a batho. • O ile a bontsha setjhaba hore basadi ba na le bokgoni ba ho busa ka nepo jwalo fela ka banna.

Ho Bala Ka Tataiso Ya Sehlopha

Metsotso e 30

DIHLOPHA: _____

- 1 Dudisa baithuti bohle ka **Leqephe la ho bala la Tshebetso 3**.
- 2 Hlalosetsa baithuti **Mosebetsi wa 1 wa Labobedi**.
- 3 Bitsa sehlopha sa pele ho tllilo sebetsa le wena.
- 4 Kamora metsotso e 15, ba kgutisetse ditulong tsa bona
- 5 Etsa Mosebetsi wa phetolo ya ho bala.
- 6 Hlalosetsa baithuti bohle ka **Mosebetsi wa 2 wa Labobedi**.
- 7 Bitsa sehlopha sa bobedi ho tllilo sebetsa le wena.
- 8 Tlatsa tereka ya hao ho bontsha hore ke sehlopha sefe seo o se mamatseng, le hore ba badile eng.
- 9 Ngola diphetoho tse ka etswang dihlopheng tsa ho bala kapa mesebetsing ya ho bala.

Laboraro

Mesebetsi Ya Molomo

Metsotso e 15

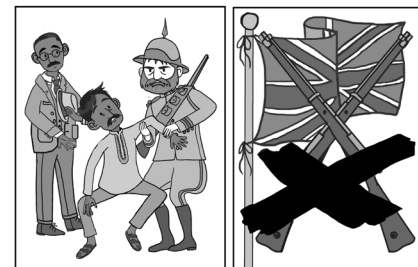
TLOTLONTSWE YA MOKOTABA

- 1 Ruta o sebedisa PATS
- 2 Bapatsa mantswe le ditshwantsho tjhateng ya tlotlontswe ya Mokotaba.
 - bohale
 - mmaraka
 - hweba
 - mohwebi

Raeme kapa pina	Diketso
Lebitso la, sefane, le seboko sa ka	<i>Ipetse sefubeng makgetlo a mararo</i>
Dipuo tse fapaneng tseo re di buang lapeng	<i>Beha letsoho ka pela molomo o bontshe ketso ya ho bua</i>
Moo batswadi ba ka ba tswang teng, le moo ke hlahetseng teng.	<i>Hetla o supe morao ebe o sheba pele o ipetse sefuba</i>
Tsela eo baholoholo le badimo ba ka ba neng ba phela ka yona.	<i>Bua o shebile pele empa o supe morao ka monwana o motona</i>
Meetlo le diketsahalo tse fetileng	
Tsena tsohle ke karolo ya nalane ya ka.	<i>Ipetse sefuba o bontshe hore o motlotlo</i>

HO PHETA DIPALE KA BOIQAPELO/BOKGONI (BEKE YA PELE YA MOKOTABA)

- 1 Arola baithuti ka dihlotshwana tse nyane.
- 2 Neha sehlopha ka seng leqephe la ditshwantsho la ho petha pale ka boiqapelo/bokgoni ba bona.
- 3 Bolella baithuti ho nahana ka pale e tla tsamaelana le ditshwantsho.
- 4 Neha baithuti motsotso kapa e mmedi ho nahana ka mehopollo ya bona.
- 5 Kamorao ho seo, moithuti ka mong sehlotshwaneng a fumane monyetla wa ho phehisa kutlwisiso ya hae ka pale.
- 6 Hopotsa baithuti hore pale tsa bona di tshwanetse ho kgahlisa, le ho tsamaelana le ditshwantsho!
- 7 Hopotsa baithuti ho mamela dipale tsa ba bang ka hlooko.
- 8 Leboha baithuti ka ho abelana le balekane ba bona dipale tsa bona.

Tlhokomediso Ya Medumo Le Medumo:

Metsotso e 15

Tsebisa medumo e metjha le mantswe a matjha

TSEBISA MODUMO

- 1 Qapodisa modumo mme o phahamise papetla ya modumo: /q/
- 2 Qapodisa modumo mme o laele baithuti ho pheta modumo ha 3.
- 3 Botsa baithuti hore: Ke mantswe afe a mang a nang le modumo /q/ a o ka nahang?
- 4 Sekaseka/buisana le baithuti ka mantswe mang, jwaloka: **qeka, qoqa, moqoqo**

TSEBISA MANTSWE A MATJHA

- 1 Qapodisa lentswe ka leng hodimo le ka ho hlaka o ntse o phahamisa papetlana ya lentswe: **qala, qoqa, qela, qeka, moqoqo, moqomo**
- 2 Bontsha baithuti lentswe ka leng, o ntse o le qapodisa.
- 3 Kopa baithuti ho pheta mantswe kamora hao.
- 4 Beha dipapetlana tsa mantswe tjhateng ya papatso ya medumo.

LENANEO LA DIFONIKI/MEDUMO LE FAPANENG

Modumo/Medumo: _____

Mantswe: _____

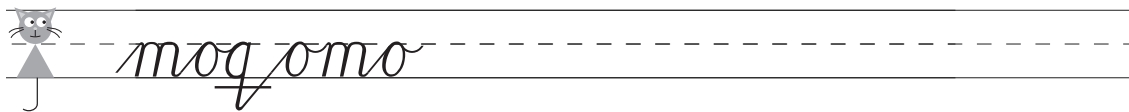
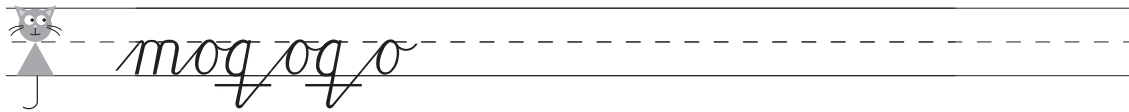
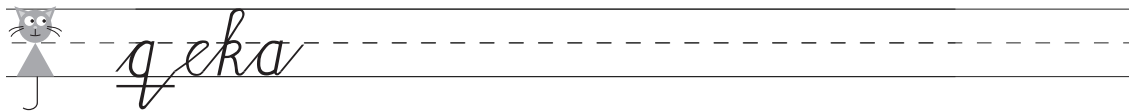
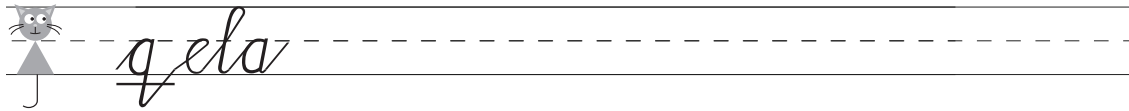
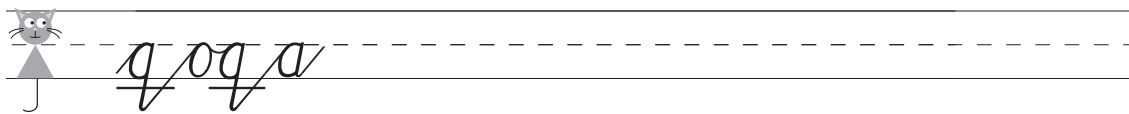
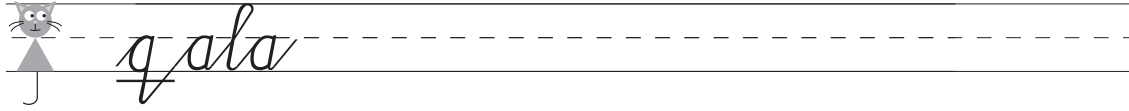
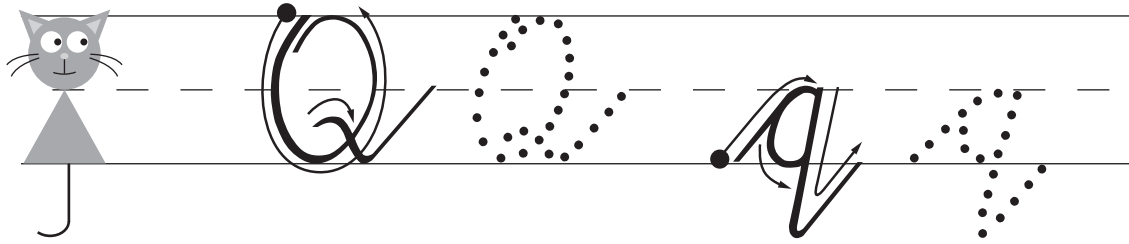

Mongolo:

Metsotso e 15

Ngola (di)tlhaku tse ntjha / mantswe a matjha / dipolelo tse ntjha

- 1 Ruta baithuti mokgwa o nepahetseng wa ho sebedisa ditlhaku tse nyanyane le tse kgolo: **Qq**
- 2 Bontsha ka ho ngola ditlhaku bakeng sa bana ba ngolang ka letsoho le letona ebe o bontsha ba ngolang ka letsoho le letshehadi.
- 3 Ebe o bolella baithuti ho sebetsa le balekane, ho ngola ditlhaku mekokotlong ya bona ka menwana.
- 4 Ka mora hona ,bolella baithuti ho ngola ditlhaku ka menwana hodima tafole tsa bona
- 5 Qetellong bontsha baithuti tlapangollong hape hore dithlaku le mantswe di ngolwa jwang
- 6 Baithuti ba tshwanetse ho kopolla modumo/ mantswe/ dipolelo dibukeng tsa bona.
- 7 Baithuti ba tshwanetse ho seha mela ka tlasa modumo o korotsweng mantsweng / kapa dipolelong tse ngotsweng.

LENANEO LA MONGOLO LE FAPANENG

Modumo/Medumo: _____

Mantswe: _____

Polelo: _____

BEKE 3

Ngodiso:

Metsotso e 30

Rala O Thale

SEHLOOHO: Ngola pale e itshetlehileng nakong e fetileng. Leka ho kenyeletsa dintlha tse itseng tseo o di tsebang ka nalane.

MOSEBETSI: Ngola pale ya bonyane ba (dipolelo tse 10)

FOREIMI YA HO NGOLA

Ka nako enngwe kgale... (*re bollele ka moo pale ya hao etsahallang teng mmoho le baphetwa. Etsa bonnete hore o kenyeletsa dintlha tse bontshang hore pale e etsahetse nako e fetileng*)

Ka tsatsi le leng... (*hlalosa bothata*)

Yaba... (*hlalosa kamoo bothata bo rarollotsweng*)

Qetellong... (*batho ba nahana eng ka mophetwa wa sehlooho?*)

BOITOKISO: Pele ho thuto ya ho ngola, ngola moralo oo o o entseng ka Mantaha tlapangollong.

HO BONTSHA KA HO E TSA TSAMAIISO YA HO THALA (SEO KE SE ETSANG)

- 1 Hopotsa baithuti ka moralo oo o o entseng Mantaha.
- 2 Bala moralo wa hao o ngotsweng tlapangollong.
- 3 Ebe o bala foreimi ya ho ngola le baithuti.
- 4 Bontsha ka moo o tla phethela foreimi ya ho ngola o sebedisa moralo wa hao, jwaloka: **Ka nako enngwe kgale** ho ne ho ena le ngwanana e monyane ya neng a dula Egepete ya bohoholo ya neng a bitswa Sarah. Tsatsi le leng le leng, o ne a palama pere ya hae ho ya ho sheba ha ho ahwa diphiramiti. O ne a shebile ha majwe a maholo a kukwa a behwa hodima a mang. **Ka tsatsi le leng** ha Sarah a ntse a shebile, o ile a hlokomela lejwe le leng le thetaha mme le wa. O ile a shebisisa mme a bona ya tsamayang ka dithupa tsa ho itshehetsa a eme ka tlasa majwe. Lejwe le ne le tlile ho mo wela hodimo! **Yaba**, Sarah o mathisa pere ya hae ka lebelo. A hulela monna eo hodima pere ya hae – pele lejwe le ka mo wela mme a tswa kotsi. **Qetellong**, mmona eo o ile a mo leboha ka hore o mo pholositse.

BAITHUTI BA PHETHELA TSAMAIISO YA HO THALA (SEO O SE ETSAN)

- 1 Neha baithuti dibuka tsa ho ngolla.
- 2 Laela baithuti ho ngola letsatsi le sehlooho: **Pale yaka: Moralo**
- 3 Bolella baithuti ho fumana moralo wa bona wa Mantaha le ho nahana ka dintlha tsa bona.
- 4 Laela baithuti ho phethela foreimi ya ho ngola ba sebedisa moralo wa bona.
- 5 Bolella baithuti hore ba ka eketsa dipolelo haeba ba sana le nako.

- 6 Hopotsa baithuti ka mekgwa eo ba ka e sebedisang ho ba thusa.
7 Ha baithuti ba ntse ba ngola tsamatsamaya ka phaposiburutelong ho thusa ba sokolang.

Pale ya ka: Moralo

Kgalekgale ho na ho ina le morwetsana e mong a bitswang Boitumelo. O ne a dula motse Kapa.

Ka tsatsi le ling Boitumelo o eli a lo shebella ha Nelson mandela a lokollwa tjhankeng. Ho ne ho na le batha ba bangata. O eli a bona ngwananyana e mong a lla.

boitumelo o ele a ya ho ngwananyana eo me a lemoha hore o lahlile. Boitumelo o eli a thusa ngwananyana eo ho batla mme wa haa. Qetellong Boitumelo o ile a mo thusa ho fumna mme wa hae. Mne wa ngwananyana eo o ne a thadile kahola ha a bona moradinyana wa haa.

Ho Bala Ka Tataiso Ya Sehlopha

Metsotso e 30

DIHLOPHA: _____

- 1 Dudisa baithuti bohle ka **Leqephe la tshebetso la ho Bala 3**.
- 2 Hlalosetsa baithuti bohle **mosebetsi wa 1** wa **Laboraro**.
- 3 Bitsa sehlopha sa pele ho tllilo sebetsa le wena.
- 4 Kamora metsotso e 15, ba kgutlisetse ditulong tsa bona.
- 5 Etsa **Mosebetsi wa Phetoho ya ho Bala**.
- 6 Hlalosetsa baithuti bohle **Mosebetsi wa 2** wa **Laboraro**.
- 7 Bitsa sehlopha sa bobedi ho tllilo sebetsa le wena.
- 8 Tlatsa tereka ya hao ho bontsha dihlopha tseo o di mametseng, le seo ba se badileng.
- 9 Ngola diphetoho tse ka etswang dihlopheng tsa ho bala kapa mesebetsing ya ho bala.

Labone

Tlhokomediso Ya Medumo Le Medumo:

Metsotso e 15

Ho Arola Le Ho Kopanya Medumo/Mantswe

SEO KE SE ETSANG...

- 1 Qala ka lentswe ho tswa thutong ya Labobedi
- 2 Qapodisa lentswe: **jala**
- 3 Arola lentswe ho ya ka modumo ya lona: /j/-/a/-/l/-/a/
- 4 Qapodisa modumo o qalang lentswe: /j/
- 5 Qapodisa modumo wa bobedi wa lentswe: /a/
- 6 Qapodisa modumo wa boraro wa lentswe: /l/
- 7 Qapodisa modumo o qetelang lentswe: /a/
- 8 Ngola lentswe tlapangolong: **jala**
- 9 Bontsha ka ho supa le ho kopanya medumo ho bopa lentswe: /ja/-/la/ = **jala**
- 10 Pheta hona o sebedisa lentswe ho hlaha thutong ya Laboraro: **qela**

SEO RE SE ETSANG

- 1 Qala ka lentswe ho tswa thutong ya Labobedi
- 2 Qapodisa lentswe: **jeme**
- 3 Botsa baithuti hore: ke modumo ofe o qalang lentswe? /j/
- 4 Botsa baithuti hore: ke modumo ofe o wa bobedi lentsweng? /e/
- 5 Botsa baithuti hore: ke modumo ofe wa boraro lentsweng? /m/
- 6 Botsa baithuti hore: ke modumo ofe o qetellong ya lentswe? /e/
- 7 Kopa baithuti ho arola lentswe ka medumo eo le bopilweng ka yona: /j/-/e/-/m/-/e/
- 8 Ngola lentswe: **jeme**
- 9 Laela baithuti ho kopanya medumo le wena ho bopa lentswe: /je/-/me/ = **jeme**
- 10 Pheta hona o sebedisa lentswe ho hlaha thutong ya Laboraro: **qoqa**

LENANEO LA DIFONIKI/MEDUMO LE FAPANENG

Modumo/Medumo: _____

Mantswe: _____

Ho Bala Ka Kopanelo:

Metsotso e 15

Padiso ya bobedi

MAANO A HO BALA: E TSA DITEKOLO

Seratswana	Padiso ya bobedi (Nahana, o bue)
<p><u>Mofumahadi wa Mohlabani</u></p> <p>Ka tsatsi le leng, Amaka le mme wa hae ba ile ba feta seemahaleng sa Mofumahadi Amina.</p> <p>'Ako shebe seemahale sena! Sheba mosadi eo ya palameng pere!' ho rialo Amaka a supile ka monwana.</p> <p>'Na o tseba pale ya Mofumahadi Amina, Amaka?' Mmae a mmotsa.</p> <p>Amaka o ile a tsitsinya hlooho. 'Ke mang eo?'</p>	<p>Kajeno re tla etsa ditekolo ka mme wa Amaka. Re tla nahana lebaka le entseng hore a batle ho bolella Amaka ka Mofumahadi Amina.</p>
<p>'Kgalekgale pele ho eba le makoloi, telebishene kapa motlakase ho ne ho ena le mmuso wa kgale moo ha jwale e leng Nigeria. E ne e le lehae la setjhaba sa Hausa se neng se dula Mmusong wa Zazzau.' Ho rialo mme wa Amaka.</p> <p>Dilemong tse ngata tse ka bang lekgolo, Mmuso wa Zazzau o ne o buswa ke marena – ho fihlela Mofumahadi Amina eba morena wa bona e moholo ya matla!</p>	<p>Mme wa Amaka o nahana hore Mofumahadi Amina e ne e le moetapele ya lokileng hobane o re o matla ebile o hlwahlwa.</p>
<p>Ha Amina e ne e sa le ngwananyana jwalo fela ka wena Amaka, ntemoholo wa hae o ne a mo sheba ha a bapala le bana ba bang. O ile a elellwa kamoo bana ba bang ba neng ba mo mamela ka teng. O ile a elellwa ka moo Amina a neng a le mosa ebile a tsotella. O ile a bona ka moo Amina a ne a emela nnete ka teng. O ile a bolella mme wa Amina hore a mo hodise hore a tle a tsebe ho ba mofumahadi ya moholo ya matla ka le leng la matsatsi.</p>	<p>Ke etsa tekolo ya hore mme wa Amaka o batla ho ruta Amaka ka Mofumahadi Amina hobane ho na le dintho tse tshwanang ka bona. Bobedi ba bona ba tswa Nigeria ebile ke banana ba banyenyane.</p>
<p>Le ha basadi le banana ba ne ba sa dumellwa ho ya dikopanong, Ntemoholo wa Amina o ne a ya le yena dikopanong tse kgolo tse bohlokwa. Amina o ne a mamela mme a ithuta dintho tse ngata tseo a ka di hlokanang hore e be Mofumahadi ya moholo ya matla. O ile a ithuta ho rala ka hloko le ho tshwara dipuisano. O ile a ithuta ho sebetsa hantle le ba bang.</p>	<p>Ke nahana hore mme wa Amaka o mmolella pale ena ho mo thusa hore a ithute ka dintho tse etsang hore motho e be moetapele ya lokileng!</p>

Seratswana	Padiso ya bobedi (Nahana, o bue)
<p>Mmusong wa Zazzau, ho ne ho sa tlwaeleha hore banana ebe masole kapa ba lwane dintweng. Empa mme wa Amina o ile a etsa bonnete ba hore Amina o fumana thupello ya hore a be le bokgoni ba ho ba Mofumahadi ya moholo ya matla. Amina o ile a ithuta le masole a mmuso. O ile a ithuta ho lwana dintweng. Amina e ile ya ba lesole le matla, le hlahlabetseng, le sa hlohweng.</p>	<p>Ke nahana hore mme wa Amaka o mo phethela pale ena ho mo thusa hore a utlwise hore a ka etsa ntho e nngwe le e nngwe eo a batlang ho e etsa – a ka etsa le dintho tseo banana ba bang ba sa di etseng, jwalo fela ka Mofumahadi Amina.</p>
<p>Amaka o ile a nahana ka seemahale. O ne a nahana hore Mofumahadi Amina o ne a shebahala a hlahlabetse hodima pere!</p> <p>Eitse ha nako ya hore Amina e be Mofumahadi, setjhaba sa Hausa se ne se qala ho bona mosadi a dutse a le mong teroneng! Qalong ba ne ba sena bonnete ba hore e tla ba moetapele ya lokileng.</p> <p>'Ke mosebetsi wa banna!' ba ngongoreha.</p> <p>'Re etsetswa jwang melao ke mosadi?' ba ipotsa.</p> <p>Empa ba ile ba mo sheba diketso le mesebetsi wa Queen Amina!</p>	<p>Amina o ne a na le tsebo yohle ya e hlohang ho ka ba Mofumahadi empa setjhaba se ne se ntse se na le dipelaelo hobane e ne e le mosadi. Ke etsa tekolo ya hore mme wa Amaka o batla ho bontsha Amaka hore re se ke ra mamela ha batho ba bang ba na le dipelaelo ka rona.</p>
<p>Mofumahadi Amina o thusitse ho etsa bonnete ba hore bahwebi ba Hausa ba na le tselo e bolokehileng ho ya lewatlang hore ba kgone ho hweba hantle. O ile a thusa ho etsa bonnete batho ba fumana dintho tsa mofuta e fapaneng ha ba ya mebarakeng.</p>	
<p>Mofumahadi Amina o sebeditse ka thata ho ntlafatsa polokeho ya masole. O tlile ka leano la dihlobo tsa tshepe pusong ya hae hore masole a seke a lemala ha bonolo.</p>	<p>Ke etsa tekolo ya hore mme wa Amaka o batla ho mmontsha dintho tse makatsang tseo Mofumahadi Amina a di entseng!</p>
<p>O sebeditse ka thata ho tshireletsa lefatshe le neng le le ka tlasa puso ya hae. O ile a aha mabota a tiileng a potolohang motse le dikampo tsa masole ho etsa bonnete ba hore setjhaba se dula se tshireletsehile dikotsing. Le ha mabota ana a ahilwe dilemong tse ka bang legolo tse fetileng, a mang a ona a ntse a eme le ha jwale.</p>	<p>Ke nahana hore mme wa Amaka o ne a batla hore Amaka a tsebe hore mosadi o na le bokgoni ba ho ba moetapele ya hlwahlwa.</p>
<p>Le ha setjhaba se ne se na le dipelaelo qalong, Amina e ile ya ba moetapele ya tummeng. Amina o ile a bontsha batho hore Mofumahadi o na le bokgoni ba ho busa jwalo fela ka Morena. E ne e le Mofumahadi ya matla ya hlwahlwa ya tshireleditseng setjhaba sa hae a bile a ntlafaditse maphelo a bona.</p>	<p>Ke etsa tekolo ya hore mme wa Amaka o mo phethetse pale ena ho mmontsha hore a seke a dumella dipelaelo tsa batho di mo thibele ho etsa seo a batlang ho se etsa!</p>

Seratswana	Padiso ya bobedi (Nahana, o bue)
'O ka ithuta ho bohlokwa dipaleng tsena tsa badimo ba rona, Amaka. Ha o ka ikutlwa o lahlehile o hloka matla, o ka nahana ka Mofumahadi Amina, eo e neng e le moetapele ya matla, ya hlwahlwa le ha setjhaba se ne se mmelaela!' ho rialo mme wa Amaka.	Ke nahana hore mme wa Amaka o etsa tekolo ya hore Mofumahadi Amina e ka ba mohlala o motle ho Amaka.
Dipotso tsa tlhakisetso	Dikarabo tse lebelletsweng
Pale ena e nka sebaka kae le neng?	E nka sebaka Mmusong wa Zazzau/Nigeria dilemong tse ka bang lekgolo tse fetileng.
Ha re etsa ditekolo, re ba le maikutlo eo e leng a rona. Ke eng se o se ratang ka Mofumahadi Amina?	Ke rata Mofumahadi Amina hobane...
Potso Hobaneng/Potso ya maikutlo	Dikarabo tse lebelletsweng
O nahana hore ke lebaka lefe le etsang mme wa Amaka a phetele pale ya Mofumahadi Amina?	<ul style="list-style-type: none"> Hobane ba ile ba bona seemahale sa Mofumahadi Amina. Hobane Amaka o ne a sa tsebe hore Mofumahadi Amina ke mang. Hobane mme wa Amaka o ne a batla ho mo ruta ka Mofumahadi Amina. Hobane mme wa Amaka o ne a nahana hore Mofumahadi Amina e ka ba mohlala o motle ho Amaka. Hobane mme wa Amaka o ne a batla hore Amaka a ithute ka nalane le badimo.

Ho Bala Ka Tataiso Ya Sehlopha

Metsotso e 30

DIHLOPHA: _____

- 1 Dudisa baithuti bohle ka **Leqephe la Tshebetso la ho Bala 3**.
- 2 Hlalosetsa baithuti bohle mosebetsi wa 1 wa **Labone**.
- 3 Bitsa sehlopha sa pele ho tllilo sebetsa le wena.
- 4 Kamora metsotso e 15, ba kgutlisetse ditulong tsa bona.
- 5 Etsa **mosebetsi wa phetoho wa ho bala**.
- 6 Hlalosetsa baithuti bohle mosebetsi wa 2 wa **Labone**.
- 7 Bitsa sehlopha sa bobedi ho tllilo sebetsa le wena.
- 8 Tlatsa tereka ho bontsha dihlopha tse o di mametseng, le seo ba se badileng.
- 9 Ngola diphetoho tse ka etswang dihlopheng tsa ho bala kapa mesebetsing ya ho bala.

Labohlano

Mesebetsi Ya Molomo

Metsotso e 15

TLOTLONTSWE YA MOKOTABA

- 1 Ruta o sebedisa PATS
- 2 Bapatsa mantswe le ditshwantsho tjhateng ya Tlotlontswe ya Mokotaba.
 - Nigeria
 - motho eo e leng mohlala o motle
 - terone

Raeme kapa pina	Diketso
Lebitso la, sefane, le seboko sa ka	<i>Ipetse sefubeng makgetlo a mararo</i>
Dipuo tse fapaneng tseo re di buang lapeng	<i>Beha letsoho ka pela molomo o bontshe ketso ya ho bua</i>
Moo batswadi ba ka ba tswang teng, le moo ke hlahetseng teng.	<i>Hetla o supe morao ebe o sheba pele o ipetse sefuba</i>
Tsela eo baholoholo le badimo ba ka ba neng ba phela ka yona.	<i>Bua o shebile pele empa o supe morao ka monwana o motona</i>
Meetlo le diketsahalo tse fetileng	
Tsena tsohle ke karolo ya nalane ya ka.	<i>Ipetse sefuba o bontshe hore o motlotlo</i>

PUISANO YA SERATSWANA SE BADILWENG KA KOPANELO

- 1 Ngola foreimi ya puisano tlapangolong
Paleng ena...
Ke ratile ha...
Pale ena e amana le mokotaba 'Nalane' hobane...
- 2 Balla baithuti foreimi ya puisano.
- 3 Arola baithuti ka **dihlotshwana tse nyane**.
- 4 Bolella baithuti hore e mong le e mong a fumane monyetla wa ho phehisa puisanong.
- 5 Laela baithuti ho mamela ka hlooko.
- 6 Kopa baithuti ba fapaneng kapa sehlopha se itseng sa baithuti ho abelana le wena dikarabo tsa bona.
- 7 Ha dikarabo di sa nepahala, di lokise.
- 8 Leboha baithuti ka diphehiso tsa bona.

Tlhokomediso Ya Medumo Le Medumo:

Metsotso e 15

Popo Ya Mantswe

Ngola lenane tlapangollong le bontshang medumo eo ba ithutileng yona nako e fetileng mmoho le medumo ya thuto ya Labobedi le Laboraro.

j	q	l
k	a	e
o	m	f

ETSA KA HO BONTSHA

- 1 Hopotsa baithuti ka medumo ya beke: /j/ le /q/
- 2 Etsa boikgopotso ba medumo yohle le ho e kopanya tlapangollong.
- 3 Neha baithuti metsotso e 3 ho bopa mantswe a mangata kamoo ba ka kgonang ka ho sebedisa medumo le ho kopanya medumo e ka hodimo.
- 4 Bontsha baithuti hore ba ka bopa mantswe ka modumo o korotsweng, jwaloka: /q/-/o/-/q/-/a/ = **qoqa**
- 5 Hopotsa baithuti hore ba ka bopa mantswe ka ho sebedisa medumo ofe kapa ofe – ha ho hlokehe hore ba sebedise /j/ kapa /q/
- 6 Bontsha baithuti hore ba ka bopa lentswe le leng jwang, jwaloka: /k/-/a/-/m/-/a/ = **kama**

HO ETSWANG KE BAITHUTI

- 1 Bolella baithuti ho bula dibuka tsa bona tsa ho ngolla ebe ba ngola sehloho sena: **j, q**
- 2 Laela baithuti ho ba qala ho ngola.
- 3 Neha baithuti metsotso e 3 ho fumana le ho bopa mantswe ka bongata kamoo ba ka kgonang.
- 4 Dumella baithuti ho tshwaya mosebetsi wa bona. Bontsha baithuti tsela ya ho bopa mantswe ana (le amang): **jala, jele, jeke, joko, jeme, jaefa, qala, qoqa, qela, qeka, moqoqo, moqomo, kama, fola, fela, kola, mokola**

LENANEO LA DIFONIKI/MEDUMO LE FAPANENG

Modumo/Medumo: _____

Mantswe: _____

Ho Bala Ka Kopanelo:

Metsotso e 15

Diketsahalo kamora ho bala

MAANO A KUTLWISISO: AKARETSA

TAKA SERATSWANA

- 1 Dudisa baithuti madulong a bona ka dibuka tsa bona tsa ho ngolla kapa maqephe a sa ngollang, diphensele le dikherayone.
- 2 Hlalosa hore kajeno baithuti ba tlile ho **ngola le taka** ka ntho tse pedi tseo ba ithutileng tsona ho tswa paleng.
- 3 **Bontsha** ka ho etsa o **nahana ka ntho eo o ithutileng yona ho tswa paleng**, jwaloka: ke ithutile hore mofumahadi Amina o busitse mmuso wa Zazzau mme e ne e le mohlabani ya sa hlolweng ke letho.
- 4 Taka setshwantsho sa hao tlapangollong sa mofumahadi Amina a busa.
- 5 **Bontsha** ka ho etsa o ngole polelo kapa tse pedi setshwantshong sa hao, jwaloka: Mofumahadi Amina o busitse mmuso wa Zazzau. Mofumahadi Amina e ne e le mohlabani.
- 6 Kamora moo, bolella baithuti hore ba tlile nahana ka dintho tse pedi tseo ba itutileng tsona ho tswa paleng.
- 7 Kopa baithuti ho kwala mahlo mme ba iketle. Ba balle seratswana hape.
- 8 Kopa baithuti ho bula mahlo mme ba take mehopolo ya bona ka seo se ka etsahalang.
- 9 Qetellong, kopa baithuti ho **buisana ka bobedi**, mme ba bontshane seo ba se takileng le molekane.

Ho Bala Ka Tataiso Ya Sehlopha

Metsotso e 30

DIHLOPHA: _____

- 1 Dudisa baithuti hantle mme ba sebedise **Leqephe la Tshebetso la ho Bala 3.**
- 2 Hlalosetsa baithuti bohle **mosebetsi wa 1 wa Labohlano.**
- 3 Bitsa sehlopha sa pele ho tllilo sebetsa le wena.
- 4 Kamora metsotso e 15, ba kgutlisetse ditulong tsa bona.
- 5 Etsa **Mosebetsi wa Phetoho wa ho Bala.**
- 6 Hlalosetsa baithuti bohle **Mosebetsi wa 2 wa Labohlano.**
- 7 Bitsa sehlopha sa bobedi ho tllilo sebetsa le wena.
- 8 Tlatsa tereka ya hao ho bontsha dihlopha tse o di mametseng, le seo ba se badileng.
- 9 Ngola diphetoho tse ka etswang dihlopheng tsa ho bala kapa mesebetsing ya ho bala.

Boikgopotso ba thuto ya puo pheletsong ya beke

Metsotso e 15

- 1 Dudisa baithuti mmateng pheletsong ya letsatsi.
- 2 Etsa boikgopotso ba thuto ya puo. O ka nna wa kgetha ho kopanya Puo ya Lapeng (HL) le Puo ya Senyesemane (EFAL) ha o etsa boikgopotso bona.
- 3 Hopola ho dumella baithuti ho buisana ka bobedi ka dikarabo tsa bona le balekane ba bona. Kamora moo, kgetha baithuti ba seng ba kae ho abelana dikarabo tsa bona ho baithuti bohle.
- 4 Sebedisa dipotso tse latelang ho tataisa dipuisano tsa thuto ya puo:
 - a **Mmokotaba wa rona wa beke e ne e le ofe?**
 - b **Ke pale dife tseo re di badileng mmoho?**
 - c **Ke mantswe afe a matjha ao o a ratileng bekeng ena?**
 - d **O ithutile eng paleng tseo re di badileng mmoho?**
 - e **Re ngotse ka eng bekeng ena?**
 - f **Tsebo ya hao ya mongolo e ntlafetse jwang bekeng ena?**
 - g **Tsebo ya hao ya ho bala e ntlafetse jwang bekeng ena?**
 - h **Ke eng seo o leng motlotlo ka sona bekeng ena?**
- 5 Qetellong, bolella baithuti ho nahana ka dintho tse pedi tseo ba tla qoqela ba lelapa la bona ka tsona le tseo ba ithutileng tsona bekeng ena le hore tsebo ya bona e ntlafetse hakae?

Hlokomela: mosebetsi ona wa boikgopotso le boitekolo o bohlokwa haholo jwaloka karolo ya thuto. Ka kopo o se ke wa tlola mosebetsi ona wa beke.

The background of the entire page is a light gray color with a repeating pattern of small, white, line-art icons. These icons represent various educational fields: science (flasks, beakers, globes, atoms), mathematics (rulers, compasses, calculators, plus signs), arts (pencils, paint palettes, brushes), and general education (books, graduation caps, speech bubbles, lightbulbs).

Kereiti 2

KOTARA 4

Beke

4

MOKOTABA:

Nalane

Boitokisetso Ba Phaposiburutelo

- 1 Tshimolohong ya beke e nngwe le enngwe, netefatsa hore phaposiburutelo e hlwekile e makgethe.
- 2 Beha DITJHATE TSA PAPATSO YA MANTSWE, mme o tlose tseo o seng o sa di hloke, mme o di boloke hantle.
- 3 Ebe, o hlophisa dipapetlana tsa mantswe le ditshwantsho tsa tlotlontswe ya mokotaba tseo o tla di hloka.
- 4 Fumana o be o lokise dintho bakeng sa lebota la phaposi la mokotaba tse tla kgahla, ho ratwa le ho thabelwa ke baithuti, jwaloka: ditshwantsho tsa mofumahadi Amina, ditshwantsho tsa Nigeria ya kajeno le ditshwantsho tsa Nigeria ya mehleng e fetileng.
- 5 Etsa diphuphutso inthaneteng ho hlophisetsa mokotaba. Mohlala: baetapele ba tummeng nalaneng ya Afrika.
- 6 Etsa bonnete ba hore buka tsa ho ngolla tsa baithuti le dibuka tsa bona tsa tshebetso tsa DBE di tshwailwe ka ho ikgetha, mme di beilwe ka makgethe.
- 7 Etsa bonnete ba hore buka tse kgolo tsa hao, dibuka tsa padiso mmoho le dibuka tsa laaborari di maemong a lokileng ebile di beilwe ka nepo.

Mosebetsi Ya Tlatsetso

Mosebetsi ena e ka etswa ka bonngwe ba qetang mosebetsi wa bona ka pele KAPA ha ontse o etsa tekanyetso le ba bang ba baithuti.

Mosebetsi wa **1: Buka ya tshebetso ya DBE 2:** Leqephe la 80–81, Ha re etseng

Mosebetsi wa **2: Buka ya tshebetso ya DBE 2:** Leqephe la 82, Ha re baleng

Mosebetsi wa **3: Buka ya tshebetso ya DBE 2:** Leqephe la 83–85, Ha re ngoleng

Mosebetsi wa **4:** Taka mme o ngole ka ntho eo o e ratileng ka mofumahadi Amina.

Mantaha

Mesebetsi Ya Molomo

Metsotso e 15

AKARETSA MOKOTABA: HO FUMANA DINTHLA KA THUTO E FETILENG

- 1 Bontsha baithuti setshwantsho sa Tapiwa a ile laeborari bukeng e kgolo: Mopresidente a moholo ka ho fetisisa
- 2 Bolella baithuti hore re tswelapele ka mokotaba wa rona: Nalane
- 3 Taka sedikadikwe tlapangolong mme o ngole **mokotaba** ka hara sedikadikwe seo.
- 4 Botsa baithuti hore: *Ke eng seo le seng le se tseba ka ha mokotaba ona?*
- 5 Ngola mehopolo ya baithuti tlapangolong mmapeng wa mehopolo. Ngola dintlha tse tshwanang mmoho
- 6 Haeba baithuti ba sokola ho fana ka mehopolo ya bona ,botsa dipotso tse latelang
 - a Ke dintho dife tse ntjha tseo o ithutileng tsona ka nalane ho fihla hakana?
 - b Hobaneng re ithuta ka nalane?
 - c Ke potso efe eo o nang le yona ka nalane?

BEKE 4

TLOTLONTSWE YA MOKOTABA

- 1 Ruta o sebedisa (PATS).
- 2 Bapatsa mantswa le ditshwantsho tjhteng ya tlotlontswe ya mokotaba.
 - ntlha ya nnete
 - mohopolo
 - lesedi

Raeme kapa pina	Diketso
Lebitso la, sefane, le seboko sa ka	<i>Ipetse sefubeng makgetlo a mararo</i>
Dipuo tse fapaneng tseo re di buang lapeng	<i>Beha letsoho ka pela molomo o bontshe ketso ya ho bua</i>
Moo batswadi ba ka ba tswang teng, le moo ke hlahetseng teng.	<i>Hetla o supe morao ebe o sheba pele o ipetse sefuba</i>
Tsela eo baholoholo le badimo ba ka ba neng ba phela ka yona.	<i>Bua o shebile pele empa o supe morao ka monwana o motona</i>
Meetlo le diketsahalo tse fetileng	
Tsena tsohle ke karolo ya nalane ya ka.	<i>Ipetse sefuba o bontshe hore o motlotlo</i>

Mongolo

Metsotso e 15

- 1 Bolella baithuti hore ba bule buka tsa bona tsa ho ngolla.
- 2 Bitsetsa baithuti medumo le mantswe ao ba tshwanetseng ho a ngola:
 - a jala
 - b jele
 - c jeke
 - d joko
 - e jeme
 - f qala
 - g qoqa
 - h qela
 - i qeka
 - j moqoqo
- 3 Ho tloha moo bolella baithuti ho nka dipene tsa bona tsa mmala ho itshwaela.
- 4 Ngola ka ho hlaka medumo le mantswe tlapangolong.
- 5 Qetellong ya letsatsi bokella dibuka tsa baithuti ele hore o eellwe baithuti ba hlokang thuso kapa tshehetso.

LENANELO LA MONGOLO LE FAPANENG

Modumo/Medumo: _____

Mantswe: _____

Polelo: _____

Ho Bala Ka Kopanelo:

Metsotso e 15

Biotokisetso pele o bala

LEANO LA HO BALA KA KUTLWISISO: HO LEPA/NOHA

- 1 Dudisa baithuti fatshe hodima mmata hore bohle ba kgone ho bona buka e kgolo.
- 2 Bula buka e kgolo paleng ya: Mopresidente a moholo ka ho fetisisa
- 3 Bontsha baithuti ditshwantsho leqephe ka leng o ntse o ba botsa hore ba nahana hore ho etsahalang.
- 4 Thusa baithuti ho ikamahanya ka maikutlo le ditshwantsho, hore ba be le moelelo o motle wa seo pale e buang ka sona.
- 5 Tsebisa baithuti tlotlontswe e ntjha karolong tse nepahetseng tsa pale.
- 6 Bala pale hang o sa kgaotse.

Ngodiso:

Metsotso e 30

Rala O Thale

SEHLOOHO: Ngola pale e itshetlehileng nakong e fetileng. Leka ho kenyeletsa dintlha tse itseng tseo o di tsebang ka nalane.

MOSEBETSI: Ngola pale pale ya bonyane ba (dipolelo tse 10)

BOITOKISO:

- Ngola lenane la ho hlophisa tlapangollong pele ngodiso e qala.
- Ngola mothalo tlapangollong pele ho thuto. Kenya phoso e le nngwe kapa tse ka bang pedi.

LENANE LA HLOPHISO:

- 1 Na ke sebedisitse lekgathe lefitile?
- 2 Na ke kenyeleditse dintlha tse itseng tse bontshang hore pale yaka e etsahetse nako e fetileng?
- 3 Na ho na le bothata paleng yaka?
- 4 Na bothata paleng yaka bo ya rarolleha?
- 5 Na ke ngotse mantswe aka ka nepo?
- 6 Na polelo enngwe le enngwe e qala ka tlhaku e kgolo?
- 7 Na polelong enngwe le enngwe ke sebedisitse matshwao a ho bala ka nepo?

BONTSHA TSAMAISO YA HO HLOPHISA (SEO KE SE ETSANG)

- 1 Balla baithuti hodimo ka lenane la hlophiso.
- 2 Balla baithuti hodimo ka mothalo wa hao.
- 3 Bala lenane, obe o bontshe hore mothalo wa hao o nepahetse, kapa o lokela ho etsa ditokiso kapa ho o ntlafatsa.
- 4 Bontsha baithuti tsamaiso ya ho etsa ditokiso.

BAITHUTI BA PHETHELA TSAMAISO YA HO HLOPHISA (SEO O SE ETSANG)

- 1 Neha baithuti dibuka tsa bona
- 2 Bolella baithuti ho fumana methalo ya bona ya mosebetsi wa ho ngola.
- 3 Ho tloha moo, bolella baithuti hob ala manane a bona a hlophiso, ebe ba etsa ditokiso le ntlafatso moo ho hlokahalang.
- 4 Ha baithuti ba ntse ba sebetsa, tsamatsamaya ka phaposi burutelong ho tshwara dikopanonyana. Netefatsa hore o sebetsa le sehlopha se fapaneng sa baithuti bakeng sa mosebetsi o mong le o mong wa ho ngola.
- 5 Lekola diphoso tse tlwaelehileng mosebetsing wa baithuti wa ho ngola.
- 6 Lemoso baithuti mme o ngole diphoso tse tlwaelehileng tlapangollong.

7 Bontsha baithuti mokgwa wa ho lokisa diphoso.

Pale ya ka: Moralo

Kgalekgale ho na ho ^ema le morwetpana e mong a bitwang Boitumelo. O ne a dula motse Kapa.

Ka tsatsi le ^eling Boitumelo o ^{ile}eti a lo shebella ha Nelson mandela a lokollwa tshankeng. Ho ne ho na le batha^o ba bangata. O ^{ile}eti a bona ngwananyana e mong a lla.

^BBoitumelo o ele a ya ho ngwananyana eo ^mme a lemoha hore o lahlile. Boitumelo o ^{ile}eti a thusa ngwananyana eo ho batla mme wa ^eha. Qetellong Boitumelo o ile a mo thusa ho lumina mme wa hae. Mme wa ngwananyana eo o ne a thadile hahola^o ha a bona moradinyana wa ^eha.

Ho Bala Ka Tataiso Ya Sehlopha

Metsoso e 30

DIHLOPHA: _____

- 1 Dudisa baithuti hantle mme ba sebedise **Leqephe la ho bala la Tshebetso 4**.
- 2 Hlalosetsa baithuti bohle **mosebetsi wa 1 wa Mantaha**.
- 3 Bitsa sehlopha sa pele ho tlilo sebetsa le wena.
- 4 Kamora metsotso e 15, ba kgutlisetse ditulong tsa bona.
- 5 Etsa Mosebetsi wa Phetoho ya ho Bala.
- 6 Hlalosetsa baithuti **mosebetsi wa 2 wa Mantaha**.
- 7 Bitsetsa sehlopha sa bobedi ho wena.
- 8 Tlatsa tereka ya hao ho bontsha hore ke sehlopha sefe seo o se mametseng, le hore ba badileng eng.
- 9 Ngola diphetoho tse ka etswang dihlopheng tsa ho bala kapa mesebetsing ya ho bala.

Labobedi

Tlhokomediso Ya Medumo Le Medumo:

Metsotso 15

Tsebisa Medumo Medumo E Metjha Le Mantswe

TSEBISA MODUMO

- 1 Qapodisa modumo mme o phahamise papetla ya modumo: **/mp/**
- 2 Qapodisa modumo mme o laele baithuti ho phetha modumo ha 3.
- 3 Botsa baithuti hore: Ke mantswe afe a mang a nang le modumo **/mp/** a o ka nahang?
- 4 Sekaseka/buisana le baithuti ka mantswe a mang, jwaloka: **mpeha, mpa**

TSEBISA MANTSWE A MATJHA

- 1 Qapodisa lentswe ka leng hodimo ha o ntse o phahamisitse papetlana ya modumo: **mpa, mpone, mpeha**
- 2 Bontsha lentswe ka leng ho baithuti, o ntse o le qapodisa.
- 3 Kopa baithuti ho pheta mantswe kamora hao.
- 4 Beha dipapetlana tsa mantswe tjhateng ya papatso ya medumo.

LENANEO LA DIFONIKI/MEDUMO LE FAPANENG

Modumo/Medumo: _____

Mantswe: _____

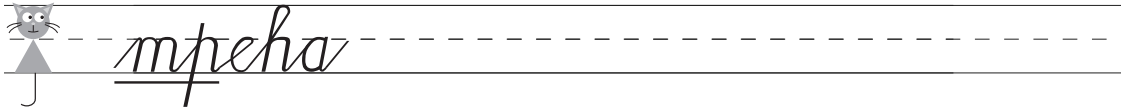
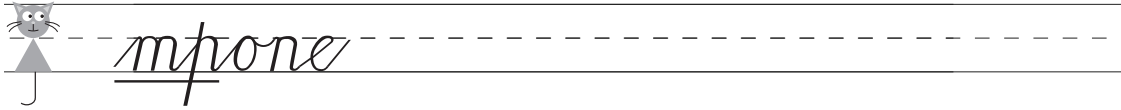
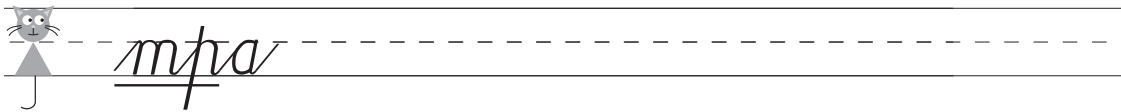
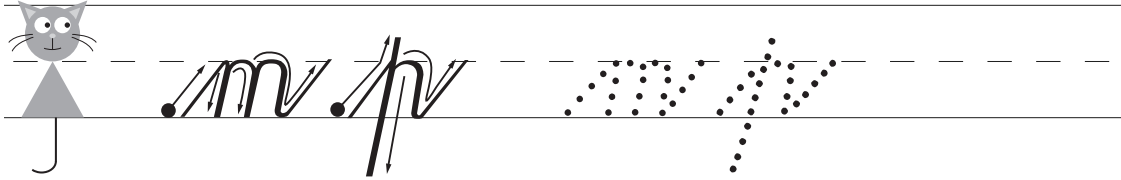
Ngodiso:

Metsotso e 15

Ngodiso Ya Dithlaku Tse Ntjha/ Mantswe A Matjha / Dipolelo Tse Ntjha

- 1 Ruta baithuti mokgwa o nepahetseng wa ho sebedisa dithlaku tse nyanyane le tse kgolo: **mp**
- 2 Bontsha ka ho ngola dithlaku bakeng sa bana ba ngolang ka letsoho le letona ebe o bontsha ba ngolang ka letsoho le letshehadi.
- 3 Ebe o bolella baithuti ho sebetsa le balekane ba bona ho ngola dithlaku mekokotlong ya bona ka menwanwa.
- 4 Kamora sena bolella baithuti ho ngola dithlaku ditafoleng tsa bona ka menwanwa.
- 5 Qetellong, bontsha baithuti tlapangollong hore mantswe le dithlaku di ngolwa jwang.

- 6 Baithuti ebe ba ngola medumo/mantswe/dipolelo dibukeng tsa bona jwalokaha ho ngotswe tlapangolong.
- 7 Baithuti ba tshwanetse ho seha mola ka tlasa modumo o korotsweng mantsweng/ dipolelong tse ngotsweng.

LENANEO LA MONGOLO LE FAPANENG

Modumo/Medumo: _____

Mantswe: _____

Polelo: _____

Ho Bala Ka Kopanelo

Metsotso e 15

Maano a kutlwisiso: Ho akanya dintho tse o di bonang empa o sena bonnete ba tsona

Seratswana /taba	Padiso ya pele (Nahana ,o bue)
<p>Mopresidente a moholo ka ho fetisisa</p> <p>Tapiwa le ausi wa hae Bontle ba ile ba dutse dijong tsa mantsiboya mmoho.</p> <p>'A ko nqoqele ka letsatsi la hao,' ho rialo Bontle.</p> <p>'Re ithutile Nalane kajeno. Re ithutile ka mopresidente e moholo ka ho fetisisa ya kileng a phela – Nelson Mandela!' ho araba Tapiwa.</p> <p>'Le ithutile eng ka Presidente Nelson Mandela? Hobaneng o nahana hore e ne e le Mopresidente e moholo ka ho fetisisa ya kileng a phela?' Bontle a botsa ka ho batla ho tseba.</p> <p>'Mopresidente Mandela o lwanetse tekatekano le tokoloho ya batho ba batsho mme a thusa ho fedisa kgethollo le baetapele ba bang ba baholo. Le ha lefatsheng ka bophara ho nnile ha eba le dipresidente tse ding tse kgolo.'</p> <p>'Empa titjhere wa ka o re e ne e le yena a moholo ka ho fetisisa!' ho rialo Tapiwa.</p> <p>'Ao ke maikutlo a titjhere wa hao,' ho rialo Bontle.</p> <p>'O mpoleletse lebaka le etsang hore o nahane hore Nelson Mandela e ne e le mopresidente a moholo empa ha o so ntlhalosetse hore hobaneng o nahana hore o e ne e le <i>mopresidente a moholo ka ho fetisisa lefatsheng</i>.'</p>	<p>Ke a ipotsa hore Tapiwa o tseba phapang pakeng tsa mohopolo le ntlha eo e leng nnete na? Ntlha ya nnete ke ntho e dulang e le nnete kamehla, ha mohopolo e le feela ntho eo motho a e nahanang. Ho bonahala eka o nahanne hore ke taba ya nnete hore Nelson Mandela ke mopresidente ya moholo ka ho fetisisa ya bileng teng, ha seo ele mohopolo feela wa titjhere ya hae.</p> <p>Ke seo titjhere wa hae a se nahanang – empa batho ba bang ba ka ba le mohopolo o fapaneng!</p>
<p>Tapiwa o ile a ba le dipelaelo hore Nelson Mandela ke Mopresidente ya moholo ka ho fetisisa lefatsheng. O ile a nka qeto ya hore o hloka ho ba le tsebo e fetang eo.</p>	<p>Ke akanya hore Bontle o thusitse Tapiwa ho elellwa hore seo titjhere wa hae a neng a se bua ke maikutlo feela, mme ha ho bolele hore ke nnete.</p>
<p>Hoseng hwa tsatsi le hlahlamang, Tapiwa o ile a fumana moholwane wa hae a ntse a itokisetša ho ya mosebetsing.</p> <p>'Ofentse, ebe Nelson Mandela e ne e le Mopresidente a moholo ho fetisisa lefatsheng?' Ho botsa Tapiwa.</p> <p>'Ho na le dintho tse ngata tse molemo tseo a di entseng, jwaloka ho lwanela tekatekanono le tokoloho,' ho rialo Ofentse a ntse a nahana.</p> <p>'Empa ha ke tsebe hore na e ne ebe e ne e le yena mopresidente a moholo ka ho fetisisa a lefatsheng – ntho eo ke maikutlo feela.'</p>	<p>Ke akanya hore Ofentse le yena o ile a thusa Tapiwa ho elellwa hore Nelson Mandela e ne e le mopresidente e moholo, hore e ne e le yena ya <i>moholo ka ho fetisisa</i> ya kileng a phela e ne e le maikutlo feela.</p>

Seratswana /taba	Padiso ya pele (Nahana ,o bue)
<p>Ditshwaelo tsa Ofentse di entse hore Tapiwa a utlwe a sena bonnete le ho fetisisa pele hore Nelson Mandela e ne e le mopresidente e moholo ka ho fetisisa lefatsheng ka bophara.</p>	<p>Ke nahana hore Tapiwa ha a tsebe hore na maikutlo a hae ka taba ena ke afe.</p>
<p>Tapiwa o ile a fumana moahisane wa habo Mamodiba a dutse kantle letsatsing. 'Mmangwane, ebe Tata Mandela e ne e le Mopresidente a moholo ka ho fetisisa lefatsheng?' Tapiwa a botsa.</p> <p>'Ke nahana hore Madiba e ne e le monna le mopresidente ya moholo – o ile a re tlisa ho Afrika Borwa e lokolohileng' a rialo. 'Empa mohlomong ha se yena mopresidente a moholo ka ho fetisisa.'</p> <p>'Hobaneng?' Tapiwa a botsa.</p> <p>'Nnete ke hore tekatekano e ntse e le siyo naheng ya rona,' a rialo.</p> <p>'Tekatekano ke eng?' ho botsa Tapiwa</p> <p>'Tekatekano ke ha ho na le dintho tse ngata tse leeme. Afrika Borwa ho na le batho ba bangata ba batsho ba ntseng ba sena lefatshe la bona leo ba ileng ba le nkelwa, batho ba bang ba bangata ba ntse ba phela ka bofuma, ba hloka mesebetsi kapa matlo ao e leng a bona,' a hlalosa.</p>	
<p>Jwale Tapiwa o ile a ikutlwa a ferekane le ho feta. Batho ba bang ba dumela hore Nelson Mandela o lwanetse tekatekano le tokoloho. Empa ba bang bona ba dumela hore ha a etsa ho lekaneng ho ka fedisa ho se tekatekano!</p>	<p>Ke akanya hore Tapiwa o ithuta hore batho ba ka ba le maikutlo a fapaneng ka Nelson Mandela. Ha se batho kaofela ba nahanang jwalo ka titjhene wa hae.</p>
<p>Kamora nakwana tsatsing leo, Tapiwa o ile a ya laeboraring ho ya sebedisa komporo. O ile a kena ho Google mme a tlanyatsa 'mopresidente e moholo ka ho fetisisa'.</p> <p>Setshwantsho sa monna ya tsofetseng ya bitswang Abraham Lincoln se ile sa hlaha.</p> <p>Setshwantsho sa Barack Obama se ile sa hlaha.</p> <p>Empa ha ho a ka ha hlaha setshwantsho sa Nelson Mandela.</p> <p>Tapiwa o ile a ipotsa hore na hobaneng ho hlaha dipresidente tsa Amerika feela.</p>	

Seratswana /taba	Padiso ya pele (Nahana ,o bue)
Tapiwa o ile a tlanyatsa 'presidente e kgolo Afrika'. Lebitso la Nelson Mandela le ile la hlaha pele! Empa le ne le se leng, le na le a mang – e ne e le lenane le letelele la baetapele ba baholo ba Afrika: Nelson Mandela, Kwame Nkrumah, Patrice Lumumbe, Thomas Sankara, Haile Selassie le ba bang. Tapiwa o ile a tobetsa sehokelong seo yaba o qalella ho bala.	Ke akanya hore Tapiwa o ithuta hore ho na le dipresidente tse ngata tse makatsang Afrika le lefatsheng ka bophara – ebile ho na le bahlodisani ba bangata.
Tseleng e kgutlelang hae, Tapiwa o ile a nahana ka baetapele ba baholo ba Afrika bao a ba fumaneng Google. O ile a hloka bonnete le ho feta ka hore Nelson Mandela ke Mopresidente e moholo ka ho fetisisa. Mohlomong e ne e le Kwame Nkrumah, a lwanetseng hore Ghana e fumane boipuso? Mohlomong e ne e le Thomas Sankara, a lwanetseng tekatekano ya bong jwalo ka moetapele wa Burkina Faso? Yaba o a ipotsa hore na batho ba tla reng ka bona – mohlomong le bona ba ne ba sa phethahala.	Ke nahana hore Tapiwa o ile a eellwa hore batho ba ka nna ba ba le maikutlo a fapaneng ka hore ke mang mopresidente a moholo ka ho fetisisa, hobane ho na le baetapele ba bangata beo mesebetsi ya bona e bohehang!
'Ke nkile qeto ya hore ha ke tsebe hore Nelson Mandela e ne e le Mopresidente ya moholo ka ho fetisisa,' Tapiwa a bolella Bontle mantsiboyeng ao kamora dijo. 'Ke tlamehile ho etsa dipatlisiso tse ding tse fetang mona.'	Ke akanya hore Tapiwa o ithutile hore o dumelletswa ho ba le maikutlo a hae, empa o hloka lesedi le dintlha tse fetang tseo pele!
Bontle o ile a bososela. Ngwanabo o ne a ithutile thuto e bohlokwa.	

Dipotso tsa tlhakisetso	Dikarabo tse lebelletsweng
Tapiwa o ithutile ka mang sekolong?	O ithutile ka Nelson Mandela.
Ke dipresidente di feng tse ding tseo Tapiwa a ithutileng ka tsona laeboraring?	O ithutile ka Abraham Lincoln, Barack Obama, Kwame Nkrumah, Patrice Lumumba, Haile Gebrselassie le Thomas Sankara laeboraring.
Potso 'hobaneng'/Potso ya Maikutlo	Dikarabo tse lebelletsweng
Hobaneng Tapiwa a ile a utlwa a se a se na bonnete ba hore Nelson Mandela ke yena mopresidente e moholo ka ho fetisisa?	<ul style="list-style-type: none"> Hobane o ile a eellwa hore empa fela e le maikutlo a titjhere ya hae – ha se taba ya nnete. Hobane o ile a eellwa hore batho ba na le maikutlo a fapaneng ka hore na Nelson Mandela ke mopresidente e moholo ho fetisisa kapa tjhe. Hobane o ile a eellwa hore ho na le dipresidente tse ding tseo le tsona e ka bang dipresidente tse kgolo ka ho fetisisa. Hobane o ile a eellwa hore o hloka lesedi le fetang leo hore a kgone ho ba le maikutlo eo e leng a hae.

Ho Bala Ka Tataiso Ya Sehlopha

Metsotso e 30

DIHLOPHA: _____

- 1 Dudisa baithuti bohle ka **Leqephe la ho bala la Tshebetso 4**.
- 2 Hlalosetsa baithuti **Mosebetsi wa 1 wa Labobedi**.
- 3 Bitsa sehlopha sa pele ho tllilo sebetsa le wena.
- 4 Kamora metsotso e 15, ba kgutisetse ditulong tsa bona
- 5 Etsa Mosebetsi wa phetolo ya ho bala.
- 6 Hlalosetsa baithuti bothle ka **Mosebetsi wa 2 wa Labobedi**.
- 7 Bitsaa sehlopha sa bobedi ho tllilo sebetsa le wena.
- 8 Tlatsa tereka ya hao ho bontsha hore ke sehlopha sefe seo o se mamatseng, le hore ba badile eng.
- 9 Ngola diphetoho tse ka etswang dihlopheng tsa ho bala kapa mesebetsing ya ho bala.

Laboraro

Mesebetsi Ya Molomo

Metsotso e 15

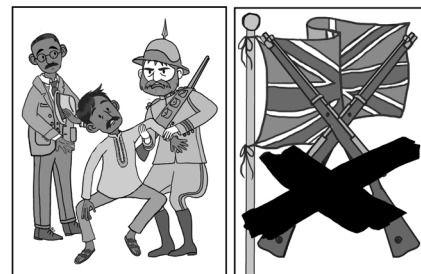
TLOTLONTSWE YA MOKOTABA

- 1 Ruta o sebedisa PATS
- 2 Bapatsa mantswe le ditshwantsho tjhateng ya tlotlontswe ya Mokotaba.
 - tekatekano
 - ho se lekane
 - dumela
 - ho se dumele

Raeme kapa pina	Diketso
Lebitso la, sefane, le seboko sa ka	<i>Ipetse sefubeng makgetlo a mararo</i>
Dipuo tse fapaneng tseo re di buang lapeng	<i>Beha letsoho ka pela molomo o bontshe ketso ya ho bua</i>
Moo batswadi ba ka ba tswang teng, le moo ke hlahetseng teng.	<i>Hetla o supe morao ebe o sheba pele o ipetse sefuba</i>
Tsela eo baholoholo le badimo ba ka ba neng ba phela ka yona.	<i>Bua o shebile pele empa o supe morao ka monwana o motona</i>
Meetlo le diketsahalo tse fetileng	
Tsena tsohle ke karolo ya nalane ya ka.	<i>Ipetse sefuba o bontshe hore o motlotlo</i>

HO PHETA DIPALE KA BOIQAPELO/BOKGONI (BEKE YA PELE YA MOKOTABA)

- 1 Arola baithuti ka dihlotshwana tse nyane.
- 2 Neha sehlopha ka seng leqephe la ditshwantsho la ho petha pale ka boiqapelo/bokgoni ba bona.
- 3 Bolella baithuti ho nahana ka pale e tla tsamaelana le ditshwantsho.
- 4 Neha baithuti motsotso kapa e mmedi ho nahana ka mehopolo tsa bona.
- 5 Kamorao ho seo, moithuti ka mong sehlotshwaneng a fumane monyetla wa ho phehisa kutlwisiso ya hae ka pale.
- 6 Hopotsa baithuti hore pale tsa bona di tshwanetse ho kgahlisa, le ho tsamaelana le ditshwantsho!
- 7 Hopotsa baithuti ho mamela dipale tsa ba bang ka hlooko.
- 8 Leboha baithuti ka ho abelana le balekane ba bona dipale tsa bona.

Tlhokomediso Ya Medumo Le Medumo:

Metsotso e 15

Tsebisa Medumo E Metjha Le Mantswe A Matjha

TSEBISA MODUMO

- 1 Qapodisa modumo mme o phahamise papetla ya modumo: /nt/
- 2 Qapodisa modumo mme o laele baithuti ho pheta modumo ha 3.
- 3 Botsa baithuti hore: Ke mantswe afe a mang a nang le modumo /nt/ a o ka nahang?
- 4 Sekaseka/buisana le baithuti ka mantswe mang, jwaloka: **ntima, ntoma, ntiha**

TSEBISA MANTSWE A MATJHA

- 1 Qapodisa lentswe ka leng hodimo le ka ho hlaka o ntse o phahamisa papetlana ya lentswe: **nta, ntate, ntoma, ntiha, ntima, ntukisa**
- 2 Bontsha baithuti lentswe ka leng, o ntse o le qapodisa.
- 3 Kopa baithuti ho pheta mantswe kamora hao.
- 4 Beha dipapetlana tsa mantswe tjhateng ya papatso ya medumo.

LENANEO LA DIFONIKI/MEDUMO LE FAPANENG

Modumo/Medumo: _____

Mantswe: _____

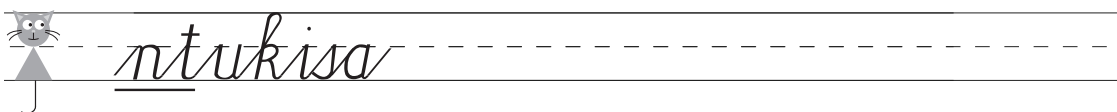
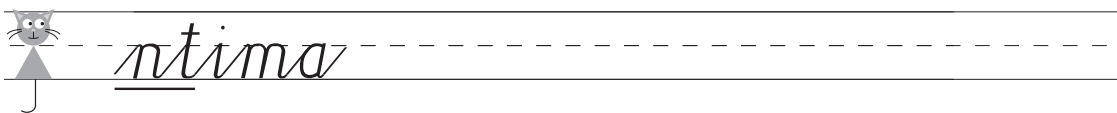
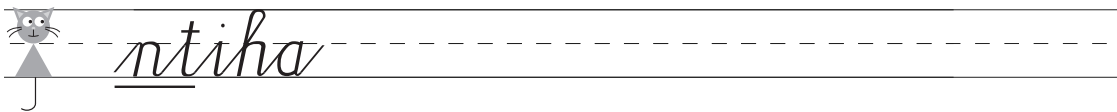
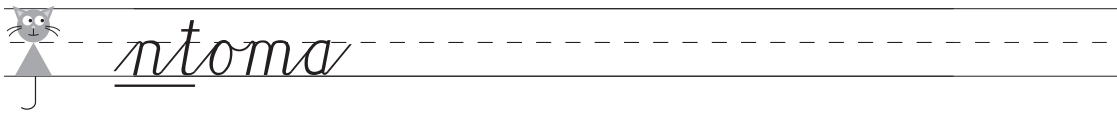
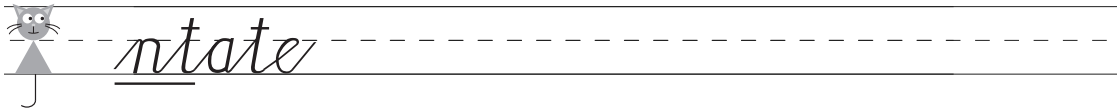
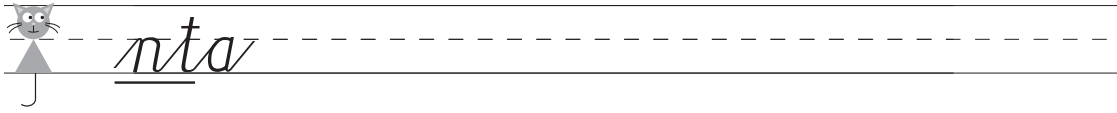
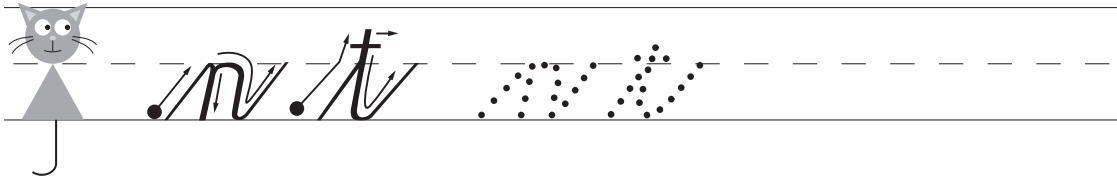

Mongolo:

Metsotso e 15

Ngola (di)tlhaku tse ntjha / mantswe a matjha / dipolelo tse ntjha

- 1 Ruta baithuti mokgwa o nepahetseng wa ho sebedisa ditlhaku tse nyanyane le tse kgolo: **nt**
- 2 Bontsha ka ho ngola ditlhaku bakeng sa bana ba ngolang ka letsoho le letona ebe o bontsha ba ngolang ka letsoho le letshehadi.
- 3 Ebe o bolella baithuti ho sebetsa le balekane, ho ngola ditlhaku mekokotlong ya bona ka menwana.
- 4 Ka mora hona ,bolella baithuti ho ngola ditlhaku ka menwana hodima tafole tsa bona
- 5 Qetellong bontsha baithuti tlapangollong hape hore dithlaku le mantswe di ngolwa jwang
- 6 Baithuti ba tshwanetse ho kopolla modumo/ mantswe/ dipolelo dibukeng tsa bona.
- 7 Baithuti ba tshwanetse ho seha mela ka tlasa modumo o korotsweng mantsweng / kapa dipolelong tse ngotsweng.

LENANEO LA MONGOLO LE FAPANENG

Modumo/Medumo: _____

Mantswe: _____

Polelo: _____

Ngodiso:

Metsotso e 30

Rala O Thale

SEHLOOHO: Ngola pale e itshetlehileng nakong e fetileng. Leka ho kenyeletsa dintlha tse itseng tseo o di tsebang ka nalane.

MOSEBETSI: Ngola pale pale ya bonyane ba (dipolelo tse 10)

FOREIMI YA HO NGOLA

Ka nako e nngwe kgale... *(re bollele ka moo pale ya hao etsahallang teng mmoho le baphetwa. Etsa bonnete hore o kenyeletsa dintlha tse bontshang hore pale e etsahetse nako e fetileng)*

Ka tsatsi le leng... *(hlalosa bothata)*

Yaba... *(hlalosa kamoo bothata bo rarollotsweng)*

Qetellong... *(batho ba nahana eng ka mophetwa wa sehlooho?)*

BOITOKISO: Pele ho thuto ya ho ngola, ngola moralo oo o o entseng ka Mantaha tlapangolong.

BONTSHA TSAMAISO YA HO PHATLALATSA (SEO KE SE ETSANG)

- 1 Hopotsa baithuti hore ka Mantaha le sebedisitse lenane ho hlophisa methalo ya lona.
- 2 Ka moramoo, bolella baithuti hore kajeno ba tliho bapatsa le ho hlahisa mosebetsi oo bao ngotseng.
- 3 Bontsha baituti ka moo o ngolang hape mosebetsi wa hao, ona le sehlooho le letsatsi.

BAITHUTI BA PHETHELA TSAMAISO YA PHATLALATSO (SEO O SE ETSANG)

- 1 Neha baithuti dibuka tsa ho ngolla.
- 2 Laela baithuti ho ngola letsatsi le sehlooho: **Mehleng ya...**
- 3 Bolella baithuti ho ngololla ka makgethe mosebetsi wa bona wa qetelo ka o senang diphoso.
- 4 Ha baithuti ban a le nako, ba ka taka setshwantsho kapele.
- 5 Ha baithuti ba ntse ba ngola tsamatsamaya ka phaposiburutelong ho thusa ba sokolang.

BAITHUTI BA HLAHISA MOSEBETSI WA BONA.

- 1 Ha ho setse metsotso e mehlano, laela baithuti ho beha diphensele tsa bona fatshe.
- 2 Laela baithuti ho **buisana ka bobedi** le balekane ba bona ka seo ba se ngotseng.
- 3 Hang ha baithuti ba qetile, bitsa moithuti a le mong kapa ba babedi ho bala seo ba se ngotseng.
- 4 Bokella mosebetsi wa baithuti bukeng ya phaposi. Etsa buka e fumanehe sekgutlwaneng sa bala bakeng sa baithuti hore ba e bale.

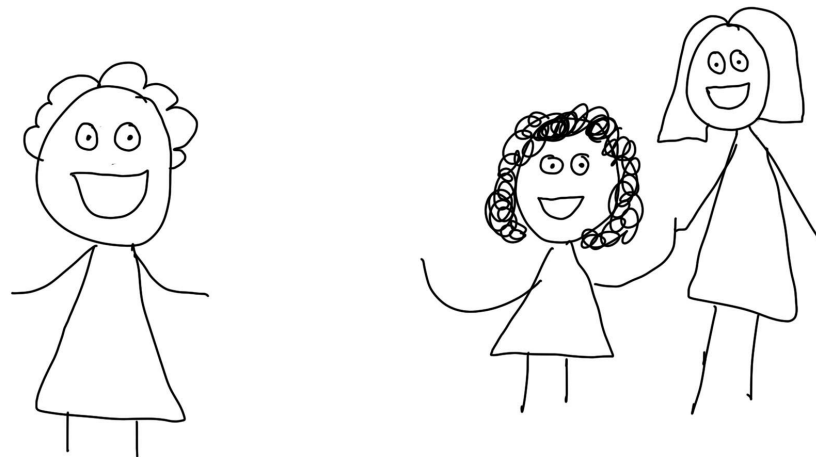
23 Pulungoana 2020

Pale ya ka

Kgalekgale ho ne ho ena le morwetsana e mong a bitwang Boitumelo. O ne a dula motse Kapa.

Ka tsatsi le leng Boitumelo o ile a lo shebella ha Nelson Mandela a lokollwa tjhankaneng. Ho ne ho na le batho ba bangata. O ile a bona ngwananyana e mong a lla.

Boitumelo o ile a ya ho ngwananyana eo mme a lemoha hore o lahlehile. Boitumelo o ile a thusa ngwananyana eo ho batla mme wa hae. Detellong Boitumelo o ile a mo thusa ho fumana mme wa hae. Mme wa ngwananyana eo o ne a thabile haholo ha a bona moradinyana wa hae.

Ho Bala Ka Tataiso Ya Sehlopha

Metsotso e 30

DIHLOPHA: _____

- 1 Dudisa baithuti bohle ka **Leqephe la tshebetso la ho Bala 4**.
- 2 Hlalosetsa baithuti bohle **mosebetsi wa 1** wa **Laboraro**.
- 3 Bitsa sehlopha sa pele ho tllilo sebetsa le wena.
- 4 Kamora metsotso e 15, ba kgutlisetse ditulong tsa bona.
- 5 Etsa **Mosebetsi wa Phetoho ya ho Bala**.
- 6 Hlalosetsa baithuti bohle **Mosebetsi wa 2** wa **Laboraro**.
- 7 Bitsa sehlopha sa bobedi ho tllilo sebetsa le wena.
- 8 Tlatsa tereka ya hao ho bontsha dihlopha tseo o di mametseng, le seo ba se badileng.
- 9 Ngola diphetoho tse ka etswang dihlopheng tsa ho bala kapa mesebetsing ya ho bala.

Labone

Tlhokomediso Ya Medumo Le Medumo:

Metsotso e 15

Ho Arola Le Ho Kopanya Medumo/Mantswe

SEO KE SE ETSANG...

- 1 Qala ka lentswe ho tswa thutong ya Labobedi
- 2 Qapodisa lentswe: **mpone**
- 3 Arola lentswe ho ya ka modumo ya lona: /**mp**/-/**o**/-/**n**/-/**e**/
- 4 Qapodisa modumo o qalang lentswe: /**mp**/
- 5 Qapodisa modumo wa bobedi wa lentswe: /**o**/
- 6 Qapodisa modumo wa boraro wa lentswe: /**n**/
- 7 Qapodisa modumo o qetelang lentswe: /**e**/
- 8 Ngola lentswe tlapangollong: **mpone**
- 9 Bontsha ka ho supa le ho kopanya medumo ho bopa lentswe: /**mpo**/-/**ne**/ = **mpone**
- 10 Pheta hona o sebedisa lentswe ho hlaha thutong ya Laboraro: **ntima**

SEO RE SE ETSANG

- 1 Qala ka lentswe ho tswa thutong ya Labobedi
- 2 Qapodisa lentswe: **mpeha**
- 3 Botsa baithuti hore: ke modumo ofe o qalang lentswe? /**mp**/
- 4 Botsa baithuti hore: ke modumo ofe o wa bobedi lentsweng? /**e**/
- 5 Botsa baithuti hore: ke modumo ofe wa boraro lentsweng? /**h**/
- 6 Botsa baithuti hore: ke modumo ofe o qetellong ya lentswe? /**a**/
- 7 Kopa baithuti ho arola lentswe ka medumo eo le bopilweng ka yona: /**mp**/-/**e**/-/**h**/-/**a**/
- 8 Ngola lentswe: **mpeha**
- 9 Laela baithuti ho kopanya medumo le wena ho bopa lentswe: /**mpe**/-/**ha**/ = **mpeha**
- 10 Pheta hona o sebedisa lentswe ho hlaha thutong ya Laboraro: **ntoma**

LENANEO LA DIFONIKI/MEDUMO LE FAPANENG

Modumo/Medumo: _____

Mantswe: _____

Ho Bala Ka Kopanelo:

Metsotso e 15

Padiso ya bobedi

MAANO A HO BALA: HO AKANYA DINTHO TSE O DI BONANG EMPA O SENA BONNETE BA TSONA

Seratswana	Padiso ya bobedi (Nahana, o bue)
<p><u>Mopresidente a moholo ka ho fetisisa</u></p> <p>Tapiwa le ausi wa hae Bontle ba ile ba dutse dijong tsa mantsiboya mmoho.</p> <p>‘A ko nqoqele ka letsatsi la hao,’ ho rialo Bontle.</p> <p>‘Re ithutile Nalane kajeno. Re ithutile ka mopresidente e moholo ka ho fetisisa ya kileng a phela – Nelson Mandela!’ ho araba Tapiwa.</p> <p>‘Le ithutile eng ka Presidente Nelson Mandela? Hobaneng o nahana hore e ne e le Mopresidente e moholo ka ho fetisisa ya kileng a phela?’ Bontle a botsa ka ho batla ho tseba.</p> <p>‘Mopresidente Mandela o lwanetse tekatekano le tokoloho ya batho ba batshe mme a thusa ho fedisa kgethollo le baetapele ba bang ba baholo. Le ha lefatsheng ka bophara ho nnile ha eba le dipresidente tse ding tse kgolo.’</p> <p>‘Empa titjhere wa ka o re e ne e le yena a moholo ka ho fetisisa!’ ho rialo Tapiwa.</p> <p>‘Ao ke maikutlo a titjhere wa hao,’ ho rialo Bontle.</p> <p>‘O mpoelletse lebaka le etsang hore o nahane hore Nelson Mandela e ne e le mopresidente a moholo empa ha o so ntlhalosetse hore hobaneng o nahana hore o e ne e le <i>mopresidente a moholo ka ho fetisisa lefatsheng.</i>’</p>	<p>Oho! Ke akanya hore Tapiwa o nahana hore Nelson Mandelake mopresidente e moholo ka ho fetisisa hobane titjhere wa hae a boletse jwalo. Ke akanya hore o nahana hore seo ke taba ya nnete – e le mohopolo feela.</p>
<p>Tapiwa o ile a ba le dipelaelo hore Nelson Mandela ke Mopresidente ya moholo ka ho fetisisa lefatsheng. O ile a nka qeto ya hore o hloka ho ba le tsebo e fetang eo.</p>	<p>Ke akanya hore Tapiwa o ikutlwa a se a se na bonnete ba maikutlo ao. Ke a ipotsa hore na o na le tlhahiso leseding e lekaneng hore le yena a ka iketsetsa maikutlo eo e leng a hae.</p>
<p>Hoseng hwa tsatsi le hlhlamang, Tapiwa o ile a fumana moholwane wa hae a ntse a itokisetsa ho ya mosebetsing.</p> <p>‘Ofentse, ebe Nelson Mandela e ne e le Mopresidente a moholo ho fetisisa lefatsheng?’ Ho botsa Tapiwa.</p>	<p>Ke akanya hore Tapiwa o ya ho Ofentse ho fumanana tlhahiso leseding ya hore ebe Nelson Mandela e ne e le mopresidente e moholo ka ho fetisisa a kileng a phela lefatsheng. Empa ha ke nahane hore o ile a fumana tlhahiso leseding e lekaneng hore le yena a be le maikutlo eo e leng a hae.</p>

Seratswana	Padiso ya bobedi (Nahana, o bue)
<p>'Ho na le dintho tse ngata tse molemo tseo a di entseng, jwaloka ho lwanela tekatekanono le tokoloho,' ho rialo Ofentse a ntse a nahana. 'Empa ha ke tsebe hore na e ne ebe e ne e le yena mopresidente a moholo ka ho fetisisa a lefatsheng – ntho eo ke maikutlo feela.'</p>	
<p>Ditshwaelo tsa Ofentse di entse hore Tapiwa a utlwe a sena bonnete le ho fetisisa pele hore Nelson Mandela e ne e le mopresidente e moholo ka ho fetisisa lefatsheng ka bophara.</p>	<p>Ke akanya hore Tapiwa ha a na tsebo e lekaneng ho ka dipresidente tse ding hore a ka nka qeto ya hore Nelson Mandela e ne e le yena mopresidente a moholo ka ho fetisisa lefatsheng.</p>
<p>Tapiwa o ile a fumana moahisane wa habo Mamodiba a dutse kantle letsatsing. 'Mmangwane, ebe Tata Mandela e ne e le Mopresidente a moholo ka ho fetisisa lefatsheng?' Tapiwa a botsa.</p> <p>'Ke nahana hore Madiba e ne e le monna le mopresidente ya moholo – o ile a re tlisa ho Afrika Borwa e lokolohileng' a rialo. 'Empa mohlomong ha se yena mopresidente a moholo ka ho fetisisa.'</p> <p>'Hobaneng?' Tapiwa a botsa.</p> <p>'Nnete ke hore tekatekano e ntse e le siyo naheng ya rona,' a rialo.</p> <p>'Tekatekano ke eng?' ho botsa Tapiwa</p> <p>'Tekatekano ke ha ho na le dintho tse ngata tse leeme. Afrika Borwa ho na le batho ba bangata ba batsho ba ntseng ba sena lefatshe la bona leo ba ileng ba le nkelwa, batho ba bang ba bangata ba ntse ba phela ka bofuma, ba hloka mesebetsi kapa matlo ao e leng a bona,' a hlalosa.</p>	<p>Ke akanya hore le ha Nelson Mandela e ne e le Presidente e kgolo, o ne a sa phethahala. Le yena e ne e le motho jwalo fela ka batho ba bang. Ha ho na motho ya phethahetseng. Kaofela ha rona re na le bofokodi bo itseng kapa re ka etsa dintho tse itseng betetshana.</p>
<p>Jwale Tapiwa o ile a ikutlwa a ferekane le ho feta. Batho ba bang ba dumela hore Nelson Mandela o lwanetse tekatekano le tokoloho. Empa ba bang bona ba dumela hore ha a etsa ho lekaneng ho ka fedisa ho se tekatekano!</p>	<p>Ke akanya hore Tapiwa o hloka tlhahiso leseding e fetang eo. O hloka dintlha. O fumana feela maikutlo a batho.</p>
<p>Kamora nakwana tsatsing leo, Tapiwa o ile a ya laeboraring ho ya sebedisa komporo. O ile a kena ho Google mme a tlanyatsa 'mopresidente e moholo ka ho fetisisa'.</p> <p>Setshwantsho sa monna ya tsofetseng ya bitswang Abraham Lincoln se ile sa hlaha.</p> <p>Setshwantsho sa Barack Obama se ile sa hlaha.</p> <p>Empa ha ho a ka ha hlaha setshwantsho sa Nelson Mandela.</p> <p>Tapiwa o ile a ipotsa hore na hobaneng ho hlaha dipresidente tsa Amerika feela.</p>	<p>Ke akanya hore Tapiwa o a eellwa hore o be Mopresidente ya moholo ka ho fetisisa o tlamehile ho ba betere ho ba betere ho feta dipresidente tse ding tse kileng tsa phela.</p>

Seratswana	Padiso ya bobedi (Nahana, o bue)
<p>Tapiwa o ile a tlanyatsa 'presidente e kgolo Afrika'. Lebitso la Nelson Mandela le ile la hlaha pele! Empa le ne le se leng, le na le a mang – e ne e le lenane le letelele la baetapele ba baholo ba Afrika: Nelson Mandela, Kwame Nkrumah, Patrice Lumumbe, Thomas Sankara, Haile Selassie le ba bang. Tapiwa o ile a tobetsa sehokelong seo yaba o qalella ho bala.</p>	<p>Ke akanya hore Inthanete e thusa Tapiwa ho elellwa hore o hloka tlhahiso leseding e fetang eo pele a ka ba le maikutlo a hae.</p>
<p>Tseleng e kgutlelang hae, Tapiwa o ile a nahana ka baetapele ba baholo ba Afrika bao a ba fumaneng Google. O ile a hloka bonnete le ho feta ka hore Nelson Mandela ke Mopresidente e moholo ka ho fetisisa. Mohlomong e ne e le Kwame Nkrumah, a lwanetseng hore Ghana e fumane boipuso? Mohlomong e ne e le Thomas Sankara, a lwanetseng tekatekano ya bong jwalo ka moetapele wa Burkina Faso? Yaba o a ipotsa hore na batho ba tla reng ka bona – mohlomong le bona ba ne ba sa phethahala.</p>	<p>Ke nahana hore Tapiwa o a elellwa hore ha ho moetapele a le mong a phethahetseng ho sa kgathaletsehe hore na o moholo ho le hokae, batho ba ka ba le maikutlo a fapaneng ka bona.</p>
<p>'Ke nkile qeto ya hore ha ke tsebe hore Nelson Mandela e ne e le Mopresidente ya moholo ka ho fetisisa,' Tapiwa a bolella Bontle mantsiboyeng ao kamora dijo. 'Ke tlamehile ho etsa dipatlisiso tse ding tse fetang mona.'</p> <p>Bontle o ile a bososela. Ngwanabo o ne a ithutile thuto e bohlokwa.</p>	<p>Ke akanya hore Tapiwa o ithutile hore ho bile le dipresidente le baetapele ba bang ba bangata ba baholo. O hloka lesedi le fetang leo pele a ka ba le maikutlo a hae ka hore na ke mang Presidente e kgolo ka ho fetisisa.</p>

Dipotso tsa tlhakisetso	Dikarabo tse lebelletsweng
Ke bomang ba bolelletseng Tapiwa ka maikutlo a bona ka Nelson Mandela?	Ke titjhere wa hae, ausi wa hae Bontle, abuti wa hae Ofentse le moahisane wa hae Mamodiba ba mo bolelletseng maikutlo a bona.
Hobaneng Tapiwa a ne a nahana hore Nelson Mandela ke mopresidente ya moholo ka ho fetisisa	Hobane titjhere wa hae o itse ke mopresidente a moholo ho fetisisa.
Potso Hobaneng/Potso ya maikutlo	Dikarabo tse lebelletsweng
Hobaneng Tapiwa a ile a eellwa hore o hloka ho etsa dipatlisiso tse fetang moo?	<ul style="list-style-type: none"> Hobane o ile a eellwa hore e ne e mpa e le maikutlo a titjhere ya hae hore Nelson Mandela ke Mopresidente ya moholo ka ho fetisisa. Hobane o ile a eellwa hore batho ba na le maikutlo a fapaneng a hore na ebe Nelson Mandela e ne e le Mopresidente e moholo ka ho fetisisa. Hobane o ne a sa kgone ho hlalosa hobaneng a ne a nahana hore Nelson Mandela ke Mopresidente e moholo ka ho fetisisa. Hobane a eelletswe hore ho na le dipresidente tse ngata tse kgolo – mme ke ka hoo a leng a hloka bonnete hore Nelson Mandela ke mopresidente e moholo ka ho fetisisa. Hobane o eelletswe hore o hloka ho ba le maikutlo ao e leng a hae ho ena le ho nka a titjhere ya hae. O ithutile hore o hloka tlhahiso leseding e fetang pele a ka eba le maikutlo ao e leng a hae ka ho itseng.

Ho Bala Ka Tataiso Ya Sehlopha

Metsotso e 30

DIHLOPHA: _____

- 1 Dudisa baithuti bohle ka **Leqephe la Tshebetso la ho Bala 4**.
- 2 Hlalosetsa baithuti bohle mosebetsi wa 1 wa **Labone**.
- 3 Bitsa sehlopha sa pele ho tllilo sebetsa le wena.
- 4 Kamora metsotso e 15, ba kgutlisetse ditulong tsa bona.
- 5 Etsa **mosebetsi wa phetoho wa ho bala**.
- 6 Hlalosetsa baithuti bohle mosebetsi wa 2 wa **Labone**.
- 7 Bitsa sehlopha sa bobedi ho tllilo sebetsa le wena.
- 8 Tlatsa tereka ho bontsha dihlopha tse o di mametseng, le seo ba se badileng.
- 9 Ngola diphetoho tse ka etswang dihlopheng tsa ho bala kapa mesebetsing ya ho bala.

Labohlano

Mesebetsi Ya Molomo

Metsotso e 15

TLOTLONTSWE YA MOKOTABA

- 1 Ruta o sebedisa PATS
- 2 Bapatsa mantswe le ditshwantsho tjhateng ya Tlotlontswe ya Mokotaba.
 - laeborari
 - moetapele
 - elellwa

Raeme kapa pina	Diketso
Lebitso la, sefane, le seboko sa ka	<i>Ipetse sefubeng makgetlo a mararo</i>
Dipuo tse fapaneng tseo re di buang lapeng	<i>Beha letsoho ka pela molomo o bontshe ketso ya ho bua</i>
Moo batswadi ba ka ba tswang teng, le moo ke hlahetseng teng.	<i>Hetla o supe morao ebe o sheba pele o ipetse sefuba</i>
Tsela eo baholoholo le badimo ba ka ba neng ba phela ka yona.	<i>Bua o shebile pele empa o supe morao ka monwana o motona</i>
Meetlo le diketsahalo tse fetileng	
Tsena tsohle ke karolo ya nalane ya ka.	<i>Ipetse sefuba o bontshe hore o motlotlo</i>

BEKE 4

PUISANO YA SERATSWANA SE BADILWENG KA KOPANELO

- 1 Ngola foreimi ya puisano tlapangolong
Paleng ena...
Tapiwa o ithutile hore...
Mohopolo ke...
- 2 Balla baithuti foreimi ya puisano.
- 3 Arola baithuti ka **dihlotshwana tse nyane**.
- 4 Bolella baithuti hore e mong le e mong a fumane monyetla wa ho phehisa puisanong.
- 5 Laela baithuti ho mamela ka hlooko.
- 6 Kopa baithuti ba fapaneng kapa sehlopha se itseng sa baithuti ho abelana le wena dikarabo tsa bona.
- 7 Ha dikarabo di sa nepahala, di lokise.
- 8 Leboha baithuti ka diphehiso tsa bona.

Tlhokomediso Ya Medumo Le Medumo:

Metsotso e 15

Popo Ya Mantswe

Ngola lenane tlapangolong le bontshang medumo eo ba ithutileng yona nako e fetileng mmoho le medumo ya thuto ya Labobedi le Laboraro.

mp	nt	a
o	e	n
h	t	m
i	u	k

ETSA KA HO BONTSHA

- 1 Hopotsa baithuti ka medumo ya beke: **/mp/** le **/nt/**
- 2 Etsa boikgopotso ba medumo yohle le ho e kopanya tlapangolong.
- 3 Neha baithuti metsotso e 3 ho bopa mantswe a mangata kamoo ba ka kgonang ka ho sebedisa medumo le ho kopanya medumo e ka hodimo.
- 4 Bontsha baithuti hore ba ka bopa mantswe ka modumo o korotsweng, jwaloka: **/nt/-/o/-/m/-/a/ = ntoma**
- 5 Hopotsa baithuti hore ba ka bopa mantswe ka ho sebedisa medumo ofe kapa ofe – ha ho hlokehe hore ba sebedise **/mp/** kapa **/nt/**
- 6 Bontsha baithuti hore ba ka bopa lentswe le leng jwang, jwaloka: **/h/-/e/-/m/-/a/ = hema**

HO ETSWANG KE BAITHUTI

- 1 Bolella baithuti ho bula dibuka tsa bona tsa ho ngolla ebe ba ngola sehloho sena: **mp, nt**
- 2 Laela baithuti ho ba qala ho ngola.
- 3 Neha baithuti metsotso e 3 ho fumana le ho bopa mantswe ka bongata kamoo ba ka kgonang.
- 4 Dumella baithuti ho tshwaya mosebetsi wa bona. Bontsha baithuti tsela ya ho bopa mantswe ana (le amang): **mpa, mpone, mpeha, nta, ntate, ntoma, ntiha, ntima, hema, hoko, kena, mmone**

LENANEO LA DIFONIKI/MEDUMO LE FAPANENG

Modumo/Medumo: _____

Mantswe: _____

Ho Bala Ka Kopanelo:

Metsotso e 15

Diketsahalo ka mora ho bala

LEANO LA KUTLWISISO: KAKARETSO

KAKARETSO YA PALE KA HO NGOLA KAPA KA MOLOMO

- 1 Hlalosetsa baithuti hore ba tla nahana ka karolo tse bohlokwa tsa pale e badilweng.
- 2 Re tla boela re etse ditekolo tseo re ka di etsang ka Tapiwa.
- 3 Ngola foreimi ya kakaretso tlapangolong.
- 4 Laela baithuti ho sebedisa foreimi ho araba dipotso:
Pale ena e nthusitse ho ithuta ka dintlha tsa nnete le mohopolo feela hobane...
Ke ratile...
Tapiwa o ithutile hore...
- 5 Hlalosetsa baithuti hore ba keke ba kgona ho bua sohle ka seratswana – ba tla tshwanela ho kgetha karolo tse bohlokwa.
- 6 Bontsha ka ho etsetsa baithuti mohlala wa hao. Ka mokgwa ona: **Pale ena e nthusitse ho ithuta ka dintlha tsa nnete le mohopolo feela hobane** Tapiwa o eletswe hore o entse phoso ka ho nka taba eo titjhere wa hae a e buileng ele ntlha ya nnete, le ha e ne e le mohopolo feela. Ke ithutile hore batho bohle ba ka eba le mohopolo oo e leng wa bona. **Ke ratile** ha Tapiwa a eya laaborari ho ya ho thola lesedi le feteletseng. **Tapiwa o ithutile hore** ho na le bapresidente ba bangata mme ho thata ho kgetha mopresidente ya moholo ka ho fetisisa.
- 7 Bontsha baithuti setshwantsho ho tswa bukeng e kgolo.
- 8 Efa baithuti monyetla wa ho nahana ka karolo tse bohlokwa tsa seratswana.
- 9 Laela baithuti ho **buisana ka bobedi** mme ba abelane kakaretso **tsa bona** le molekane. **(Ba se ke ba bua ka seo titjhere e se buileng . Sena e be mehopolo ya bona ya sethatong!)**
- 10 Bitsa baithuti ho kgobokana.
- 11 Kopa baithuti ba 1–2 ho arolelana le baithuti ba bang dikakaretso tsa bona.
- 12 Kopanyanang kakaretso ya phaposiburutelo, ka mokgwa ona: **Pale ena e re thusitse ho ithuta ka dintlha tsa nnete le mehopolo feela hobane** Tapiwa o eletswe hore ha se bohle bat la eba le mohopolo o tshwanang ka hore ke mang mopresidente ya moholo ka ho fetisisa. O eletswe hore ena ke taba ya mohopolo feela ha se ntlha ya nnete. **Re ratile** ha Tapiwa a botsa batho hore ba nahana eng, e le hore a tle a fumane lesedi le batsi. **Tapiwa o ithutile hore** o hloka lesedi le batsi pele a ka eba le mohopolo oo e leng wa hae.

Ho Bala Ka Tataiso Ya Sehlopha

Metsotso e 30

DIHLOPHA: _____

- 1 Dudisa baithuti hantle mme ba sebedise **Leqephe la Tshebetso la ho Bala 4**
- 2 Hlalosetsa baithuti bohle **mosebetsi wa 1 wa Labohlano.**
- 3 Bitsa sehlopha sa pele ho tllilo sebetsa le wena.
- 4 Kamora metsotso e 15, ba kgutlisetse ditulong tsa bona.
- 5 Etsa **Mosebetsi wa Phetoho wa ho Bala.**
- 6 Hlalosetsa baithuti bohle **Mosebetsi wa 2 wa Labohlano.**
- 7 Bitsa sehlopha sa bobedi ho tllilo sebetsa le wena.
- 8 Tlatsa tereka ya hao ho bontsha dihlopha tse o di mametseng, le seo ba se badileng.
- 9 Ngola diphetoho tse ka etswang dihlopheng tsa ho bala kapa mesebetsing ya ho bala.

Boikgopotso ba thuto ya puo pheletsong ya beke

Metsotso e 15

- 1 Dudisa baithuti mmateng pheletsong ya letsatsi.
- 2 Etsa boikgopotso ba thuto ya puo. O ka nna wa kgetha ho kopanya Puo ya Lapeng (HL) le Puo ya Senyesemane (EFAL) ha o etsa boikgopotso bona.
- 3 Hopola ho dumella baithuti ho buisana ka bobedi ka dikarabo tsa bona le balekane ba bona. Kamora moo, kgetha baithuti ba seng ba kae ho abelana dikarabo tsa bona ho baithuti bohle.
- 4 Sebedisa dipotso tse latelang ho tataisa dipuisano tsa thuto ya puo:
 - a **Mmokotaba wa rona wa beke e ne e le ofe?**
 - b **Ke pale dife tseo re di badileng mmoho?**
 - c **Ke mantswe afe a matjha ao o a ratileng bekeng ena?**
 - d **O ithutile eng paleng tseo re di badileng mmoho?**
 - e **Re ngotse ka eng bekeng ena?**
 - f **Tsebo ya hao ya mongolo e ntlafetse jwang bekeng ena?**
 - g **Tsebo ya hao ya ho bala e ntlafetse jwang bekeng ena?**
 - h **Ke eng seo o leng motlotlo ka sona bekeng ena?**
- 5 Qetellong, bolella baithuti ho nahana ka dintho tse pedi tseo ba tla qoqela ba lelapa la bona ka tsona le tseo ba ithutileng tsona bekeng ena le hore tsebo ya bona e ntlafetse hakae?

Hlokomela: mosebetsi ona wa boikgopotso le boitekolo o bohlokwa haholo jwaloka karolo ya thuto. Ka kopo o se ke wa tlola mosebetsi ona wa beke.

Kereiti 2
KOTARA 4
Beke
5

MOKOTABA:
Bohlorisi le
tjhebahalo

Boitokisetso Ba Phaposiburutelo

- 1 Tshimolohong ya beke e nngwe le enngwe, netefatsa hore phaposiburutelo e hlwekile e makgethe.
- 2 Beha DITJHATE TSA PAPATSO YA MANTSWE, mme o tlose tseo o seng o sa di hloke, mme o di boloke hantle.
- 3 Ebe, o hlophisa dipapetlana tsa mantswe le ditshwantsho tsa tlotlontswe ya mokotaba tseo o tla di hloka.
- 4 Fumana o be o lokise dintho bakeng sa lebota la phaposi la mokotaba tse tla kgahla, ho ratwa le ho thabelwa ke baithuti, jwaloka: ditshwantsho tsa batho ba fapaneng ka tjhebahalo le ka seemo lefatsheng ka bophara.
- 5 Etsa diphuphutso inthaneteng ho hlophisetsa mokotaba. jwaloka: tsela tsa ho se be dihlong ka mmele wa hao ka phaposiburutelong.
- 6 Etsa bonnete ba hore buka tsa ho ngolla tsa baithuti le dibuka tsa bona tsa tshebetso tsa DBE di tshwailwe ka ho ikgetha, mme di beilwe ka makgethe.

Mosebetsi Ya Tlatsetso

Mosebetsi ena e ka etswa ke baithuti ka bonngwe ba qetang mosebetsi wa bona ka pele KAPA ha o ntse o etsa tekanyetso le ba bang ba baithuti.

Mosebetsi wa 1: Buka ya tshebetso ya DBE 2: Leqephe la 86, Ha re baleng

Mosebetsi wa 2: Buka ya tshebetso ya DBE 2: Leqephe la 87, Ha re ngoleng

Mosebetsi wa 3: Buka ya tshebetso ya DBE 2: Leqephe la 88–89, Ha re etseng

Mosebetsi wa 4: Taka mme o ngole ka ntho eo o e ratang ka wena.

Mantaha

Mosebetsi Wa Molomo

Metsotso e 15

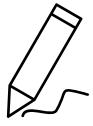
TSEBISA MOKOTABA: FUMANA DINTLHA TSA TSEBO YA PELE

- 1 Bontsha baithuti setshwantsho sa pele paleng bukeng e kgolo: Zweli o bua kgahlano le bohlorisi
- 2 Bolella baithuti hore o tliho qala mokotaba o motjha o bitswang: Bohlorisi le tjhebahalo
- 3 Taka sedikadikwe tlapangolong mme o ngole **mokotaba** ka hara sona mahareng a tlapangollo.
- 4 Botsa baithuti: *ke eng seo le seng le se tseba ka ha mokotaba ona?*
- 5 Ngola mehopolo ya baithuti tlapangolong mmapeng wa mehopolo. Ngola dintlha tse tshwanang mmoho.
- 6 Ha baithuti ba sokola ho fana ka mehopolo ya bona, ba etelle pele ka dipotso tse latelang:
 - a Bohlorisi ke eng?
 - b Tjhebahalo ke eng?
 - c O nahana bohlorisi le tjhebahalo di ya amana jwang?

TLOTLONTSWE YA MOKOTABA

- 1 Ruta o sebedisa (PATS)
- 2 Bapatsa mantswa le ditshwantsho tihateng ya tlotlontswa ya mokotaba.
 - mohlorisi
 - bohlorisi
 - tjhebahalo

Raeme kapa pina	Diketso
Ho hlorsa bana ba bang ha se ntho e lokileng	<i>Bua ka sefahleho se bonahalang se utlwile bohloko.</i>
Le ha ho le monate ho wena, ho bohloko ho bona	
Ho ba soma, ho ba qala, ho ba kgesa, ho ba jella dijo, ho ba tsheha le ho ba rea mabitso a nyenyefatsang.	
HO! EMISA! HO LEKANE!	<i>Otlolla letsoho o ntshe seatla ho bontsha EMA! (stop)</i>

Mongolo

Metsotso e 15

- 1 Bolella baithuti hore ba bule buka tsa bona tsa ho ngolla.
- 2 Bitsetsa baithuti medumo le mantswe ao ba tshwanetseng ho a ngola:
 - a mpa
 - b mpone
 - c mpeha
 - d nta
 - e ntate
 - f ntoma
 - g ntiha
 - h ntima
 - i ntukisa
- 3 Ho tloha moo bolella baithuti ho nka dipene tsa bonatsa mmala ho itshwaela.
- 4 Ngola ka ho hlaka medumo le mantswe tlapangolong.
- 5 Qetellong ya letsatsi bokella dibuka tsa baithuti ele hore o eellwe baithuti ba hlohang thuso kapa tshehetso.

LENANEO LA MONGOLO LE FAPANENG

Modumo/Medumo: _____

Mantswe: _____

Polelo: _____

Ho Bala Ka Kopanelo:

Metsotso e 15

Boitokisetso Pele O Bala

MAANO A KUTLWISISO: HO NOHA/LEPA

- 1 Dudisa baithuti fatshe hodima mmata hore bohle ba kgone ho bona buka e kgolo.
- 2 Bula buka e kgolo paleng ya: Zweli o bua kgahlano le bohlorisi
- 3 Bontsha baithuti ditshwantsho leqephe ka leng ontse o ba botsa hore ba nahana hore ho etsahalang.
- 4 Thusa baithuti ho **ikamahanya ka maikutlo le ditshwantsho**, hore ba be le moelelo o motle wa seo pale e buang ka sona.
- 5 Tsebisa baithuti tlotlontswe e ntjha karolong tse nepahetseng tsa pale.
- 6 Bala pale kaofela hang, o sa kgaotse.

Ngodiso:

Metsotso e 30

Rala O Thale

SEHLOOHO: Ngola ka motho eo a hloriswang ka lebaka la tjhebahalo ya hae.

MOSEBETSI: Ngola pale ya bonyane ba (dipolelo tse 10)

LEANO LA HO RALA: Etsa mmapa wa kelello

TSEBISA SEHLOHO SA MONGOLO.

- 1 Bontsha baithuti hore o **nahana pele o ngola.**
- 2 Ka molomo, hlalosa mohopolo ka pale ya hao, jwaloka:
Ke tlile ho ngola pale ka mophetwa ya hloriswang ka baka la seemo hae. Ka nako tse ding batho ba hlorisetswa hoba molelele kapa hoba mokgutshwane ka seemo. Ke tlile ho etsa mophetwa waka wa sehlooho a be mokgutshwane haholo.

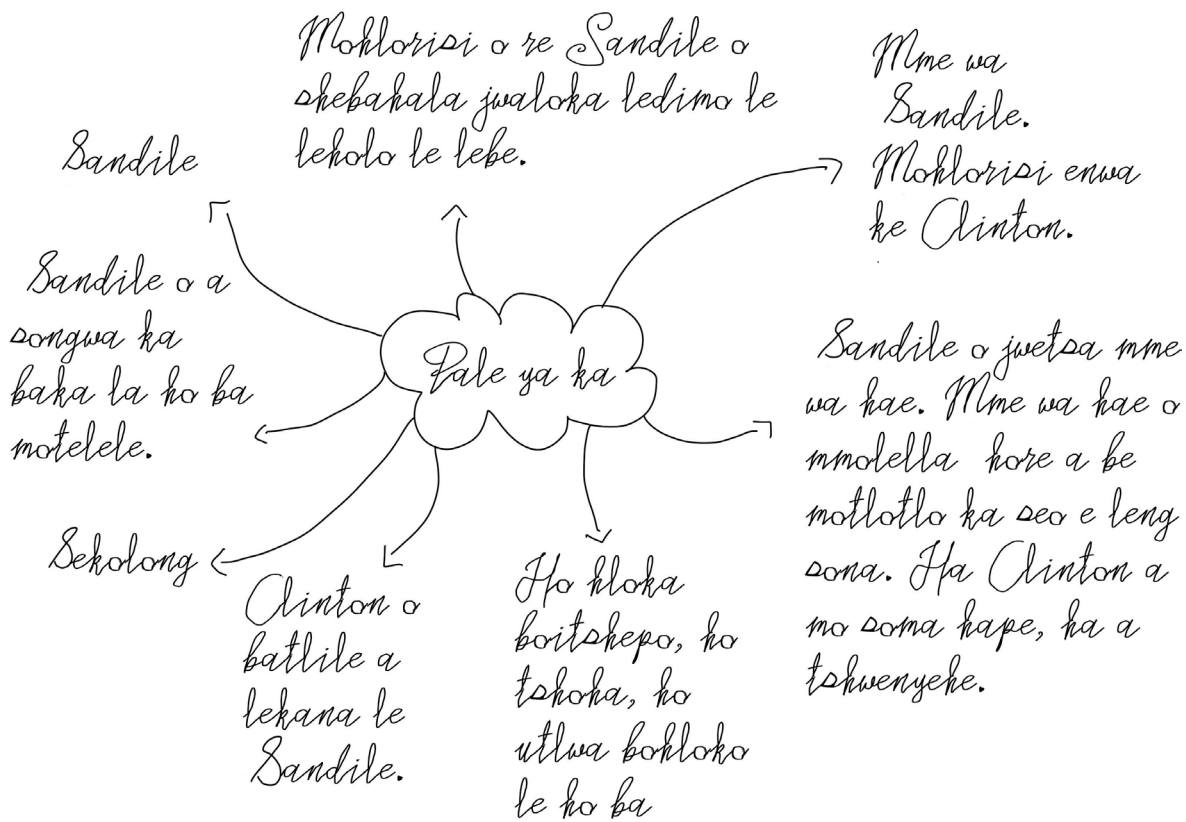
BONTSHA MOKGWA WA HO RALA (SEO KE SE ETSANG)

- 1 Ngola foreimi ya ho rala ka thoko tlapangollo.
- 2 Bontsha baithuti hore lenane le etswa jwang ka ho araba dipotso tse latelang.
- 3 Qetella moralo ka lehlakoreng le leng la tlapangollo.

Mind-map plan			Mind-map		
Ke mang mpohetwa wa sehlooho paleng?	Ke ntho efe e boletsweng paleng?	Na ho na le baphetwa ba bang?	Thandeka. O hloriswa hobane a le mokgutshwane haholo ka seemo.	Mohlorisi ore ho Thandeka o mo kgutshwane.	Motswalle wa hae, Amanda. Mohlorisi ke Nelisiwe.
Bothata ke bofe paleng?	Pale yaka	Bothata bo rarollwa jwang?	Thandeka o hlorisetswa hoba mokgutshwane.	Pale yaka	Amanda o emela motswalle wa hae mme o bolella titjhere. Ebe Nelisiwe o kopa tshwarelo.
Pale e etsahalla hokae?	Na ho na le dintlha tse ding tsa bohlokwa?	Ke mantswe afe a maikutlo paleng ya hao?	Sekolong	Nelisiwe ha a motelele hakaalo ho Thandeka.	Ho ikelellwa, tshaba, halefa

BAITHUTI BA SEBEDISA MOKGWA WA HO RALA (SEO O SE ETSANG)

- 1 Bolella baithuti ho tutubala mme ba nahane ka pale tsa bona. Bothata e tlabang eng paleng ya hao mme bo tla rarolleha jwang?
- 2 Ka mora moo, bolella baithuti ho **buisana** le balekane ka dintlha tsa bona.
- 3 Bontsha baithuti foreimi ya ho rala tlapangollong, o be o ba bolelle ho sebedisa foreimi ena ho rala bongodi ba bona, jwaloka ha o entse.
- 4 Neha baithuti dibuka tsa bona.
- 5 Bolella baithuti ho ngola mehopollo ya bona – ba **seke** ba kopitsa moralo wa hao.
- 6 Ha baithuti ba ntse ba sebetsa, tsamatsamaya ka phaposiburutelong ho tshwara dikopanonyana.

Ho Bala Ka Tataiso Ya Sehlopha

Metsoso e 30

DIHLOPHA: _____

- 1 Dudisa baithuti hantle mme ba sebedise **Leqephe la ho bala la Tshebetso 5**.
- 2 Hlalosetsa baithuti bohle **mosebetsi wa 1 wa Mantaha**.
- 3 Bitsa sehlopha sa pele ho tlilo sebetsa le wena.
- 4 Kamora metsotso e 15, ba kgutlisetse ditulong tsa bona.
- 5 Etsa Mosebetsi wa Phetoho ya ho Bala.
- 6 Hlalosetsa baithuti **mosebetsi wa 2 wa Mantaha**.
- 7 Bitsetsa sehlopha sa bobedi ho wena.
- 8 Tlatsa tereka ya hao ho bontsha hore ke sehlopha sefe seo o se mametseng, le hore ba badileng eng.
- 9 Ngola diphetoho tse ka etswang dihlopheng tsa ho bala kapa mesebetsing ya ho bala.

Labobedi

Tlhokomediso Ya Medumo Le Medumo:

Metsotso 15

Tsebisa Medumo Medumo E Metjha Le Mantswe

TSEBISA MODUMO

- 1 Qapodisa modumo mme o phahamise papetla ya modumo: **/ng/**
- 2 Qapodisa modumo mme o laele baithuti ho phetha modumo ha 3.
- 3 Botsa baithuti hore: Ke mantswe afe a mang a nang le modumo **/ng/** a o ka nahang?
- 4 Sekaseka/buisana le baithuti ka mantswe a mang, jwaloka: **ngola, ngaka, lengolo**

TSEBISA MANTSWE A MATJHA

- 1 Qapodisa lentswe ka leng hodimo ha o ntse o phahamisitse papetlana ya modumo: **ngata, ngola, mongolo, lengolo, lengope, ngaka**
- 2 Bontsha lentswe ka leng ho baithuti, o ntse o le qapodisa.
- 3 Kopa baithuti ho pheta mantswe kamora hao.
- 4 Beha dipapetlana tsa mantswe tjhateng ya papatso ya medumo.

LENANEO LA DIFONIKI/MEDUMO LE FAPANENG

Modumo/Medumo: _____

Mantswe: _____

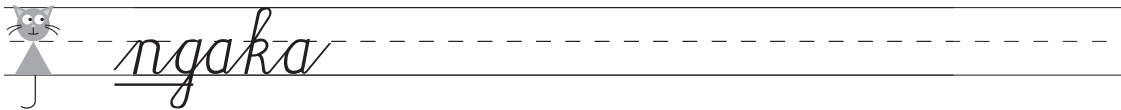
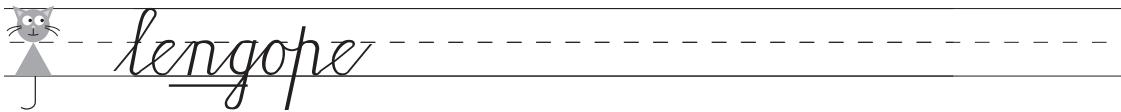
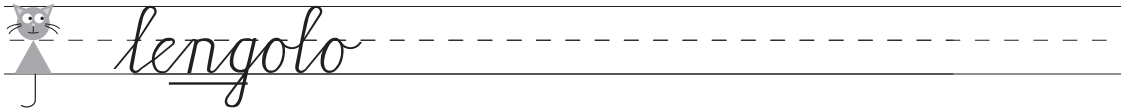
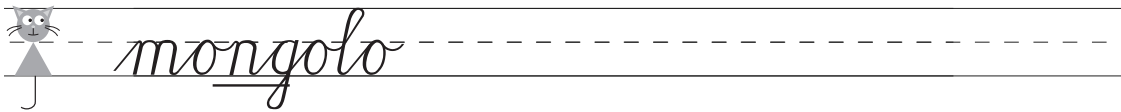
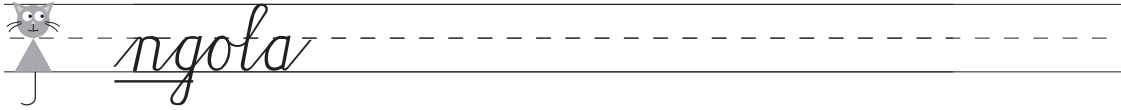
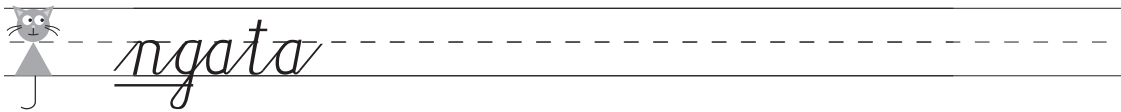
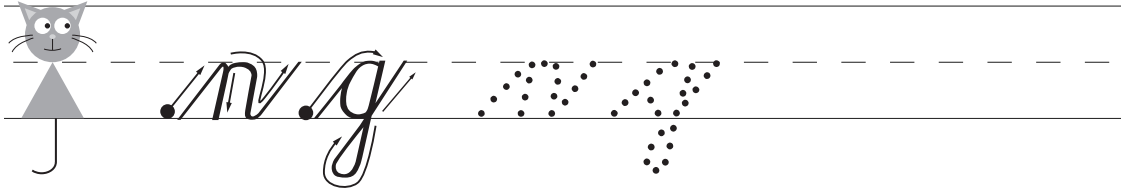
Ngodiso:

Metsotso e 15

Ngodiso Ya Dithlaku Tse Ntjha/ Mantswe A Matjha / Dipolelo Tse Ntjha

- 1 Ruta baithuti mokgwa o nepahetseng wa ho sebedisa dithlaku tse nyanyane le tse kgolo: **ng**
- 2 Bontsha ka ho ngola dithlaku bakeng sa bana ba ngolang ka letsoho le letona ebe o bontsha ba ngolang ka letsoho le letshehadi.
- 3 Ebe o bolella baithuti ho sebetsa le balekane ba bona ho ngola dithlaku mekokotlong ya bona ka menwanwa.
- 4 Kamora sena bolella baithuti ho ngola dithlaku ditafoleng tsa bona ka menwanwa.
- 5 Qetellong, bontsha baithuti tlapangollong hore mantswe le dithlaku di ngolwa jwang.

- 6 Baithuti ebe ba ngola medumo/mantswe/dipolelo dibukeng tsa bona jwalokaha ho ngotswe tlapangolong.
- 7 Baithuti ba tshwanetse ho seha mola ka tlasa modumo o korotsweng mantsweng/ dipolelong tse ngotsweng.

LENANEO LA MONGOLO LE FAPANENG

Modumo/Medumo: _____

Mantswe: _____

Polelo: _____

Ho Bala Ka Kopanelo

Metsotso e 15

Maano a kutlwisiso: Ke a ipotsa/ Ho akanya dintho tse o di bonang empa o sena bonnete ba tsona

Seratswana/tabaa	Padiso ya pele (Nahanela, o bue)
<p>Zweli o bua kgahlano le bohlorisi</p> <p>'Ho ne ho le jwang sekolong kajeno?' Mme wa Zweli a mmotsa ha a ntse a soka pitsa ya papa.</p> <p>'Ho ne... ho le hatle fela,' ho rialo Zweli. O ile a dula setulong se pela tafole.</p> <p>Zweli o ile a nahana ka nako ya kgefutso. O ile a nahana ka Lungi. O ile a nahana kamoo bana ba bang ba neng ba qala Lungi ka teng.</p> <p>'Ha o bonahale o thabile,' ho rialo mma Zweli ha a tlosa pitsa ya papa setofong.</p>	<p>Sheba sefahleho sa Zweli setshwantshong sena. Ke akanya hore ha a ikutlwe monate.</p>
<p>'Ho na le bana ba bang ba neng ba le kgopo ho Lungi,' Lungi a araba.</p> <p>'Hobaneng ba ne ba le kgopo ho Lungi?' mmae a mmotsa.</p> <p>'Ba ne ba re o fumane dieta tsa hae thotobolong,' ho rialo Zweli.</p> <p>'Ba ne ba re o shebahala jwaloka ngwanana ya ditshila wa thotobolong, hobane menwana ya hae e ne e hlodisitse dieteng. O a hopola hore selemong se fetileng dieta tsaka di ne di tabohile, jwalo fela ka tsa Lungi.' ho rialo Zweli.</p>	<p>Ho tswa setshwantshong sena ke akanya hore Zweli le mmae ba bua ka ntho e bohlokwa.</p>
<p>'Ke a ipotsa hore ke eng se o ka se etsang ho ka thusa?' Mmae a mmotsa.</p> <p>Zweli o ile a nahana ka taba ena. 'Mohlomong lekgetlong le latelang, nka bolella bana ba bang ho kgaotsa ho ba kgopo,' a etsa tlhahiso.</p> <p>'Seo ke mohopolo o motle,' ho rialo mmae. 'Ke nahana hore ke seo le wena o ka batlang hore motho e mong a o etsetse sona.'</p>	<p>Ke a ipotsa hore na ebe Zweli o tla nka qeto ya ho emella Lungi?</p>
<p>Ka le hlahlamang, tshepe ya sekolo e ile ya lla. Zweli o ne a ngongorehile. 'Ebe ho tla etsahalang ha ke bolella bana ba bang ba tlohelle ho ba kgopo?' a ipotsa.</p> <p>'Mohlomong ba tla re jeresi ya ka e tswa thotobolong,' a nahana, a bile a sheba fatshe ho bona lesoba le leholo le letsohong la jeresi ya hae.</p> <p>'Mohlomong Sibusiso kapa Lucky, ba tla kgena ba be ba ntwantsha,' a nahana.</p>	<p>Ke a ipotsa hore na ho tla etsahalang ka Zweli ha a emela/buella Lungi?</p>

Seratswana/tabana	Padiso ya pele (Nahanela, o bue)
<p>Eitse ha a tswela kante, Lungi o ne a dutse a le mong. O ne a dutse fatshe a leka ho kwahela dieta tsa hae.</p> <p>Sibusiso le Lucky ba ile ba ya ho Lungi. Bana ba bang ba ile ba bokana moo. 'Ha re bone dieta tsa hao tse ditshila tsa thotobolong,' Lucky a mo qala.</p> <p>'O dula thotobolong na?' Sibusiso a tsheha. Bana ba bang ba ile ba supa ba keketeha.</p>	<p>Ke akanya hore Lungi o leka ho kwahela dieta tsa hae ho di patela bahlorisi.</p>
<p>Zweli o ile a ema ka pela Lungi. 'Kgaotsa ka seo! A rialo. 'Kgaotsa bokgopo bona ba hao.' Pelo ya hae e ne e betsa ka pele. Sefahleho sa hae se ne se utlwahala se futhumetse.</p> <p>Lucky le Sibusiso ba ne ba maketse. Ba ile ba tloha ba tsamaela hole. Bana ba bang ba ile ba latela.</p>	<p>Ke akanya hore Zweli o tshohile ha a buella Lungi. O ngongorehiswa ke hore na bahlorisi ba ka etsa eng!</p>
<p>'Zweli tlo kwano!' Monghadi Maboya a mmita. O ne a eme kante ho phaposi ya hae ya borutelo.</p> <p>'Jowee!' Zweli a nahana, 'Jwale Monghadi Maboya o tlile ho nahana hore ke nna ya neng a le kgopo. Ke lekile ho thusa jwale ke kene mathateng.'</p>	<p>Ke a ipotsa hore na ebe Zweli o mathateng na?</p>
<p>'Ke bone ka moo o ileng wa emela Lungi kateng,' ho rialo Monghadi Maboya.</p> <p>'Ke motlotlo ka wena.' Monghadi Maboya o ile a fa Zweli setikara sa sefahleho se bososelang. 'Ke teng le nna ho thusa'</p> <p>Zweli o ne a sitswa ho itshwara ho ya bolella mme wa hae ka tsatsi la hae.</p>	<p>Ke a ipotsa hore na hobaneng Monghadi Maboya a file Zweli setikara? Ke akanya hore o mo file setikara ho mmontsha ka moo a leng motlotlo ka yena ka teng. Ha ho bonolo ho emela motho kgahlanong le bahlorisi jwalo ka haZweli a entse.</p>

Dipotso tsa tlhakisetsa	Dikarabo tse lebelletsweng
Ke mang ya neng a hlorigwa sekolong?	Lungi o ne a hlorigwa.
O ne a hlorigwa ke mang?	Ke Lucky, Sibusiso le bana ba bang ba neng ba le teng moo.
Ke mang a fileng Zweli setikara?	Ke Monghadi Maboya
Potso 'hobaneng'/Potso ya Maikutlo	Dikarabo tse lebelletsweng
Hobaneng Monghadi Maboya a ile a fa Zweli setikara?	<ul style="list-style-type: none"> Hobane Zweli o bolelletse bana ba bang hore ba seke ba e ba kgopo ho Lungi Hobane Zweli o entse ntho e lokileng. Hobane Monghadi Maboya o motlotlo ka Zweli.

Ho Bala Ka Tataiso Ya Sehlopha

Metsotso e 30

DIHLOPHA: _____

- 1 Dudisa baithuti bohle ka **Leqephe la ho bala la Tshebetso 5**.
- 2 Hlalosetsa baithuti **Mosebetsi wa 1 wa Labobedi**.
- 3 Bitsa sehlopha sa pele ho tllilo sebetsa le wena.
- 4 Kamora metsotso e 15, ba kgutisetse ditulong tsa bona
- 5 Etsa Mosebetsi wa phetolo ya ho bala.
- 6 Hlalosetsa baithuti bothle ka **Mosebetsi wa 2 wa Labobedi**.
- 7 Bitsa sehlopha sa bobedi ho tllilo sebetsa le wena.
- 8 Tlatsa tereka ya hao ho bontsha hore ke sehlopha sefe seo o se mamatseng, le hore ba badile eng.
- 9 Ngola diphetoho tse ka etswang dihlopheng tsa ho bala kapa mesebetsing ya ho bala.

Laboraro

Mesebetsi Ya Molomo

Metsotso e 15

TLOTLONTSWE YA MOKOTABA

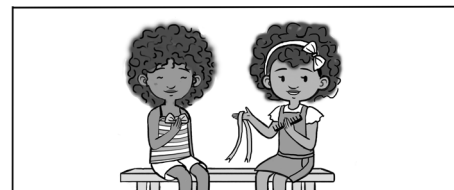
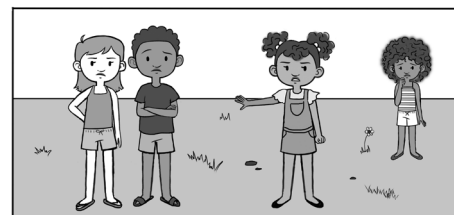
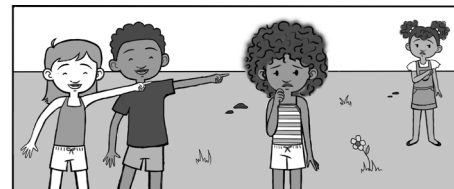
- 1 Ruta o sebedisa PATS
- 2 Bapatsa mantswe le ditshwantsho tjhateng ya tlotlontswe ya Mokotaba.
 - seipone
 - pontsho
 - ho emela

Raeme kapa pina	Diketso
Ho hloriga bana ba bang ha se ntho e lokileng	<i>Bua ka sefahleho se bonahalang se utlwile bohloko.</i>
Le ha ho le monate ho wena, ho bohloko ho bona	
Ho ba soma, ho ba qala, ho ba kgesa, ho ba jella dijo, ho ba tsheha le ho ba rea mabitso a nyenyefatsang.	
HO! EMISA! HO LEKANE!	<i>Otlolla letsoho o ntshe seatla ho bontsha EMA! (stop)</i>

BEKE 5

HO PHETA DIPALE KA BOIQAPELO/BOKGONI (BEKE YA PELE YA MOKOTABA)

- 1 Arola baithuti ka dihlotshwana tse nyane.
- 2 Neha sehlopha ka seng leqephe la ditshwantsho la ho petha pale ka boiqapelo/bokgoni ba bona.
- 3 Bolella baithuti ho nahana ka pale e tla tsamaelana le ditshwantsho.
- 4 Neha baithuti motsotso kapa e mmedi ho nahana ka mehopolo ya bona.
- 5 Kamorao ho seo, moithuti ka mong sehlotshwaneng a fumane monyetla wa ho phehisa kutlwisiso ya hae ka pale.
- 6 Hopotsa baithuti hore pale tsa bona di tshwanetse ho kgahlisa, le ho tsamaelana le ditshwantsho!
- 7 Hopotsa baithuti ho mamela dipale tsa ba bang ka hlooko.
- 8 Leboha baithuti ka ho abelana le balekane ba bona dipale tsa bona.

Tlhokomediso Ya Medumo Le Medumo:

Metsotso e 15

Tsebisa Medumo E Metjha Le Mantswe A Matjha

TSEBISA MODUMO

- 1 Qapodisa modumo mme o phahamise papetla ya modumo: /ny/
- 2 Qapodisa modumo mme o laele baithuti ho pheta modumo ha 3.
- 3 Botsa baithuti hore: Ke mantswe afe a mang a nang le modumo /ny/ a o ka nahang?
- 4 Sekaseka/buisana le baithuti ka mantswe mang, jwaloka: **nyoko, nyeka, monyadi**

TSEBISA MANTSWE A MATJHA

- 1 Qapodisa lentswe ka leng hodimo le ka ho hlaka o ntse o phahamisa papetlana ya lentswe: **nyala, nyeka, nyoko, nyanya, lenyalo, monyadi**
- 2 Bontsha baithuti lentswe ka leng, o ntse o le qapodisa.
- 3 Kopa baithuti ho pheta mantswe kamora hao.
- 4 Beha dipapetlana tsa mantswe tjhateng ya papatso ya medumo.

LENANEO LA DIFONIKI/MEDUMO LE FAPANENG

Modumo/Medumo: _____

Mantswe: _____

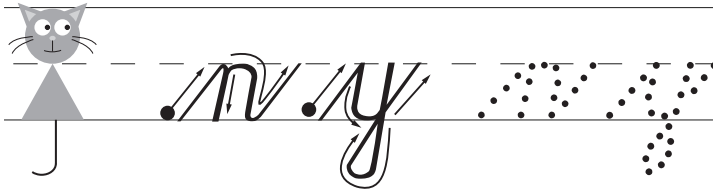

Mongolo:

Metsotso e 15

Ngola (di)tlhaku tse ntjha / mantswe a matjha / dipolelo tse ntjha

- 1 Ruta baithuti mokgwa o nepahetseng wa ho sebedisa ditlhaku tse nyanyane le tse kgolo: **ny**
- 2 Bontsha ka ho ngola ditlhaku bakeng sa bana ba ngolang ka letsoho le letona ebe o bontsha ba ngolang ka letsoho le letshehadi.
- 3 Ebe o bolella baithuti ho sebetsa le balekane, ho ngola ditlhaku mekokotlong ya bona ka menwana.
- 4 Ka mora hona ,bolella baithuti ho ngola ditlhaku ka menwana hodima tafole tsa bona
- 5 Qetellong bontsha baithuti tlapangollong hape hore dithlaku le mantswe di ngolwa jwang
- 6 Baithuti ba tshwanetse ho kopolla modumo/ mantswe/ dipolelo dibukeng tsa bona.
- 7 Baithuti ba tshwanetse ho seha mela ka tlasa modumo o korotsweng mantsweng / kapa dipolelong tse ngotsweng.

 nyala

 nyeka

 nyoko

 nyanya

 lenyalo

 monyadi

LENANEO LA MONGOLO LE FAPANENG

Modumo/Medumo: _____

Mantswe: _____

Polelo: _____

Ngodiso:

Metsotso e 30

Rala O Thale

SEHLOOHO: Ngola ka motho eo a hloriswang ka lebaka la tjhebahalo ya hae.

MOSEBETSI: Ngola pale ya bonyane ba (dipolelo tse 10)

FOREIMI YA HO NGOLA

Seratswana sa 1

Hang... (*re bolelle ka baphetwa le moo pale e etsahallang teng.*)

...o ne a hloriswa hobane... (*hlalosa bothata*)

'...' ho rialo mohlorisi. (*ngola se boletsweng ke mohlorisi*)

...o ile a ikutlwa...

Seratswana sa 2

Yaba... (*hlalosa kamoo bothata bo rarollwang ka teng*)

'...' o ile are... (*kenyeletsa ntho e boletsweng*)

Qetellong... (*batho ba nahana eng ka mophetwa wa sehlooho?*)

BOITOKISO: Pele ho thuto ya ho ngola, ngola moralo oo o o entseng ka Mantaha tlapangolong.

HO BONTSHA KA HO E TSA TSAMAIISO YA HO THALA (SEO KE SE ETSANG)

- 1 Hopotsa baithuti ka moralo oo o o entseng Mantaha.
- 2 Bala moralo wa hao o ngotsweng tlapangolong.
- 3 Ebe o bala foreimi ya ho ngola le baithuti.
- 4 **Bontsha baithuti kamoo ditsejana tsa ho qotsa di sebediswang ka teng ho kenyeletsa puo e tobileng ya motho paleng ya bona.**
- 5 Bontsha ka moo o tla phethela foreimi ya ho ngola o sebedisa moralo wa hao, jwaloka: **Ho ne ho ena** le ngwanana ya bitswang Thandeka. O ne a le bohlale ebile a le mosa ho bohle. Empa Thandeka **o ne a hloriswa ke ngwanana ya bitswang Nelisiwe ka lebaka** la seemo sa hae. 'O mokgutshwane!' **ho rialo mohlorisi** ho yena. Mohlorisi o ile a sutumeletsa fatshe. Thandeka o ne a ikutlwa a tshohile hore Nelisiwe o tlile ho mo lematsa.
Yaba, ka tsatsi le leng Amanda motswalle wa Thandeka o ile a bona Nelisiwe a sutumeletsa Thandeka fatshe. Amanda o ile a ya ho titjhere. 'Neli o hlorisa Thandeka,' Amanda a rialo ho titjhere. Titjhere o ile a jwetsa Nelisiwe hore a kgaotse, mme a sireletsa Thandeka. **Qetellong**, Thandeka o ile a tseba hore ha hona letho le phoso ka hoba mokgutshwane.

BAITHUTI BA PHETHELA TSAMAIISO YA HO THALA (SEO O SE ETSANG)

- 1 Neha baithuti dibuka tsa ho ngolla.
- 2 Laela baithuti ho ngola letsatsi le sehlooho: **Pale yaka: Moralo**
- 3 Bolella baithuti ho fumana moralo wa bona wa Mantaha le ho nahana ka dintlha tsa bona.
- 4 Laela baithuti ho phethela foreimi ya ho ngola ba sebedisa moralo wa bona.
- 5 Bolella baithuti hore ba ka eketsa dipolelo haeba ba sana le nako.
- 6 Hopotsa baithuti ka mekgwa eo ba ka e sebedisang ho ba thusa.
- 7 Ha baithuti ba ntse ba ngola tsamatsamaya ka phaposiburutelong ho thusa ba sokolang.

Pale ya ka: Moralo

Ka tatsi le leng ho ne ho na la moshanyana ya bitsang Sandile. O ne a na le bokgoni dipapeding.

sandile o ne a songwa ke moshanyana ya bitwang Clinton hobane o ne a le motalele.

“Ekare o ledimo le leholo le lebe,” ho rialo Clinton Sandile o ne a utlwile bokhoko ebile a swabile.

Serapa sa 2

Yaba Sandile o juetsa me wa hae hore na Clinton o etseng.

“O lokela ho dullu o le motlotlo ka seo o leng sona le ka moo o leng ka teng,” mae a mmolela.

Detellong Sandile o eli a ehlwa hore Clinton o getwa ke mona, mme ka a ka a mo dumela hore a mo tshwenye hape. Clinton o ile a kgaotsa ho soma Sandile.

Ho Bala Ka Tataiso Ya Sehlopha

Metsotso e 30

DIHLOPHA: _____

- 1 Dudisa baithuti bohle ka **Leqephe la tshebetso la ho Bala 5**.
- 2 Hlalosetsa baithuti bohle **mosebetsi wa 1** wa **Laboraro**.
- 3 Bitsa sehlopha sa pele ho tllilo sebetsa le wena.
- 4 Kamora metsotso e 15, ba kgutlisetse ditulong tsa bona.
- 5 Etsa **Mosebetsi wa Phetoho ya ho Bala**.
- 6 Hlalosetsa baithuti bohle **Mosebetsi wa 2** wa **Laboraro**.
- 7 Bitsa sehlopha sa bobedi ho tllilo sebetsa le wena.
- 8 Tlatsa tereka ya hao ho bontsha dihlopha tseo o di mametseng, le seo ba se badileng.
- 9 Ngola diphetoho tse ka etswang dihlopheng tsa ho bala kapa mesebetsing ya ho bala.

Labone

Tlhokomediso Ya Medumo Le Medumo:

Metsotso e 15

Ho Arola Le Ho Kopanya Medumo/Mantswe

SEO KE SE ETSANG...

- 1 Qala ka lentswe ho tswa thutong ya Labobedi
- 2 Qapodisa lentswe: **ngola**
- 3 Arola lentswe ho ya ka modumo ya lona: /ng/-/o/-/l/-/a/
- 4 Qapodisa modumo o qalang lentswe: /ng/
- 5 Qapodisa modumo wa bobedi wa lentswe: /o/
- 6 Qapodisa modumo wa boraro wa lentswe: /l/
- 7 Qapodisa modumo o qetelang lentswe: /a/
- 8 Ngola lentswe tlapangollong: **ngola**
- 9 Bontsha ka ho supa le ho kopanya medumo ho bopa lentswe: /ngo/-/la/ = **ngola**
- 10 Pheta hona o sebedisa lentswe ho hlaha thutong ya Laboraro: **nyoko**

SEO RE SE ETSANG

- 1 Qala ka lentswe ho tswa thutong ya Labobedi
- 2 Qapodisa lentswe: **ngaka**
- 3 Botsa baithuti hore: ke modumo ofe o qalang lentswe? /ng/
- 4 Botsa baithuti hore: ke modumo ofe o wa bobedi lentsweng? /a/
- 5 Botsa baithuti hore: ke modumo ofe wa boraro lentsweng? /k/
- 6 Botsa baithuti hore: ke modumo ofe o qetellong ya lentswe? /a/
- 7 Kopa baithuti ho arola lentswe ka medumo eo le bopilweng ka yona: /ng/-/a/-/k/-/a/
- 8 Ngola lentswe: **ngaka**
- 9 Laela baithuti ho kopanya medumo le wena ho bopa lentswe: /nga/-/ka/ = **ngaka**
- 10 Pheta hona o sebedisa lentswe ho hlaha thutong ya Laboraro: **nyanya**

LENANEO LA DIFONIKI/MEDUMO LE FAPANENG

Modumo/Medumo: _____

Mantswe: _____

Ho Bala Ka Kopanelo:

Metsotso e 15

Padiso ya bobedi

MAANO A HO BALA: HO AKANYA DINTHO TSE O DI BONANG EMPA O SENA BONNETE BA TSONA

Seratswana	Padiso ya bobedi (Nahana, o bue)
<p>Zweli o bua kgahlano le bohlorisi</p> <p>'Ho ne ho le jwang sekolong kajeno?' Mme wa Zweli a mmotsa ha a ntse a soka pitsa ya papa.</p> <p>'Ho ne... ho le hatle fela,' ho rialo Zweli. O ile a dula setulong se pela tafole.</p> <p>Zweli o ile a nahana ka nako ya kgefutso. O ile a nahana ka Lungi. O ile a nahana kamoo bana ba bang ba neng ba qala Lungi ka teng.</p> <p>'Ha o bonahale o thabile,' ho rialo mma Zweli ha a tlosa pitsa ya papa setofong.</p>	<p>Ke akanya hore Zweli o utlwile bohloko hobane o nahanne kamoo Lungi a neng a qalwa ka teng.</p>
<p>'Ho na le bana ba bang ba neng ba le kgopo ho Lungi,' Lungi a araba.</p> <p>'Hobaneng ba ne ba le kgopo ho Lungi?' mmae a mmotsa.</p> <p>'Ba ne ba re o fumane dieta tsa hae thotobolong,' ho rialo Zweli.</p> <p>'Ba ne ba re o shebahala jwaloka ngwanana ya ditshila wa thotobolong, hobane menwana ya hae e ne e hlodisitse dieteng. O a hopola hore selemong se fetileng dieta tsaka di ne di tabohile, jwalo fela ka tsa Lungi.' ho rialo Zweli.</p>	<p>Ke akanya hore Zweli o ngongorehiswa ke ha a nahana ka nako eo le yena a neng a rwala dieta tse nang le masoba, jwalo fela ka Lungi. O nahana hore bahlorisi bana ba ne ba ka nne ba mo qadile le yena jwalo fela ka Lungi!</p>
<p>'Ke a ipotsa hore ke eng se o ka se etsang ho ka thusa?' Mmae a mmotsa.</p> <p>Zweli o ile a nahana ka taba ena. 'Mohlomong lekgetlong le latelang, nka bolella bana ba bang ho kgaotsa ho ba kgopo,' a etsa tlhahiso.</p> <p>'Seo ke mohopolo o motle,' ho rialo mmae. 'Ke nahana hore ke seo le wena o ka batlang hore motho e mong a o etsetse sona.'</p>	<p>Ke akanya hore Zweli o kgathalla Lungi, hobane o batla ho etsa ho hong hore Lungi a se hlolle a qalwa.</p>
<p>Ka le hlahlamang, tshepe ya sekolo e ile ya lla. Zweli o ne a ngongorehile. 'Ebe ho tla etsahalang ha ke bolella bana ba bang ba tlohelle ho ba kgopo?' a ipotsa.</p> <p>'Mohlomong ba tla re jeresi ya ka e tswa thotobolong,' a nahana, a bile a sheba fatshe ho bona lesoba le leholo le letsohong la jeresi ya hae.</p> <p>'Mohlomong Sibusiso kapa Lucky, ba tla kgena ba be ba ntwantsha,' a nahana.</p>	<p>Ho tswa setshwantshong sena, ke ba le kakanyo ya hore Zweli o tshwenywa ke lesoba le jeresing ya hae.</p> <p>Ke akanya hore o bapisa lesoba lena le jeresing ya hae le lesoba le dieting tsa Lungi!</p>

Seratswana	Padiso ya bobedi (Nahana, o bue)
<p>Eitse ha a tswela kante, Lungi o ne a dutse a le mong. O ne a dutse fatshe a leka ho kwahela dieta tsa hae.</p> <p>Sibusiso le Lucky ba ile ba ya ho Lungi. Bana ba bang ba ile ba bokana moo. 'Ha re bone dieta tsa hao tse ditshila tsa thotobolong,' Lucky a mo qala.</p> <p>'O dula thotobolong na?' Sibusiso a tsheha. Bana ba bang ba ile ba supa ba keketeha.</p>	<p>Ke a ipotsa hobaneng Sibusiso le Lucky ba batla ho ba kgopo ho Lungi?</p>
<p>Zweli o ile a ema ka pela Lungi. 'Kgaotsa ka seo! A rialo. 'Kgaotsa bokgopo bona ba hao.' Pelo ya hae e ne e betsa ka pele. Sefahleho sa hae se ne se utwahala se futhumetse.</p> <p>Lucky le Sibusiso ba ne ba maketse. Ba ile ba tloha ba tsamaela hole. Bana ba bang ba ile ba latela.</p>	<p>Ke a ipotsa hobaneng Zweli a boleletse bana ba bang hore ba emise bokgopo bona ba bona le ha a ne a ikutlwa a tshohile? Ke akanya hore Zweli o ne a batla ho emela/buella Lungi hobane le yena a ne a ka batla hore ho be le motho a mo emelang/buellang ha a qalwa.</p>
<p>'Zweli tlo kwano!' Monghadi Maboya a mmita. O ne a eme kante ho phaposi ya hae ya borutelo.</p> <p>'Jowee! Zweli a nahana, 'Jwale Monghadi Maboya o tlile ho nahana hore ke nna ya neng a le kgopo. Ke lekile ho thusa jwale ke kene mathateng.'</p>	
<p>'Ke bone ka moo o ileng wa emela Lungi kateng,' ho rialo Monghadi Maboya.</p> <p>'Ke motlotlo ka wena.' Monghadi Maboya o ile a fa Zweli setikara sa sefahleho se bososelang. 'Ke teng le nna ho thusa'</p> <p>Zweli o ne a sitswa ho itshwara ho ya bolella mme wa hae ka tsatsi la hae.</p>	

Dipotso tsa tlhakisetsa	Dikarabo tse lebelletsweng
Hobaneng bana ba bang ba ne ba qala Lungi?	Hobane o ne a na le masoba dieteng tsa hae.
Ebe o kile wa emela/buella motswalle jwaloka Zweli? Kapa na ebe ho kile ha ba le motho ya o emelang?	Mamela dikarabo tse fapaneng tsa baithuti.
O nahana hore Zweli o ile a etsa ntho e lokileng?	Mamela dikarabo tse fapaneng tsa baithuti.
Potso Hobaneng/Potso ya maikutlo	Dikarabo tse lebelletsweng
Hobaneng Zweli a ile a nka qeto ya ho emela/buella Lungi?	<ul style="list-style-type: none"> Hobane o ne a sa batle hore bana ba bang ba be kgopo ho Lungi. Hobane Zweli o ne a tseba hore bana ba bang ba ka mo qala le yena. Hobane Zweli o batla hore ho be le motho a mo emelang/buellang le yena ha a ka qalwa.

Ho Bala Ka Tataiso Ya Sehlopha

Metsotso e 30

DIHLOPHA: _____

- 1 Dudisa baithuti bohle ka **Leqephe la Tshebetso la ho Bala 5**.
- 2 Hlalosetsa baithuti bohle mosebetsi wa 1 wa **Labone**.
- 3 Bitsa sehlopha sa pele ho tllilo sebetsa le wena.
- 4 Kamora metsotso e 15, ba kgutlisetse ditulong tsa bona.
- 5 Etsa **mosebetsi wa phetoho wa ho bala**.
- 6 Hlalosetsa baithuti bohle mosebetsi wa 2 wa **Labone**.
- 7 Bitsa sehlopha sa bobedi ho tllilo sebetsa le wena.
- 8 Tlatsa tereka ho bontsha dihlopha tse o di mametseng, le seo ba se badileng.
- 9 Ngola diphetoho tse ka etswang dihlopheng tsa ho bala kapa mesebetsing ya ho bala.

Labohlano

Mesebetsi Ya Molomo

Metsotso e 15

TLOTLONTSWE YA MOKOTABA

- 1 Ruta o sebedisa PATS
- 2 Bapatsa mantswe le ditshwantsho tjhateng ya Tlotlontswe ya Mokotaba.
 - boima
 - mosesane
 - otile
 - nonne

Raeme kapa pina	Diketso
Ho hlorisa bana ba bang ha se ntho e lokileng	<i>Bua ka sefahleho se bonahalang se utlwile bohloko.</i>
Le ha ho le monate ho wena, ho bohloko ho bona	
Ho ba soma, ho ba qala, ho ba kgesa, ho ba jella dijo, ho ba tsheha le ho ba rea mabitso a nyenyefatsang.	
HO! EMISA! HO LEKANE!	<i>Otlolla letsoho o ntshe seatla ho bontsha EMA!</i>

PUISANO YA SERATSWANA SE BADILWENG KA KOPANELO

- 1 Ngola foreimi ya puisano tlapangollong
Paleng ena...
Ke rata ha...
Ha ke ne ke le Zweli...
- 2 Balla baithuti foreimi ya puisano.
- 3 Arola baithuti ka **dihlotshwana tse nyane**.
- 4 Bolella baithuti hore e mong le e mong a fumane monyetla wa ho phehisa puisanong.
- 5 Laela baithuti ho mamela ka hlooko.
- 6 Kopa baithuti ba fapaneng kapa sehlopha se itseng sa baithuti ho abelana le wena dikarabo tsa bona.
- 7 Ha dikarabo di sa nepahala, di lokise.
- 8 Leboha baithuti ka diphehiso tsa bona.

Tlhokomediso Ya Medumo Le Medumo:

Metsotso e 15

Popo Ya Mantswe

Ngola lenane tlapangolong le bontshang medumo eo ba ithutileng yona nako e fetileng mmoho le medumo ya thuto ya Labobedi le Laboraro.

ng	ny	t
o	a	l
m	e	k
d	i	p

ETSA KA HO BONTSHA

- 1 Hopotsa baithuti ka medumo ya beke: /ng/ le /ny/
- 2 Etsa boikgopotso ba medumo yohle le ho e kopanya tlapangolong.
- 3 Neha baithuti metsotso e 3 ho bopa mantswe a mangata kamoo ba ka kgonang ka ho sebedisa medumo le ho kopanya medumo e ka hodimo.
- 4 Bontsha baithuti hore ba ka bopa mantswe ka modumo o korotsweng, jwaloka: /ny/-/a/-/l/-/a/ = **nyala**
- 5 Hopotsa baithuti hore ba ka bopa mantswe ka ho sebedisa medumo ofe kapa ofe – ha ho hlokehe hore ba sebedise /ng/ kapa /ny/
- 6 Bontsha baithuti hore ba ka bopa lentswe le leng jwang, jwaloka: /p/-/a/-/k/-/a/ = **paka**

HO ETSWANG KE BAITHUTI

- 1 Bolella baithuti ho bula dibuka tsa bona tsa ho ngolla ebe ba ngola sehloho sena: **ng, ny**
- 2 Laela baithuti ho ba qala ho ngola.
- 3 Neha baithuti metsotso e 3 ho fumana le ho bopa mantswe ka bongata kamoo ba ka kgonang.
- 4 Dumella baithuti ho tshwaya mosebetsi wa bona. Bontsha baithuti tsela ya ho bopa mantswe ana (le a mang **ngata, ngola, mongolo, lengolo, lengope, ngaka, nyala, nyeka, nyoko, nyanya, lenyalo, monyadi, paka, dila, kama, mokola, kolla**

LENANEO LA DIFONIKI/MEDUMO LE FAPANENG

Modumo/Medumo: _____

Mantswe: _____

Ho Bala Ka Kopanelo:

Metsotso e 15

Diketsahalo kamora ho bala

MAANO A KUTLWISISO: TSHWANTSHISA SERATSWANA

Ho itokisa:

Kgetha baithuti bao e tlang ho ba Zweli, Mme wa Zweli, Lungi, Lucky, Sibusiso le Ntate Maboya

SERATSWANA	TITJHERE O E TSA / ORE	BAITHUTI BA E TSA
<p>Zweli o bua kgahlano le bohlorisi</p> <p>'Ho ne ho le jwang sekolong kajeno?' Mme wa Zweli a mmotsa ha a ntse a soka pitsa ya papa.</p> <p>'Ho ne... ho le hatle fela,' ho rialo Zweli. O ile a dula setulong se pela tafole.</p> <p>Zweli o ile a nahana ka nako ya kgefutso. O ile a nahana ka Lungi. O ile a nahana kamoo bana ba bang ba neng ba qala Lungi ka teng.</p> <p>'Ha o bonahale o thabile,' ho rialo mma Zweli ha a tlosa pitsa ya papa setofong.</p>	<p><i>Botsa baithuti: Ho etsahala eng mona?</i></p>	<p><i>Baithuti ba akaretsa se etsahalang leqepheng lena.</i></p> <p>Mme wa Zweli: Ho ne ho le jwang sekolong kajeno?</p> <p>Zweli: Ho ne... ho le hatle fela. (Zweli o bonahala a sa thaba.)</p> <p>Mme wa Zweli: Ha o bonahale o thabile.</p>
<p>'Ho na le bana ba bang ba neng ba le kgopo ho Lungi,' Lungi a araba.</p> <p>'Hobaneng ba ne ba le kgopo ho Lungi?' mmae a mmotsa.</p> <p>'Ba ne ba re o fumane dieta tsa hae thotobolong,' ho rialo Zweli.</p> <p>'Ba ne ba re o shebahala jwaloka ngwanana ya ditshila wa thotobolong, hobane menwana ya hae e ne e hlodisitse dieteng. O a hopola hore selemong se fetileng dieta tsaka di ne di tabohile, jwalo fela ka tsa Lungi.' ho rialo Zweli.</p>	<p><i>Botsa baithuti: Ho etsahala eng mona?</i></p>	<p><i>Baithuti ba akaretsa se etsahalang leqepheng lena.</i></p> <p>Zweli: Bana ba bang ba neng ba le kgopo ho Lungi</p> <p>Mme waa Zweli: Hobaneng ba ne ba le kgopo ho yena?</p> <p>Zweli: Ba itse o tshwanetse a be a fumane dieta tsa hae thotobolong. Ba itse o o shebahala jwaloka ngwanana ya ditshila wa thotobolong, hobane menwana ya hae e ne e hlodisitse dieteng! . O a hopola hore selemong se fetileng – dieta tsaka di ne di tabohile, jwalo fela ka tsa Lungi. Haebe ba tlile ho hlorisa nna kamora moo?</p>

SERATSWANA	TITJHERE O E TSA / ORE	BAITHUTI BA E TSA
<p>'Ke a ipotsa hore ke eng se o ka se etsang ho ka thusa?' Mmae a mmotsa.</p> <p>Zweli o ile a nahana ka taba ena. 'Mohlomong lekgetlong le latelang, nka bolella bana ba bang ho kgaotsa ho ba kgopo,' a etsa tlhahiso.</p> <p>'Seo ke mohopolo o motle,' ho rialo mmae. 'Ke nahana hore ke seo le wena o ka batlang hore motho e mong a o etsetse sona.'</p>	<p><i>Botsa baithuti: Ho etsahala eng mona?</i></p>	<p><i>Baithuti ba akaretsa se etsahalang leqepheng lena.</i></p> <p>Mme wa Zweli: Ke a ipotsa hore ke eng se o ka se etsang ho ka thusa?</p> <p>Zweli: Mohlomong lekgetlong le latelang, nka bolella bana ba bang ho kgaotsa ho ba kgopo</p> <p>Mme wa Zweli Seo ke mohopolo o motle. Ke nahana hore ke seo le wena o ka batlang hore motho e mong a o etsetse sona.</p>
<p>Ka le hlahlamang, tshepe ya sekolo e ile ya lla. Zweli o ne a ngongorehile. 'Ebe ho tla etsahalang ha ke bolella bana ba bang ba tlohelle ho ba kgopo?' a ipotsa.</p> <p>'Mohlomong ba tla re jeresi ya ka e tswa thotobolong,' a nahana, a bile a sheba fatshe ho bona lesoba le leholo le letsohong la jeresi ya hae.</p> <p>'Mohlomong Sibusiso kapa Lucky, ba tla kgena ba be ba ntwantsha,' a nahana.</p>	<p><i>Botsa baithuti: Ho etsahala eng mona?</i></p> <p>(Etsa bonnete ba hore baithuti ba tseba hore sena ke seo Zweli a se <u>nahanneng</u>. Seo se bolela hore ke seo a se buang ka kelellong ya hae.)</p>	<p><i>Baithuti ba akaretsa se etsahalang leqepheng lena.</i></p> <p>Zweli: Ebe ho tla etsahalang ha ke bolella bana ba bang ba tlohelle ho ba kgopo? Mohlomong ba tla re jeresi ya ka e tswa thotobolong! Mohlomong Sibusiso kapa Lucky, ba tla kgena ba be ba ntwantshe!</p>
<p>Eitse ha a tswela kante, Lungi o ne a dutse a le mong. O ne a dutse fatshe a leka ho kwahela dieta tsa hae.</p> <p>Sibusiso le Lucky ba ile ba ya ho Lungi. Bana ba bang ba ile ba bokana moo. 'Ha re bone dieta tsa hao tse ditshila tsa thotobolong,' Lucky a mo qala.</p> <p>'O dula thotobolong na?' Sibusiso a tsheha. Bana ba bang ba ile ba supa ba keketeha.</p>	<p><i>Botsa baithuti: Ho etsahala eng mona?</i></p> <p><i>Ebe o a botsa: Ke mang ya hopolang hore ho etsahetse eng ho latelang?</i></p>	<p><i>Baithuti ba akaretsa se etsahalang leqepheng lena.</i></p> <p><i>Lungi o leka ho kwahela dieta tsa hae.</i></p> <p>Lucky: Ha re bone dieta tsa hao tse ditshila tsa thotobolong.</p> <p>Sibusiso: O dula thotobolong na?</p>

BEKE 5

SERATSWANA	TITJHERE O E TSA / ORE	BAITHUTI BA E TSA
<p>Zweli o ile a ema ka pela Lungi. 'Kgaotsa ka seo!' A rialo. 'Kgaotsa bokgopo bona ba hao.' Pelo ya hae e ne e betsa ka pele. Sefahleho sa hae se ne se utlwahala se futhumetse.</p> <p>Lucky le Sibusiso ba ne ba maketse. Ba ile ba tloha ba tsamaela hole. Bana ba bang ba ile ba latela.</p>	<p><i>Botsa baithuti: Ho etsahala eng mona?</i></p>	<p><i>Baithuti ba akaretsa se etsahalang leqepheng lena.</i></p> <p>Zweli o ile a ema ka pela Lungi.</p> <p>Zweli: Kgaotsa! Kgaotsa bokgopo bona ba hao!</p> <p>Lucky le Sibusiso ba tsamaela hole.</p>
<p>'Zweli tlo kwano!' Monghadi Maboya a mmitsa. O ne a eme kante ho phaposi ya hae ya borutelo.</p> <p>'Jowee!' Zweli a nahana, 'Jwale Monghadi Maboya o tlile ho nahana hore ke nna ya neng a le kgopo. Ke lekile ho thusa jwale ke kene mathateng.'</p>	<p><i>Botsa baithuti: Ho etsahala eng mona?</i></p>	<p><i>Baithuti ba akaretsa se etsahalang leqepheng lena.</i></p> <p>Monghadi Maboya: Zweli tlo kwano!</p> <p>Zweli: Jo nna we! Ke a tshepa ha ke mathateng.</p>
<p>'Ke bone ka moo o ileng wa emela Lungi kateng,' ho rialo Monghadi Maboya.</p> <p>'Ke motlotlo ka wena.' Monghadi Maboya o ile a fa Zweli setikara sa sefahleho se bososelang. 'Ke teng le nna ho thusa'</p> <p>Zweli o ne a sitswa ho itshwara ho ya bolella mme wa hae ka tsatsi la hae.</p>		<p>Monghadi Maboya: 'Ke bone ka moo o ileng wa emela Lungi kateng, ke motlotlo ka wena! Kgetlo le latelang o tle o tlo mpoella. Ke teng ho thusa le nna.'</p> <p>Zweli: Ke tatetse ho ya ho qoqela mme ka letsatsi laka!</p>

Ho Bala Ka Tataiso Ya Sehlopha

Metsotso e 30

DIHLOPHA: _____

- 1 Dudisa baithuti hantle mme ba sebedise **Leqephe la Tshebetso la ho Bala 5**.
- 2 Hlalosetsa baithuti bohle **mosebetsi wa 1 wa Labohlano**.
- 3 Bitsa sehlopha sa pele ho tllilo sebetsa le wena.
- 4 Kamora metsotso e 15, ba kgutlisetse ditulong tsa bona.
- 5 Etsa **Mosebetsi wa Phetoho wa ho Bala**.
- 6 Hlalosetsa baithuti bohle **Mosebetsi wa 2 wa Labohlano**.
- 7 Bitsa sehlopha sa bobedi ho tllilo sebetsa le wena.
- 8 Tlatsa tereka ya hao ho bontsha dihlopha tse o di mametseng, le seo ba se badileng.
- 9 Ngola diphetoho tse ka etswang dihlopheng tsa ho bala kapa mesebetsing ya ho bala.

Boikgopotso ba thuto ya puo pheletsong ya beke

Metsotso e 15

- 1 Dudisa baithuti mmateng pheletsong ya letsatsi.
- 2 Etsa boikgopotso ba thuto ya puo. O ka nna wa kgetha ho kopanya Puo ya Lapeng (HL) le Puo ya Senyesemane (EFAL) ha o etsa boikgopotso bona.
- 3 Hopola ho dumella baithuti ho buisana ka bobedi ka dikarabo tsa bona le balekane ba bona. Kamora moo, kgetha baithuti ba seng ba kae ho abelana dikarabo tsa bona ho baithuti bohle.
- 4 Sebedisa dipotso tse latelang ho tataisa dipuisano tsa thuto ya puo:
 - a **Mmokotaba wa rona wa beke e ne e le ofe?**
 - b **Ke pale dife tseo re di badileng mmoho?**
 - c **Ke mantswe afe a matjha ao o a ratileng bekeng ena?**
 - d **O ithutile eng paleng tseo re di badileng mmoho?**
 - e **Re ngotse ka eng bekeng ena?**
 - f **Tsebo ya hao ya mongolo e ntlafetse jwang bekeng ena?**
 - g **Tsebo ya hao ya ho bala e ntlafetse jwang bekeng ena?**
 - h **Ke eng seo o leng motlotlo ka sona bekeng ena?**
- 5 Qetellong, bolella baithuti ho nahana ka dintho tse pedi tseo ba tla qoqela ba lelapa la bona ka tsona le tseo ba ithutileng tsona bekeng ena le hore tsebo ya bona e ntlafetse hakae?

Hlokomela: mosebetsi ona wa boikgopotso le boitekolo o bohlokwa haholo jwaloka karolo ya thuto. Ka kopo o se ke wa tlola mosebetsi ona wa beke.

The background of the entire page is a light gray color with a repeating pattern of small, white, line-art icons. These icons represent various educational fields: science (flasks, beakers, globes, atoms), mathematics (calculators, rulers, compasses, plus signs), arts (pencils, paint palettes, brushes), and general education (books, graduation caps, lightbulbs, speech bubbles).

Kereiti 2 KOTARA 4 Beke 6

**MOKOTABA:
Bohlorisi le
tjhebahalo**

Boitokisetso Ba Phaposiburutelo

- 1 Tshimolohong ya beke e nngwe le enngwe, netefatsa hore phaposiburutelo e hlwekile e makgethe.
- 2 Beha DITJHATE TSA PAPATSO YA MANTSWE, mme o tlose tseo o seng o sa di hloke, mme o di boloke hantle.
- 3 Ebe, o hlophisa dipapetlana tsa mantswe le ditshwantsho tsa tlotlontswe ya mokotaba tseo o tla di hloka.
- 4 Fumana o be o lokise dintho bakeng sa lebota la phaposi la mokotaba tse tla kgahla, ho ratwa le ho thabelwa ke baithuti, jwaloka: diphousetara tse kgothatsang ka boitshepo le hoba le boitshepo.
- 5 Etsa diphuphutso inthaneteng ho hlophisetsa mokotaba. Mohlala: tsela tsa ho lwantsha le hoema kgahlano le bohlorisi ka phaposiburutelong, tsela tsa ho thusa baithuti ho aha boitshepo.
- 6 Etsa bonnete ba hore buka tsa ho ngolla tsa baithuti le dibuka tsa bona tsa tshebetso tsa DBE di tshwailwe ka ho ikgetha, mme di beilwe ka makgethe.
- 7 Etsa bonnete ba hore buka tse kgolo tsa hao, dibuka tsa padiso mmoho le dibuka tsa laeaborari di maemong a lokileng ebile di beilwe ka nepo.

Mesebetsi Ya Tlatsetso

Mesebetsi ena e ka etswa ka bonngwe ba qetang mosebetsi wa bona ka pele KAPA ha ontse o etsa tekanyetso le ba bang ba baithuti.

Mosebetsi wa **1: Buka ya tshebetso ya DBE 2:** Leqephe la 90, Ha re baleng

Mosebetsi wa **2: Buka ya tshebetso ya DBE 2:** Leqephe la 91–92, Ha re etseng

Mosebetsi wa **3: Buka ya tshebetso ya DBE 2:** Leqephe la 93–94, Ha re etseng

Mosebetsi wa **4:** Taka mme o be o ngole kamoo o ka emelang batho, jwaloka Zweli.

Mantaha

Mesebetsi Ya Molomo

Metsotso e 15

AKARETSA MOKOTABA: HO FUMANA DINTHLA KA THUTO E FETILENG

- 1 Bontsha baithuti setshwantsho sa Zama a bonahala a hloname bukeng e kgolo: Letsatsi le lebe la Zama
- 2 Bolella baithuti hore re tswelapele ka mokotaba wa rona : Bohlorisi le tjhebahalo
- 3 Taka sedikadikwe tlapangolong mme o ngole **mokotaba** ka hara sedikadikwe seo.
- 4 Botsa baithuti hore: *Ke eng seo le seng le se tseba ka ha mokotaba ona?*
- 5 Ngola mehopolo ya baithuti tlapangolong mmapeng wa mehopolo. Ngola dintlha tse tshwanang mmoho
- 6 Haeba baithuti ba sokola ho fana ka mehopolo ya bona, botsa dipotso tse latelang
 - a O nahana hore bohlorisi le tjhebahalo di ya amana?
 - b O tshwanetse o etse eng ha o hloriswa?
 - c O tshwanetse o etse eng ha o bona motho e mong a hloriswa?
 - d O nahana ke hobaneng batho ba bang e le bahlorisi?

TLOTLONTSWE YA MOKOTABA

- 1 Ruta o sebedisa (PATS).
- 2 Bapatsa mantswe le ditshwantsho tjhteng ya tlotlontswe ya mokotaba.
 - ahlola
 - boahlodi
 - ho ikelellwa

Raeme kapa pina	Diketso
Ho hlorisa bana ba bang ha se ntho e lokileng	<i>Bua ka sefahleho se bonahalang se utlwile bohloko.</i>
Le ha ho le monate ho wena, ho bohloko ho bona	
Ho ba soma, ho ba qala, ho ba kgesa, ho ba jella dijo, ho ba tsheha le ho ba rea mabitso a nyenyefatsang.	
HO! EMISA! HO LEKANE!	<i>Otlolla letsoho o ntshe seatla ho bontsha EMA!</i>

Mongolo

Metsotso e 15

- 1 Bolella baithuti hore ba bule buka tsa bona tsa ho ngolla.
- 2 Bitsetsa baithuti medumo le mantswe ao ba tshwanetseng ho a ngola:
 - a ngata
 - b ngola
 - c mongolo
 - d lengolo
 - e ngaka
 - f nyala
 - g nyeka
 - h nyoko
 - i nyanya
 - j monyadi
- 3 Ho tloha moo bolella baithuti ho nka dipene tsa bonatsa mmala ho itshwaela.
- 4 Ngola ka ho hlaka medumo le mantswe tlapangolong.
- 5 Qetellong ya letsatsi bokella dibuka tsa baithuti ele hore o eellwe baithuti ba hlokang thuso kapa tshehetso.

LENANEO LA MONGOLO LE FAPANENG

Modumo/Medumo: _____

Mantswe: _____

Polelo: _____

Ho Bala Ka Kopanelo:

Metsotso e 15

Biotokisetsopele o bala

LEANO LA HO BALA KA KUTLWISISO: HO LEPA/ NOHA

- 1 Dudisa baithuti fatshe hodima mmata hore bohle ba kgone ho bona buka e kgolo.
- 2 Bula buka e kgolo paleng ya : Letsatsi le lebe la Zama
- 3 Bontsha baithuti ditshwantsho leqephe ka leng o ntse o ba botsa hore ba nahana hore ho etsahalang.
- 4 Thusa baithuti ho ikamanya ka maikutlo le ditshwantsho, hore ba be le moelelo o motle wa seo pale e buang ka sona.
- 5 Tsebisa baithuti tlotlontswe e ntjha karolong tse nepahetseng tsa pale.
- 6 Bala pale hang o sa kgaotse.

Ngodiso:

Metsotso e 30

Rala O Thale

SEHLOOHO: Ngola ka motho eo a hloriswang ka lebaka la tjebahalo ya hae.

MOSEBETSI: Ngola pale ya bonyane ba (dipolelo tse 10)

BOITOKISO:

- Ngola lenane la ho hlophisa tlapangollong pele ngodiso e qala.
- Ngola mothalo tlapangollong pele ho thuto. Kenya phoso e le nngwe kapa tse ka bang pedi.

LENANE LA HLOPHISO:

- 1 Na ke sebedisitse lekgathe lefitle?
- 2 Na pale yaka e ka bohlorisi le tjebahalo?
- 3 Na ho na le bothata paleng yaka?
- 4 Na bothata paleng ya ka bo a rarolleha?
- 5 Na ke sebedisitse ditsejana tsa ho qotsa ('..') ho bontsha se boletsweng ke motho?
- 6 Na ke kgethile maemedi a nepahetseng?
- 7 Na ke ngotse mantswe aka ka nepo?
- 8 Na polelo enngwe le enngwe e qala ka tlhaku e kgolo?
- 9 Na polelong enngwe le enngwe ke sebedisitse matshwao a ho bala ka nepo?

BONTSHA TSAMAISO YA HO HLOPHISA (SEO KE SE ETSANG)

- 1 Balla baithuti hodimo ka lenane la hlophiso.
- 2 Balla baithuti hodimo ka mothalo wa hao.
- 3 Bala lenane, obe o bontshe hore mothalo wa hao o nepahetse, kapa o lokela ho etsa ditokiso kapa ho o ntlafatsa.
- 4 Bontsha baithuti tsamaiso ya ho etsa ditokiso.

BAITHUTI BA PHETHELA TSAMAISO YA HO HLOPHISA (SEO O SE ETSANG)

- 1 Neha baithuti dibuka tsa bona
- 2 Bolella baithuti ho fumana methalo ya bona ya mosebetsi wa ho ngola.
- 3 Ho tloha moo, bolella baithuti hob ala manane a bona a hlophiso, ebe ba etsa ditokiso le ntlafatso moo ho hlokahalang.
- 4 Ha baithuti ba ntse ba sebetsa, tsamatsamaya ka phaposi burutelong ho tshwara dikopanonyana. Netefatsa hore o sebetsa le sehlopha se fapaneng sa baithuti bakeng sa mosebetsi o mong le o mong wa ho ngola.
- 5 Lekola diphoso tse tlwaelehileng mosebetsing wa baithuti wa ho ngola.
- 6 Lemoso baithuti mme o ngole diphoso tse tlwaelehileng tlapangollong.
- 7 Bontsha baithuti mokgwa wa ho lokisa diphoso.

Pale ya ka: Moralo

Ka tšatsi le leng ho ne ho na le^e moshanyana ya bitšang Sandile. O ne a na le bokgoni dipapēling.

Sandile o ne a songwa ke moshanyana ya bitswang Clinton hobane o ne a le motšalele.

“Ekare o ledimo le leholo le lebe,” ho rialo Clinton Sandile o ne a utlwile bohloko ebile a swabile.

Serapa sa 2

Yaba Sandile o juetsa m^m wa hae hore na Clinton o etseng.

“O lokela ho dut^u o le motlotlo ka seo o leng sona le ka moo o leng ka teng,” m^m a mmolēla.

Qetellong Sandile o e^{ile} a e^{ile}llwa hore Clinton o getwa ke mona, m^m e ha a ka a mo dumēla hore a mo tshwenye hape. Clinton o ile a kgaotsa ho soma Sandile.

Ho Bala Ka Tataiso Ya Sehlopha

Metsoso e 30

DIHLOPHA: _____

- 1 Dudisa baithuti hantle mme ba sebedise **Leqephe la ho bala la Tshebetso 6**.
- 2 Hlalosetsa baithuti bohle **mosebetsi wa 1 wa Mantaha**.
- 3 Bitsa sehlopha sa pele ho tlilo sebetsa le wena.
- 4 Kamora metsotso e 15, ba kgutlisetse ditulong tsa bona.
- 5 Etsa Mosebetsi wa Phetoho ya ho Bala.
- 6 Hlalosetsa baithuti **mosebetsi wa 2 wa Mantaha**.
- 7 Bitsetsa sehlopha sa bobedi ho wena.
- 8 Tlatsa tereka ya hao ho bontsha hore ke sehlopha sefe seo o se mametseng, le hore ba badileng eng.
- 9 Ngola diphetoho tse ka etswang dihlopheng tsa ho bala kapa mesebetsing ya ho bala.

Labobedi

Tlhokomediso Ya Medumo Le Medumo:

Metsotso 15

Tsebisa Medumo Medumo E Metjha Le Mantswe

TSEBISA MODUMO

- 1 Qapodisa modumo mme o phahamise papetla ya modumo: /kg/
- 2 Qapodisa modumo mme o laele baithuti ho phetha modumo ha 3.
- 3 Botsa baithuti hore: Ke mantswe afe a mang a nang le modumo /kg/ a o ka nahang?
- 4 Sekaseka/buisana le baithuti ka mantswe a mang, jwaloka: **kgaka, kgolo, kgoho**

TSEBISA MANTSWE A MATJHA

- 1 Qapodisa lentswe ka leng hodimo ha o ntse o phahamisitse papetlana ya modumo: **kgomo, kgena, kgolo, kgaka, kgoho, sekgele**
- 2 Bontsha lentswe ka leng ho baithuti, o ntse o le qapodisa.
- 3 Kopa baithuti ho pheta mantswe kamora hao.
- 4 Beha dipapetlana tsa mantswe tjhateng ya papatso ya medumo.

LENANEO LA DIFONIKI/MEDUMO LE FAPANENG

Modumo/Medumo: _____

Mantswe: _____

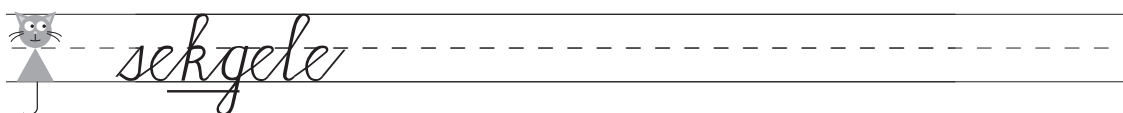
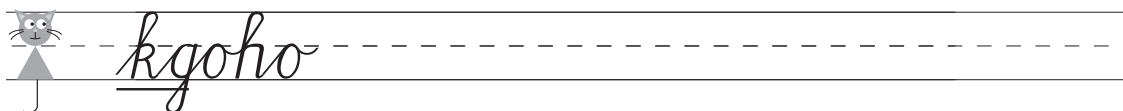
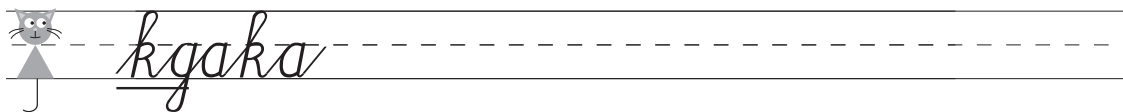
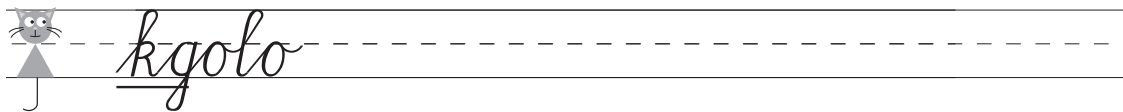
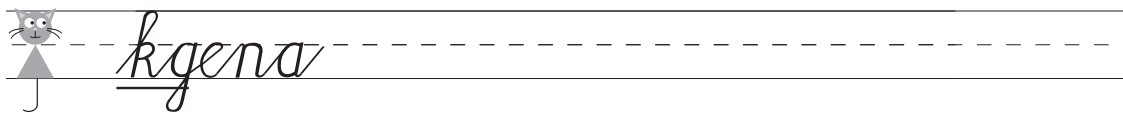
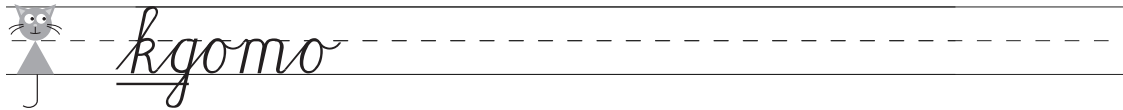
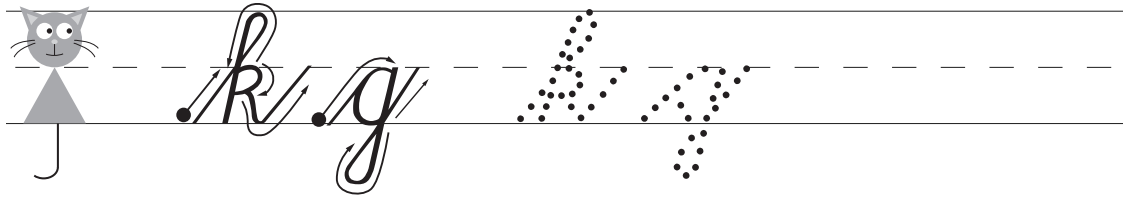
Ngodiso:

Metsotso e 15

Ngodiso Ya Dithlaku Tse Ntjha/ Mantswe A Matjha / Dipolelo Tse Ntjha

- 1 Ruta baithuti mokgwa o nepahetseng wa ho sebedisa dithlaku tse nyanyane le tse kgolo: **kg**
- 2 Bontsha ka ho ngola dithlaku bakeng sa bana ba ngolang ka letsoho le letona ebe o bontsha ba ngolang ka letsoho le letshehadi.
- 3 Ebe o bolella baithuti ho sebeta le balekane ba bona ho ngola dithlaku mekokotlong ya bona ka menwanwa.
- 4 Kamora sena bolella baithuti ho ngola dithlaku ditafoleng tsa bona ka menwanwa.
- 5 Qetellong, bontsha baithuti tlapangolong hore mantswe le dithlaku di ngolwa jwang.
- 6 Baithuti ebe ba ngola medumo/mantswe/dipolelo dibukeng tsa bona jwalokaha ho ngotswe tlapangolong.

- 7 Baithuti ba tshwanetse ho seha mola ka tlasa modumo o korotsweng mantsweng/ dipolelong tse ngotsweng.

LENANEO LA MONGOLO LE FAPANENG

Modumo/Medumo: _____

Mantswe: _____

Polelo: _____

Ho Bala Ka Kopanelo

Metsotso e 15

Maano a kutlwisiso: Ho akanya dintho tse o di bonang empa o sena bonnete ba tsona

Seratswana /taba	Padiso ya pele (Nahana ,o bue)
<p>Letsatsi le lebe la Zama</p> <p>Zama o ne a itumelletse ho kgutlela sekolong kamora matsatsi a phomolo. Eitse ha a tloha sebakeng seo sekolo se phuthehelang teng a le tseleng ya ho fola moleng wa ho kena ka phaposing, Monghadi Matsebula, e leng e mong wa matijhere o ile a re ho yena, 'Helang Zama, ha e ka o ekeeditse mmele tje! O shebahala o none.'</p> <p>Zama o ile a utlwa sefahleho sa hae se futhumala. O ne a sa tsebe hore a ka reng.</p>	<p>Ha ho monate ha motho a bua kapa a fana ka maikutlo ka mebele ya rona. Ke akanya hore Zama o ile a hlajwa ke dihlong hobane sefahleho sa hae se ile sa futhumala.</p>
<p>Letsheareng leo lohle Zama o ne a ikutlwa a sa itshepe. O ne a apare jeresi ya hae le ha ho ne ho tjhesa ka phaposing. 'Mohlomong e tla pata mmele wa ka,' a nahana.</p>	<p>Ke akanya hore Zama ha a batle hore motho e mong hape a ahlole mmele wa hae. Ke ka hoo a ileng a ikwahela ka jeresi ya hae.</p>
<p>Ha ntate wa Zama a etla ho lata sekolong, o ile a honyela setulong se kamorao sa koloi.</p> <p>'Bothata bo kae Zama?' a mmotsa</p> <p>'Ha ke batle ho bua ka yona,' ho araba Zama a buela tlase.</p>	<p>Ke akanya hore Zama ha a phutholoha. Ha ho bonolo ho yena ho bua ka se etsahetseng!</p>
<p>Mantsiboyeng ao, ha mme wa Zama a fihla hae ho tswa mosebetsing, o ile a kokota monyakong wa Zama wa phaposi ya ho robala.</p> <p>'Letsatsi la hao le ne le le jwang sekolong?' a mmotsa</p> <p>'Monghadi Matsebula o itse ke ekeeditse mmele. O itse ke nonne,' ho rialo Zama. 'Na ke motenya?' ho botsa Zama.</p> <p>'Ntho ya pele e ke tla o bolella yona ngwanaka ke hore, mefuta yohle ya mebele e metle.' Mme wa Zama a araba ka ntswe le bonolo. 'O motle, ho sa tsotelehe o boima bo bokae.'</p> <p>Yaba modumo wa letswe la hae o a fetoha. 'Ya bobedi ke hore, ntho eo e fosahetse. Ha ho na motho ya moholo ya lokelang ho tshwaela kapa ho hlalosa mmele wa hao. Ke maswabi hore seo se etsahetse. Ke tla bua le Mosuwehlooho hosane.'</p> <p>'Tjhe, Mme! Monghadi Mathebula o tlo nahana eng ka nna? O tlike ho ntlhoya!' Zama a bokolla.</p>	<p>Ke akanya hore ka nako tse ding re bolellwa hore re lokela ho shebahala jwang, empa ha se ntho e lokileng eo. Mebele ya rona e metle ka mefuta ya yona e fapaneng.</p>

Seratswana /taba	Padiso ya pele (Nahana ,o bue)
<p>'Zama, ntho ena ha se ntho eo ke tlieng ho e tlohella feela. E ne e sa tlameha hore e o etsahelletse, ebile ha e a tlameha ho etsahala ho ngwana e mong hape sekolong sa lona,' ho rialo mmae a tiisitse lentswe.</p>	
<p>Moraonyana mantsiboyeng ao, Zama o ile a utlwa batswadi ba hae ba bua ba le betheng.</p> <p>'Ha ke a phutholoha hohang, ha titjhere e bua le Zama jwalo – ha ke nahane hore ke ntho e nepahetseng hore a bue ka mmele wa hae!' Ho rialo mme wa Zama.</p> <p>'Ha ho na motho ya tlamehang ho etsa hore Zama a ikutlwe a sa phutholoha sekolong – haholoholo titjhere!' Ntata Zama a tlatselletsa.</p>	<p>Ke akanya hore batswadi ba Zama ba kwatisitswe ke taba ya hore Monghadi Matsebula o entse hore Zama a se hlole a ba le boitshepo mmeleng wa hae. Ke a ipotsa hore na ba tlo etsa eng?</p>
<p>Bosiung boo Zama o ne a robetse betheng ya hae, a ngongorehiswa ke se tla etsahala ha mme wa hae a bua le Mosuwehlooho Nyeko.</p>	<p>Ke akanya hore Zama o tshwenywa ke hore na Monghadi Matsebula o tlo reng ha a eellwa hore o bolelletse batswadi ba hae ka seo a se buileng.</p>
<p>Ka le hlahlamang, motsheareng wa mantsiboya, batswadi ba Zama ka bobedi ba ile ba tla ho mo lata sekolong. Zama o ne a bapala kantle ha batswadi ba hae ba kena ka ofising ya mosuwehlooho. Zama o ile a leka ho tsepamisa maikutlo a hae papading ya ho thetsana e bitswang, empa o ne a dula a lebala hore na ke mang ya bapalang. Ntho e nngwe feela eo a neng a nahana ka yona ke hore na ho ntse ho thweng ka ofising ya mosuwehlooho.</p>	<p>Ke akanya hore Zama o ntse a tshwenyehile ka seo Monghadi Matsebula a tlong ho se bua, hobane ha a kgone ho tlosa monahano wa hae moo.</p>
<p>Qetellong, mme wa Zama o ile a mmitisa. Zama o ile a tshwara letsoho la mme wa hae ha a kena ka ofising ya Mosuwehlooho Nyeko.</p> <p>'Zama, ke maswabi ke buile ka mmele wa hao mme ka o etsa hore o se phutholohe,' ho rialo Monghadi Matsebula. 'Ke ne ke sa nahana hore seo se tla o utlwisahloko, empa ke a bona hore seo se fosahetse. Mefuta yohle ya mebele e metle, ebile ke ne ke sa lokela ho ahlola kapa ho bua ka mmele wa mang kapa mang.'</p>	<p>Ke akanya hore Monghadi Matsebula o ne a nahana hore ho lokile ho fana ka maikutlo a hae ka mmele wa Zama, ha jwale o a eellwa hore e ne e se ntho e lokileng. Hangata batho ba na le ho tshwaela ka mebele ya batho empa seo ha se a loka.</p>
<p>Kamora hoba Monghadi Matsebula a tswe ka ofising, Mosuwehlooho Nyeko o ile a tadima Zama. 'Zama, ha se ntho e lokileng hore ho be le motho a hlahisang maikutlo a hae ka mmele wa hao. Re a leboha ha e le mona o re tsebisitse ka taba ena,' a rialo.</p> <p>Zama o ne a ngongorehiswa ke ho bona Monghadi Matsebula ka le hlahlamang, le ha a ne a tseba hore o entse ntho e nepahetseng.</p>	

<p>Seratswana /taba</p>	<p>Padiso ya pele (Nahana ,o bue)</p>
<p>Letsatsing le hlahlamang phuthehong ya sekolo, Mosuwehlooho Nyeko o ile a bua le sekolo sohle ka ho hlomphe le ho ba mosa. 'Mebele ya rona e tla ka dibopeho le boholo bo fapaneng, mme sebopeho le boholo bo bong le bo bong bo amohelehile.' A phatlalatsa. Tasneem o ile a retolohela ho Zama, 'Ke a leboha ha e le mona o ile wa ba le sebete sa ho bua. Ke tshepa hore Monghadi ha a na hlola a bua ntho tsa mofuta oo hape.'</p>	<p>Ke nahana hore Zama o thusitse bana ba bang ba phaposing ya hae ya ho borutelo, hobane motho e mong le e mong o ikutlwa a phutholohile ha a sa ahlolwe ka boima ba mmele wa hae.</p>
<p>Dipotso tsa tlhakisetso</p>	<p>Dikarabo tse lebelletsweng</p>
<p>Ka mang ya bolelletseng Zama hore o shebahala a nonne?</p>	<p>Monghadi Matsebula o bolelletse Zama hore o shebahala a nonne.</p>
<p>Zama o ile a ikutlwa jwang ha Monghadi Matsebula a bua ka boima ba mmele wa hae?</p>	<p>O ne a kwatile/ a sa phutholoha/ a hloka boitshepo / a hlwajwa ke dihlolong, jwalojwalo</p>
<p>Potso 'hobaneng'/Potso ya Maikutlo</p>	<p>Dikarabo tse lebelletsweng</p>
<p>Hobaneng Zama a ile a apara jeresi letsheare lohle, le ha a ne a tjhesa?</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Hobane Monghadi Matsebula o itse o shebahala a nonne. • Hobane o ne a sa phutholoha kamora hoba Monghadi Matsebula a ntshe maikutlo a hae ka boima ba mmele wa hae. • Hobane o ne a sa batle hore ho be le motho e mong a ahlolang mmele wa hae. • Hobane Monghadi Matsebula o entse hore a se ikutlwe a le motlotlo ka mmele wa hae.

Ho Bala Ka Tataiso Ya Sehlopha

Metsotso e 30

DIHLOPHA: _____

- 1 Dudisa baithuti bohle ka **Leqephe la ho bala la Tshebetso 6.**
- 2 Hlalosetsa baithuti **Mosebetsi wa 1 wa Labobedi.**
- 3 Bitsa sehlopha sa pele ho tllilo sebetsa le wena.
- 4 Kamora metsotso e 15, ba kgutisetse ditulong tsa bona
- 5 Etsa Mosebetsi wa phetolo ya ho bala.
- 6 Hlalosetsa baithuti bothle ka **Mosebetsi wa 2 wa Labobedi.**
- 7 Bitsa sehlopha sa bobedi ho tllilo sebetsa le wena.
- 8 Tlatsa tereka ya hao ho bontsha hore ke sehlopha sefe seo o se mamatseng, le hore ba badile eng.
- 9 Ngola diphetoho tse ka etswang dihlopheng tsa ho bala kapa mesebetsing ya ho bala.

Laboraro

Mesebetsi Ya Molomo

Metsotso e 15

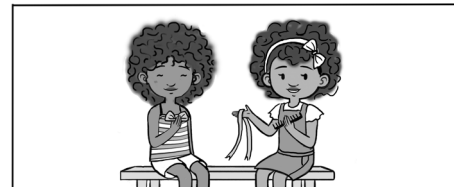
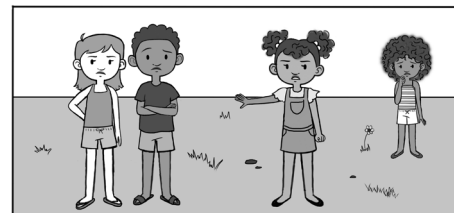
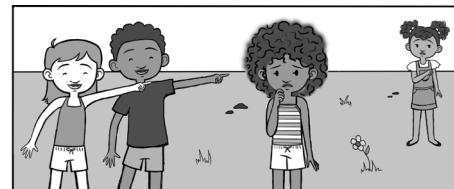
TLOTLONTSWE YA MOKOTABA

- 1 Ruta o sebedisa PATS
- 2 Bapatsa mantswe le ditshwantsho tjhateng ya tlotlontswe ya Mokotaba.
 - ho puthuloha
 - ho se phuthulohe

Raeme kapa pina	Diketso
Ho hloriga bana ba bang ha se ntho e lokileng	<i>Bua ka sefahleho se bonahalang se utlwile bohloko.</i>
Le ha ho le monate ho wena, ho bohloko ho bona	
Ho ba soma, ho ba qala, ho ba kgesa, ho ba jella dijo, ho ba tsheha le ho ba rea mabitsa a nyenyefatsang.	
HO! EMISA! HO LEKANE!	<i>Otlolla letsoho o ntshe seatla ho bontsha EMA!</i>

HO PHETA DIPALE KA BOIQAPELO/BOKGONI (BEKE YA PELE YA MOKOTABA)

- 1 Arola baithuti ka dihlotshwana tse nyane.
- 2 Neha sehlopha ka seng leqephe la ditshwantsho la ho petha pale ka boiqapelo/bokgoni ba bona.
- 3 Bolella baithuti ho nahana ka pale e tla tsamaelana le ditshwantsho.
- 4 Neha baithuti motsotso kapa e mmedi ho nahana ka mehopolo tsa bona.
- 5 Kamorao ho seo, moithuti ka mong sehlotshwaneng a fumane monyetla wa ho phehisa kutlwisiso ya hae ka pale.
- 6 Hopotsa baithuti hore pale tsa bona di tshwanetse ho kgahlisa, le ho tsamaelana le ditshwantsho!
- 7 Hopotsa baithuti ho mamela dipale tsa ba bang ka hloko.
- 8 Leboha baithuti ka ho abelana le balekane ba bona dipale tsa bona.

Tlhokomediso Ya Medumo Le Medumo:

Metsotso e 15

Tsebisa Medumo E Metjha Le Mantswe A Matjha

TSEBISA MODUMO

- 1 Qapodisa modumo mme o phahamise papetla ya modumo: **/ph/**
- 2 Qapodisa modumo mme o laele baithuti ho pheta modumo ha 3.
- 3 Botsa baithuti hore: Ke mantswe afe a mang a nang le modumo **/ph/** a o ka nahang?
- 4 Sekaseka/buisana le baithuti ka mantswe mang, jwaloka: **phutha, pheha, phoka**

TSEBISA MANTSWE A MATJHA

- 1 Qapodisa lentswe ka leng hodimo le ka ho hlaka o ntse o phahamisa papetlana ya lentswe: **phula, phoka, phema, phepheng, phutha, pheha**
- 2 Bontsha baithuti lentswe ka leng, o ntse o le qapodisa.
- 3 Kopa baithuti ho pheta mantswe kamora hao.
- 4 Beha dipapetlana tsa mantswe tjhateng ya papatso ya medumo.

LENANEO LA DIFONIKI/MEDUMO LE FAPANENG

Modumo/Medumo: _____

Mantswe: _____

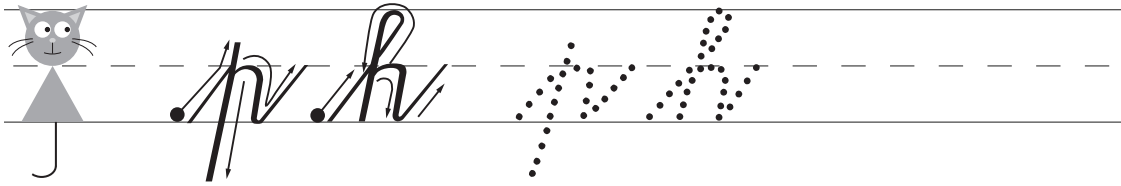

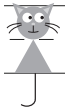
Mongolo:

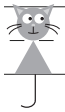
Metsotso e 15

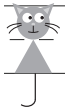
Ngola (di)tlhaku tse ntjha / mantswe a matjha / dipolelo tse ntjha

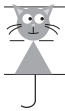
- 1 Ruta baithuti mokgwa o nepahetseng wa ho sebedisa ditlhaku tse nyanyane le tse kgolo: **ph**
- 2 Bontsha ka ho ngola ditlhaku bakeng sa bana ba ngolang ka letsoho le letona ebe o bontsha ba ngolang ka letsoho le letshehadi.
- 3 Ebe o bolella baithuti ho sebetsa le balekane, ho ngola ditlhaku mekokotlong ya bona ka menwana.
- 4 Ka mora hona, bolella baithuti ho ngola ditlhaku ka menwana hodima tafote tsa bona
- 5 Qetellong bontsha baithuti tlapangolong hape hore ditlhaku le mantswe di ngolwa jwang
- 6 Baithuti ba tshwanetse ho kopolla modumo/ mantswe/ dipolelo dibukeng tsa bona.
- 7 Baithuti ba tshwanetse ho seha mela ka tlasa modumo o korotsweng mantsweng / kapa dipolelong tse ngotsweng.

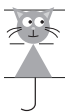
 phula

 phoka

 phema

 phepheng

 phutha

 pheha

LENANEO LA MONGOLO LE FAPANENG

Modumo/Medumo: _____

Mantswe: _____

Polelo: _____

Ngodiso:

Metsotso e 30

ho hlahisa le phatlalatsa

SEHLOOHO: Ngola ka motho eo a hloriswang ka lebaka la tjhebahalo ya hae.

MOSEBETSI: Ngola pale ya bonyane ba (dipolelo tse 10)

FOREIMI YA HO NGOLA

Seratswana sa 1

Hang... (re bolelle ka baphetwa le moo pale e etsahallang teng.)

...o ne a hloriswa hobane... (hlalosa bothata)

‘...’ ho rialo mohlorisi. (ngola se boletsweng ke mohlorisi)

...o ile a ikutlwa...

Seratswana sa 2

Yaba... (hlalosa kamoo bothata bo rarollwang ka teng)

‘...’ o ile are... (kenyeletsa ntho e boletsweng)

Qetellong... (batho ba nahana eng ka mophetwa wa sehlooho?)

BOITOKISO: Pele ho thuto ya ho ngola, ngola moralo oo o o entseng ka Mantaha tlapangolong.

BONTSHA TSAMAIISO YA HO PHATLALATSA (SEO KE SE ETSANG)

- 1 Hopotsa baithuti hore ka Mantaha le sebedisitse lenane ho hlophisa methalo ya lona.
- 2 Ka mora moo, bolella baithuti hore kajeno ba tliho bapatsa le ho hlahisa mosebetsi oo ba ongotseng.
- 3 Bontsha baituti ka moo o ngolang hape mosebetsi wa hao, ona le sehlooho le letsatsi.

BAITHUTI BA PHETHELA TSAMAIISO YA PHATLALATSO (SEO O SE ETSANG)

- 1 Neha baithuti dibuka tsa ho ngolla.
- 2 Laela baithuti ho ngola letsatsi le sehlooho: ...o a hloriswa
- 3 Bolella baithuti ho ngololla ka makgethe mosebetsi wa bona wa qetelo o senang diphoso.
- 4 Ha baithuti ba na le nako, ba ka taka setshwantsho kapele.
- 5 Ha baithuti ba ntse ba ngola tsamatsamaya ka phaposiburutelong ho thusa ba sokolang.

BAITHUTI BA HLAHISA MOSEBETSI WA BONA.

- 1 Ha ho setse metsotso e mehlano, laela baithuti ho beha diphensele tsa bona fatshe.
- 2 Laela baithuti ho **buisana ka bobedi** le balekane ba bona ka seo ba se ngotseng.
- 3 Hang ha baithuti ba qetile, bitsa moithuti a le mong kapa ba babedi ho bala seo ba se ngotseng.
- 4 Bokella mosebetsi wa baithuti bukeng ya phaposi. Etsa buka e fumanehe sekgutlwaneng sa bala bakeng sa baithuti hore ba e bale.

7 Tšitoe 2020

Pale ya ka

Ka tsatsi le leng ho ne ho na le moshanyana ya bitswang Sandile. O ne a na le bokgoni dipapading.

Sandile o ne a songwa ke moshanyana ya bitswang Clinton hobane o ne a le motelele.

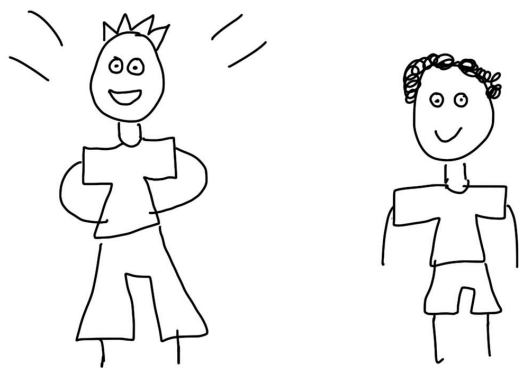
“Ekare o ledimo le leholo le lebe,” ho rialo Clinton Sandile o ne a utlwile bohloko ebile a swabile.

Yaba Sandile o juetsa mme wa hae hore na Clinton o itseng.

“O lokela ho dula o le motlotlo ka seo o leng sona le ka moo o leng ka teng,” mmae a mmolella.

Qetellong Sandile o ile a ehlwa hore Clinton o getwa ke mona, mme ha a ka a mo dumella hore a mo tshwenye kape.

Clinton o ile a kgaotsa ho soma Sandile.

Ho Bala Ka Tataiso Ya Sehlopha

Metsotso e 30

DIHLOPHA: _____

- 1 Dudisa baithuti bohle ka **Leqephe la tshebetso la ho Bala 6**.
- 2 Hlalosetsa baithuti bohle **mosebetsi wa 1** wa **Laboraro**.
- 3 Bitsa sehlopha sa pele ho tllilo sebetsa le wena.
- 4 Kamora metsotso e 15, ba kgutlisetse ditulong tsa bona.
- 5 Etsa **Mosebetsi wa Phetoho ya ho Bala**.
- 6 Hlalosetsa baithuti bohle **Mosebetsi wa 2** wa **Laboraro**.
- 7 Bitsa sehlopha sa bobedi ho tllilo sebetsa le wena.
- 8 Tlatsa tereka ya hao ho bontsha dihlopha tseo o di mametseng, le seo ba se badileng.
- 9 Ngola diphetoho tse ka etswang dihlopheng tsa ho bala kapa mesebetsing ya ho bala.

Labone

Tlhokomediso Ya Medumo Le Medumo:

Metsotso e 15

Ho Arola Le Ho Kopanya Medumo/Mantswe

SEO KE SE ETSANG...

- 1 Qala ka lentswe ho tswa thutong ya Labobedi
- 2 Qapodisa lentswe: **kgolo**
- 3 Arola lentswe ho ya ka modumo ya lona: /**kg**/-/**o**/-/**l**/-/**o**/
- 4 Qapodisa modumo o qalang lentswe: /**kg**/
- 5 Qapodisa modumo wa bobedi wa lentswe: /**o**/
- 6 Qapodisa modumo wa boraro wa lentswe: /**l**/
- 7 Qapodisa modumo o qetelang lentswe: /**o**/
- 8 Ngola lentswe tlapangollong: **kgolo**
- 9 Bontsha ka ho supa le ho kopanya medumo ho bopa lentswe: /**kgo**/-/**lo**/ = **kgolo**
- 10 Pheta hona o sebedisa lentswe ho hlaha thutong ya Laboraro: **phema**

SEO RE SE ETSANG

- 1 Qala ka lentswe ho tswa thutong ya Labobedi
- 2 Qapodisa lentswe: **kgaka**
- 3 Botsa baithuti hore: ke modumo ofe o qalang lentswe? /**kg**/
- 4 Botsa baithuti hore: ke modumo ofe o wa bobedi lentsweng? /**a**/
- 5 Botsa baithuti hore: ke modumo ofe wa boraro lentsweng? /**k**/
- 6 Botsa baithuti hore: ke modumo ofe o qetellong ya lentswe? /**a**/
- 7 Kopa baithuti ho arola lentswe ka medumo eo le bopilweng ka yona: /**kg**/-/**a**/-/**k**/-/**a**/
- 8 Ngola lentswe: **kgaka**
- 9 Laela baithuti ho kopanya medumo le wena ho bopa lentswe: /**kga**/-/**ka**/ = **kgaka**
- 10 Pheta hona o sebedisa lentswe ho hlaha thutong ya Laboraro: **phutha**

LENANEO LA DIFONIKI/MEDUMO LE FAPANENG

Modumo/Medumo: _____

Mantswe: _____

Ho Bala Ka Kopanelo:

Metsotso e 15

Padiso ya bobedi

MAANO A HO BALA: HO AKANYA DINTHO TSE O DI BONANG EMPA O SENA BONNETE BA TSONA

Seratswana	Padiso ya bobedi (Nahana, o bue)
<p><u>Letsatsi le lebe la Zama</u></p> <p>Zama o ne a itumelletse ho kgutlela sekolong kamora matsatsi a phomolo. Eitse ha a tloha sebakeng seo sekolo se phuthehelang teng a le tseleng ya ho fola moleng wa ho kena ka phaposing, Monghadi Matsebula, e leng e mong wa matijhere o ile a re ho yena, 'Helang Zama, ha e ka o ekeeditse mmele tje! O shebahala o none.'</p> <p>Zama o ile a utlwa sefahleho sa hae se futhumala. O ne a sa tsebe hore a ka reng.</p>	
<p>Letsheareng leo lohle Zama o ne a ikutlwa a sa itshepe. O ne a apare jere sei ya hae le ha ho ne ho tjhesa ka phaposing. 'Mohlomong e tla pata mmele wa ka,' a nahana.</p>	<p>Ke akanya hore tshwaelo ya Monghadi Matsebula e ile ya fetola kamoo Zama a neng a ikutlwang ka teng ka ho kgutlela sekolong. Qalong o ne a thabetse ho kgutlela sekolong empa hajwale o shebahala a sa thaba ebile a sa phutholoha.</p>
<p>Ha ntate wa Zama a etla ho lata sekolong, o ile a honyela setulong se kamorao sa koloi.</p> <p>'Bothata bo kae Zama?' a mmotsa</p> <p>'Ha ke batle ho bua ka yona,' ho araba Zama a buela tlase.</p>	<p>Ntate wa Zama o akanya hore Zama ha a thaba ha a kena ka koloing. O tshwanetse ebe o ngongorehiswa ke hore Zama a ke ke a bua le yena ka bothata boo a nang le bona.</p>
<p>Mantsiboyeng ao, ha mme wa Zama a fihla hae ho tswa mosebetsing, o ile a kokota monyakong wa Zama wa phaposi ya ho robala.</p> <p>'Letsatsi la hao le ne le le jwang sekolong?' a mmotsa</p> <p>'Monghadi Matsebula o itse ke ekeeditse mmele. O itse ke nonne,' ho rialo Zama. 'Na ke motenya?' ho botsa Zama.</p> <p>'Ntho ya pele e ke tla o bolella yona ngwanaka ke hore, mefuta yohle ya mebele e metle.' Mme wa Zama a araba ka ntswe le bonolo. 'O motle, ho sa tsotelehe o boima bo bokae.'</p> <p>Yaba modumo wa letswe la hae o a fetoha. 'Ya bobedi ke hore, ntho eo e fosahetse. Ha ho na motho ya moholo ya lokelang ho tshwaela kapa ho hlalosa mmele wa hao. Ke maswabi hore seo se etsahetse. Ke tla bua le Mosuwehlooho hosane.'</p>	<p>Ke akanya hore Zama o tshepa mmae, ke ka hoo a kgonang ho mmolella bothata ba hae, le ha a hlajwa ke dihlolong ka seo Monghadi Matsebula a se buileng.</p>

Seratswana	Padiso ya bobedi (Nahana, o bue)
<p>'Tjhe, Mme! Monghadi Mathebula o tlo nahana eng ka nna? O tlile ho ntlhoya!' Zama a bokolla.</p> <p>'Zama, ntho ena ha se ntho eo ke tlileng ho e lohella feela. E ne e sa tlameha hore e o etsahelletse, ebile ha e a tlameha ho etsahala ho ngwana e mong hape sekolong sa lona,' ho rialo mmae a tiisitse lentswe.</p>	
<p>Moraonyana mantsiboyeng ao, Zama o ile a utlwa batswadi ba hae ba bua ba le betheng.</p> <p>'Ha ke a phutholoha hohang, ha titjhere e bua le Zama jwalo – ha ke nahane hore ke ntho e nepahetseng hore a bue ka mmele wa hae!' Ho rialo mme wa Zama.</p> <p>'Ha ho na motho ya tlamehang ho etsa hore Zama a ikutlwe a sa phutholoha sekolong – haholoholo titjhere!' Ntata Zama a tlatselletsa.</p>	<p>Ke nahana hore ke tla ikutlwa ke tshireletsehile ebile ke ratwa ha ke ne ke le Zama. Ho ne ho tla nthabisa ho tseba hore batswadi ba ka ba a ntsotella.</p>
<p>Bosiung boo Zama o ne a robetse betheng ya hae, a ngongorehiswa ke se tla etsahala ha mme wa hae a bua le Mosuwehlooho Nyeko.</p>	
<p>Ka le hlahlamang, motsheareng wa mantsiboya, batswadi ba Zama ka bobedi ba ile ba tla ho mo lata sekolong. Zama o ne a bapala kantle ha batswadi ba hae ba kena ka ofising ya mosuwehlooho. Zama o ile a leka ho tsepamisa maikutlo a hae papading ya ho thetsana e bitswang, empa o ne a dula a lebala hore na ke mang ya bapalang. Ntho e nngwe feela eo a neng a nahana ka yona ke hore na ho ntse ho thweng ka ofising ya mosuwehlooho.</p>	
<p>Qetellong, mme wa Zama o ile a mmitsa. Zama o ile a tshwara letsoho la mme wa hae ha a kena ka ofising ya Mosuwehlooho Nyeko.</p> <p>'Zama, ke maswabi ke buile ka mmele wa hao mme ka o etsa hore o se phutholohe,' ho rialo Monghadi Matsebula. 'Ke ne ke sa nahana hore seo se tla o utlwiswa bohloko, empa ke a bona hore seo se fosahetse. Mefuta yohle ya mebele e metle, ebile ke ne ke sa lokela ho ahlola kapa ho bua ka mmele wa mang kapa mang.'</p>	<p>Ke nahana hore ke ne ke tla thaba ha ke le Zama. Ke ne ke tla ikutlwa eka, batswadi ba ka le Mosuwehlooho ba a ntshireletsa.</p>
<p>Kamora hoba Monghadi Matsebula a tswe ka ofising, Mosuwehlooho Nyeko o ile a tadima Zama. 'Zama, ha se ntho e lokileng hore ho be le motho a hlahisang maikutlo a hae ka mmele wa hao. Re a leboha ha e le mona o re tsebisitse ka taba ena,' a rialo.</p>	<p>Ke akanya hore Mosuwehlooho Nyeko o dumellana le batswadi ba Zama – ha ho motho ya lokelang ho etsa hore re se ikutlwe re se motlotlo ka mebele ya rona kapa re se rate mebele ya rona!</p>

Seratswana	Padiso ya bobedi (Nahana, o bue)
Zama o ne a ngongorehiswa ke ho bona Monghadi Matsebula ka le hlahlamang, le ha a ne a tseba hore o entse ntho e nepahetseng.	
Letsatsing le hlahlamang phuthehong ya sekolo, Mosuwehlooho Nyeko o ile a bua le sekolo sohle ka ho hlomphele ka ho ba mosa. 'Mebele ya rona e tla ka dibopeho le boholo bo fapaneng, mme sebopeliso le boholo bo bong le bo bong bo amohelane.' A phatlalatsa. Tasneem o ile a retolohela ho Zama, 'Ke a leboha ha e le mona o ile wa ba le sebete sa ho bua. Ke tshepa hore Monghadi ha a na hlola a bua ntho tsa mofuta oo hape.'	Ke akanya hore Tasneem o utlwile mantswa a Monghadi Matsebula – mme a ikutlwa a sa phutholoha le yena. Ha ke ne ke le Zama, ke nahana ke ne ke tla utlwa ekare ke tshireletsa metswalle ya ka – jwalo feela ka ha batswadi ba ka ba ntshireditse.
Dipotso tsa tlhakisetso	Dikarabo tse lebelletsweng
Ke papadi e feng eo Zama a ileng a e bapala ha batswadi ba hae ba ne ba le ka ofising?	O ile a bapala papadi ya ho thetsana.
Hobaneng Zama a ne a sa kgone ho tsepamisa maikutlo a hae papading eo?	<ul style="list-style-type: none"> • Hobane o ne a ngongorehiswa ke se neng se etsahala ka ofising. • Hobane o ne a ngongorehile haholo ho ka tsepamisa maikutlo papading.
Potso Hobaneng/Potso ya maikutlo	Dikarabo tse lebelletsweng
Hobaneng batswadi ba Zama ba ile ba bua le Mosuwehlooho Nyeko?	<ul style="list-style-type: none"> • Hobane Monghadi Matsebula o itse Zama o nonne, mantswa ao a ile a mo utlwa bohloko. • Hobane batswadi ba Zama ba ne ba bona hore Zama ha a thabela seo Monghadi Matsebula a se buile. • Hobane batswadi ba Zama ba ne ba kwatetse taba ya hore Monghadi Matsebula o utlwisitse Zama bohloko. • Hobane mme wa Zama o ne a sa phutholoha. O ne a sa nahane hore titjhere e lokela ho tshwaela ka mebele ya baithuti. • Hobane batswadi ba Zama ba ne ba sa batle hore ho be le motho e mong a etsang hore Zama a se ke a phutholoha sekolong. • Hobane batswadi ba Zama ba mo rata mme ba batla ho mo tshireletsa. • Hobane mofuta yohle ya mebele e metle, le hore batho ba bang ha ba lokela hore ba nne ba bue ka boima ba mebele ya rona.

Ho Bala Ka Tataiso Ya Sehlopha

Metsotso e 30

DIHLOPHA: _____

- 1 Dudisa baithuti bohle ka **Leqephe la Tshebetso la ho Bala 6**
- 2 Hlalosetsa baithuti bohle mosebetsi wa 1 wa **Labone**.
- 3 Bitsa sehlopha sa pele ho tllilo sebetsa le wena.
- 4 Kamora metsotso e 15, ba kgutlisetse ditulong tsa bona.
- 5 Etsa **mosebetsi wa phetoho wa ho bala**.
- 6 Hlalosetsa baithuti bohle mosebetsi wa 2 wa **Labone**.
- 7 Bitsa sehlopha sa bobedi ho tllilo sebetsa le wena.
- 8 Tlatsa tereka ho bontsha dihlopha tse o di mametseng, le seo ba se badileng.
- 9 Ngola diphetoho tse ka etswang dihlopheng tsa ho bala kapa mesebetsing ya ho bala.

Labohlano

Mesebetsi Ya Molomo

Metsotso e 15

TLOTLONTSWE YA MOKOTABA

- 1 Ruta o sebedisa PATS
- 2 Bapatsa mantswa le ditshwantsho tihateng ya Tlotlontswe ya Mokotaba.
 - lokelang
 - e sa lokelang

Raeme kapa pina	Diketso
Ho hlorisa bana ba bang ha se ntho e lokileng	<i>Bua ka sefahleho se bonahalang se utlwile bohloko.</i>
Le ha ho le monate ho wena, ho bohloko ho bona	
Ho ba soma, ho ba qala, ho ba kgesa, ho ba jella dijo, ho ba tsheha le ho ba rea mabitso a nyenyefatsang.	
HO! EMISA! HO LEKANE!	<i>Otlolla letsoho o ntshe seatla ho bontsha EMA!</i>

PUISANO YA SERATSWANA SE BADILWENG KA KOPANELO

- 1 Ngola foreimi ya puisano tlapangolong
Paleng ena...
Ho ne ho lokeleha ha...
Ha ke ne ke le Zama...
- 2 Balla baithuti foreimi ya puisano.
- 3 Arola baithuti ka **dihlotswana tse nyane**.
- 4 Bolella baithuti hore e mong le e mong a fumane monyetla wa ho phehisa puisanong.
- 5 Laela baithuti ho mamela ka hlooko.
- 6 Kopa baithuti ba fapaneng kapa sehlopha se itseng sa baithuti ho abelana le wena dikarabo tsa bona.
- 7 Ha dikarabo di sa nepahala, di lokise.
- 8 Leboha baithuti ka diphehiso tsa bona.

Tlhokomediso Ya Medumo Le Medumo:

Metsotso e 15

Popo Ya Mantswe

Ngola lenane tlapangolong le bontshang medumo eo ba ithutileng yona nako e fetileng mmoho le medumo ya thuto ya Labobedi le Laboraro.

kg	ph	m
e	o	n
a	l	k
u	s	h

ETSA KA HO BONTSHA

- 1 Hopotsa baithuti ka medumo ya beke: /**kg**/ le /**ph**/
- 2 Etsa boikgopotso ba medumo yohle le ho e kopanya tlapangolong.
- 3 Neha baithuti metsotso e 3 ho bopa mantswe a mangata kamoo ba ka kgonang ka ho sebedisa medumo le ho kopanya medumo e ka hodimo.
- 4 Bontsha baithuti hore ba ka bopa mantswe ka modumo o korotsweng, jwaloka: /**ph**/- /**u**/- /**l**/- /**a**/ = **phula**
- 5 Hopotsa baithuti hore ba ka bopa mantswe ka ho sebedisa medumo ofe kapa ofe – ha ho hlokehe hore ba sebedise /**kg**/ kapa /**ph**/
- 6 Bontsha baithuti hore ba ka bopa lentswe le leng jwang, jwaloka: /**h**/- /**u**/- /**l**/- /**a**/ = **hula**

HO ETSWANG KE BAITHUTI

- 1 Bolella baithuti ho bula dibuka tsa bona tsa ho ngolla ebe ba ngola sehloho sena: **kg, ph**
- 2 Laela baithuti ho ba qala ho ngola.
- 3 Neha baithuti metsotso e 3 ho fumana le ho bopa mantswe ka bongata kamoo ba ka kgonang.
- 4 Dumella baithuti ho tshwaya mosebetsi wa bona. Bontsha baithuti tsela ya ho bopa mantswe ana (le amang): **kgomo, kgena, kgolo, kgaka, kgoho, sekgele, phula, phoka, phema, pheha, hula, hoko, sesa, kena, hola**

LENANEO LA DIFONIKI/MEDUMO LE FAPANENG

Modumo/Medumo: _____

Mantswe: _____

Ho Bala Ka Kopanelo

Metsotso e 15

Leano la kutlwisiso: Akaretsa / Ho ikamahanya le diketsahalo

TAKA SERATSWANA

- 1 Dudisa baithuti madulong a bona ka dibuka tsa bona tsa ho ngolla kapa maqephe a sa ngollang, diphensele le dikherayone.
- 2 Hlalosa hore kajeno baithuti ba tlile ho **ngola le ho taka** kamoo ba ka ikutlwang kateng ha ba ne ba le dieteng tsa Zama.
- 3 **Bontsha** ka ho etsa o **nahane kamoo o neng o tla ikutlwa ka teng ha o ne o le Zama**, jwaloka: ke ne ke tla ikelellwa ha motho a ne a ka tshwaela ho itseng ka mmele waka le nna.
- 4 Taka setshwantsho sa hao tlapangollong sa hao, o apere jeresi e kgolo.
- 5 **Bontsha** ka ho etsa o ngole polelo setshwantshong sa hao, jwaloka: Zama a ikelellwa mme a apara jeresi ya hae. Ke nahana ke ne ke tla ikutlwa jwalo le nna.
- 6 Kamora moo, bolella baithuti hore ba tlile nahana kamoo ba neng ba tla ho ikutlwa kateng ha ba ne ba ka iphumana ba dieteng tsa Zama.
- 7 Kopa baithuti ho kwala mahlo mme ba iketle. Ba balle seratswana hape.
- 8 Kopa baithuti ho bula mahlo mme ba take mehopolo ya bona ka seo se ka etsahalang.
- 9 Qetellong, kopa baithuti ho **buisana ka bobedi**, mme ba bontshane seo ba se takileng le molekane.

Ho Bala Ka Tataiso Ya Sehlopha

Metsotso e 30

DIHLOPHA: _____

- 1 Dudisa baithuti hantle mme ba sebedise **Leqephe la Tshebetso la ho Bala 6.**
- 2 Hlalosetsa baithuti bohle **mosebetsi wa 1 wa Labohlano.**
- 3 Bitsa sehlopha sa pele ho tlilo sebetsa le wena.
- 4 Kamora metsotso e 15, ba kgutlisetse ditulong tsa bona.
- 5 Etsa **Mosebetsi wa Phetoho wa ho Bala.**
- 6 Hlalosetsa baithuti bohle **Mosebetsi wa 2 wa Labohlano.**
- 7 Bitsa sehlopha sa bobedi ho tlilo sebetsa le wena.
- 8 Tlatsa tereka ya hao ho bontsha dihlopha tse o di mametseng, le seo ba se badileng.
- 9 Ngola diphetoho tse ka etswang dihlopheng tsa ho bala kapa mesebetsing ya ho bala.

Boikgopotso ba thuto ya puo pheletsong ya beke

Metsotso e 15

- 1 Dudisa baithuti mmateng pheletsong ya letsatsi.
- 2 Etsa boikgopotso ba thuto ya puo. O ka nna wa kgetha ho kopanya Puo ya Lapeng (HL) le Puo ya Senyesemane (EFAL) ha o etsa boikgopotso bona.
- 3 Hopola ho dumella baithuti ho buisana ka bobedi ka dikarabo tsa bona le balekane ba bona. Kamora moo, kgetha baithuti ba seng ba kae ho abelana dikarabo tsa bona ho baithuti bohle.
- 4 Sebedisa dipotso tse latelang ho tataisa dipuisano tsa thuto ya puo:
 - a **Mmokotaba wa rona wa beke e ne e le ofe?**
 - b **Ke pale dife tseo re di badileng mmoho?**
 - c **Ke mantswe afe a matjha ao o a ratileng bekeng ena?**
 - d **O ithutile eng paleng tseo re di badileng mmoho?**
 - e **Re ngotse ka eng bekeng ena?**
 - f **Tsebo ya hao ya mongolo e ntlafetse jwang bekeng ena?**
 - g **Tsebo ya hao ya ho bala e ntlafetse jwang bekeng ena?**
 - h **Ke eng seo o leng motlotlo ka sona bekeng ena?**
- 5 Qetellong, bolella baithuti ho nahana ka dintho tse pedi tseo ba tla qoqela ba lelapa la bona ka tsona le tseo ba ithutileng tsona bekeng ena le hore tsebo ya bona e ntlafetse hakae?

Hlokomela: mosebetsi ona wa boikgopotso le boitekolo o bohlokwa haholo jwaloka karolo ya thuto. Ka kopo o se ke wa tlola mosebetsi ona wa beke.

The background of the entire page is a light gray color with a repeating pattern of small, white, line-art icons. These icons represent various educational fields: science (flasks, atoms, globes), mathematics (calculators, rulers, compasses), arts (pencils, paint palettes), and general learning (books, graduation caps, lightbulbs).

Kereiti 2 KOTARA 4 Beke

7

MOKOTABA:

**Ho sebedisa thekenoloji
bakeng sa botle**

Boitokisetso Ba Phaposiburutelo

- 1 Tshimolohong ya beke e nngwe le enngwe, netefatsa hore phaposiburutelo e hlwekile e makgethe.
- 2 Beha DITJHATE TSA PAPATSO YA MANTSWE, mme o tlose tseo o seng o sa di hloke, mme o di boloke hantle.
- 3 Ebe, o hlophisa dipapetlana tsa mantswe le ditshwantsho tsa tlotlontswe ya mokotaba tseo o tla di hloka.
- 4 Fumana, o be o lokise dintho bakeng sa lebota la phaposi la mokotaba tse tla kgahla, ho ratwa le ho thabelwa ke baithuti, jwaloka: dikgatiso tsa maqephe tsa diakhaonto tsa marangrang a kgokahano tsa batho ba tummeng – Instagram, Facebook; kgatiso ya akhaonto ya marangrang a kgokahano ya Greta Thunberg; Setshwantsho sa Greta Thunberg
- 5 Etsa diphuphutso inthaneteng ho hlophisetsa mokotaba. Mohlala: bala ka Greta Thunberg
- 6 Etsa bonnete ba hore buka tsa ho ngolla tsa baithuti le dibuka tsa bona tsa tshebetso tsa DBE di tshwailwe ka ho ikgetha, mme di beilwe ka makgethe.
- 7 Etsa bonnete ba hore buka tse kgolo tsa hao, dibuka tsa padiso mmoho le dibuka tsa laeaborari di maemong a lokileng ebile di beilwe ka nepo.

Mosebetsi Ya Tlatsetso

Mosebetsi ena e ka etswa ke baithuti ka bonngwe ba qetang mosebetsi wa bona ka pele KAPA ha o ntse o etsa tekanyetso le ba bang ba baithuti.

Mosebetsi wa 1: Buka ya tshebetso ya DBE 2: Leqephe la 97, Monate

Mosebetsi wa 2: Buka ya tshebetso ya DBE 2: Leqephe la 98–102, Ha re baleng

Mosebetsi wa 3: Buka ya tshebetso ya DBE 2: Leqephe la 104, Ha re baleng

Mosebetsi wa 4: Taka mme o ngole kamoo o sebedisang thekenoloji.

Mantaha

Mosebetsi Wa Molomo

Metsotso e 15

TSEBISA MOKOTABA: FUMANA DINTLHA TSA TSEBO YA PELE

- 1 Bontsha baithuti setshwantsho leqephe le qalang paleng e bukeng e kgolo: Gretha Thunberg, mohale wa phetoho ya boemo ba lehodimo!
- 2 Bolella baithuti hore o tliho qala mokotaba o motjha o bitswang: Ho sebedisa thekenoloji bakeng sa botle
- 3 Taka sedikadikwe tlapangollo mme o ngole **mokotaba** ka hara sona mahareng a tlapangollo.
- 4 Botsa baithuti: *ke eng seo le seng le se tseba ka ha mokotaba ona?*
- 5 Ngola mehopolo ya baithuti tlapangollo mmapeng wa mehopolo. Ngola dintlha tse tshwanang mmoho.
- 6 Ha baithuti ba sokola ho fana ka mehopolo ya bona, ba etelle pele ka dipotso tse latelang:
 - a Thekenoloji ke eng?
 - b Na o a tseba hore marangrang a kgokahano ke eng?
 - c Batho ba sebedisa thekenoloji jwang?

TLOTLONTSWE YA MOKOTABA

- 1 Ruta o sebedisa (PATS)
- 2 Bapatsa mantswe le ditshwantsho tihateng ya tlotlontswe ya mokotaba.
 - Inthanete
 - boemo ba lehodimo
 - phethoho ya boemo ba lehodimo
 - tshilafatso

Raeme kapa pina	Diketso
Re phela lefatsheng la thekenoloji	<i>Etsa ketso e o e ratang e bontshang sesebediswa se seng le se seng sa thekenoloji</i>
Thekenoloji e ntlafatsa maphelo a rona ka tsela tse fapaneng	
Re ka etsa dipatlisiso kapa ra batla dikarabo tsa ntho tseo re batlang ho di tseba	<i>Qamaka o iketse eka o a batlisisa.</i>
Thekenoloji e ka re ruta dintho tse ngata tse ntjha tseo re di thahaselang.	
Sebedisa thekenoloji ho ntlafatsa bophelo ba hao	<i>Bua ka sefahleho se bososelang</i>
E sebedise hantle, e sebedise ka boikarabelo.	<i>Supanang ka monwana ho bontsha tlhokomediso</i>

Mongolo

Metsotso e 15

- 1 Bolella baithuti ho bula dibuka tsa bona.
- 2 Bitsetsa baithuti medumo le mantswe a latelang mme ba e ngole ka dibukeng tsa bona:
 - a kgomo
 - b kgena
 - c kgolo
 - d kgaka
 - e kgoho
 - f phula
 - g phoka
 - h phema
 - i phepheng
 - j phutha
- 3 Kamora moo, bolella baithuti ho nka dipensele tsa bona tsa mmala ho itshwaela mesebetsi ya bona.
- 4 Ngola ka ho hlaka medumo le mantswe tlapangollong.
- 5 Phutha dibuka tsa baithuti qetellong ya letsatsi, mme o ele baithuti ba hloakang thuso hloko.

LENANEO LA MONGOLO LE FAPANENG

Modumo/Medumo: _____

Mantswe: _____

Polelo: _____

Ho Bala Ka Kopanelo:

Metsotso e 15

Boitokisetso Pele O Bala

MAANO A KUTLWISISO: HO LEPA/ NOHA

- 1 Dudisa baithuti fatshe hodima mmata hore bohle ba kgone ho bona buka e kgolo.
- 2 Bula buka e kgolo paleng ya: Gretha Thunberg, mohale wa phetoho ya boemo ba lehodimo!
- 3 Bontsha baithuti ditshwantsho leqephe ka leng ontse o ba botsa hore ba nahana hore ho etsahalang.
- 4 Thusa baithuti ho **ikamahanya ka maikutlo le ditshwantsho**, hore ba be le moelelo o motle wa seo pale e buang ka sona.
- 5 Tsebisa baithuti tlotlontswe e ntjha karolong tse nepahetseng tsa pale.
- 6 Bala pale kaofela hang, o sa kgaotse.

Ngodiso:

Metsotso e 30

Rala O Thale

SEHLOOHO: Ngola ka taba eo o e kgathallang ka ho fetisisa. Nahana kamoo o ka sebedisang thekenoloji molemong wa ntho tse ntle.

MOSEBETSI: Ngola bonyane ba diratswana tse pedi (dipolelo tse 10) ka diketsahalo tse kileng tsa o hlahela.

LEANO LA HO RALA: Ngola lenane

TSEBISA SEHLOHO SA MONGOLO.

- 1 Bontsha baithuti hore o **nahana pele o ngola.**
- 2 Ka molomo, hlalosa dintlha tsa pale ya hao, jwaloka:
Ke batla matitjhere a mang a tsebe hore ho ruta ho bala ho bohlokwa. Ke batla ho fa matitjhere a mang mehopolo e metle ka ho ruta ho bala. Ke nahana nka sebedisa marangrang a dikgokahano ho thusa matitjhere a mang ho ithuta ka dintho tse sebeditseng ka phaposiburutelong ya rona.

BONTSHA MOKGWA WA HO RALA (SEO KE SE ETSANG)

- 1 Ngola foreimi ya ho rala ka thoko tlapangollo.
- 2 Bontsha baithuti hore lenane le etswa jwang ka ho araba dipotso tse latelang.
- 3 Qetella moralo ka lehlakoreng le leng la tlapangollo.

Dipotso tsa Moralo	Moralo
<p>Seratswana sa 1</p> <ol style="list-style-type: none"> 1 Ke taba efe eo o e kgathallang ka ho fetisisa? 2 O tseba eng ka taba ena? 3 Hobaneng taba ena e le bohlokwa? <p>Seratswana sa 2</p> <ol style="list-style-type: none"> 1 O batla batho ba bang ba tsebe eng ka taba ena? 2 O ka sebedisa marangrang a dikgokahano jwang? 3 Ke botle bofe boo o ka bo fumanang ha o sebedisa marangrang a dikgokahano ho bolella batho ka taba ena? 	<p>Seratswana sa 1</p> <ol style="list-style-type: none"> 1 Ho ruta ho bala. 2 Key a tseba hore ho ruta Modumo ho bohlokwa. Baithuti ba hloka nako e ngata ya ho bala. 3 Hobane ngwana e mong le e mong o lokela hoba mobadi ya hlahlwa. Matitjhere ba lokela ho ba le mamello mme ba be mosa. <p>Seratswana sa 2</p> <ol style="list-style-type: none"> 1 Ke batla matitjhere a mang a tsebe hore ho bala ho bohlokwa hakae. 2 Nka beha dividio ke bolella matitjhere a mang mkgwa o motle wa ho ruta ho bala. 3 Matitjhere a mang a ka ithuta ho tswa ho nna – mme mohlomong ba ka beha dividio mme le nna nka ithuta ho tswa ho bona.

BAITHUTI BA SEBEDISA MOKGWA WA HO RALA (SEO O SE ETSANG)

- 1 Bolella baithuti ho tutubala le ho nahana taba eo ba e kgathallang ka ho fetisisa.
- 2 Ka mora moo, bolella baithuti ho **buisana** le balekane ka dintlha tsa bona.
- 3 Bontsha baithuti foreimi ya ho rala tlapangollong, o be o ba bolelle ho sebedisa foreimi ena ho rala bongodi ba bona, jwaloka ha o entse.
- 4 Neha baithuti dibuka tsa bona.
- 5 Bolella baithuti ho ngola mehopolo ya bona – ba **seke** ba kopitsa moralo wa hao.
- 6 Ha baithuti ba ntse ba sebetsa, tsamatsamaya ka phaposiburutelong ho tshwara dikoponyana

Moralo

Serapa sa 1

1. Tikhologo
2. Ke a tseba hore ho na le dintlo tseo re ka di etsang ho thusa tikhologo ya rona.
3. Hobane motho e mong le e mong o lokela ho tseba hore re tlamehile ho etsa ho hong ho baballa tikhologo ya rona nako e sa le teng.

Serapa sa 2

1. Ke batla hore batho ba bang ba tsebe seo ba ka se etsang ho thusa.
2. Nka beka dividio le diatikele marangrang (inthaneteng) tse bolellang batho ka moo taba ena e leng bohlokwa ka teng le hore ba ka thusa ka tsela e juang.
3. Batho ba bang ba ka ithuta ho nna – mohlomong le bona ba ka beka dividio le diatikele (marangrang) inthaneteng moo batho ba bang ba ka ithutang teng.

Ho Bala Ka Tataiso Ya Sehlopha

Metsoso e 30

DIHLOPHA: _____

- 1 Dudisa baithuti hantle mme ba sebedise **Leqephe la ho bala la Tshebetso la 7**.
- 2 Hlalosetsa baithuti bohle **mosebetsi wa 1 wa Mantaha**.
- 3 Bitsa sehlopha sa pele ho tllilo sebetsa le wena.
- 4 Kamora metsotso e 15, ba kgutlisetse ditulong tsa bona.
- 5 Etsa **Mosebetsi wa Phetoho ya ho Bala**.
- 6 Hlalosetsa baithuti **mosebetsi wa 2 wa Mantaha**.
- 7 Bitsetsa sehlopha sa bobedi ho wena.
- 8 Tlatsa tereka ya hao ho bontsha hore ke sehlopha sefe seo o se mametseng, le hore ba badileng eng.
- 9 Ngola diphetoho tse ka etswang dihlopheng tsa ho bala kapa mesebetsing ya ho bala.

Labobedi

Tlhokomediso Ya Medumo Le Medumo:

Metsotso 15

Poeletso Ya Medumo Le Mantswe A Rutilweng.

BOELE TSA/PHETHA MEDUMO

- 1 Qapodisa, mme o phahamise dipapetla tsa medumo yohle e rutilweng kotareng: /r/ /h/ /f/ /p/ /j/ /q/ /mp/ /nt/ /ng/ /ny/ /kg/ /ph/
- 2 Phahamisa dipapetla tsa medumo ka tatellano tse fapaneng, mme o botse baithuti ka bonngwe ho qapodisa/bala medumo.
- 3 Manamisa dipapetla tsa medumo tlapangolong.
- 4 Botsa baithuti ba fapaneng ho tla bopa mantswe tlapangolong.
- 5 Bolella baithuti ho ngola ka dibukeng tsa bona, mantswe a mangata eo ba ka a kgonang ba sebedisa medumo eo.

LENANEO LA DIFONIKI/MEDUMO LE FAPANENG

Modumo/Medumo: _____

Mantswe: _____

Mongolo:

Metsotso e 15

Phetha ditlhaku / mantswe / dipolelo

- 1 Bontsha baithuti ho ngola dipolelo tse kgutshwane ka ho di ngola tlapangolong.
- 2 Ba eelliswe hore polelo e nngwe le e nngwe e qala ka tlhaku e kgolo ebile e qetela ka kgutlo.
- 3 Baithuti ba lokela ho ngola dipolelo tsena ka dibukeng tsa bona.

 Mmutla o a tlola.

 Bana ba tseka tjoto.

LENANEO LA MONGOLO LE FAPANENG

Modumo/Medumo: _____

Mantswe: _____

Polelo: _____

Ho Bala Ka Kopanelo

Metsotso e 15

Maano a kutlwisiso: Batlisisa dikarabo seratswaneng

Seratswana/taba	Padiso ya pele (Nahanela, o bue)
<u>Gretha Thunberg, mohale wa phetoho ya boemo ba lehodimo!</u>	Kajeno re tlile ho bala pale ya Greta Thunberg, ngwanana ya sebeditseng ho lwanela phetoho ya boemo ba lehodimo. Phetoho ya boemo ba lehodimo e etsahala lefatsheng la rona hajwale. Lefatshe la rona le a futhumala ka lebaka la tshilafalo.
Greta Thunberg ke ngwanana a holetseng naheng e bitswang Sweden. Kgolong ya hae, ho ne ho se bonolo ho yena. O ne a na le bothata bo bitswang Asperger's Syndrome. Sena se bolela hore boko ba hae ha bo sebetse jwaloka ba batho ba bang. Ho thata ho yena ho bua le ho ba le dikamano le batho ba bang.	Ebe pale e e tlo bua ka mang ? Mona re bala hore pale ena ke ya ngwanana a bitswang Greta Thunberg.
Empa bothata bona ba hae ba Asperger's Syndrome bo ne bo etsa hore a utlwisise dintho ka tsela e tebileng. Greta o ile a sebedisa bothata ba hae ba Asperger jwalo ka mpho ho lwanela ntho eo a neng a dumela ho yona. O ile a sebedisa matla a hae kaofela ho leka ho pholosa tikoloho ka ho lwantsa ntho e bitswang 'phetoho ya boemo ba lehodimo'.	Ke eng seo Greta a se tsotellang? Ohoo! Ke ithuta hore o na le thahasello ya ho pholosa tikoloho ya rona le ho lwantsa phetoho ya boemo ba lehodimo.
Greta o ile a ithuta ka phetoho ya boemo ba lehodimo kgetlo la pele, ha titjhere wa hae a ne a bapala vidio ya polasitiki ka lewatlang le dibere tsa lehlweng tse bolawang ke tlala. Eitse ha Greta a ntse a shebellese o ile a lla. Ditshwantsho tsa mawatle a tshilafaditsweng di ile tsa dula ka hloohong ya Greta. O ne a se a sa kgone ho nahana ka ntho e nngwe. O ile a nqa qeto ya hore o tlameha ho etsa ho hong hore a pholose polanete ya Lefatshe.	Greta o ithutile neng kgetlo la pele ka phetoho ya boemo ba lehodimo? Ke bala hore o ithutile ka phetoho ya boemo ba lehodimo ha a ne a shebella vidio sekolong.

Seratswana/tabana	Padiso ya pele (Nahanela, o bue)
<p>Titjhene wa Greta o ile a hlalosa hore tshilafatso ya lefaufau e tswang makoloing, difofaneng, diteisheneng tsa motlakase le difemeng ke yona e etsang hore lefatshe le futhumale. Titjhene wa hae o ile a ba bolella kaofela ka phaposing hore kgase e tswang dikgomong le yona e etsa hore lefatshe le futhumale. Ketsahalo ena e bitswa 'Phetoho ya boemo ba lehodimo, ebile e senya polanete ya rona ya Lefatshe.</p>	<p>Ke mang a rutileng Greta ka phetoho ya boemo ba lehodimo? Ohoo! E ne e le titjhene wa hae a mo rutileng kgetlo la pele ka phetoho ya boemo ba lehodimo?</p>
<p>Bana ba bang ba ile ba lebala ka vidio ya ka phaposing ya borutelo hanghang, empa eseng Greta. O ile a bala ntho e nngwe le e nngwe ya neng a kopana le yona e fanang ka lesedi la phetoho ya boemo ba lehodimo. O ile a batla diatikele le dithuto tse buang ka phetoho ya boemo ba lehodimo Inthaneteng. O ile a shebella dividio YouTube. E ile ya ba setsebi sa phetoho ya boemo ba lehodimo.</p>	<p>Greta e ile ya ba setsebi sa eng? Greta o ile a ba setsebi sa phetoho ya boemo ba lehodimo. O ile a iketsetsa dipatlisiso mme a ithuta tsohle tseo a neng a kgona ho ithuta tsona!</p>
<p>Greta o ile a qala ho sebetsana le ho etsa phetoho lapeng labo. O ile a kgothaletsa mme wa hae ho emisa ho sebedisa difofane. A kgothaletsa ntate wa hae ho kgaotsa ho ja nama. A kgothaletsa ba lelapa lohle ho se sebedise polasitiki. Sena se ile sa etsa hore Greta a eellwe hore a ka tlisa phetoho lefatsheng, ka ho kgothaletsa batho ba bang ba bangata.</p>	<p>Greta o ile a qala kae ho sebeletsa phetoho? Ohoo! Ke ithuta hore o qadile ho etsa phetoho lapeng labo!</p>
<p>Greta o ile a nka qeto ya ho ipelaetsa kante Palamenteng ya Sweden. O ile a penta letshwao sekotwaneng sa patsi. O ile a ngola dintlha tse itseng phamfoleteng ho etsa hore a kgone ho abelana ka tsona. Yaba, o palama baesekele ya hae ho ya moahong wa Palamente. Ka tsatsi la pele, Greta o ne a dutse a le mong. Batho ba neng ba feta ba ne ba mo tjamela.</p>	<p>Gretha o ile a ipelaetsa kae? Ke ithuta hore o ile a ipelaetsa kante Palamenteng ya Sweden.</p>
<p>Ka tsatsi la bobedi, batho ba ile ba qalella ba mo tshehetsa. Kamora moo ho ne ho dula ho na le batho moo. Dikgwedi tse ngata ka mora moo Greta e ne e le moetapele wa boipelaetso kgahlanong le phetoho ya lefatshe naheng ya habo.</p>	

Seratswana/taba	Padiso ya pele (Nahanela, o bue)
<p>Greta o ile a natswa Sweden ka baka la mosebetsi wa hae o kgahlisang. Empa o ile a etsa qeto hore o tlameha ho sebeta ho feta moo! Greta o ile a dumela ho fana ka puo diketeketeng tsa batho kopanong e kgolo ya phetoho ya lefatshe. Batswadi ba hae ba ne ba tshwenyehile hore bothata ba hae ba Asperger bo tla etsa hore a thatafallwe ke ho bua le batho ba bangata. Empa maikemisetso a Greta a ile a mo thusa ho hlola letswalo leo a neng a na le lona. Diketeketete tsa batho di ile tsa thoholetsa Greta mme ba rekota le puo ya hae vidiong.</p>	<p>Ke eng e ileng ya thusa Greta ho hlola letswalo la hae. Maikemisetso a hae a ile a mo thusa ho hlola letswalo leo a neng a na le lona.</p>
<p>Greta o ile a nka qeto ya ho sebedisa marangrang le Inthanete ho etsa hore molaetsa wa hae o fihle baneng ba bang lefatsheng ka bophara. O ile a kenya dinepe tsa hae tsa boipelaetso Instagram.</p> <p>O ile a kenya dividio tsa dipuo tsa hae Facebook. O ile a ngola le melaetsa Twitter. Greta o sebedisitse Inthanete ho ikgokahanya le diketeketete tsa bana ba bang lefatsheng ka bophara ba tshwenywang ke phetoho ya lefatshe.</p>	<p>Greta o ile a beha eng Instagram? O ile a kenya dinepe tsa hae a ipelaetsa kgahlanong le phetoho ya boemo ba lehodimo hore batho ba bang ba di bone.</p>
<p>Greta o kile a bua are, 'Ke ne ke le ngwanana ya dulang a le ka morao ya sa buweng letho. Ke ne ke nahana hore nka se etse phetoho hobane ke ne le le monyenyanane.' Nakong ya selemo se le seng fela Greta o ile a susumetsa diketeketete tsa bana lefatsheng ka bophara ho ipelaetsa le ho bua kgahlanong le phetoho ya boemo ba lehodimo!</p>	

Potso 'hobaneng'/Potso ya Maikutlo	Dikarabo tse lebelletsweng
Ke eng eo Greta a neng a e tsotella?	<ul style="list-style-type: none"> • O ne a tsotella phetoho ya boemo ba lehodimo • O ne a tsotella ho pholosa polanete.
Ke ntho efe e le nngwe eo Greta a e sebediseditseng inthanete?	<ul style="list-style-type: none"> • Ho ithuta hore e be setsebi sa phetoho ya boemo ba lehodimo. • Ho kenya dinepe tsa hae Instagram. • Ho kenya dividio tsa hae Facebook. • Ho ngola ditaba tsa mosebetsi wa hae Twitter. • Ho ikgokahanya le bana ba bang lefatsheng ka bophara.
Greta o ile a phatlalatsa jwang molaetsa ka phetoho ya boemo ba lehodimo?	<ul style="list-style-type: none"> • O ile a etsa diphamfolete ho di fa batho. • O ile a fana ka puo raling/kopanong e kgolo. • O ile a kenya dinepe Instagram. • O ile a kenya divideo Facebook. • O ile a sebedisa marangrang a dikgokahano..
Potso 'hobaneng'/Potso ya Maikutlo	Dikarabo tse lebelletsweng
Ke ntho e fe e le nngwe e bakang phetoho ya boemo ba lehodimo.	<ul style="list-style-type: none"> • Tshilafatso ya lefaufau e tswang makoloing a mangata, difofane, diteishene tsa motlakase, le difeme. • Kgase e etswang ke dikgomo le yona e etsa hore lefatshe le futhumale. • Tshilafatso ka kakaretso.

Ho Bala Ka Tataiso Ya Sehlopha

Metsotso e 30

DIHLOPHA: _____

- 1 Dudisa baithuti bohle ka **Leqephe la ho bala la Tshebetso** ya 7.
- 2 Hlalosetsa baithuti **Mosebetsi wa 1** wa **Labobedi**.
- 3 Bitsa sehlopha sa pele ho tliho sebetsa le wena.
- 4 Kamora metsotso e 15, ba kgutisetse ditulong tsa bona
- 5 Etsa Mosebetsi wa phetolo ya ho bala.
- 6 Hlalosetsa baithuti bothle ka **Mosebetsi wa 2** wa **Labobedi**.
- 7 Bitsaa sehlopha sa bobedi ho tliho sebetsa le wena.
- 8 Tlatsa tereka ya hao ho bontsha hore ke sehlopha sefe seo o se mamatseng, le hore ba badile eng.
- 9 Ngola diphetoho tse ka etswang dihlopheng tsa ho bala kapa mesebetsing ya ho bala.

Laboraro

Mesebetsi Ya Molomo

Metsotso e 15

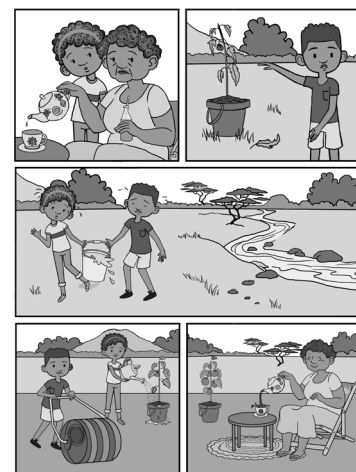
TLOTLONTSWE YA MOKOTABA

- 1 Ruta o sebedisa PATS
- 2 Bapatsa mantswe le ditshwantsho tjhateng ya tlotlontswe ya Mokotaba.
 - kgodisa
 - setsibi
 - boipelaetso
 - kopano
 - pampitshana ya thekiso

Raeme kapa pina	Diketso
Re phela lefatsheng la thekenoloji	<i>Etsa ketso e o e ratang e bontshang sesebediswa se seng le se seng sa thekenoloji</i>
Thekenoloji e ntlafatsa maphelo a rona ka tsela tse fapaneng	
Re ka etsa dipatlisiso kapa ra batla dikarabo tsa ntho tseo re batlang ho di tseba	<i>Qamaka o iketse eka o a batlisisa.</i>
Thekenoloji e ka re ruta dintho tse ngata tse ntjha tseo re di thahasellang.	
Sebedisa thekenoloji ho ntlafatsa bophelo ba hao	<i>Bua ka sefahleho se bososelang</i>
E sebedise hantle, e sebedise ka boikarabelo.	<i>Supanang ka monwana ho bontsha tlhokomediso</i>

HO PHETA DIPALE KA BOIQAPELO/BOKGONI (BEKE YA PELE YA MOKOTABA)

- 1 Arola baithuti ka dihlotshwana tse nyane.
- 2 Neha sehlopha ka seng leqephe la ditshwantsho la ho petha pale ka boiqapelo/bokgoni ba bona.
- 3 Bolella baithuti ho nahana ka pale e tla tsamaelana le ditshwantsho.
- 4 Neha baithuti motsotso kapa e mmedi ho nahana ka mehopollo ya bona.
- 5 Kamorao ho seo, moithuti ka mong sehlotshwaneng a fumane monyetla wa ho phehisa kutlwisiso ya hae ka pale.
- 6 Hopotsa baithuti hore pale tsa bona di tshwanetse ho kgahlisa, le ho tsamaelana le ditshwantsho!
- 7 Hopotsa baithuti ho mamela dipale tsa ba bang ka hlooko.
- 8 Leboha baithuti ka ho abelana le balekane ba bona dipale tsa bona.

Tlhokomediso Ya Medumo Le Medumo:

Metsotso e 15

Poeletso Ya Mantswe A Seng A Rutilwe

POELETSO/PHETHO YA MANTSWE

- 1 Hlophisa dipapetla tsa medumo kaofela.
- 2 Bontsha papetla ya lentswe mme o kope baithuti ba fapaneng ho a bala.
- 3 Ha moithuti a hloleha ho bala lentswe, mo thuse ho le qapodisa/bala.

LENANEO LA DIFONIKI/MEDUMO LE FAPANENG

Modumo/Medumo: _____

Mantswe: _____

Mongolo:

Metsotso e 15

Phetha ditlhaku / mantswe / dipolelo

- 1 Bontsha baithuti ho ngola dipolelo tse kgutshwane ka ho di ngola tlapangollong.
- 2 Ba eelliswe hore polelo e nngwe le e nngwe e qala ka tlhaku e kgolo ebile e qetela ka kgutlo.
- 3 Baithuti ba lokela ho ngola dipolelo tsena ka dibukeng tsa bona.

 Bana ba rata ho lwana.

 Ke hlohlora lerole.

LENANEO LA MONGOLO LE FAPANENG

Modumo/Medumo: _____

Mantswe: _____

Polelo: _____

Ngodiso:

Metsotso e 30

Rala O Thale

SEHLOOHO: Ngola ka taba eo o e kgathallang ka ho fetisisa. Nahana kamoo o ka sebedisang thekenoloji molemong wa ntho tse ntle.

MOSEBETSI: Ngola bonyane ba diratswana tse pedi (dipolelo tse 10) ka diketsahalo tse kileng tsa o hlahela.

FOREIMI YA HO NGOLA

Ke kgathalla... (Hlalosa seo o se tsebang ka taba ena ka botebo! Sebedisa dipolelo tse 3–4.)

Ke nahana taba ena e bohlokwa hobane...

Ke batla ba tho ba tsebe...

Nka sebedisa marangrang a dikgokahano ho...

Ke nahana ha ke sebedisitse marangrang a dikgokahano...

BOITOKISO: Pele ho thuto ya ho ngola, ngola moralo oo o o entseng ka Mantaha tlapangollong.

HO BONTSHA KA HO E TSA TSAMAI SO YA HO THALA (SEO KE SE ETSANG)

- 1 Hopotsa baithuti ka moralo oo o o entseng Mantaha.
- 2 Bala moralo wa hao o ngotsweng tlapangollong.
- 3 Ebe o bala foreimi ya ho ngola le baithuti.
- 4 Bontsha ka moo o tla phethela foreimi ya ho ngola o sebedisa moralo wa hao, jwaloka:
 - Ke kgathalla** ho ruta ho bala. Moithuti e mong le e mong o lokela ho fumana thuso eo ba e hlokang hore e be babadi ba hlwahlwa. Ho bohlokwa ho ithuta medumo. Ho bohlokwa hape ho ba le mamello. **Ke nahana taba ena e bohlokwa** hobane baithuti bohle ba lokela ho ba babadi ba hlwahlwa ba itshepang.
 - Ke batla batho ba bang ba tsebe** hore ho bala ho bohlokwa. Ke nahana matitjhere a mang a tshwanetse ho tseba taba ena! **Nka sebedisa marangrang a dikgokahano ho** beha dividio bakeng sa matitjhere a mang ho di sheba. Nka bontsha matitjhere a mang seo ke se etsang ha ke ruta ho bala. **Ke nahana ha ke sebedisitse marangrang a dikgokahano** nka phatlalatsa molaetsa o motle ka ho bala. Nka thusa matitjhere a mang. Mohlomong, nka ithuta ho tswa ho matitjhere a mang.

BAITHUTI BA PHETHELA TSAMAI SO YA HO THALA (SEO O SE ETSANG)

- 1 Neha baithuti dibuka tsa ho ngolla.
- 2 Laela baithuti ho ngola letsatsi le sehlooho: **H sebedisa thekenoloji molemong wa ntho tse ntle: Moralo**

- 3 Bolella baithuti ho fumana moralo wa bona wa Mantaha le ho nahana ka dintlha tsa bona.
- 4 Laela baithuti ho phethela foreimi ya ho ngola ba sebedisa moralo wa bona.
- 5 Bolella baithuti hore ba ka eketsa dipolelo haeba ba sana le nako.
- 6 Hopotsa baithuti ka mekgwa eo ba ka e sebedisang ho ba thusa.
- 7 Ha baithuti ba ntse ba ngola tsamatsamaya ka phaposiburutelong ho thusa ba sokolang.

Ho sebedisa thekenoloji ka tsela e nepahetseng:
Moralo

Ke kgathala tiholoho ja rona.

Ki nahana hore taba ine e bohlokwa hobane motho e mong le e mong o tlameha ho utlisesa hore o tlamehile ho galela ho khokomela tiholohu ya rona nako e sa le teng.

Ke batla batho ba tsebe hore kaofela ha rona re tlamehile ho nca karolo. Re tlamehile ho ithuta ka mefuta e mengata eo re ka thusang ho babella tiholoho ya rona ka joma.

nka sebedisa marangrang (inthaneti) ho beha diuidio le diatikele tse tsebisang batho ka moo ho leng bohlokwa ka tang, le cio ba ka se etsang ho thasa.

Ke nahana hore ha ke sebedisa marangrang (inthaneti) batho ba ka ithuta tse ngata ho nna. Le bona ba ka beha diuidio tsa bona le diatikel hore batho ba bang ba bangate ba ithute ho tswa ho thona.

Ho Bala Ka Tataiso Ya Sehlopha

Metsotso e 30

DIHLOPHA: _____

- 1 Dudisa baithuti bohle ka **Leqephe la tshebetso la ho Bala 7**.
- 2 Hlalosetsa baithuti bohle **mosebetsi wa 1** wa **Laboraro**.
- 3 Bitsa sehlopha sa pele ho tllilo sebetsa le wena.
- 4 Kamora metsotso e 15, ba kgutlisetse ditulong tsa bona.
- 5 Etsa **Mosebetsi wa Phetoho ya ho Bala**.
- 6 Hlalosetsa baithuti bohle **Mosebetsi wa 2** wa **Laboraro**.
- 7 Bitsa sehlopha sa bobedi ho tllilo sebetsa le wena.
- 8 Tlatsa tereka ya hao ho bontsha dihlopha tseo o di mametseng, le seo ba se badileng.
- 9 Ngola diphetoho tse ka etswang dihlopheng tsa ho bala kapa mesebetsing ya ho bala.

Labone

Tlhokomediso Ya Medumo Le Medumo:

Metsotso e 15

Poeletso Ya Ho Arola Le Ho Kopanya Medumo

SEO KE SE ETSANG....

- 1 Sebedisa mantswe a mabedi a batlileng a tshwana ka medumo, mohlala: **jele; jeke**
- 2 Bitsa lentswe: **jele**
- 3 Arola lentswe ho ya ka medumo ya lona: /j/-/e/-/l/-/e/
- 4 Qapodisa/Bitsa modumo wa pele wa lentswe: /j/
- 5 Qapodisa modumo o latelang lentsweng: /e/
- 6 Qapodisa modumo wa boraro lentsweng: /l/
- 7 Qapodisa modumo wa ho qetela lentsweng: /e/
- 8 Ngola lentswe tlapangolong: **jele**
- 9 Bontsha ka ho supa o kopanya medumo ho etsa lentswe: /je/-/le/ = **jele**
- 10 Phetha sena ka lentswe: **jeke**

SEO RE SE ETSANG...

- 1 Sebedisa mantswe a mang a mabedi a batlileng a tshwana ka medumo, mohlala: **qela; qeka**
- 2 Bitsa lentswe: **qela**
- 3 Botsa baithuti: Modumo wa pele wa lentswe ke ofe? /q/
- 4 Botsa baithuti: Modumo wa bobedi lentsweng ke ofe? /e/
- 5 Botsa baithuti: Modumo wa boraro lentsweng ke ofe? /l/
- 6 Botsa baithuti: Modumo wa ho qetela lentsweng ke ofe? /a/
- 7 Bolella baithuti ho arola lentswe ho ya ka medumo ya lona: /q/-/e/-/l/-/a/
- 8 Ngola lentswe tlapangolong: **qela**
- 9 Laela baithuti ho o thusa ho kopanya medumo: /qe/-/la/ = **qela**
- 10 Phetha sena ka lentswe: **qeka**

LENANEO LA DIFONIKI/MEDUMO LE FAPANENG

Modumo/Medumo: _____

Mantswe: _____

Ho Bala Ka Kopanelo:

Metsotso e 15

Padiso ya bobedi

MAANO A HO BALA: BATLISISA DIKARABO SERATSWANENG

Seratswana	Padiso ya bobedi (Nahana, o bue)
<p><u>Gretha Thunberg, mohale wa phetoho ya boemo ba lehodimo!</u></p>	<p>Hopotsa baithuti hore re ithuta ka Gretha Thunberg, ngwanana a sebetsang ka thata ho pholosa polanete ya rona! Hlalosa hore tsatsing lena re tlo nahana hobaneng Greta a sebedisitse marangrang a inthanete ho mo thusa ho lwantsa phetoho ya boemo ba lehodimo!</p>
<p>Greta Thunberg ke ngwanana a holetseng naheng e bitswang Sweden. Kgolong ya hae, ho ne ho se bonolo ho yena. O ne a na le bothata bo bitswang Asperger's Syndrome. Sena se bolela hore boko ba hae ha bo sebetse jwaloka ba batho ba bang. Ho thata ho yena ho bua le ho ba le dikamano le batho ba bang.</p>	<p>Hobaneng kgolo ya Greta e ne e se bonolo? Oh, ke ithuta hore o na le bothata bo bitswang Asperger's Syndrome. Bothata bona bo etsa hore a thatafallwe ke ho etsa metswalle!</p>
<p>Empa bothata bona ba hae ba Asperger's Syndrome bo ne bo etsa hore a utlwisise dintho ka tsela e tebileng. Greta o ile a sebedisa bothata ba hae ba Asperger jwalo ka mpho ho lwanela ntho eo a neng a dumela ho yona. O ile a sebedisa matla a hae kaofela ho leka ho pholosa tikoloho ka ho lwantsa ntho e bitswang 'phetoho ya boemo ba lehodimo'.</p>	
<p>Greta o ile a ithuta ka phetoho ya boemo ba lehodimo kgetlo la pele, ha titjhere wa hae a ne a bapala vidio ya polasitiki ka lewatlang le dibere tsa lehlweng tse bolawang ke tlala. Eitse ha Greta a ntse a shebelletse o ile a lla. Ditshwantsho tsa mawatle a tshilafaditsweng di ile tsa dula ka hloohong ya Greta. O ne a se a sa kgone ho nahana ka ntho e nngwe. O ile a nqa qeto ya hore o tlameha ho etsa ho hong hore a pholose polanete ya Lefatshe.</p>	<p>Hobaneng Greta a ile a lla? Ke ithuta hore vidio ya phetoho ya boemo ba lehodimo e ile ya etsa hore a lle, hobane dintho tseo a di boneng di ne di utlwisa bohloko.</p>
<p>Titjhere wa Greta o ile a hlalosa hore tshilafatso ya lefaufau e tswang makoloing, difofaneng, diteisheneng tsa motlakase le difemeng ke yona e etsang hore lefatshe le futhumale. Titjhere wa hae o ile a ba bolella kaofela ka phaposing hore kgase e tswang dikgomong le yona e etsa hore lefatshe le futhumale. Ketsahalo ena e bitswa 'Phetoho ya boemo ba lehodimo, ebile e senya polanete ya rona ya Lefatshe.</p>	

Seratswana	Padiso ya bobedi (Nahana, o bue)
<p>Bana ba bang ba ile ba lebala ka vidio ya ka phaposing ya borutelo hanghang, empa eseng Greta. O ile a bala ntho e nngwe le e nngwe ya neng a kopana le yona e fanang ka lesedi la phethoho ya boemo ba lehodimo. O ile a batla diatikele le dithuto tse buang ka phethoho ya boemo ba lehodimo Inthaneteng. O ile a shebella dividio YouTube. E ile ya ba setsebi sa phethoho ya boemo ba lehodimo.</p>	<p>Greta e bile setsebi sa phetoho ya boemo ba lehodimo jwang? Ke ithuta hore o ile a bala haholo a ba a shebella le dividio ho ithuta tsohle tseo a neng a ka kgona ho ithuta tsona.</p>
<p>Greta o ile a qala ho sebetsana le ho etsa phetoho lapeng labo. O ile a kgothaletsa mme wa hae ho emisa ho sebedisa difofane. A kgothaletsa ntate wa hae ho kgaotsa ho ja nama. A kgothaletsa ba lelapa lohle ho se sebedise polasitiki. Sena se ile sa etsa hore Greta a elellwe hore a ka tlisa phetoho lefatsheng, ka ho kgothaletsa batho ba bang ba bangata.</p>	<p>Hobaneng Greta a ile a kgothaletsa ntate wa hae o kgaotsa ho ja nama? Ohoo! Ke hobane o ile a ithuta hore kgase e tswang dikgomong e baka phethoho ya boemo ba lehodimo!</p>
<p>Greta o ile a nka qeto ya ho ipelaetsa kantle Palamenteng ya Sweden. O ile a penta letshwao sekotwaneng sa patsi. O ile a ngola dintlha tse itseng phamfoleteng ho etsetsa hore a kgone ho abelana ka tsona. Yaba, o palama baesekele ya hae ho ya moahong wa Palamente. Ka tsatsi la pele, Greta o ne a dutse a le mong. Batho ba neng ba feta ba ne ba mo tjamela.</p>	<p>Hobaneng Greta a ile a nka qeto ya ho ipelaetsa kantle moahong wa Palamente? Ohoo! Ke ithuta hore o ne a batla ho kgothaletsa batho ba bangata ho nka karolo ho lwantsa phetoho ya boemo ba lehodimo!</p>
<p>Ka tsatsi la bobedi, batho ba ile ba qalella ba mo tshhehetsa. Kamora moo ho ne ho dula ho na le batho moo. Dikgwedi tse ngata ka mora moo Greta e ne e le moetapele wa boipelaetso kgahlanong le phetoho ya lefatshe naheng ya habo.</p>	
<p>Greta o ile a natswa Sweden ka baka la mosebetsi wa hae o kgahlisang. Empa o ile a etsa qeto hore o tlameha ho sebetsa ho feta moo! Greta o ile a dumela ho fana ka puo diketeketeng tsa batho kopanong e kgolo ya phetoho ya lefatshe. Batswadi ba hae ba ne ba tshwenyehile hore bothata ba hae ba Asperger bo tla etsa hore a thatafallwe ke ho bua le batho ba bangata. Empa maikemisetso a Greta a ile a mo thusa ho hlola letswalo leo a neng a na le lona. Diketeketete tsa batho di ile tsa thoholetsa Greta mme ba rekota le puo ya hae vidiong.</p>	<p>Hobaneng Greta a ile a nka qeto ya fana ka puo? Ohoo! O ne a batla ho kgothaletsa batho ba bang ba bangata ho lwantsa phetoho ya boemo ba lehodimo!</p>

Seratswana	Padiso ya bobedi (Nahana, o bue)
<p>Greta o ile a nka qeto ya ho sebedisa marangrang le Inthanete ho etsa hore molaetsa wa hae o fihle baneng ba bang lefatsheng ka bophara. O ile a kenya dinepe tsa hae tsa boipelaetso Instagram.</p> <p>O ile a kenya dividio tsa dipuo tsa hae Facebook. O ile a ngola le melaetsa Twitter. Greta o sebedisitse Inthanete ho ikgokahanya le diketekete tsa bana ba bang lefatsheng ka bophara ba tshwenywang ke phetoho ya lefatshe.</p>	<p>Hobaneng Greta a ile a nka qeto ya ho sebedisa marangrang? Oh! O sebedisitse marangrang ho phatlalatsa molaetsa wa hae ho batho lefatsheng ka bophara.</p>
<p>Greta o kile a bua are, 'Ke ne ke le ngwanana ya dulang a le ka morao ya sa buweng letho. Ke ne ke nahana hore nka se etse phetoho hobane ke ne le le monyenyanane.' Nakong ya selemo se le seng fela Greta o ile a susumetsa diketekete tsa bana lefatsheng ka bophara ho ipelaetsa le ho bua kgahlanong le phetoho ya boemo ba lehodimo!</p>	<p>Ke ithuta paleng ena hore Greta o sebeditse ka thata ho etsa hore molaetsa wa hae o fihlelle batho ba bangata, ho etsa hore re sebetse mmoho ho lwantsha phetoho ya boemo ba lehodimo.</p>
Dipotso tsa tlhakisetso	Dikarabo tse lebelletsweng
<p>Ke ntho e fe e le nngwe e bakang phetoho ya boemo ba lehodimo.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Tshilafatso ya lefaufau e tswang makoloing a mangata, difofane, diteishene tsa motlakase, le difeme. • Kgase e etswang ke dikgomo le yona e etsa hore lefatshe le futhumale. • Tshilafatso ka kakaretso.
<p>O nahana hore ke eng se etsang hore Greta ebe motho ya kgahlisang?</p>	<p>Ke nahana hore Greta ke motho ya kgahlisang hobane...</p>
Potso Hobaneng/Potso ya maikutlo	Dikarabo tse lebelletsweng
<p>Hobaneng Greta a ile a nka qeto ya ho sebedisa marangrang a inthanete?</p>	<ul style="list-style-type: none"> • O ne a batla ho kgothaletsa batho ba bangata ho lwantsha phetoho ya boemo ba lehodimo. • O ne a e sebedisa ho fihlella bana ba bang lefatsheng ka bophara. • Hobane o ile a lemoha hore batho lefatsheng ka bophara, ba tlamehile ho sebetse mmoho ho pholosa polanete! • Hobane o ne a batla hore bana ba bang ba lemohe hore le bona ba ka ipelaetsa le ho bua kgahlanong le phetoho ya boemo ba lehodimo.

Ho Bala Ka Tataiso Ya Sehlopha

Metsotso e 30

DIHLOPHA: _____

- 1 Dudisa baithuti bohle ka **Leqephe la Tshebetso la ho Bala la 7**.
- 2 Hlalosetsa baithuti bohle mosebetsi wa 1 wa **Labone**.
- 3 Bitsa sehlopha sa pele ho tllilo sebetsa le wena.
- 4 Kamora metsotso e 15, ba kgutlisetse ditulong tsa bona.
- 5 Etsa **mosebetsi wa phetoho wa ho bala**.
- 6 Hlalosetsa baithuti bohle mosebetsi wa 2 wa **Labone**.
- 7 Bitsa sehlopha sa bobedi ho tllilo sebetsa le wena.
- 8 Tlatsa tereka ho bontsha dihlopha tse o di mametseng, le seo ba se badileng.
- 9 Ngola diphetoho tse ka etswang dihlopheng tsa ho bala kapa mesebetsing ya ho bala.

Labohlano

Mesebetsi Ya Molomo

Metsotso e 15

TLOTLONTSWE YA MOKOTABA

- 1 Ruta o sebedisa PATS
- 2 Bapatsa mantswe le ditshwantsho tjhateng ya Tlotlontswe ya Mokotaba.
 - marangrang a dikgokahano
 - Instagram
 - Facebook
 - Twitter
 - Sweden

Raeme kapa pina	Diketso
Re phela lefatsheng la thekenoloji	<i>Etsa ketso e o e ratang e bontshang sesebediswa se seng le se seng sa thekenoloji</i>
Thekenoloji e ntlafatsa maphelo a rona ka tsela tse fapaneng	
Re ka etsa dipatlisiso kapa ra batla dikarabo tsa ntho tseo re batlang ho di tseba	<i>Qamaka o iketse eka o a batlisisa.</i>
Thekenoloji e ka re ruta dintho tse ngata tse ntjha tseo re di thahaselang.	
Sebedisa thekenoloji ho ntlafatsa bophelo ba hao	<i>Bua ka sefahleho se bososelang</i>
E sebedise hantle, e sebedise ka boikarabelo.	<i>Supanang ka monwana ho bontsha tlhokomediso</i>

PUISANO YA SERATSWANA SE BADILWENG KA KOPANELO

- 1 Ngola foreimi ya puisano tlapangollong
Paleng ena...
Ke nahana hore Greta Thunberg...
Pale ena e amana le mokotaba 'Ho sebedisa thekenoloji molemong wa ntho tse ntle' hobane...
- 2 Balla baithuti foreimi ya puisano.
- 3 Arola baithuti ka **dihlotshwana tse nyane**.
- 4 Bolella baithuti hore e mong le e mong a fumane monyetla wa ho phehisa puisanong.
- 5 Laela baithuti ho mamela ka hlooko.
- 6 Kopa baithuti ba fapaneng kapa sehlopha se itseng sa baithuti ho abelana le wena dikarabo tsa bona.
- 7 Ha dikarabo di sa nepahala, di lokise.
- 8 Leboha baithuti ka diphehiso tsa bona.

Tlhokomediso Ya Medumo Le Medumo:

Metsotso e 15

Popo Ya Mantswe

Ngola lenane tlapangolong le nang le medumo eo ba ithutileng yona dibekeng tse fetileng.

r	h	f
a	l	e
p	j	q
s	i	k
mp	nt	ng
m	n	t
ny	kg	ph
o	b	u

BONTSHA KA HO E TSA

- 1 Qapodisa medumo yohle e tlapangolong.
- 2 Efa baithuti metsotso e 3 ho bopa mantswe ao ba ka a kgonang ba sebedisa medumo eo.

SEO KE SE ETSANG...

- 1 Bolella baithuti ho bula dibuka tsa bona.
- 2 Laela baithuti ho qala ho bopa mantswe mme ba e ngole ka dibukeng tsa bona.
- 3 Efa baithuti metsotso e 3 ho bopa mantswe ka bongata boo ba ka bo kgonang.
- 4 Dumella baithuti ho itshwaela mesebetsi ya bona.
- 5 Kopa baithuti ho arolelana mantswe eo ba a bopileng le ba bang mme o a ngole tlapangolong.

LENANEO LA DIFONIKI/MEDUMO LE FAPANENG

Modumo/Medumo: _____

Mantswe: _____

Ho Bala Ka Kopanelo:

Metsotso e 15

Diketsahalo ka mora ho bala

LEANO LA KUTLWISISO: BATLISISA DIKARABO SERATSWANENG

NGODISO YA HO BALA KA KUTLWISISO

- 1 Pele thuto e qala, ngola dihlooho tse latelang, dipotso le dipolelo tlapangolong
- 2 Bala dipotso le baithuti o be o di hlalose ha ho hlokahala.
- 3 Laela baithuti ho buisana le balekane ka dipotso tseo.
- 4 Ka mora moo, baithuti ba bule dibuka tsa bona, ba ngole letsatsi le sehlooho, e be ba araba dipotso.
- 5 Ha ho setse metsotso e mehlano, buisana le baithuti ka dikarabo tse lebelletsweng, o ba dumelle ho lokisa diphoso tsa bona.

GRETHA THUNBERG – MOHALE WA PHETOHO YA BOEMO BA LEHODIMO!

- 1 Greta Thunberg o tswa naheng efe?
Greta Thunberg o tswa...
- 2 Ke mang ya ileng a ipelaetsa mmoho le Greta ka letsatsi la hae la pele?
...ka letsatsi la hae la pele.
- 3 Greta Thunberg o sebedisitse marangrang a dikgokahano jwang?
O sebedititse marangrang a dikgokahano ho...

GRETHA THUNBERG – MOHALE WA PHETOHO YA BOEMO BA LEHODIMO!

- DIKARABO

- 1 Greta Thunberg o tswa naheng efe?
Greta Thunberg o tswa ho la Sweden.
- 2 Ke mang ya ileng a ipelaetsa mmoho le Greta ka letsatsi la hae la pele?
Ha ho motho ya ileng a ipelaetsa mmoho le Greta ka letsatsi la hae la pele.
- 3 Greta Thunberg o sebedisitse marangrang a dikgokahano jwang?
O sebedititse marangrang a dikgokahano ho fihlisa molaetsa wa hae baneng ba bang lefatshe ka bophara.

Ho Bala Ka Tataiso Ya Sehlopha

Metsotso e 30

DIHLOPHA: _____

- 1 Dudisa baithuti hantle mme ba sebedise **Leqephe la Tshebetso la ho Bala 7**.
- 2 Hlalosetsa baithuti bohle **mosebetsi wa 1 wa Labohlano**.
- 3 Bitsa sehlopha sa pele ho tllilo sebetsa le wena.
- 4 Kamora metsotso e 15, ba kgutlisetse ditulong tsa bona.
- 5 Etsa **Mosebetsi wa Phetoho wa ho Bala**.
- 6 Hlalosetsa baithuti bohle **Mosebetsi wa 2 wa Labohlano**.
- 7 Bitsa sehlopha sa bobedi ho tllilo sebetsa le wena.
- 8 Tlatsa tereka ya hao ho bontsha dihlopha tse o di mametseng, le seo ba se badileng.
- 9 Ngola diphetoho tse ka etswang dihlopheng tsa ho bala kapa mesebetsing ya ho bala.

Boikgopotso ba thuto ya puo pheletsong ya beke

Metsotso e 15

- 1 Dudisa baithuti mmateng pheletsong ya letsatsi.
- 2 Etsa boikgopotso ba thuto ya puo. O ka nna wa kgetha ho kopanya Puo ya Lapeng (HL) le Puo ya Senyesemane (EFAL) ha o etsa boikgopotso bona.
- 3 Hopola ho dumella baithuti ho buisana ka bobedi ka dikarabo tsa bona le balekane ba bona. Kamora moo, kgetha baithuti ba seng ba kae ho abelana dikarabo tsa bona ho baithuti bohle.
- 4 Sebedisa dipotso tse latelang ho tataisa dipuisano tsa thuto ya puo:
 - a **Mmokotaba wa rona wa beke e ne e le ofe?**
 - b **Ke pale dife tseo re di badileng mmoho?**
 - c **Ke mantswe afe a matjha ao o a ratileng bekeng ena?**
 - d **O ithutile eng paleng tseo re di badileng mmoho?**
 - e **Re ngotse ka eng bekeng ena?**
 - f **Tsebo ya hao ya mongolo e ntlafetse jwang bekeng ena?**
 - g **Tsebo ya hao ya ho bala e ntlafetse jwang bekeng ena?**
 - h **Ke eng seo o leng motlotlo ka sona bekeng ena?**
- 5 Qetellong, bolella baithuti ho nahana ka dintho tse pedi tseo ba tla qoqela ba lelapa la bona ka tsona le tseo ba ithutileng tsona bekeng ena le hore tsebo ya bona e ntlafetse hakae?

Hlokomela: mosebetsi ona wa boikgopotso le boitekolo o bohlokwa haholo jwaloka karolo ya thuto. Ka kopo o se ke wa tlola mosebetsi ona wa beke.

Kereiti 2

KOTARA 4

Beke

8

MOKOTABA:
Ho sebedisa thekenoloji
bakeng sa botle

Boitokisetso Ba Phaposiburutelo

- 1 Tshimolohong ya beke e nngwe le e nngwe netefatsa hore phaposiburutelo e hlwekile e makgethe.
- 2 Lokisa Beha ditjhate tsa papatso, mme o tlose teo di sa hlokeheng o be o di boloke hantle moo hotshwanetseng.
- 3 Ebe o lokisa dipapetlwana le tlotlontswe ya mokotabatse tseo o tla di hloka.
- 4 Eketsa ka dintho tse kgahlisang le tseo baithuti batla di rata leboteng la mokotaba le tafoleng jwaloka: ditshwantsho tsa Nyeeam Hudson; etsa dikgatiso tsa diatikile ka Greta Thunberg le Nyeeam Hudson ho tswa inthaneteng.
- 5 Etsa diphuputso inthaneteng e le boitokiso ba mokotaba. Mohlala: shebella dividio ya Nyeeam Hudson marangrang a dikgokahano; etsa diphuputso tsa ditsela tseo batjha ba Afrika Borware ba sebedisang thekenoloji molemong wa ntho tse ntle.
- 6 Etsa bonnete ba hore buka tsa ho ngolla tsa baithuti le dibuka tsa bona tsa tshebetso tsa DBE di tshwailwe ka ho ikgetha, mme di beilwe ka makgethe.
- 7 Etsa bonnete ba hore buka tse kgolo tsa hao, dibuka tsa padiso mmoho le dibuka tsa laaborari di maemong a lokileng ebile di beilwe ka nepo.

Mosebetsi Ya Tlatsetso

Mosebetsi ena e ka etswa ka bonngwe ba qetang mosebetsi wa bona ka pele KAPA ha ontse o etsa tekanyetso le ba bang ba baithuti.

Mosebetsi wa **1: Buka ya tshebetso ya DBE 2:** Leqephe la 105–106, Ha re etseng

Mosebetsi wa **2: Buka ya tshebetso ya DBE 2:** Leqephe la 107, Ha re ngoleng

Mosebetsi wa **3: Buka ya tshebetso ya DBE 2:** Leqephe la 108, Ha re baleng le leqephe 109, Ha re ngoleng

Mosebetsi wa **4:** Taka mme o ngole ka ntho eo o ka e etsang inthaneteng

Mantaha

Mesebetsi Ya Molomo

Metsotso e 15

AKARETSA MOKOTABA: HO FUMANA DINTHLA KA THUTO E FETILENG

- 1 Bontsha baithuti setshwantsho sa Nyeeam Hudson a rekota vidio ya hae bukeng e kgolo: Sebui se kgothatsang
- 2 Bolella baithuti hore re tswelapele ka mokotaba wa rona : Ho sebedisa thekenoloji molemong wa ntho tse ntle
- 3 Taka sedikadikwe tlapangolong mme o ngole **mokotaba** ka hara sedikadikwe seo.
- 4 Botsa baithuti hore: *Ke eng seo le seng le se tseba ka ha mokotaba ona?*
- 5 Ngola mehopolo ya baithuti tlapangolong mmapeng wa mehopolo. Ngola dintlha tse tshwanang mmoho.
- 6 Haeba baithuti ba sokola ho fana ka mehopolo ya bona, botsa dipotso tse latelang
 - a Batho ba ka sebedisa thekenoloji jwang molemong wa ntho tse ntle?
 - b O ka rata ho sebedisetsa inthanete eng?
 - c O ka sebedisa inthanete hokae?

TLOTLONTSWE YA MOKOTABA

- 1 Ruta o sebedisa (PATS).
- 2 Bapatsa mantswe le ditshwantsho tjhateng ya tlotlontswe ya mokotaba.
 - kgothatsa
 - dintho tse tshwarehang
 - sebui se kgothatsang

Raeme kapa pina	Diketso
Re phela lefatsheng la thekenoloji	<i>Etsa ketso e o e ratang e bontshang sesebediswa se seng le se seng sa thekenoloji</i>
Thekenoloji e ntlafatsa maphelo a rona ka tsela tse fapaneng	
Re ka etsa dipatlisiso kapa ra batla dikarabo tsa ntho tseo re batlang ho di tseba	<i>Qamaka o iketse eka o a batlisisa.</i>
Thekenoloji e ka re ruta dintho tse ngata tse ntjha tseo re di thahaselang.	
Sebedisa thekenoloji ho ntlafatsa bophelo ba hao	<i>Bua ka sefahleho se bososelang</i>
E sebedise hantle, e sebedise ka boikarabelo.	<i>Supanang ka monwana ho bontsha tlhokomediso</i>

Mongolo

Metsotso e 15

- 1 Bolella baithuti ho bula dibuka tsa bona.
- 2 Bitsetsa baithuti medumo le mantswe a latelang mme ba e ngole ka dibukeng tsa bona:
 - a rema
 - b hoko
 - c fela
 - d pepa
 - e jeke
 - f qela
 - g mpeha
 - h mongolo
 - i phema
 - j kgaka
- 3 Kamora moo, bolella baithuti ho nka dipensele tsa bona tsa mmala ho itshwaela mesebetsi ya bona.
- 4 Ngola ka ho hlaka medumo le mantswe tlapangollong.
- 5 Phutha dibuka tsa baithuti qetellong ya letsatsi, mme o ele baithuti ba hlohang thuso hloko.

LENANEO LA MONGOLO LE FAPANENG

Modumo/Medumo: _____

Mantswe: _____

Polelo: _____

Ho Bala Ka Kopanelo:

Metsotso e 15

Biotokisetsopele o bala

LEANO LA HO BALA KA KUTLWISISO: HO NOHA/ LEPA

- 1 Dudisa baithuti fatshe hodima mmata hore bohle ba kgone ho bona buka e kgolo.
- 2 Bula buka e kgolo paleng ya : Sebui se kgothatsang
- 3 Bontsha baithuti ditshwantsho leqephe ka leng o ntse o ba botsa hore ba nahana hore ho etsahalang.
- 4 Thusa baithuti ho ikamanya ka maikutlo le ditshwantsho, hore ba be le moelelo o motle wa seo pale e buang ka sona.
- 5 Tsebisa baithuti tlotlontswe e ntjha karolong tse nepahetseng tsa pale.
- 6 Bala pale hang o sa kgaotse.

Ngodiso:

Metsotso e 30

Rala O Thale

SEHLOOHO: Ngola ka taba eo o e kgathallang ka ho fetisisa. Nahana kamoo o ka sebedisang thekenoloji molemong wa ntho tse ntle.

MOSEBETSI: Ngola bonyane ba diratswana tse pedi (dipolelo tse 10) ka diketsahalo tse kileng tsa o hlahela.

BOITOKISO:

- Ngola lenane la ho hlophisa tlapangolong pele ngodiso e qala.
- Ngola mothalo tlapangolong pele ho thuto. Kenya phoso e le nngwe kapa tse ka bang pedi.

LENANE LA HLOPHISO:

- 1 Na ke sebedisitse motho wa pele ('nna' le 're') ?
- 2 Na seratswana saka sa pele se ka taba eo ke e kgathallang ka ho fetisisa?
- 3 Na seratswana saka sa bobedi se kamoo nka sebedisang thekenoloji molemong wa ntho tse ntle?
- 4 Na ke na le bonyane ba polelo tse 10 tse phethahetseng tse hlophisitsweng ka diratswana tse pedi?
- 5 Na ke ngotse mantswe aka ka nepo?
- 6 Na polelo enngwe le enngwe e qala ka tlhaku e kgolo?
- 7 Na polelong enngwe le enngwe ke sebedisitse matshwao a ho bala ka nepo?

BONTSHA TSAMAIISO YA HO HLOPHISA (SEO KE SE ETSANG)

- 1 Balla baithuti hodimo ka lenane la hlophiso.
- 2 Balla baithuti hodimo ka mothalo wa hao.
- 3 Bala lenane, obe o bontshe hore mothalo wa hao o nepahetse, kapa o lokela ho etsa ditokiso kapa ho o ntlafatsa.
- 4 Bontsha baithuti tsamaiso ya ho etsa ditokiso.

BAITHUTI BA PHETHELA TSAMAIISO YA HO HLOPHISA (SEO O SE ETSANG)

- 1 Neha baithuti dibuka tsa bona
- 2 Bolella baithuti ho fumana methalo ya bona ya mosebetsi wa ho ngola.
- 3 Ho tloha moo, bolella baithuti hob ala manane a bona a hlophiso, ebe ba etsa ditokiso le ntlafatso moo ho hlokahalang.
- 4 Ha baithuti ba ntse ba sebetsa, tsamatsamaya ka phaposi burutelong ho tshwara dikoponyana. Netefatsa hore o sebetsa le sehlopha se fapaneng sa baithuti bakeng sa mosebetsi o mong le o mong wa ho ngola.

- 5 Lekola diphoso tse tlwaelehileng mosebetsing wa baithuti wa ho ngola.
- 6 Lemosa baithuti mme o ngole diphoso tse tlwaelehileng tlapangollong.
- 7 Bontsha baithuti mokgwa wa ho lokisa diphoso.

Ho sebedisa thekenoloji ka tsela e nepahetseng:
Moralo

Ke kgathala tikoloho ja rona.

Ke nahana hore taba^{ena} e bohlokwa hobane motho e mong le e mong o tlameha ho utlisaⁱ hore o tlamehile ho galela ho klotomela tikoloho^o ya rona nako e sa le teng.

Ke batla batho ba tsebe hore kaofela ha rona re tlamehile ho nca^k karolo. Re tlamehile ho ithuta ka mefuta e mengata eo re ka thusang ho baballa tikoloho ya rona ka joma.

Re sebedisa maranrang (inthanetⁱ) ho beha diuidio le diatikele tse tsebisang batho ka moo ho leng bohlokwa ka tang, le^{seo} ba ka se etsang ho thasa.

Ke nahana hore ha ke sebedisa maranrang (inthanet^e) batho ba ka ithuta tse ngata ho nna. Le bona ba ka beha diuidio tsa bona le diatikel hore batho ba bang ba bangate^e ba ithute ho tswa ho thona.

Ho Bala Ka Tataiso Ya Sehlopha

Metsoso e 30

DIHLOPHA: _____

- 1 Dudisa baithuti hantle mme ba sebedise **Leqephe la ho bala la Tshebetso la 8**.
- 2 Hlalosetsa baithuti bohle **mosebetsi wa 1 wa Mantaha**.
- 3 Bitsa sehlopha sa pele ho tlilo sebetsa le wena.
- 4 Kamora metsotso e 15, ba kgutlisetse ditulong tsa bona.
- 5 Etsa **Mosebetsi wa Phetoho ya ho Bala**.
- 6 Hlalosetsa baithuti **mosebetsi wa 2 wa Mantaha**.
- 7 Bitsetsa sehlopha sa bobedi ho wena.
- 8 Tlatsa tereka ya hao ho bontsha hore ke sehlopha sefe seo o se mametseng, le hore ba badileng eng.
- 9 Ngola diphetoho tse ka etswang dihlopheng tsa ho bala kapa **mesebetsing** ya ho bala.

Labobedi

Tlhokomediso Ya Medumo Le Medumo:

Metsotso e 15

Poeletso Ya Medumo le mantswe a rutilweng.

BOELE TSA/PHETHA MEDUMO

- 1 Qapodisa, mme o phahamise dipapetla tsa medumo yohle e rutilweng kotareng: /r/ /h/ /f/ /p/ /j/ /q/ /mp/ /nt/ /ng/ /ny/ /kg/ /ph/
- 2 Phahamisa dipapetla tsa medumo ka tatellano tse fapaneng, mme o botse baithuti ka bonngwe ho qapodisa/bala medumo.
- 3 Manamisa dipapetla tsa medumo tlapangolong.
- 4 Botsa baithuti ba fapaneng ho tla bopa mantswe tlapangolong.
- 5 Bolella baithuti ho ngola ka dibukeng tsa bona, mantswe a mangata eo ba ka a kgonang ba sebedisa medumo eo.

LENANEO LA DIFONIKI/MEDUMO LE FAPANENG

Modumo/Medumo: _____

Mantswe: _____

Mongolo:

Metsotso e 15

Phetha ditlhaku / mantswe / dipolelo

- 1 Bontsha baithuti ho ngola dipolelo tse kgutshwane ka ho di ngola tlapangolong.
- 2 Ba eelliswe hore polelo e nngwe le e nngwe e qala ka tlhaku e kgolo ebile e qetela ka kgutlo.
- 3 Baithuti ba lokela ho ngola dipolelo tsena ka dibukeng tsa bona.

 Ntja e telekisa katse.

 Bana ba nngolla pale.

LENANEO LA MONGOLO LE FAPANENG

Modumo/Medumo: _____

Mantswe: _____

Polelo: _____

Ho Bala Ka Kopanelo

Metsotso e 15

Maano a kutlwisiso: Ke a ipotsa / Etsa ditekolo

Seratswana /taba	Padiso ya pele (Nahana, o bue)
<p>Sebui se kgothatsang</p> <p>Nyeeam Hudson o ne a le dilemo tse leshome feela ha a ne a bapala pakeng pela ntlo yabo New Jersey, United States. Nyeeam o ne a matha a bile a bapala le metswalle ya hae – ha e mong wa bashemane a qalella ho mo soma, a re diteki tsa hae tseo a di rwetseng di mpe, ebile ke tsa kgale.</p> <p>‘Ke mang a rwallang diteki tse jwalo! Diteki tseo di a tshabeha!’ moshemane e mong a keketeha.</p>	<p>Iyo! Ha se ntho e lokileng eo. Ke a ipotsa hore na Nyeeam o tla reng?</p>
<p>Nyeeam o ile a kgefutsa, a sheba fatshe dieteng tsa hae tse sohlokehileng. ‘Ha ke na taba,’ a nka qeto. ‘Ke kgona ho matha le bapala ka diiteki tsena – ha ke kgathatswe ke hore di shebahala jwang.’</p> <p>Nyeeam o ile a kga moya. ‘Ha ho bohlokwa hore na ke rwetse dieta tse jwang, ho bohlokwa ke se ka kelellong ya ka. Diteki tsena tseo ke di rwetseng ha di tlo ntekana le ho ntekana kamora dilemo tse 20 ho tloha hona jwale,’ a rialo. ‘Se bohlokwa ke se ka kelellong ya ka.’</p>	<p>Nyeeam ha a ka a araba ka tsela eo ke neng ke lebelletse a arabe ka yona. Ke etsa tekolo ya hore Nyeeam ke motho ya hodileng ka kelellong.</p>
<p>‘Ke labalabela hore batswadi ba ka hodisa bana ba sa kgathalleng diaparo le dieta.’ Nyeeam a nahana. Ha Nyeeam a fihla hae bosiuung boo, o ile a nka qeto ya ho rekotela batswadi ba hae molaetsa wa vidio. Nyeeam o ile a dula fatshe ka founu ya hae ya selula mme a ntsha maikutlo a hae.</p>	<p>Ke a ipotsa hore na Nyeeam o tla etsa eng ka vidio eo a e rekotileng?</p>
<p>‘Bona Ntate – Ke entse vidio.’ Ho rialo Nyeeam, a tshwere founu ya hae ho bontsha ntate wa hae.</p> <p>Ntate wa Nyeeam o ile a tobetsa konopo ya ho ‘bapala’ hore video e bapale.</p>	<p>Nyeeam o sebedisa thekenoloji ho rekota maikutlo a hae ka ho songwa le ho hloriswa. Ke nahana hore ke tsela e nepahetseng e bontshang bokgoni ba ho rarolla mathata.</p>

BEKE 8

Seratswana /taba	Padiso ya pele (Nahana, o bue)
<p>'Ka kopo batswadi, le se ke la hodisa bana ba lona ho ba le lerato la dintho tse bonahalang. Hobane sena se tlo etsa hore ha ba sena ditekisa di Jordan kapa diaparo tse etsang hore ba shebahale ba 'kgahla', ba tla nahana hore ha ba bohlokwa ebile ha ba na sebaka bophelong...' vidio ya bapala.</p> <p>'Ha ke batle hore batswadi ba hodise bana ba kgathallang diaparo le dieta haholoholo tsa moetso o itseng oo theko ya ona e leng hodimo.' Nyeeam a hlalose tsa ntate wa hae.</p> <p>'O a e rata na?' Nyeeam a botsa.</p> <p>'O bua nnete!' Ho rialo ntatae, a bile a mo phaphata lehetleng.</p> <p>'Ke batla ho e beha marangrang a kgokahano – hore batswadi ba e bone ba kgone ho buisana le bana ba bona ka yona. Hape ke tshepa hore e tla thusa ho thibela hore bana ba bang ba hloriswe ka tsela ya ho songwa,' a rialo.</p>	<p>Nyeeam o a tseba hore inthanete e fihlella batho ba bangata. Ke nahana hore o batla ho sebedisa Inthanete ho phatlalatsa molaetsa wa hae ho ba bang.</p>
<p>Nyeeam le ntate wa hae ba ile ba beha vidio eo ho YouTube. Kamora matsatsi a mmalwa vidio eo e ne e shebelletswe makgetlo a dikete.</p>	<p>Ke a ipotsa hore na ke bomang ba ileng a shebella vidio ya Nyeeam? E ka ba bana kapa batswadi lefatshe ka bophara.</p>
<p>Kamora dibeke tse mmalwa mosebetsing, e mong wa basebetsi mmoho le ntate wa Nyeeam o ile a bua ka vidio. 'Ke bone Nyeeam Inthaneteng – vidio ya hae e phatlalatsa, e shebelletswe ke batho ba bangata!' ho rialo mosebetsi mmoho.</p> <p>'O nahana eng ka yona?'</p> <p>'Nyeeam o tseba se bohlokwa bophelong. Ke motho a tsebang hore na yena ke mang, ya nang le boitshepo, ya ikemetseng. Ke hlompha seo,' ntatae a araba a bile a bososela.</p>	
<p>Ho ile ha ba le maikutlo kapa ditshwaelo tse ntle vidiong ya Nyeeam. 'Ke batla ho phatlalatsa molaetsa wa ho ithata le wa boitshepo baneng le batswading ba bona,' Nyeeam a bolella ntatae. Ntatae o ile a mo thusa ho bula leqephe la hae la Instagram le ileng la fumana balatedi ba diketekete.</p> <p>'Ke nahana hore ke batla ho bitswa King Nahh Inthaneteng,' Nyeeam o rialo ha ba theha akhaonto ya hae ya Instagram.</p> <p>'Jwale o se o le sebui se hlwahlwa se kgothatsang kapa ho aha batho ba bang,' ho rialo ntate wa Nyeeam, a kganya kgotso.</p>	<p>Ke etsa tekolo ya hore Nyeeam o sebedisa thekenoloji hantle, hobane o theha akhaonto ya Instagram hore a kgone ho kgothatsa bana le batswadi. Ke nahana hore o batla ho tlisa phethoho e ntle maphelong o batho ba bang.</p>

Seratswana /taba	Padiso ya pele (Nahana, o bue)
<p>Esale a etsa vidio ya hae ya pele, Nyeeam Hudson o ile a fetoha sebui sa matjhaba se tsebahalang ka ho kgothatsa le ho aha batho ba bang.</p> <p>O se a bile a hlahile dikoranteng le mananeong a ditelebisheng a mangata. O tsamaile ho potoloha lefatshe a fana ka dipuo ka boithompho, boitshepo, a bile a kgothatsa kapa hona ho aha batho ba bang.</p> <p>Ebile Nyeeam o sebedisitse Inthanete ho bokella tjhelete ya ho phatlalatsa buka ya hae ya pele e bitswang 'We are All Kings'. Bukeng ena ya hae, o kgothaletsa bana ba bang ho amohela dintle tseo ba tswetsweng ka tsona, ho itshepa le ho dumela matleng a bona.</p>	
<p>Nyeeam o tswela pele o sebedisa thekenoloji ho thusa ho etsa bonnete ba hore bana bohle ba tsebe hore 'motho e mong le e mong o na le matla ka hare ho yena... ebile o batla hore ba tsebe hore ntho e nngwe le enngwe eo ba e labalabelang e ka phethahala.'</p>	<p>Nyeeam o re bontsha hore o ka sebedisa thekenoloji ho thusa le ho aha batho ba bang lefatsheng ka bophara.</p>

Dipotso tsa tlhakisetsa	Dikarabo tse lebelletsweng
<p>Nyeeam o ne a le dilemo tse kae ha a rekota vidio ya hae ya pele?</p>	<p>O ne a le dilemo tse leshome feela.</p>
<p>Lebitso la Nyeeam la inthaneteng ke mang?</p>	<p>Lebitso la hae la inthaneteng ke King Nahh.</p>
Potso 'hobaneng'/Potso ya Maikutlo	Dikarabo tse lebelletsweng
<p>Nyeeam o sebedisitse thekenoloji jwang ho mo tswela molemo?</p>	<ul style="list-style-type: none"> • O ile a beha vidio inthaneteng bakeng sa bana le batswadi ho leka ho thusa ho thibela hore bana ba bang ba hloriswe ke ba bang ka ho songwa. • O sebedisitse inthanete ho phatlalatsa molaetsa wa hae wa ho ithata le ho ba le boitshepo. • O ile a theha akhaonto ya Instagram hore a kgone ho beha melaetsa e ahang le e kgothatsang batho ba bang.

Ho Bala Ka Tataiso Ya Sehlopha

Metsotso e 30

DIHLOPHA: _____

- 1 Dudisa baithuti bohle ka **Leqephe la ho bala la Tshebetso ya 8**.
- 2 Hlalosetsa baithuti **Mosebetsi wa 1 wa Labobedi**.
- 3 Bitsa sehlopha sa pele ho tllilo sebetsa le wena.
- 4 Kamora metsotso e 15, ba kgutisetse ditulong tsa bona.
- 5 Etsa **mosebetsi wa phetolo ya ho bala**.
- 6 Hlalosetsa baithuti bothle ka **Mosebetsi wa 2 wa Labobedi**.
- 7 Bitsa sehlopha sa bobedi ho tllilo sebetsa le wena.
- 8 Tlatsa tereka ya hao ho bontsha hore ke sehlopha sefe seo o se mamatseng, le hore ba badile eng.
- 9 Ngola diphetoho tse ka etswang dihlopheng tsa ho bala kapa mesebetsing ya ho bala.

Laboraro

Mesebetsi Ya Molomo

Metsotso e 15

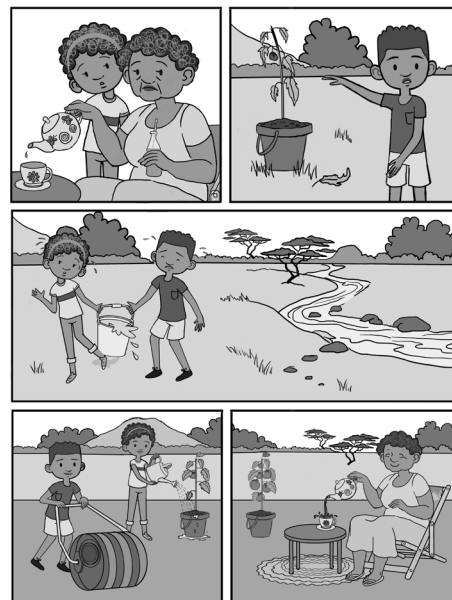
TLOTLONTSWE YA MOKOTABA

- 1 Ruta o sebedisa PATS
- 2 Bapatsa mantswe le ditshwantsho tjhateng ya tlotlontswe ya Mokotaba.
 - vidio
 - rekota
 - hodileng

Raeme kapa pina	Diketso
Re phela lefatsheng la thekenoloji	<i>Etsa ketso e o e ratang e bontshang sesebediswa se seng le se seng sa thekenoloji</i>
Thekenoloji e ntlafatsa maphelo a rona ka tsela tse fapaneng	
Re ka etsa dipatlisiso kapa ra batla dikarabo tsa ntho tseo re batlang ho di tseba	<i>Qamaka o iketse eka o a batlisisa.</i>
Thekenoloji e ka re ruta dintho tse ngata tse ntjha tseo re di thahasellang.	
Sebedisa thekenoloji ho ntlafatsa bophelo ba hao	<i>Bua ka sefahleho se bososelang</i>
E sebedise hantle, e sebedise ka boikarabelo.	<i>Supanang ka monwana ho bontsha tlhokomediso</i>

HO PHETA DIPALE KA BOIQAPELO/BOKGONI (BEKE YA PELE YA MOKOTABA)

- 1 Arola baithuti ka dihlotshwana tse nyenyane.
- 2 Neha sehlopha ka seng leqephe la ditshwantsho la ho petha pale ka boiqapelo/bokgoni ba bona.
- 3 Hopotsa hore **bekeng e fetileng ba ile ba iqapela dipale ba sebedisa ditshwantsho.**
- 4 Bekeng ena baithuti ba tla sebetsa ka dihlotshwana ho nka qeto ka pale ya bona.
- 5 Hopotsa baithuti hore **pale ya bona e be ya boiqapelo, e be e tsamayelane le ditshwantsho.**
- 6 Bolella baithuti ho mamela ka hlooko.
- 7 Kopa dihlopha tse 1–2 ho qoqa ka menahano ya bona.
- 8 Leboha baithuti ka ho abelana le balekane ba bona dipale tsa bona.

Tlhokomediso Ya Medumo Le Medumo:

Metsotso e 15

Poeletso Ya Mantswe A Seng A Rutilwe

POELETSO/PHETHO YA MANTSWE

- 1 Hlophisa dipapetla tsa medumo kaofela.
- 2 Bontsha papetla ya lentswe mme o kope baithuti ba fapaneng ho a bala.
- 3 Ha moithuti a hloleha ho bala lentswe, mo thuse ho le qapodisa/bala.

LENANEO LA DIFONIKI/MEDUMO LE FAPANENG

Modumo/Medumo: _____

Mantswe: _____

Mongolo:

Metsotso e 15

Phetha ditlhaku / mantswe / dipolelo

- 1 Bontsha baithuti ho ngola dipolelo tse kgutshwane ka ho di ngola tlapangollong.
- 2 Ba eelliswe hore polelo e nngwe le e nngwe e qala ka tlhaku e kgolo ebile e qetela ka kgutlo.
- 3 Baithuti ba lokela ho ngola dipolelo tsena ka dibukeng tsa bona.

 Ke beile sejana tafoleng.

 Seeta sa kgaruta.

LENANEO LA MONGOLO LE FAPANENG

Modumo/Medumo: _____

Mantswe: _____

Polelo: _____

Ngodiso:

Metsotso e 30

Ho hlahisa le ho phatlalatsa

SEHLOOHO: Ngola ka taba eo o e kgathallang ka ho fetisisa. Nahana kamoo o ka sebedisang thekenoloji molemong wa ntho tse ntle.

MOSEBETSI: Ngola bonyane ba diratswana tse pedi (dipolelo tse 10) ka diketsahalo tse kileng tsa o hlahela.

FOREIMI YA HO NGOLA

Ke kgathalla...(Hlalosa seo o se tsebang ka taba ena ka botebo! Sebedisa dipolelo tse 3–4.)

Ke nahana taba ena e bohlokwa hobane...

Ke batla ba tho ba tsebe...

Nka sebedisa marangrang a dikgokahano ho...

Ke nahana ha ke sebedisitse marangrang a dikgokahano...

BOITOKISO: Pele ho thuto ya ho ngola, ngola moralo oo o o entseng ka Mantaha tlapangollong.

BONTSHA TSAMAIISO YA HO PHATLALATSA (SEO KE SE ETSANG)

- 1 Hopotsa baithuti hore ka Mantaha le sebedisitse lenane ho hlophisa methalo ya lona.
- 2 Ka mora moo, bolella baithuti hore kajeno ba tliho bapatsa le ho hlahisa mosebetsi oo ba ongotheng.
- 3 Bontsha baithuti ka moo o ngolang hape mosebetsi wa hao, ona le sehlooho le letsatsi.

BAITHUTI BA PHETHELA TSAMAIISO YA PHATLALATSO (SEO O SE ETSANG)

- 1 Neha baithuti dibuka tsa ho ngolla.
- 2 Laela baithuti ho ngola letsatsi le sehlooho: **Ho sebedisa thekenoloji molemong wa ntho tse ntle.**
- 3 Bolella baithuti ho ngololla ka makgethe mosebetsi wa bona wa qetelo ka o senang diphoso.
- 4 Ha baithuti ban a le nako, ba ka taka setshwantsho kapele.
- 5 Ha baithuti ba ntse ba ngola tsamatsamaya ka phaposiburutelong ho thusa ba sokolang.

BAITHUTI BA HLAHISA MOSEBETSI WA BONA.

- 1 Ha ho setse metsotso e mehlano, laela baithuti ho beha diphensele tsa bona fatshe.
- 2 Laela baithuti ho **buisana ka bobedi** le balekane ba bona ka seo ba se ngotseng.
- 3 Hang ha baithuti ba qetile, bitsa moithuti a le mong kapa ba babedi ho bala seo ba se ngotseng.

- 4 Bokella mosebetsi wa baithuti bukeng ya phaposi. Etsa buka e fumanehe sekgutlwaneng sa bala bakeng sa baithuti hore ba e bale.

14 Jšitoe 2020

Ho sebedisa thekenoloji ka tsela e nepahetseng

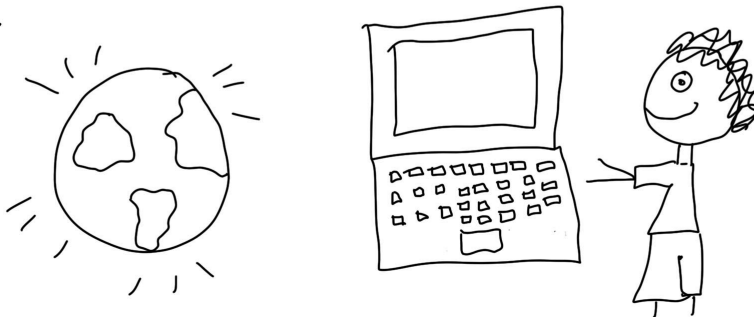
Ke kgathalla tiholoho ya rona.

Ke nahana hore taba ena e bohlokwa hobane motho e mong le e mong o tlameha ho utlwisisa hore o tlamehile ho galella ho khokomela tiholoho ya rona nako e sa le teng.

Ke batla batho ba tsebe hore kaofela ha rona re tlamehile ho nka karolo. Re tlamehile ho ithuta ka mefuta e mengata eo re ka thusang ho baballa tiholoho ya rona ka yona.

Nka sebedisa marangrang (inthanete) ho beka dividio le diatikele tse tsebisang batho ka moo ho leng bohlokwa ka teng, le seo ba ka se etsang ho thusa.

Ke nahana hore ha ke sebedisa marangrang (inthanete) batho ba ka ithuta tse ngata ho nna. Le bona ba ka beka dividio tsa bona le diatikele hore batho ba bang ba bangata ba ithute ho tswa ho tsona.

Ho Bala Ka Tataiso Ya Sehlopha

Metsotso e 30

DIHLOPHA: _____

- 1 Dudisa baithuti bohle ka **Leqephe la tshebetso la ho Bala ya 8**.
- 2 Hlalosetsa baithuti bohle **mosebetsi wa 1 wa Laboraro**.
- 3 Bitsa sehlopha sa pele ho tllilo sebetsa le wena.
- 4 Kamora metsotso e 15, ba kgutlisetse ditulong tsa bona.
- 5 Etsa **Mosebetsi wa Phetoho ya ho Bala**.
- 6 Hlalosetsa baithuti bohle **Mosebetsi wa 2 wa Laboraro**.
- 7 Bitsa sehlopha sa bobedi ho tllilo sebetsa le wena.
- 8 Tlatsa tereka ya hao ho bontsha dihlopha tseo o di mametseng, le seo ba se badileng.
- 9 Ngola diphetoho tse ka etswang dihlopheng tsa ho bala kapa mesebetsing ya ho bala.

Labone

Tlhokomediso Ya Medumo Le Medumo:

Metsotso e 15

Poeletso Ya Ho Arola Le Ho Kopanya Medumo

SEO KE SE ETSANG....

- 1 Sebedisa mantswe a mabedi a batlileng a tshwana ka medumo, mohlala: **ntima; ntoma**
- 2 Bitsa lentswe: **ntima**
- 3 Arola lentswe ho ya ka medumo ya lona: /nt/-/i/-/m/-/a/
- 4 Qapodisa/Bitsa modumo wa pele wa lentswe: /nt/
- 5 Qapodisa modumo o latelang lentsweng: /i/
- 6 Qapodisa modumo wa boraro lentsweng: /m/
- 7 Qapodisa modumo wa ho qetela lentsweng: /a/
- 8 Ngola lentswe tlapangolong: **ntima**
- 9 Bontsha ka ho supa o kopanya medumo ho etsa lentswe: /nti/-/ma/ = **ntima**
- 10 Phetha sena ka lentswe: **ntoma**

SEO RE SE ETSANG...

- 1 Sebedisa mantswe a mang a mabedi a batlileng a tshwana ka medumo, mohlala: **kgolo; kgomo**
- 2 Bitsa lentswe: **kgolo**
- 3 Botsa baithuti: Modumo wa pele wa lentswe ke ofe? /kg/
- 4 Botsa baithuti: Modumo wa bobedi lentsweng ke ofe? /o/
- 5 Botsa baithuti: Modumo wa boraro lentsweng ke ofe? /l/
- 6 Botsa baithuti: Modumo wa ho qetela lentsweng ke ofe? /o/
- 7 Bolella baithuti ho arola lentswe ho ya ka medumo ya lona: /kg/-/o/-/l/-/o/
- 8 Ngola lentswe tlapangolong: **kgolo**
- 9 Laela baithuti ho o thusa ho kopanya medumo: /kgo/-/lo/ = **kgolo**
- 10 Phetha sena ka lentswe: **kgomo**

LENANEO LA DIFONIKI/MEDUMO LE FAPANENG

Modumo/Medumo: _____

Mantswe: _____

Ho Bala Ka Kopanelo:

Metsotso e 15

Padiso ya bobedi

MAANO A HO BALA: KE A IPOTSA / E TSA DITEKOLO

Seratswana	Padiso ya bobedi (Nahana, o bue)
<p>Sebui se kgothatsang</p> <p>Nyeeam Hudson o ne a le dilemo tse leshome feela ha a ne a bapala pakeng pela ntlo yabo New Jersey, United States. Nyeeam o ne a matha a bile a bapala le metswalle ya hae – ha e mong wa bashemane a qalella ho mo soma, a re diteki tsa hae tseo a di rwetseng di mpe, ebile ke tsa kgale.</p> <p>‘Ke mang a rwallang diteki tse jwalo! Diteki tseo di a tshabeha!’ moshemane e mong a keketeha.</p>	
<p>Nyeeam o ile a kgefutsa, a sheba fatshe dieteng tsa hae tse sohlokehileng. ‘Ha ke na taba,’ a nka qeto. ‘Ke kgona ho matha le bapala ka diiteki tsena – ha ke kgathatswe ke hore di shebahala jwang.’</p> <p>Nyeeam o ile a kga moya. ‘Ha ho bohlokwa hore na ke rwetse dieta tse jwang, ho bohlokwa ke se ka kelellong ya ka. Diteki tsena tseo ke di rwetseng ha di tlo ntekana le ho ntekana kamora dilemo tse 20 ho tloha hona jwale,’ a rialo. ‘Se bohlokwa ke se ka kelellong ya ka.’</p>	<p>Ke nahana hore karabo ya Nyeeam ke bopaki ba hore ke motho ya nahanang ebile ya hodileng kelellong, hobane o araba ka kgutso.</p>
<p>‘Ke labalabela hore batswadi ba ka hodisa bana ba sa kgathalleng diaparole dieta.’ Nyeeam a nahana. Ha Nyeeam a fihla hae bosiuung boo, o ile a nka qeto ya ho rekotela batswadi ba hae molaetsa wa vidio. Nyeeam o ile a dula fatshe ka founu ya hae ya selula mme a ntsha maikutlo a hae.</p>	<p>Ke nahana hore Nyeeam o mosa, mme o batla hore bana ba bang ba be le mosa. O batla hore batswadi ba rute bana ba bona hore diaparole dieta ha di bohlokwa – ho ba motho ya mosa le ya nahanelang batho ba bang ke hona ho bohlokwa.</p>
<p>‘Bona Ntate – Ke entse vidio.’ Ho rialo Nyeeam, a tshwere founu ya hae ho bontsha ntate wa hae.</p> <p>Ntate wa Nyeeam o ile a tobetsa konopo ya ho ‘bapala’ hore video e bapale.</p>	
<p>‘Ka kopo batswadi, le se ke la hodisa bana ba lona ho ba le lerato la dintho tse bonahalang. Hobane sena se tlo etsa hore ha ba sena diteki tsa di Jordan kapa diaparole tse etsang hore ba shebahale ba ‘kgahla’, ba tla nahana hore ha ba bohlokwa ebile ha ba na sebaka bophelong...’ vidio ya bapala.</p>	<p>Nyeeam ha a kgathalle dintho tse bonwang – o a tseba hore tsela eo a tshwarang batho ba bang ka yona ke yona e bohlokwa. Ke nahana hore o etsa vidio hobane ha a batle bana ba be le lerato la dintho tse bonwang. Nyeeam o batla hore batho ba ikutlwe ba le bohlokwa bophelong ka baka la seo ba leng sona, eseng dintho tseo ba nang le tsona</p>

Seratswana	Padiso ya bobedi (Nahana, o bue)
<p>'Ha ke batle hore batswadi ba hodise bana ba kgathallang diaparo le dieta haholoholo tsa moetso o itseng oo theko ya ona e leng hodimo.' Nyeeam a hlalosetsa ntate wa hae.</p> <p>'O a e rata na?' Nyeeam a botsa.</p> <p>'O bua nnete!' Ho rialo ntatae, a bile a mo phaphata lehetleng.</p> <p>'Ke batla ho e beha marangrang a kgokahano – hore batswadi ba e bone ba kgone ho buisana le bana ba bona ka yona. Hape ke tshepa hore e tla thusa ho thibela hore bana ba bang ba hloriswe ka tsela ya ho songwa,' a rialo.</p>	
<p>Nyeeam le ntate wa hae ba ile ba beha vidio eo ho YouTube. Kamora matsatsi a mmalwa vidio eo e ne e shebelletswe makgetlo a dikete.</p>	
<p>Kamora dibeke tse mmalwa mosebetsing, e mong wa basebetsi mmoho le ntate wa Nyeeam o ile a bua ka vidio. 'Ke bone Nyeeam Inthaneteng – vidio ya hae e phatlalatsa, e shebelletswe ke batho ba bangata!' ho rialo mosebetsi mmoho.</p> <p>'O nahana eng ka yona?'</p> <p>'Nyeeam o tseba se bohlokwa bophelong. Ke motho a tsebang hore na yena ke mang, ya nang le boitshepo, ya ikemetseng. Ke hlompha seo,' ntatae a araba a bile a bososela.</p>	
<p>Ho ile ha ba le maikutlo kapa ditshwaelo tse ntle vidiong ya Nyeeam. 'Ke batla ho phatlalatsa molaetsa wa ho ithata le wa boitshepo baneng le batswading ba bona,' Nyeeam a bolella ntatae. Ntatae o ile a mo thusa ho bula leqephe la hae la Instagram le ileng la fumana balatedi ba diketekete.</p> <p>'Ke nahana hore ke batla ho bitswa King Nahh Inthaneteng,' Nyeeam o rialo ha ba theha akhaonto ya hae ya Instagram.</p> <p>'Jwale o se o le sebui se hlwahlwa se kgothatsang kapa ho aha batho ba bang,' ho rialo ntate wa Nyeeam, a kganya kgotso.</p>	<p>Ke nahana hore Nyeeam o na le susumetso. Mantswe a hae a ka aha le ho susumetsa batho ba bang hore ba ikutiwe ba le motlotlo ka seo ba leng sona.</p>
<p>Esale a etsa vidio ya hae ya pele, Nyeeam Hudson o ile a fetoha sebui sa matjhaba se tsebahalang ka ho kgothatsa le ho aha batho ba bang.</p> <p>O se a bile a hlahile dikoranteng le mananeong a ditelesheng a mangata. O tsamaile ho potoloha lefatshe a fana ka dipuo ka boitlhompho, boitshepo, a bile a kgothatsa kapa hona ho aha batho ba bang.</p>	<p>Ke nahana hore Nyeeam o a kgothatsa hobane ke motjha ya monyenyanane dilemong ya nang le boitshepo. Ha a nahana hore o sa le monyenyanane ho ka thusa batho ba bang.</p>

Seratswana	Padiso ya bobedi (Nahana, o bue)
Ebile Nyeeam o sebedisitse Inthanete ho bokella tjhelete ya ho phatlalatsa buka ya hae ya pele e bitswang 'We are All Kings'. Bukeng ena ya hae, o kgothaletsa bana ba bang ho amohela dintle tseo ba tswetsweng ka tsona, ho itshepa le ho dumela matleng a bona.	
Nyeeam o tswela pele o sebedisa thekenoloji ho thusa ho etsa bonnete ba hore bana bohle ba tsebe hore 'motho e mong le e mong o na le matla ka hare ho yena... ebile o batla hore ba tsebe hore ntho e nngwe le enngwe eo ba e labalabelang e ka phethahala.'	Ke nahana hore Nyeeam o na le tumelo ya ho thusa batho ba bang hore ba dule ba itshepile. Ka nako tse ding, metjha ya inthanete ya ditaba e ka ba dibaka tseo bohlorisi bo etsahalang teng, empa Nyeeam o e sebedisa ho phahamisa le ho aha batho ba bang.
Dipotso tsa tlhakisetso	Dikarabo tse lebelletsweng
Ke bopaki bo fe boo re nang le bona bo supang hore Nyeeam ke motho ya hodileng tsepong.	Ha a kwate ha a songwa a tshehuwa. O araba ka ho nahanisa le ka kgutso.
Ke molaetsa ofe eo Nyeeam a batlang ho o phatlalatsa?	<ul style="list-style-type: none"> O batla ho phatlalatsa molaetsa wa hore ntho e bohlokwa ke e ka kelellong kapa monahanong wa motho, e seng se o se apereng. O batla ho phatlalatsa boitshepo le ho ithata. O batla hore bana bohle ba tsebe hore ba na le matla ka hare ho bona a ho fihlella.
Potso Hobaneng/Potso ya maikutlo	Dikarabo tse lebelletsweng
O nahana hore Nyeeam ke motho ya jwang? Fana ka bopaki bo tswang paleng.	<i>Ke nahana hore Nyeeam o ... hobane...</i>

Ho Bala Ka Tataiso Ya Sehlopha

Metsotso e 30

DIHLOPHA: _____

- Dudisa baithuti bohle ka **Leqephe la Tshebetso la ho Bala la 8**
- Hlalosetsa baithuti bohle **mosebetsi wa 1 wa Labone**.
- Bitsa sehlopha sa pele ho tllilo sebetsa le wena.
- Kamora metsotso e 15, ba kgutlisetse ditulong tsa bona.
- Etsa **mosebetsi wa phetoho wa ho bala**.
- Hlalosetsa baithuti bohle mosebetsi wa 2 wa **Labone**.
- Bitsa sehlopha sa bobedi ho tllilo sebetsa le wena.
- Tlatsa tereka ho bontsha dihlopha tse o di mametseng, le seo ba se badileng.
- Ngola diphetoho tse ka etswang dihlopheng tsa ho bala kapa mesebetsing ya ho bala.

Labohlano

Mesebetsi Ya Molomo

Metsotso e 15

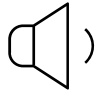
TLOTLONTSWE YA MOKOTABA

- 1 Ruta o sebedisa PATS
- 2 Bapatsa mantswe le ditshwantsho tjhateng ya Tlotlontswe ya Mokotaba.
 - boitshepo
 - ho ba le boitshepo
 - kgothatsa

Raeme kapa pina	Diketso
Re phela lefatsheng la thekenoloji	<i>Etsa ketso e o e ratang e bontshang sesebediswa se seng le se seng sa thekenoloji</i>
Thekenoloji e ntlafatsa maphelo a rona ka tsela tse fapaneng	
Re ka etsa dipatlisiso kapa ra batla dikarabo tsa ntho tseo re batlang ho di tseba	<i>Qamaka o iketse eka o a batlisisa.</i>
Thekenoloji e ka re ruta dintho tse ngata tse ntjha tseo re di thahasellang.	
Sebedisa thekenoloji ho ntlafatsa bophelo ba hao	<i>Bua ka sefahleho se bososelang</i>
E sebedise hantle, e sebedise ka boikarabelo.	<i>Supanang ka monwana ho bontsha tlhokomediso</i>

PUISANO YA SERATSWANA SE BADILWENG KA KOPANELO

- 1 Ngola foreimi ya puisano tlapangollong
Paleng ena...
Ke nahana Nyeeam Hudson ...
Pale ena e amana le mokotaba 'Ho sebedisa thekenoloji molemong wa ntho tse ntle' hobane...
- 2 Balla baithuti foreimi ya puisano.
- 3 Arola baithuti ka **dihlopha tse nyenyane**.
- 4 Bolella baithuti hore e mong le e mong a fumane monyetla wa ho phehisa puisanong.
- 5 Laela baithuti ho mamela ka hlooko.
- 6 Kopa baithuti ba fapaneng kapa sehlopha se itseng sa baithuti ho abelana le wena dikarabo tsa bona.
- 7 Ha dikarabo di sa nepahala, di lokise.
- 8 Leboha baithuti ka diphehiso tsa bona.

Tlhokomediso Ya Medumo Le Medumo:

Metsotso e 15

Popo Ya Mantswe

Ngola lenane tlapangolong le nang le medumo eo ba ithutileng yona dibekeng tse fetileng.

r	h	f
a	l	e
p	j	q
s	i	k
mp	nt	ng
m	n	t
ny	kg	ph
o	b	u

BONTSHA KA HO E TSA

- 1 Qapodisa medumo yohle e tlapangolong.
- 2 Efa baithuti metsotso e 3 ho bopa mantswe ao ba ka a kgonang ba sebedisa medumo eo.

SEO KE SE ETSANG...

- 1 Bolella baithuti ho bula dibuka tsa bona.
- 2 Laela baithuti ho qala ho bopa mantswe mme ba e ngole ka dibukeng tsa bona.
- 3 Efa baithuti metsotso e 3 ho bopa mantswe ka bongata boo ba ka bo kgonang.
- 4 Dumella baithuti ho itshwaela mesebetsi ya bona.
- 5 Kopa baithuti ho arolelana mantswe eo ba a bopileng le ba bang mme o a ngole tlapangolong.

LENANEO LA DIFONIKI/MEDUMO LE FAPANENG

Modumo/Medumo: _____

Mantswe: _____

Ho Bala Ka Kopanelo:

Metsotso e 15

Diketsahalo ka mora ho bala

LEANO LA KUTLWISISO: AKARETSA

KAKARETSO YA PALE KA HO NGOLA KAPA KA MOLOMO

- 1 Hlalosetsa baithuti hore ba *tla nahana ka karolo tse bohlokwa tsa pale e badilweng.*
- 2 Re tla boela re *nahane ka tekolo eo re ka e etsang ka Nyeeam.*
- 3 Ngola foreimi ya kakaretso tlapangollong.
- 4 Laela baithuti ho sebedisa foreimi ho araba dipotso:
Seratswana sena se mabapi le... (dipolelo tse 2-3)
Ke ratile ha...
Ke nahana hore Nyeeam o...hobane...
- 5 Hlalosetsa baithuti hore ba keke ba kgona ho bua sohle ka seratswana – ba tla tshwanela ho kgetha karolo tse bohlokwa.
- 6 Bontsha ka ho etsetsa baithuti mohlala wa hao. Ka mokgwa ona: ***Pale ena e mabapi le moshemane e monyane ya bitswang Nyeeam Hudson. O sebedisa marangrang a dikgokahano ho lwana kgahlano le bohlorisi. Ke ratile ha Nyeeam a bolella moshemane eo a neng a mo hlorisa hore se bohlokwa ke seleng ka hloohong ya hae. Ke nahana hore Nyeeam ke motho ya hodileng hobane ke motho wa maikutlo a fatshe le ha a songwa.***
- 7 Bontsha baithuti setshwantsho ho tswa bukeng e kgolo.
- 8 Efa baithuti monyetla wa ho nahana ka karolo tse bohlokwa tsa seratswana.
- 9 Laela baithuti ho **buisana ka bobedi** mme ba abelane kakaretso **tsa bona** le molekane.
(Ba se ke ba bua ka seo titjhere e se buileng . Sena e be mehopolo ya bona ya sethatong!)
- 10 Bitsa baithuti ho kgobokana.
- 11 Kopa baithuti ba 1-2 ho arolelana le baithuti ba bang dikakaretso tsa bona.
- 12 Kopanyanang kakaretso ya phaposiburutelo, ka mokgwa ona: ***Pale ena e mabapi le moshemane e monyane ya bitswang Nyeeam Hudson. O sebedisa inthanete ho thusa bana le batswadi ho hopola hore ho bohlokwa ke seleng ka dihloohong tsa bona – e seng dieta kapa diaparo. Re ratile ha Nyeeam a bolella moshemane eo a neng a mo hlorisa hore se bohlokwa ke seleng ka hloohong ya hae. Ke nahana hore Nyeeam ha se motho wa dintho tse bonahalang hobane ha a tsotelle diaparo kapa dieta.***

Ho Bala Ka Tataiso Ya Sehlopha

Metsotso e 30

DIHLOPHA: _____

- 1 Dudisa baithuti hantle mme ba sebedise **Leqephe la Tshebetso la ho Bala 8**.
- 2 Hlalosetsa baithuti bohle **mosebetsi wa 1 wa Labohlano**.
- 3 Bitsa sehlopha sa pele ho tllilo sebetsa le wena.
- 4 Kamora metsotso e 15, ba kgutlisetse ditulong tsa bona.
- 5 Etsa **Mosebetsi wa Phetoho wa ho Bala**.
- 6 Hlalosetsa baithuti bohle **Mosebetsi wa 2 wa Labohlano**.
- 7 Bitsa sehlopha sa bobedi ho tllilo sebetsa le wena.
- 8 Tlatsa tereka ya hao ho bontsha dihlopha tse o di mametseng, le seo ba se badileng.
- 9 Ngola diphetoho tse ka etswang dihlopheng tsa ho bala kapa mesebetsing ya ho bala.

Boikgopotso ba thuto ya puo pheletsong ya beke

Metsotso e 15

- 1 Dudisa baithuti mmateng pheletsong ya letsatsi.
- 2 Etsa boikgopotso ba thuto ya puo. O ka nna wa kgetha ho kopanya Puo ya Lapeng (HL) le Puo ya Senyese mane (EFAL) ha o etsa boikgopotso bona.
- 3 Hopola ho dumella baithuti ho buisana ka bobedi ka dikarabo tsa bona le balekane ba bona. Kamora moo, kgetha baithuti ba seng ba kae ho abelana dikarabo tsa bona ho baithuti bohle.
- 4 Sebedisa dipotso tse latelang ho tataisa dipuisano tsa thuto ya puo:
 - a **Mmokotaba wa rona wa beke e ne e le ofe?**
 - b **Ke pale dife tseo re di badileng mmoho?**
 - c **Ke mantswe afe a matjha ao o a ratileng bekeng ena?**
 - d **O ithutile eng paleng tseo re di badileng mmoho?**
 - e **Re ngotse ka eng bekeng ena?**
 - f **Tsebo ya hao ya mongolo e ntlafetse jwang bekeng ena?**
 - g **Tsebo ya hao ya ho bala e ntlafetse jwang bekeng ena?**
 - h **Ke eng seo o leng motlotlo ka sona bekeng ena?**
- 5 Qetellong, bolella baithuti ho nahana ka dintho tse pedi tseo ba tla qoqela ba lelapa la bona ka tsona le tseo ba ithutileng tsona bekeng ena le hore tsebo ya bona e ntlafetse hakae?

Hlokomela: mosebetsi ona wa boikgopotso le boitekolo o bohlokwa haholo jwaloka karolo ya thuto. Ka kopo o se ke wa tlola mosebetsi ona wa beke.

